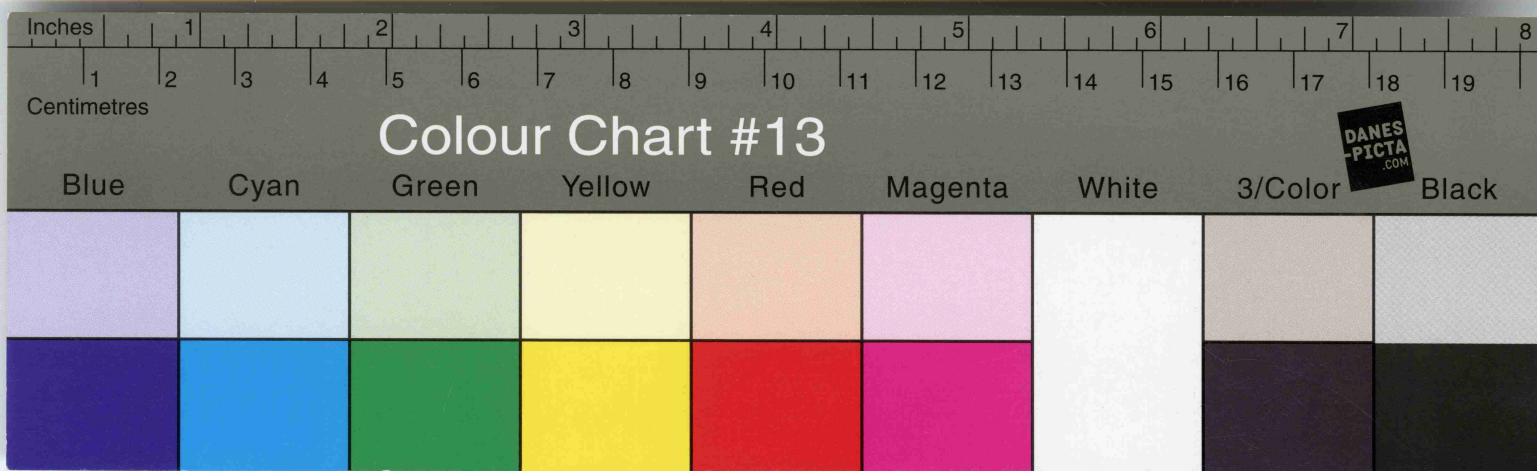

FOK/399/2/66

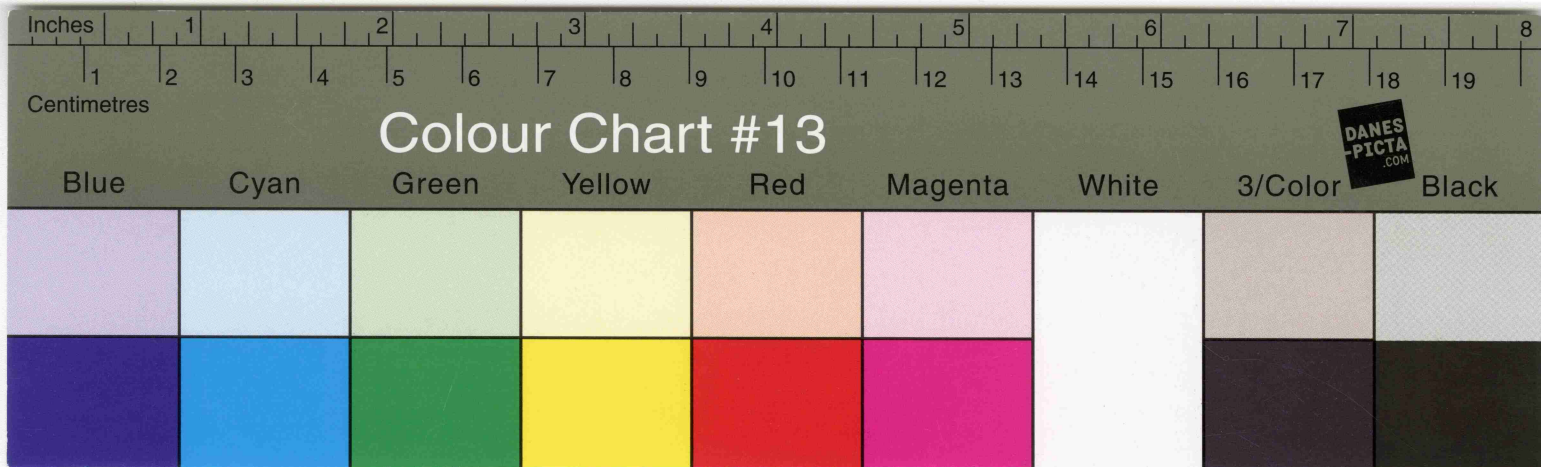
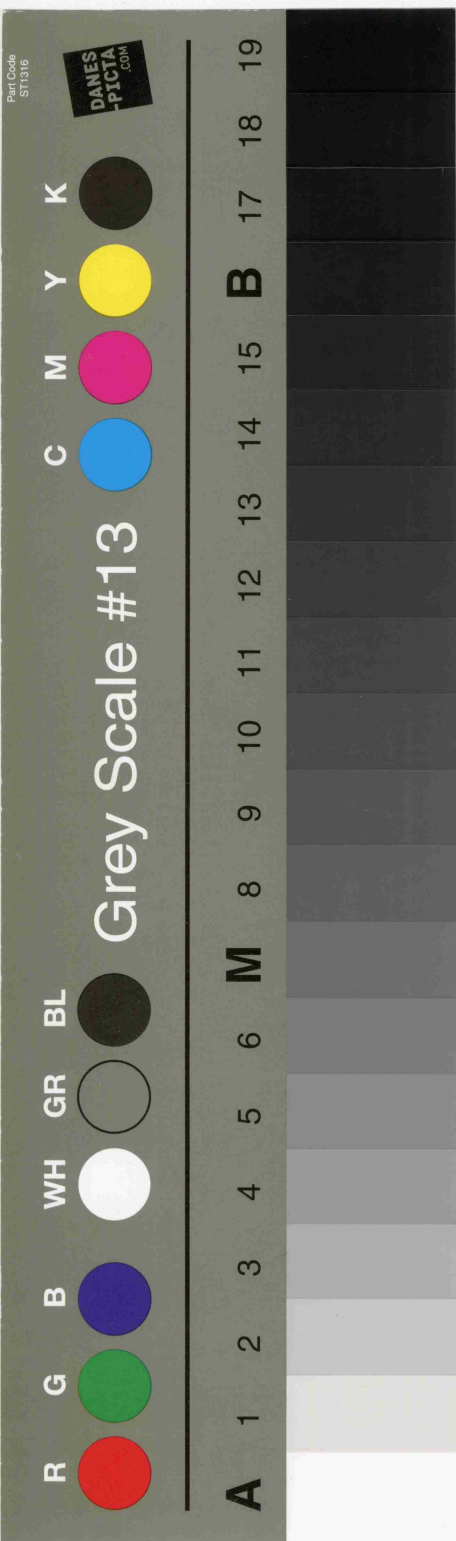
ARCHIWUM FUNDACJI OŚRODKA KARTA

Kolekcyja Danusza Baliżewskiego

Emilia Malessa ps. „Marcysia”

1923-1924, 1946-1949, 1973-1974, 1984,
1988-1989, 1991, 1994, 1998, 2000-2002,
2004-2006

FOK/399/2/66

PEŁNOMOCNIK RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ DO SPRAW
W TERYTORIUM R. S. F. R. S. S. R.
Dnia 29 października 1923 r. Nr 106607

POŚWIADCZENIE.

Obywatel... byłego Imperjum Rosyjskiego (nazwisko, imię, zawód) Ładebski Władysław, urzędnik,
w (miejsce gdzie przebywa) Postowie n/d.
urodzony we (data, gmina, powiat, kraj urodzenia) wsi Chersonka, par. Antonowskiej, djererji Łucko-Lytonierskiej 18. czerwca 1859 r.
syn (córka), (nazwisko, imiona rodziców) Georgij i Marii z Grudzewiczów małżonków Ładebskich,
złożył dnia 12. kwietnia roku 1922 w tutejszym Pełnomocnictwie Rzecyp. Polskiej oświadczenie, że dokonuje wyboru obywatelstwa polskiego.

Gdy wyżej wymieniony jest do tego wyboru uprawniony na zasadzie art. VI Traktatu Pokojowego między Polską a Rosją i Ukrainą podpisanego w Rydze dnia 18 marca 1921 r., a Komisarjat Ludowy do Spraw Zagranicznych Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad (~~Komisariat Ludowy Spraw Zagranicznych Ukrainiejskiej Socjalistycznej Republiki Rad~~) pismem z dnia 16. października 1923 r. Nr 13931 oświadczył, że się temu wyborowi nie sprzeciwia (~~a Komisarjat Ludowy Spraw Zagranicznych Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki Rad, albo Komisarjat Ludowy Spraw Zagranicznych Ukrainiejskiej Socjalistycznej Republiki Rad~~), zawiadomiony o powyższym pismem Przedstawicielstwa Rzeczypospolitej Polskiej w... z dnia... 192... r. Nr... nie zgłosił sprzeciwu w terminie jednego miesiąca od dnia doręczenia mu tego pisma, przeto na zasadzie wyżej wspomnianego przepisu traktatowego obywatel Ładebski Władysław utracił obywatelstwo rosyjskie (~~ukraińskie~~) i stał się obywatelem polskim. -

Te same skutki spotykają jego żonę (imię żony) _____
_____ dzieci, a mianowicie:

1) (imię) syna Władysława urodzonego (data, gmina, powiat, kraj urodzenia) w Postowie n/d. 18. lutego 1906 r.

2) córkę Emilię, urodzoną w Postowie n/d. 13-go lutego 1909 r.

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

7) _____

8) _____

9) _____

10) _____

11) _____

12) _____

13) _____

14) _____

15) _____

16) _____

17) _____

18) _____

19) _____

20) _____

21) _____

22) _____

23) _____

24) _____

25) _____

26) _____

27) _____

28) _____

29) _____

30) _____

31) _____

32) _____

33) _____

34) _____

35) _____

36) _____

37) _____

38) _____

39) _____

40) _____

41) _____

42) _____

43) _____

44) _____

45) _____

46) _____

47) _____

48) _____

49) _____

50) _____

51) _____

52) _____

53) _____

54) _____

55) _____

56) _____

57) _____

58) _____

59) _____

60) _____

61) _____

62) _____

63) _____

64) _____

65) _____

66) _____

67) _____

68) _____

69) _____

70) _____

71) _____

72) _____

73) _____

74) _____

75) _____

76) _____

77) _____

78) _____

79) _____

80) _____

81) _____

82) _____

83) _____

84) _____

85) _____

86) _____

87) _____

88) _____

89) _____

90) _____

91) _____

92) _____

93) _____

94) _____

95) _____

96) _____

97) _____

98) _____

99) _____

100) _____

101) _____

102) _____

103) _____

104) _____

105) _____

106) _____

107) _____

108) _____

109) _____

110) _____

111) _____

112) _____

113) _____

114) _____

115) _____

116) _____

117) _____

118) _____

119) _____

120) _____

121) _____

122) _____

123) _____

124) _____

125) _____

126) _____

127) _____

128) _____

129) _____

130) _____

131) _____

132) _____

133) _____

134) _____

135) _____

136) _____

137) _____

138) _____

139) _____

140) _____

141) _____

142) _____

143) _____

144) _____

145) _____

146) _____

147) _____

148) _____

149) _____

150) _____

151) _____

152) _____

153) _____

154) _____

155) _____

156) _____

157) _____

158) _____

159) _____

160) _____

161) _____

162) _____

163) _____

164) _____

165) _____

166) _____

167) _____

168) _____

169) _____

170) _____

171) _____

172) _____

173) _____

174) _____

175) _____

176) _____

177) _____

178) _____

179) _____

180) _____

181) _____

182) _____

183) _____

184) _____

185) _____

186) _____

187) _____

188) _____

189) _____

190) _____

191) _____

192) _____

193) _____

194) _____

195) _____

196) _____

197) _____

198) _____

199) _____

200) _____

201) _____

202) _____

203) _____

204) _____

205) _____

206) _____

207) _____

208) _____

209) _____

210) _____

211) _____

212) _____

213) _____

214) _____

215) _____

216) _____

217) _____

218) _____

219) _____

220) _____

221) _____

222) _____

223) _____

224) _____

225) _____

226) _____

227) _____

228) _____

229) _____

230) _____

231) _____

232) _____

233) _____

234) _____

235) _____

236) _____

237) _____

238) _____

239) _____

240) _____

241) _____

242) _____

243) _____

244) _____

245) _____

246) _____

247) _____

248) _____

249) _____

250) _____

251) _____

252) _____

253) _____

254) _____

255) _____

256) _____

257) _____

258) _____

259) _____

260) _____

261) _____

262) _____

263) _____

264) _____

265) _____

266) _____

267) _____

268) _____

269) _____

270) _____

271) _____

272) _____

273) _____

274) _____

275) _____

276) _____

277) _____

278) _____

279) _____

280) _____

281) _____

282) _____

283) _____

284) _____

285) _____

286) _____

287) _____

288) _____

289) _____

290) _____

291) _____

292) _____

293) _____

294) _____

295) _____

296) _____

297) _____

298) _____

299) _____

300) _____

301) _____

302) _____

303) _____

304) _____

305) _____

306) _____

307) _____

308) _____

309) _____

310) _____

311) _____

312) _____

313) _____

314) _____

315) _____

316) _____

317) _____

318) _____

319) _____

320) _____

321) _____

322) _____

323) _____

324) _____

325) _____

326) _____

327) _____

328) _____

329) _____

330) _____

331) _____

332) _____

333) _____

334) _____

335) _____

336) _____

337) _____

338) _____

339) _____

340) _____

341) _____

342) _____

343) _____

344) _____

345) _____

346) _____

347) _____

348) _____

349) _____

350) _____

351) _____

352) _____

353) _____

354) _____

355) _____

356) _____

357) _____

358) _____

359) _____

360) _____

361) _____

362) _____

363) _____

364) _____

365) _____

366) _____

367) _____

368) _____

369) _____

370) _____

371) _____

372) _____

373) _____

374) _____

375) _____

376) _____

377) _____

378) _____

379) _____

380) _____

381) _____

382) _____

383) _____

384) _____

385) _____

386) _____

387) _____

388) _____

389) _____

390) _____

391) _____

392) _____

393) _____

394) _____

395) _____

396) _____

397) _____

398) _____

399) _____

400) _____

401) _____

402) _____

403) _____

404) _____

405) _____

406) _____

407) _____

408) _____

409) _____

410) _____

411) _____

412) _____

413) _____

414) _____

415) _____

416) _____

417) _____

418) _____

419) _____

420) _____

421) _____

422) _____

423) _____

424) _____

425) _____

426) _____

427) _____

428) _____

429) _____

430) _____

431) _____

432) _____

433) _____

434) _____

435) _____

436) _____

437) _____

438) _____

439) _____

440) _____

441) _____

442) _____

443) _____

444) _____

445) _____

446) _____

447) _____

448) _____

449) _____

450) _____

451) _____

452) _____

453) _____

454) _____

455) _____

456) _____

457) _____

458) _____

459) _____

460) _____

461) _____

462) _____

463) _____

464) _____

465) _____

466) _____

467) _____

468) _____

469) _____

470) _____

471) _____

472) _____

473) _____

474) _____

475) _____

476) _____

477) _____

478) _____

479) _____

480) _____

481) _____

482) _____

483) _____

484) _____

485) _____

486) _____

487) _____

488) _____

489) _____

490) _____

491) _____

492) _____

493) _____

494) _____

495) _____

496) _____

497) _____

498) _____

499) _____

500) _____

501) _____

502) _____

503) _____

504) _____

505) _____

506) _____

507) _____

508) _____

509) _____

510) _____

511) _____

512) _____

513) _____

514) _____

515) _____

516) _____

517) _____

518) _____

519) _____

520) _____

521) _____

522) _____

523) _____

524) _____

525) _____

526) _____

527) _____

528) _____

529) _____

530) _____

531) _____

532) _____

533) _____

534) _____

535) _____

536) _____

537) _____

538) _____

539) _____

540) _____

541) _____

542) _____

543) _____

544) _____

545) _____

546) _____

547) _____

548) _____

549) _____

550) _____

551) _____

552) _____

553) _____

554) _____

555) _____

556) _____

557) _____

558) _____

559) _____

560) _____

561) _____

562) _____

563) _____

564) _____

565) _____

566) _____

567) _____

568) _____

569) _____

570) _____

571) _____

572) _____

573) _____

574) _____

575) _____

576) _____

577) _____

578) _____

579) _____

580) _____

581) _____

582) _____

583) _____

584) _____

585) _____

586) _____

587) _____

588) _____

589) _____

590) _____

591) _____

592) _____

593) _____

594) _____

595) _____

596) _____

597) _____

598) _____

599) _____

600) _____

601) _____

602) _____

603) _____

604) _____

605) _____

606) _____

607) _____

608) _____

609) _____

610) _____

611) _____

612) _____

613) _____

614) _____

615) _____

616) _____

617) _____

618) _____

619) _____

620) _____

621) _____

622) _____

623) _____

624) _____

625) _____

626) _____

627) _____

628) _____

629) _____

630) _____

631) _____

632) _____

633) _____

634) _____

635) _____

636) _____

637) _____

638) _____

639) _____

640) _____

641) _____

642) _____

643) _____

644) _____

645) _____

646) _____

647) _____

648) _____

649) _____

650) _____

651) _____

652) _____

653) _____

654) _____

655) _____

656) _____

657) _____

658) _____

659) _____

660) _____

661) _____

662) _____

663) _____

664) _____

665) _____

666) _____

667) _____

668) _____

669) _____

670) _____

671) _____

672) _____

673) _____

674) _____

675) _____

676) _____

677) _____

678) _____

679) _____

680) _____

681) _____

682) _____

683) _____

684) _____

685) _____

686) _____

687) _____

688) _____

689) _____

690) _____

691) _____

692) _____

693) _____

694) _____

695) _____

696) _____

697) _____

698) _____

699) _____

700) _____

701) _____

702) _____

703) _____

704) _____

705) _____

706) _____

707) _____

708) _____

709) _____

710) _____

711) _____

712) _____

713) _____

714) _____

715) _____

716) _____

717) _____

718) _____

719) _____

720) _____

721) _____

722) _____

723) _____

724) _____

725) _____

726) _____

727) _____

728) _____

729) _____

730) _____

731) _____

732) _____

733) _____

734) _____

735) _____

736) _____

737) _____

738) _____

739) _____

740) _____

741) _____

742) _____

743) _____

744) _____

745) _____

746) _____

747) _____

748) _____

749) _____

750) _____

751) _____

752) _____

753) _____

754) _____

755) _____

756) _____

757) _____

758) _____

759) _____

760) _____

761) _____

762) _____

763) _____

764) _____

765) _____

766) _____

767) _____

768) _____

769) _____

770) _____

771) _____

772) _____

773) _____

774) _____

775) _____

776) _____

777) _____

778) _____

779) _____

780) _____

781) _____

782) _____

783) _____

784) _____

785) _____

786) _____

787) _____

788) _____

789) _____

790) _____

791) _____

792) _____

793) _____

794) _____

795) _____

796) _____

797) _____

798) _____

799) _____

800) _____

801) _____

802) _____

803) _____

804) _____

805) _____

806) _____

807) _____

808) _____

809) _____

810) _____

811) _____

812) _____

813) _____

814) _____

815) _____

816) _____

817) _____

818) _____

819) _____

820) _____

821) _____

822) _____

823) _____

824) _____

825) _____

826) _____

827) _____

828) _____

829) _____

830) _____

831) _____

832) _____

833) _____

834) _____

835) _____

836) _____

837) _____

838) _____

839) _____

840) _____

841) _____

842) _____

843) _____

844) _____

845) _____

846) _____

847) _____

848) _____

849) _____

850) _____

851) _____

852) _____

853) _____

854) _____

855) _____

856) _____

857) _____

858) _____

859) _____

860) _____

861) _____

862) _____

863) _____

864) _____

865) _____

866) _____

867) _____

868) _____

869) _____

870) _____

871) _____

872) _____

873) _____

874) _____

875) _____

876) _____

877) _____

878) _____

879) _____

880) _____

881) _____

882) _____

883) _____

884) _____

885) _____

886) _____

887) _____

888) _____

889) _____

890) _____

891) _____

892) _____

893) _____

894) _____

895) _____

896) _____

897) _____

898) _____

899) _____

900) _____

901) _____

902) _____

903) _____

904) _____

905) _____

906) _____

907) _____

908) _____

909) _____

910) _____

911) _____

912) _____

913) _____

914) _____

915) _____

916) _____

917) _____

918) _____

919) _____

920) _____

921) _____

922) _____

923) _____

924) _____

925) _____

926) _____

927) _____

928) _____

929) _____

930) _____

931) _____

932) _____

933) _____

934) _____

935) _____

936) _____

937) _____

938) _____

939) _____

940) _____

941) _____

942) _____

943) _____

944) _____

945) _____

946) _____

947) _____

948) _____

949) _____

950) _____

951) _____

952) _____

953) _____

954) _____

955) _____

956) _____

957) _____

958) _____

959) _____

960) _____

961) _____

962) _____

963) _____

964) _____

965) _____

966) _____

967) _____

968) _____

969) _____

970) _____

971) _____

972) _____

973) _____

974) _____

975) _____

976) _____

977) _____

978) _____

979) _____

980) _____

981) _____

982) _____

983) _____

984) _____

985) _____

986) _____

987) _____

988) _____

989) _____

990) _____

991) _____

992) _____

993) _____

994) _____

995) _____

996) _____

997) _____

998) _____

999) _____

1000) _____

1001) _____

1002) _____

1003) _____

1004) _____

1005) _____

1006) _____

1007) _____

1008) _____

1009) _____

1010) _____

1011) _____

1012) _____

1013) _____

1014) _____

1015) _____

1016) _____

1017) _____

1018) _____

1019) _____

1020) _____

1021) _____

1022) _____

1023) _____

1024) _____

1025) _____

1026) _____

1027) _____

1028) _____

1029) _____

1030) _____

1031) _____

1032) _____

1033) _____

1034) _____

1035) _____

1036) _____

1037) _____

1038) _____

1039) _____

1040) _____

1041) _____

1042) _____

1043) _____

1044) _____

1045) _____

1046) _____

1047) _____

1048) _____

1049) _____

1050) _____

1051) _____

1052) _____

1053) _____

1054) _____

1055) _____

1056) _____

1057) _____

1058) _____

1059) _____

1060) _____

1061) _____

1062) _____

1063) _____

1064) _____

1065) _____

1066) _____

1067) _____

1068) _____

1069) _____

1070) _____

1071) _____

1072) _____

1073) _____

1074) _____

1075) _____

1076) _____

1077) _____

1078) _____

1079) _____

1080) _____

1081) _____

1082) _____

1083) _____

1084) _____

1085) _____

1086) _____

1087) _____

1088) _____

1089) _____

1090) _____

1091) _____

1092) _____

1093) _____

1094) _____

1095) _____

1096) _____

1097) _____

1098) _____

1099) _____

1100) _____

1101) _____

1102) _____

1103) _____

1104) _____

1105) _____

1106) _____

1107) _____

1108) _____

1109) _____

1110) _____

1111) _____

1112) _____

1113) _____

1114) _____

1115) _____

1116) _____

1117) _____

1118) _____

1119) _____

1120) _____

1121) _____

1122) _____

1123) _____

1124) _____

1125) _____

<

Izdebski Władysław, urzędnik,
w (miejsce gdzie przebywa) *Rostowie n/d.*

urodzony we (data, gmina, powiat, kraj urodzenia) *wsi Chersonna, par.*
Antonowskiej, Dżerżi Łucko-Żytomierskiej 18. czerwca
syn (córka), (nazwisko, imiona rodziców) *Seweryna i Marceliny 1859 r.*
Grudziwiczów małżonków Izdebskich,

złożył dnia *12. kwietnia* roku 192*2* w tut. *Pełnomoc.*
nictwie Rzeczy P. Polskiej oświadczenie, że dokonuje wyboru obywa-
telstwa polskiego.

Gdy wyżej wymieniony jest do tego wyboru uprawniony na zasadzie art. VI
Traktatu Pokojowego między Polską a Rosją i Ukrainą podpisanego w Rydze dnia
18 marca 1921 r., a Komisariat Ludowy do Spraw Zagranicznych Rosyjskiej Socjali-
stycznej Federacyjnej Republiki Rad (~~Komisariat Ludowy Spraw Zagranicznych Ukrain-
skiej Socjalistycznej Republiki Rad~~) pismem z dnia *16. października*
192*3* r. № *13931* ~~z~~ oświadczył, że się temu wyborowi nie sprzeciwia (~~a Komi-
sarjat Ludowy Spraw Zagranicznych Rosyjskiej Socjalistycznej Federacyjnej Republiki
Rad, albo Komisariat Ludowy Spraw Zagranicznych Ukrainskiej Socjalistycznej Repub-
liki Rad~~), zawiadomiony o powyższym pismem Przedstawicielstwa Rzeczypospolitej
Polskiej w z dnia

192... r. № nie zgłosił sprzeciwu w terminie jednego miesiąca od dnia do-
~~roczenia mu tego pisma~~, przeto na zasadzie wyżej wspomnianego przepisu traktato-
wego obywatel *Izdebski Władysław* utracił oby-
watelstwo rosyjskie (~~ukraińskie~~) i stał się obywatelem polskim. -

Te same skutki spotykają jego żonę (imię żony)

..... dzieci, a mianowicie:

1) (imię) *syna Władysława* urodzonego (data, gmina, powiat,
kraj urodzenia) *w Rostowie n/d. 18. lutego 1906 r.*

2) *córki Emilię*, urodzoną w Rostowie n/d.
13-go lutego 1909 r.

3)

Zanotowano we właściwym rejestrze pod liczbą bieżącą *1330*

PEŁNOMOCNIK

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

DO SPRAW OPCH

na terytorjum R. S. F. R.

Henryk Jankowski
Wice-Konsul

Doręcza Pełnomocnik Rzeczypospolitej
Polskiej do spraw opch na terenie
R.S.F.R. z dnia *19/IV 1923*

3
p. Jankowski Władysław z żoną

Wiza № 3770/4/95.
na wjazd do Rzeczypospo-
litej Polskiej, przez gr. Kolosow - Stolpe
- departament
Ważne do dn. 8 października 1924 r.
Moskwa dn. 8 września 1924 r.
S. Sauer
O. T. K.

Władysław Jankowski

Stanisław Eska
Konsul

Заведующий Шенгенской проп. 922/924

Виза № 3770/4/95

Виза № 3770/4/95

Действительна по 8 октября 1924 года

Ездатель наст. на имя Владислава Янковского

Гр. польский Владислав Янковский Владислав Янковский Владислав Янковский

Въезжает за пределы СССР 14 дней

Менее 14 дней

Р. С. С. С. Р.

Владислав Янковский

OSTERONEK POLICJI PAŃSTWOWEJ
w Zdobunowie

WJAZD dn. 19/12 roku 24
353

Handwritten signature

Państwo
STACJA KONTROLNA
DOROHUSK

Lauel donnie dn. 21. 12. 1924 r.
za L. 92.

Handwritten signature
Kierownik Stacji Kontrolnej
DOROHUSK

ZAMELDOWANY
w Magistracie m. Zdobunowa
dn. 20/12 1924 r.
8547, 8548, 8549

Do
Pana Majora Różeńskiego

w m i e j s c u

do rak własnych

Od przeszło dwóch miesięcy, wszystkie wielokrotnie ponawiane prośby o przeprowadzenie ze mną rozmowy - pozostawił Pan Major bez uwzględnienia i wogóle bez odpowiedzi.

Pan Major obecnie zdaje się ponijać fakt mego szerszego udziału w akcji ujawniania, jako świadomego obowiązku, ale i nabytych praw obywatela, który zgłosił lojalność wobec Państwa ciężkim aktem ujawniania konspiracji - a traktuje mnie Pan Major, jak "sypaka", nad którym po wykorzystaniu jego danych, przechodzi się do porządku dziennego.

Moje ujawnianie, nie zamknęło się na ujawnieniu prowadzonej przeze mnie komórki. Ujawniałam wobec Pana, jako przedstawiciela władz państwowych: CENTRALNY MIEM. KONSPIRACJI - jej Komendanta Głównego, Komendanta jednego z ważniejszych obszarów i członka K.G. na służbę wewnętrzną. Ujawnienie to pociągnęło za sobą - ujawnianie Rzepickiego, "Cisa" i "Marii" i jeżeli przyniosło późnego ujawnienia konspiracji, to w każdym razie dało głębokie rozpracowanie całości K.G. WII.

Ponadto Pan Major, już wbrew mojej woli/automatycznie mnie do udziału w ujawnianiu wywodził, jak Basia. Na u. Basii, poza jej osobistym świadectwem do trzema do podjęcia decyzji - moralny wpływ, przez zrodzenie w niej ZAUFANIA, PIŁOZANSTWA - wywarł nie Pan Major z całym ciężkim Apłnisterstwem - tylko ja.

I w tych warunkach, po obciążeniu mnie tak dużą odpowiedzialnością moralną - Pan Major najwyraźniej mnie "odstawia" od biegu spraw, w których należy mi się pełny udział.

Pan Major wie najlepiej, że przy ujawnianiu oparłam się na zasadzie/zgodnej zresztą z linią Pana Majora/ - RÓWNEGO DOPRA PAŃSTWA, CO DOPRA "UJAWNIAJĄCYCH". Również znając mnie, Pan Major wie dobrze, że nigdy nie poprzestanę na wypełnieniu jednego tylko obowiązku - wobec Państwa/ujawnianiu, a na nieochamowaniu obowiązków wobec "ujawnianych" przeze mnie ludzi.

Na ten temat, jak szeregu niedotrzymanych wobec mnie przyrzeczeń i powiedzmy "nieudomogów" w zakatwianiu spraw "Zakości" - muszę z Panem Majorem mówić i melduję, że jeżeli Pan Major i nadal nie podejmie ze mną rozmowy i poruszone sprawy pozostawi bez zakatwienia - zmusi mnie Pan Major do podjęcia głodówki, którą rozpocznę w 3 doby od złożenia tego listu.

Jeżeli forma mego listu jest niezgodna z moją pozycją więźnia, proszę Pana Majora o przejście nad tą kwestią do porządku dziennego, a wzięcie pod uwagę treści i intencji mego listu, tudzież dobrze znanego Panu Majorowi mego stosunku do osoby Pana Majora.

/Małessa Emilia/

19 lub 20 VII 45.

*Przamy
Krzysztof*

Do
Pana Pułkownika
Różańskiego

w/m i e j s c u

Melduję Panu Pułkownikowi, że w ciągu tygodnia od przeprowadzonej przez Pana Pułkownika ze mną rozmowy - jest realizowany jeden z uzyskanych przeze mnie punktów, dot. przejrzenia poszczególnych akt zeznań w IN, co mi bardzo dużo daje.

Proszę natomiast Pana Pułkownika o zrealizowanie pozostałych przyrzeczeń, na które zarezerwował sobie Pan Pułkownik 5-7 dni czasu, a mianowicie:

1/ widzenie z "Basią"/ Królikowska/;

2/ zwolnienie na wolność i widzenia ze mną;

Hummer

- a/ "Marianki"/ nazwisko zna kpt. Serkowski/ *Bredel*
- b/ "Jagny"/ Chotomskiej/ *Chotomskiej*
- c/ "Kuby"/ Bakulka/

3/ odpowiedź czy wyrok "Hildy" uprawomocnił się, co miało stać się podstawą do jej zwolnienia i w następstwie realizacja jej wyjścia, po uprzednim widzeniu ze mną.

4/ s p r a w d z e n i e:

a/ czy "Basia" i "Zo" z "Zakogi" nie zostały zatrzymane na lokalu Ireny Trębacz w Krakowie i ich zwolnienie, oraz widzenie ze mną;

b/ czy "Lech" nie został wzięty na tymże lokalu Trębacz w Krakowie lub od siebie z domu /w aktach Zakogi adre

*Przy
Krzysztof*

c/ czy nikt inny z "Zakogi" nie został pomyłkowoprzetrzmiany - dotyczy to szczególnie Haliny Nowosielskiej z Torunia, ps. "Barbary", niedoszłej kurierki do Baranowskiego w Pradze, jako tej która przyszła od Andersa;

wyciąg

5/ danie mi do wglądu akt zeznań złożonych przed Panem Pułkownikiem w obecności jakiegoś dziennikarza przez "Olę" z Gdańska /Kochańska/

Jobota

011

Ostatni punkt - jako punkt mojej skabości: jestem już zdrowa, czytanie i wyłaganie wniosków z akt zeznań całego IN zabierze mi dłuższy czas - proszę o zrealizowanie mego wyjazdu do dziecka już teraz. I Panie Pułkowniku, błagam Pana niech Pan nie przeciąga mego wyjazdu, oczekam tak długo i napięcie moje z racji oczekiwania jest tak wielkie. Wyjazd do dziecka odroczabym, gdyby moje widzenie z Basią Królikowską było do zrealizowania w najbliższych dniach.

Małessa milia

dn. 1.VIII.46r.g.20.

w/m i e j s c u

Na rozmowie dn. 25.VII. - Pan Pułkownik ustalił ostateczne załatwienie szeregu niezakończonych dotąd moich spraw w następujących terminach:

w II-gim " - 5-7-mio dniowym - załatwienie spraw, jak w załączonym odpisie mego meldunku z dn.1.VIII.pod 1.2.3.4 i 5;

Dnia 1.VIII. meldowałam Panu Pułkownikowi na piśmie o realizacji przyrzeczenia dotycz.wglądu w akta zeznań WIN, co i nadal potwierdzam.

W tym samym meldunku dn.1.VIII.meldowałam o nie realizowaniu /mimo upływu terminu/ - żadnego z pozostałych przyrzeczeń z pod 1,2,3,4 i 5, prosząc jednocześnie o przyspieszenie ich realizacji.

Mimo to, przez cały następny tydzień - nie zostało zrealizowane żadne z przyrzeczeń odnośnie tych punktów, ani nie zostałam poinformowana, by przyrzeczenia te miały być realizowane w jakimś nowym, konkretnym terminie.

Również w sprawach: a/akcji ujawniania WIN; b/Rzepecki-Cis-Maria; c/akcji ujawniania "Basi"/wyw.Andersa/ - termin upłynął bez jakichkolwiek oznak na ich załatwienie, t.zn.przez okres 2-ch tygodni - Pan Pułkownik nie przeprowadził ze mną ani jednej rozmowy ani jej nie zapowiedział w nowym terminie.

Na dotrzymanie szeregu przyrzeczeń, jak np. zwolnienie na wolność "Marianki", "Jagny", Bałuka i t.p. - czekałam 6 do 8-miu miesięcy.

na dopuszczenie mnie do udziału w akcji ujawniania WIN
i sprawy Rzepecki-Cis-Maria - czekałam 9 miesięcy.

na dopuszczenie mnie do udziału w akcji ujawniania "Basi" /wyw.Andersa/ - czekałam ponad 3 miesiące;

z rozważą i spokojem wyczekiwałam na usunięcia wszystkie "niedomogów" w sprawach "Załogi".

Po szeregu ustnych umotywowaniach, w dniach 19 lub 20.VII. - wyjaśniam przed Panem Pułkownikiem na piśmie zajęte przeze mnie stanowisko do wymienionych wyżej zagadnień, meldując, że nie będę mógł zrzec się ich zakatwienia, lub też godzić się na dalsze przewlekanie ich zakatwienia.

Idąc uczciwie po linii całkowitej lojalności w stosunku do Bezpieczeństwa, w tym samym liście - złożyłam na ręce Pana Pułkownika uprzedzenie, że rozpocznę głodówkę, jeżeli Pan Pułkownik nie przeprowadzi ze mną natychmiastowej rozmowy i NIE PODEJMIĘ DEFINITYWNEGO ZAKATWIENIA MOICH SPRAW.

Po moim 2 i 1/2 miesięcznym wyczekiwaniu - Pan Pułkownik przeprowadził ze mną zdawałoby się zasadniczą rozmowę, w gruncie rzeczy nie zmieniając w niczym dotychczasowej metody postępowania, t.j. - pozostawiając obietnicę bez realizowania i terminów bez dotrzymywania.

Melduję, że w takim stanie rzeczy, nie mając podstaw do dalszych oczekiwań na osiągnięcie czegokolwiek dla moich spraw u Pana Pułkownika - z momentem oddania niniejszego meldunku do rąk por. Leszkowicza, jako z-cy kpt. Serkowskiego /7.VIII.godz.14/:

a/ podjęłam pełną głodówkę;

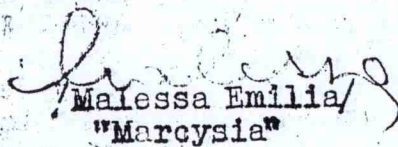
b/ na wypadek choroby - odmawiam przyjmowania pomocy lekarskiej i lekarstw;

c/ odmawiam dalszych zeznań tak pisemnych, jak ustnych i jakiegokolwiek udziału w toczącym się śledztwie "Zakogi, Komendy Głównej WIN i współpracy z NSZ. W wypadku zawieszenia mnie do sądu siłą prawa nad więzieniem, tak w charakterze oskarżonego, jak świadka - publicznie podam Sądowi przyczyny odmowy zeznań, bez względu na to, jakie to będzie miało dla mnie prawne następstwa.

Następną zasadniczą przyczyną zastosowania tych jedynie dostępnych mi środków - jest osobiste upewnienie się co do metod prowadzenia naszych procesów i ich opublikowywania wobec społeczeństwa.

Nie będę przed Panem Pułkownikiem wyprowadzać całego draństwa, jakie zawiera w sobie metoda, zastosowana konkretnie w procesie "Konrada", chociaż pojmuje jej ohydę w całej rozciągłości. Powołam się tylko przed Panem Pułkownikiem na niezbity fakt, że część mego zeznania, w której wyraźnie stwierdzam, że WIN materiałami wywiadowczymi nie wysyłała zagranicę ani drogami NSZ ani WIN-u - nie została opublikowana w ogóle. A część zeznania, stwierdzająca współpracę z NSZ na ściśle określonym, technicznym odcinku łączności - stała się podstawą do publicznego stwierdzenia w prasie/ vide Głos Ludu z dn. 4.VIII/: "JAK NSZ I WIN ORGANIZOWAŁO W WNIAD."

Panie Pułkowniku - to mówi samo za siebie i dalej wiary mieć nie można i nie wolno.

Małessa Emilia/
"Marcysia"

dn. 7.VIII. 46r.

Do
Pana Pułkownika
Różańskiego

w m i e j s c u

Wobec przesunięcia terminu KRN, proszę o możliwość rozmowy z Panem Pułkownikiem, bo w moim przeświadczeniu

a/ KRN - bynajmniej nie jest potrzebny do rozwiązania problemu akcji ujawniania Rzepecki-Cis-Maria, ani wywiadu Andersa. Jeżeli jestem w błędzie - potrzebuje ze strony Pana Pułkownika wytłumaczenia mi tego, bo Pan Pułkownik nie był żaskaw wyjaśnić potrzeby uzależnienia tych spraw od KRN.

b/ szereg spraw innych/ jak Bażuka, Hildy, Jagny i t.d./ z oaz pewnością nie wymagają KRN, a również nie ruszyły dotąd z miejsca i muszę z Panem Pułkownikiem o nich mówić.

Proszę bardzo Pana Pułkownika o żaskawą dla mnie odpowiedź

Małessa Emilia
/Małessa Emilia/

dn. 2. IX, 46r. godz. 10 rano.

Ministerstwo Bezp. Publ.
w Warszawie

9
-----Odpis-----

Warszawa, dn. 26 luty 1947 roku

Ob. Zofia Popkawska

-----w/miejscu-----

W związku z decyzją umorzenia przeciwko Pani śledztwa-zgłodzi
potrzeba osobistego przybycia do mnie do Ministerstwa pokój 104 III p.,
celem ostatecznego dokonania formalności, umożliwiających Pani powrót do
normalnego życia i pracy.

Pismo niniejsze wystosowuję na specjalną prośbę ob. Malessy, jako mo-
ralną gwarancję dla niej-zachowania Pani osobistej wolności.

/Ronkowski/

podpis -trójkątna pieczęć "Ministerstwo
Bezpieczeństwa Publicznego"-w środku pieczęci S.Z.M.

Odpis

W-wa 13.III.47.

Szanowna Pani Mario ! /jeden z pseudonimów z .Popławskiej-dop.M.K./
Niestety nie udało mi się wcześniej uzyskać Pani adresu i przesłać za-
łączonego listu. Wczoraj jednocześnie z adresem, płk. Rzepecki powiedział
mnie , że sprawę, którą miał rozwiązać załączony list Wiceministra
płk. Romkowskiego- stała już przez Panią załatwiona na drodze ujawnie-
nia się, w którejś z komisji ujawnienia.

Tym nie mniej-pozwalam sobie przesłać Pani list płk. Romkowskiego,
ze względu na mój udział w sprawie Pani w 45 roku, którą to sprawę list
ten ~~ma~~ ostatecznie miał rozwiązać, teraz, przy zgłoczeniu się Pani w
Bezpiece.

Z własnego i smutnego doświadczenia wie Pani najlepiej, że podejmowa-
na w 45 roku akcja ujawniania - była przez pewien czas w znacznej swo-
jej części spaczona. Chciałabym żeby ~~było~~ Pani było wiadome, że pod spa-
czeniem tym nigdy się nie podpisywałam przez bierną postawę w więzie-
niu. Podejmowałam/ bez względu na stan mego zdrowia/-wszystkie środki pro-
testacyjne, dostępne więźniowi. Na skutek dwukrotnie podejmowanych głodó-
wek, za drugą moją głodówką w listopadzie 46 roku-uzyskałam dla Pani
zwolnienie na wolną stopę. List płk. Romkowskiego z 26.II. miał teraz ost-
tecznie uregulować Pani sprawę i jednocześnie ^{mał} być zarówno dla Pani jak
i dla mnie gładem Pani wolności. Jednocześnie zawiadamiam Panią, że ak-
cja ujawniania z 45 - ^{jest} obecnie w pełni realizowana, czy z ujawnia-
nia podejmowanego przez Panią-nie pozostał dotąd ktoś w więzieniu?

Marcysia

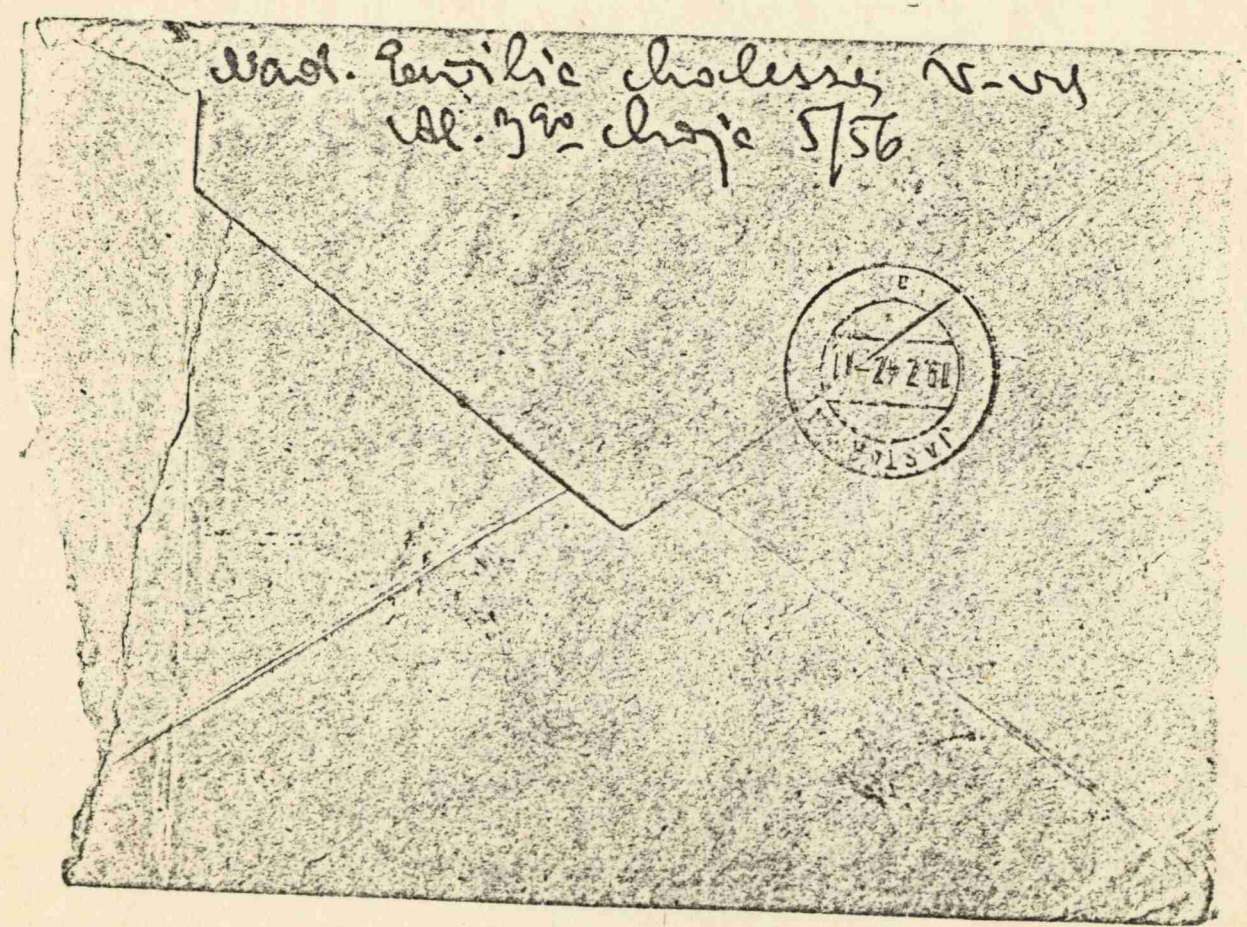

Polescany

Wielmożny Pan
Pon. Jan Rzepiec

489

Yastarcia
ul. Ryńska 5
w p. Huberde Kun

Wiel. Pustolic cholesey v-vy
ul. 3ro chój 5/56

K-acc 17.vii.27.

Pami Pudnosvarku.

Dūs Pudnosvarku Rōian
 vāi esatēsimi echnōvō mī
 dolnēy vadavienā, viedo-
 nīgē spars.

Jan Pami viedēno po-
 restavān - dōkavolmē - s vā
 vēmū, viedy mī dōkavēy
 vāno dīstēnēy volmēnā
 Pame, Līsa i Lānī : āngē.
 vjūdān - vjēnēnā sylvā
 dōkavē, i vōmānān, i.

-2-

voladimie spuvay more nastoyit
 lyub 2 volnosy. Pome'vay 2 volnos
 si upadla dny eschadnia uodri
 fi — ide spovoken me chovot
 me vovidant detel do pedney
 riza i me vices dopyai rent
 ispytvolgto 2 upavniavie vo
 robeno hup, fm i pane put
 novaike — me vyidni me vol
 nosi.

O poryvay podoy Pan
 Pankovnikov 2 uodri, re Pan
 Pankovnik vyegne 2 lyub ne
 liny vovsen Eschellesse

Warszawa, dn. 15. stycznia 1948r.

ODPIS.

Do

Obywatela Ministra
Bezpieczeństwa Publicznego
Generała Stanisława Radkiewicza

w W a r s z a w i e

składa:

b. oficer AK. kpt. "Marcysia" -
Malessa Emilia, zam. w Warszawie,
Al. gen. Sikorskiego Nr. 5. m. 56.

dotyczy:

akcji ujawniania WIN z 1945 roku.

P r o ś b a.

W jesieni 1945 roku, z więzienia, na podstawie umowy z Władzami Bezpieczeństwa - podjęłam wobec Państwa akcję ujawniania WIN, której podstawą było:

1/ DOBRO PAŃSTWA - przez przerwanie w Jego łonie konspiracji;

2/ DOBRO UJAWNIONYCH - przez zagwarantowanie osobistej wolności.

Prawo wolności miało nie przysługiwać jedynie ewentualnym pracownikom WIN na usługach I.S.

W akcji tej, interes Państwa i interes ujawnionych nie przedstawiał dwóch odrębnych i różnej wagi zagadnień. W sposób naturalny i nierozzerwalny stanowił - JEDNO ZAGADNIENIE INTERESU PAŃSTWOWEGO: przerwanie konspiracji, jako bezpośrednie dobro państwa i wolność dla ujawnionych, jako dobro osobiste i wtórne dobro Państwa - płynące z kon-

struktywnej już pracy tych ludzi na rzecz Państwa. I ten punkt widzenia nie był tylko moim - "akowskim" punktem widzenia - ale BYŁ PUNKTEM WIDZENIA WŁADZ BEZPIECZENSTWA W JESIENI 45r.

Jest rzeczą zrozumiałą, że o podjęciu akcji ujawniania zdecydować u mnie mogło jedynie - postawienie sprawy przez Władze Bezpieczeństwa - na tej właśnie płaszczyźnie.

Podjmując akcję ujawnienia rozumiałam, że przerwanie pracy na pojedynczym odcinku organizacyjnym - nie miałooby dla Państwa głębszego znaczenia, jako nie wywierające wpływu na całość istnienia podziemia WIN. Dlatego, ujawnienia mego nie zamknęłam na ujawnieniu prowadzonej przeze mnie komórki łączności zagranicznej "Załoga". Prócz komórki, ujawniałam wobec Państwa - CENTRALNY OŚRODEK KONSPIRACJI - jej Komendanta Głównego płk. Rzepeckiego, Komendanta jednego z ważniejszych Obszarów płk. Sanojcę oraz członka K.G. na służbę wewnętrzną, Szefa V.K. /łączn. konsp./ mjr. Popławska - dla dalszego rozszerzenia przez nich zapoczątkowanej akcji ujawniania.

Płk. Rzepecki, z więzienia, podjął akcję ujawniania, wydając bezpośrednim podkomendnym - WEZWANIE DO UJAWNIEŃ, co skończyło przyniosło - wydanie przez nich analogicznych wezwań podkomendnym w dół. W ten sposób, z więzienia, jesienią 1945 roku - ZOSTAŁA ZORGANIZOWANA AKCJA UJAWNIAŃ WIN.

x x x

Oczywiste, że ujawnianie z 45 omawiane dziś z perspektywy roku 1948 - nie ma ani dawnego znaczenia, ani nie wzbudza już dawnego zainteresowania. Tym nie mniej - W TAMTYM CZASIE, TAMTA AKCJA UJAWNIAŃ - MIAŁA DLA PAŃSTWA ZNACZENIE KAPITAŁNE.

Problem rozładowania podziemia WTEDY - był niewątpliwie jednym z bardziej palących problemów w Polsce. W JESIENI 45 - NIE BYŁO NOWEJ AMNESTII. Rozpisana latem 45 amnestia - w społeczeństwie NIE CHWYCIŁA, z braku odpowiedniego dla niej klimatu. Nie chwyciła W PEŁNI

i rozpisana w ślad za nią akcja ujawniania płk. "Radosława". Zdarzały się jedynie lokalne ujawnienia, maksimum na szczeblu tego, czy innego Obszaru, po ujawnieniu się którego - wyrastał nowy Obszar - na rozkaz konspiracyjnego nadal Sztabu K.G.WIN. Znalezienie środka na pełne rozładowanie podziemia - było wciąż jeszcze - jednym z ważniejszych zagadnień tamtego okresu. - Środkiem tym w jesieni 45 - STAŁA SIĘ AKCJA UJAWNIANIA SZTABU K.G.WIN, W SKALI JUŻ CAŁEGO PODZIEMIA WIN, od Komendanta Głównego poczynszy, poprzez Komendantów Obszarów, wszystkie Oddziały K.G. i terenowe - do łączniczek i lokali organizacyjnych włącznie.

W akcji tej Państwu została oddana centralna Kasa WIN.

DAWAŁO TO PEŁNE ROZFRACOWANIE STRUKTURY K.G. I CAŁOŚCI WI
CO DLA PAŃSTWA BYŁO WÓWCZAS ATUTEM PIERWSZORZĘDNEJ WAGI, A DLA PODZIEMIA
- CIOSEM W JEGO ISTNIENIE. Liczba ujawniających się w najbliższej amnestii 1947-go roku - nie pozostawała bez związku, z akcjami ujawniania w 1945. Ujawnienie bowiem "od góry" - wносиło posiew wątpliwości w mózgi konspiracyjnych co do celowości dalszej roboty podziemnej, i zastanowienie co do słuszności tego rodzaju akcji. Znienawidzony od 44 na Wileńszczyźnie i Lubelszczyźnie termin "UJAWNIANIE" - nabrał w społeczeństwie od nowa zrozumienia, właśnie przez kolejne akcje ujawniania płk. "Radosława" i płk. Rzepeckiego i Towarzyszy. Dlatego też śmiem twierdzić, że na wynik ponad 50.000 ujawnionych w 47 - złożyło się zarówno działanie i mądrość myśli politycznej Państwa, przez rozpisanie kolejnych akcji ujawniania i amnestii - jak i podjęcie akcji ujawniania przez pewien odłam podziemia WIN. Ponadto poza wkładem do sprawy stabilizacji spokoju i bezpieczeństwa w Kraju - akcja ujawniania z 45, miała jeszcze głębszy aspekt natury politycznej. - Po raz pierwszy, pozostałe w Kraju dowództwo i średni i dolny aktyw b.AK, Delegatury Sił Zbrojnych i WIN, w przeciwieństwie do dotychczasowego stanowiska - opowiadały się za Rządem Jedności Narodowej. Dowodziło to większych przeobrażeń wewnętrznych tej grupy ludzi i zmiany oceny nowej polskiej rzeczywistości - co prowadziło do jedności politycznej. Jednocześnie akcją tą, Rząd Polski Demokratycznej rozwiązywał skomplikowany problem

podziemia - nie na drodze więzienia, jak to się dzieje w państwach o innych ustrojach, ale na drodze porozumienia - przez szeroki akt łaski i wolności. Przy takim postawieniu sprawy - akcja ujawniania z 45 - przyczyniała się nie tylko do zlikwidowania podziemia w Kraju, ale i mogła się przyczynić do masowego powrotu Polaków z Anglii, zaczadziających tam fałszywą propagandą o warunkach życia w Nowej Polsce.

x x x

Akcja płk. Rzepeckiego i Towarzyszy niestety nie przyniosła pełnego rozładowania podziemia. Ale trudno było przypuszczać, by akcja ujawniania, polegająca na doprowadzaniu ludzi do więzienia li-tylko dla zdania swoich agend Państwowym Władzom Bezpieczeństwa, przy gwarancji wolności - WOBEC PRZETRZYMANIA UJAWNIONYCH W WIEZIENIU - mogła przynieść pozytywny rezultat.

x x x

Obywatelu Ministrze.

Nie uchylałam się nigdy przed żadnym z obowiązków wobec mego Państwa. We wrześniu 39 wypełniłam obowiązek służby wojskowej w P.W.K., jako szofer-zwiadowca 19-ej Dywizji Wileńskiej. Od 19.X.39 bez przerwy, do ostatniego dnia okupacji, wypełniałam wobec Państwa żołnierski obowiązek w szeregach A.K. na odcinku łączności zagranicznej.

Jesienią 45, kiedy Państwo zażądało ode mnie wypełnienia, bynajmniej nie codziennego obowiązku - ujawniania z więzienia - obowiązek ten wypełniłam bez reszty. Ale ciężar spełnionego obowiązku, jak i 2-gi punkt umowy z Władzami Bezpieczeństwa - dał mi niewątpliwe prawo - PRAWO DOMAGANIA SIE ZWOLNIENIA UJAWNIONYCH, Z PODEJMOWANEJ PRZEZE MNIE AKCJI.

Ponieważ ze swojej strony, akcję ujawnienie przeprowadziłam w sposób najbardziej rzetelny, czemu niejednokrotnie dawały wyraz Władze Bezpieczeństwa, jak i publicznie na procesie dał wyraz Najwyższy

Prokurator Sądu Wojskowego, płk. Holder - zwracam się do Obywatela Ministra z gorącą prośbą o osobisty wgląd w przyczyny niezrealizowania akcji ujawniania w całej rozciągłości - ze strony Władz Bezpieczeństwa i zlecenie przywrócenia praw wolności:

I/ grupie emisariuszy i kurierów komórki "Załoga":

- 1/Zuralskiemu,
- 2/Antoszewiczowi,
- 3/Szewczykowi,
- 4/Freizlerowi,
- 5/Fronczakowi,

i 6/Jackowskiemu, pracownikowi na funkcji wykonawczej wewnątrz komórki, nie kurierowi;

II/ grupie ujawnionych z akcji płk. Rzepeckiego:

- 1/Rybickiemu,
- 2/Leskiemu,
- 3/Muzyczce,
- 4/Sapieszko,
- 5/Kononowiczowi,
- 6/Grusowi,
- 7/Iuciu,
- 8/Matysce,

i 1/Malinowskiemu,
2/Piatkowskiemu, stanowiącym odpryski z tej akcji. Obydwaj wymienieni figurowali w aktach b. Delegatury Sił Zbrojnych i przy wydaniu w akcji ujawniania tego archiwum zostali aresztowani i skazani:

- a/mimo, że odeszli od pracy konspiracyjnej znacznie wcześniej;
- b/mimo, że wolność z akcji ujawniania przysługiwała nawet bieżąco czynnym członkom podziemia.

Uzasadnienie tytułu roszczeń odnośnie grupy I/.

1/Komórka "Załoga" stanowiła trzon mego BEZPOŚREDNIEGO ujawniania i zagwarantowane przez Władze Bezpieczeństwo prawo wolności z tytułu podejmowanej przeze mnie akcji - obejmowało wszystkich pracowników tej komórki, a nie może chyba ulegać żadnej wątpliwości, że ludzie na funkcjach kurierów-emisariuszy zagranicznych - stanowił skład - właśnie komórki łączności zagranicznej "Załoga"; 2/wzgląd - czy zostali bezpośrednio przeze mnie doprowadzeni do więzienia dla zdania swoich agend, czy wzięci wraz ze mną, czy na innych lokalach organizacyjnych w

licznych "kotłach", przed i w trakcie ujawniania - wysuwany OSTATNIO przez Władze Bezpieczeństwa - nie może mieć znaczenia zasadniczego. W samej realizacji akcji ujawniania była zastosowana przez Władze Bezpieczeństwa duża różnorodność postępowania, jak np.: niektórych ujawnionych doprowadzałam sama, część wpadała automatycznie, a część nie była brana wcale - ALE WSZYSCY W JEDNAKOWYM STOPNIU PODLEGALI PRAWU WOLNOŚCI. Najlepszym tego dowodem jest fakt, że przeważająca większość pracowników "Załogi", mimo, że była aresztowana wraz ze mną i w "kotłach", a nie przeze mnie doprowadzana do więzienia - po podjęciu przeze mnie akcji ujawniania - skorzystała z nabytych dla siebie praw z tej akcji i wyszła na wolność bez procesów - odrazu w 1945/46r. Osobiście zostałam aresztowana 31.X.wieczorem. Ujawnienie podjęłam 2.XI.wieczorem i czy do tego czasu ktoś wpadł sam, czy i tak byłby przeze mnie ujawniony i doprowadzony do więzienia po 2.XI.45 - jest rzeczą najzupełniej obojętną.

Uzasadnienie tytułu roszczeń odnośnie grupy II/.

Tytuł do prawa wolności dla ujawnionych z akcji płk. Rzepeckiego posiadam ten, że AKCJE PŁK. RZEPECKIEGO - ZAPOCZĄTKOWAŁAM - UJAWNIENIEM SAMEGO PŁK. RZEPECKIEGO. Brałam również i dalszy czynny udział w akcji płk. Rzepeckiego, ilekroć odemnie tego zażądano, np. jeździłam osobiście do Krakowa dla doprowadzenia płk. Niepokólczyckiego. Doprowadziłam z Krakowa drugiego zastępcę płk. Sanojcy, kapitana, nazwiska którego już dziś nie pamiętam, zresztą zwolnionego po 2-3 dniach w myśl pkt. 2-go umowy ujawniania.

x x x

Przy rozpatrywaniu całej tej sprawy i przed powzięciem decyzji - proszę żeby Obywatel Minister raczył wziąć pod uwagę następujące:

- że przestępstwo wymienionych w grupie I/ i II/ pochodzi z pierwszego roku powojennego, kiedy stosunki w Polsce dopiero się normalowały, a stosunek do AK daleko odbiegał od obecnego. I przez to przestępstwo ich ma zupełnie inny ciężar gatunkowy - od przestępstwa w roku 1947;
- że odbyli już ponad 2 lata więzienia;
- że ponoszona przez nich odpowiedzialność powinna być współmierną do pełnionej przez nich funkcji i w jakimś chociaż stopniu zbliżoną - do odpowiedzialności ponoszonej - przez ich przełożonych. Osobiście za pełną działalność organizacyjną na szczeblu kierownika komórki łączności zagranicznej, za montaż siatki szlaków kurierskich, za cały ruch przesyłek pocztowych i materiału ludzkiego zagranicą i z zagranicy - dostałam wyrok 2-ech lat więzienia i z łaski Prezydenta wyszłam na wolność, artykułu 90 wogóle nie miałam. Płk. Rzepecki, na zlecenie którego łączność tą utrzymywałam, rozkazodawca kurierskiego wymarszu Szewczyka do Londynu i odbiorca z Londynu tajemnicy 14-tu placówek wywiadowczych - dostał 8 lat kary więzienia i z łaski Prezydenta wyszedł na wolność, artykułu 90 wogóle nie miał. Natomiast wszyscy kurierzy i emisariusze komórki łączności zagranicznej, będący na funkcjach wykonawczych i stanowiący zaledwie jedno z ogniw łączności płk. Rzepeckiego i mojej z Londynem i Londyn z Krajem - dostali artykułu 90 i najwyższy wymiar kary - karę śmierci, z łaski Prezydenta zamienionej na dożywotnie więzienie. Podobnie sprawa ma się i w przypadku: Rybickiego, Leskiego, łączniczki Sapieszko i innych, pozostających w więzieniu, co sprowadziło się do zasady: mniej winien - większa kara, więcej winien - zwolniony od kary wogóle;
- że nikomu z nich nie została dowiedziona współpraca z I.S.;
- że wszyscy mają za sobą długie lata żołnierskiej, wiernej służby dla Państwa;
- że wewnętrznie - conajmniej nie są przeciwni dokonywanym reformom i przemianom społecznym;
- że z wolności, każdy w swoim zawodzie nieś będzie Państwu pozytywną pracę, co przy braku sił fachowych ma dziś ogromne znaczenie;
- że czekają na nich opuszczone od lat rodziny i DZIECI, domagające się normalnego układu życia;
- że niektórzy z nich są ludźmi ciężko chorymi, jak gruźlik Rybicki, Sapieszko i Antoszewicz chorzy na owrzodzenie dwunastnicy;
- że wszyscy wymienieni, w zależności od pełnionej funkcji albo podejmowali sami, albo podporządkowali się ujawnieniu, a jest chyba jakaś różnica w odpowiedzialności za działalność, której się nie chce zaprzestać - a za świadome i z głębokim przekonaniem odstąpienie od tej działalności;
- że wszyscy wymienieni w grupie I/ i II/ pochodzą z akcji ujawniania WIN z 45 i prawo wolności dla nich gwarantował URZĄD PAŃSTWOWY NA SZCZEBLU MINISTERSTWA.

Ponieważ poza ujawnieniem WIN, mam jeszcze udział w ujawnieniu grupy "LICEUM" na wiośnię 46 przez Barbarę Sadowską, Z ANALOGICZNYM CO PRZY UJAWNIANIU WIN PRAWEM WOLNOŚCI DLA UJAWNIONYCH - proszę Obywatela Ministra o jednoczesny osobisty wgląd w przyczyny niezrealizowania w całej rozciągłości tego ujawniania i zlecenie przywrócenia wolności - na tej samej podstawie, co powyżej przytoczone motywy w przypadku ujawniania WIN - następującym pracownikom "LI-CEUM":

- 1/Zieleniewskiemu,
- 2/Pacyńskiemu,
- 3/Dunin Halinie,
- 4/Dunin Lechowi,
- 5/Łozickiemu,
- 6/Jakubisiakowi,
- 7/Błeszkiewiczowi,
- 8/Alinowiczowi,
- 9/Zukowi,
- 10/Sadowskiej

oraz tym ewentualnym pracownikom "Liceum", których mogłan pominąć, a których każdej chwili wskaże Sadowska.

x x x

Na wypadek, gdyby Obywatel Minister miał jakieś zastrzeżenia co do poruszonych powyżej spraw - gorąco proszę Obywatela Ministra, żeby przed powzięciem ostatecznych decyzji - raczył udzielić mi audiencji i wysłuchać osobiście.-

/M a l e s s a/

RH
Warszawa, dn. 15 stycznia 1948 22

Do

Obywatela Ministra
Bezpieczeństwa Publicznego
Generała Stanisława Radkiewicza

w W a r s z a w i e

Malessa Emilia, zam. w Warszawie
al. gen. Sikorskiego nr. 5. m. 56

P r o ś b a.

Powodowana względami zwykłego ludzkiego koleżeństwa i sprawiedliwości, pozwalam sobie wnieść do Obywatela Ministra najbardziej osobistą prośbę o zwolnienie UKLAŃSKIEGO, kuriera Okręgu Zachodniego.

Na rozkaz płk. Rzepeckiego wydany swego czasu Komendantowi Okręgu Zachodniego płk. "Zygmuntowi" - Uklański został wysłany w charakterze kuriera dla przetarcia szlaku do Londynu. Płk. "Zygmunt" po wysłaniu Uklańskiego, w lipcu czy sierpniu 45r. podjął z wolności akcję ujawniania całego swego Okręgu. Ujawnianie płk. "Zygmunta" zostało przez Państwo przyjęte i cała działalność organizacyjna płk. "Zygmunta", w skład której musiało wejść również i wysłanie do Londynu Uklańskiego - została płk. "Zygmuntowi" darowana. Całkowicie darowana została również działalność organizacyjna płk. Rzepeckiemu. Kurier Uklański - wykonawca rozkazu płk. "Zygmunta" i płk. Rzepeckiego, po powrocie do Kraju został aresztowany i skazany na karę śmierci, obecnie łaską Prezydenta zamienioną na bezterminowe więzienie. - A nie może chyba ulegać żadnej wątpliwości, że Uklański posiada podwójny tytuł do wolności z ujawniania: jeden z akcji jego bezpośredniego przełożonego płk. "Zygmunta", drugi na szczeblu najwyższym, bo Komendy Głównej - z akcji płk. Rzepeckiego. - Z tego też względu proszę Obywatela Ministra o włączenie Uklańskiego do ogólnej grupy zwalnianych z tytułu ujawniania WIN z 45.

Malessa
/M a l e s s a/

Warszawa, dnia 4 grudnia 1948r.

Do

Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej

W a r s z a w i e

b. oficer A.K. kpt. "Marcysia"
Malissa Emilia, zam. w Warszawie
wie Al. 3-go Maja Nr. 5. m. 56.

Najdostojniejszy Panie Prezydencie,

Dla umotywowania tytułu do złożenia poniżej wyłuszczonej prośby pozwalam sobie podać krótki życiorys za okres ostatnich 9-ciu lat, wraz z przebiegiem podjętej przeze mnie akcji ujawniania WIN w 1945 roku.

We wrześniu 39r. działałam w ramach A. K. jako szofer-szpiechowca i organizator lotnych punktów dożywiania i sanitarnych przy 19-ciej Dzielnicy Wileńskiej W.P. Po powrocie do Warszawy weszłam do powstającego ruchu oporu S.Z.R., późniejszego Z.W.Z. i A.K. Od 19... 39r. do końca okupacji pozostawałam na funkcji szefa komórki łączności zagranicznej "Załoga" przy Komendzie Głównej A.K., z zadaniem budowy dróg łączności z Krajem do Londynu. W Powstaniu Warszawskim brałam czynny udział w I Batalionie Szturmowym w rejonie Rasta-Ogród Saski-Żelazna Brama. W styczniu 45r. wyszłam z A.K. w stopniu kapitana, odznaczona krzyżem Walczących i pozostawałam nadal w org. "NIE" i w "Delegaturze Sił Zbrojnych na Kraj". Jak większość Akowców przechodziłam w tym czasie przez trudny do rozwiązania konflikt wewnętrzny żołnierza, stojącego wobec faktu istnienia dwóch Rządów i wyboru pomiędzy nimi. W miarę krystalizowania się sytuacji w Kraju i w miarę pogłębiania się we mnie negatywnego stosunku do polityki mojego dowództwa - uświadamiałam sobie niedopuszczalność dalszej pracy konspiracyjnej, na skutek czego 10.1.45r. zgłosiłam swoje odejście z konspiracji. Dnia 31.1.45r. przy zao-

waniu komórki zostałam przez Władze Bezpieczeństwa aresztowana.

W więzieniu, już pierwsze zetknięcie się z Władzami Bezpieczeństwa dało mi możliwość znalezienia potwierdzenia słuszności powziętej na własność decyzji wyjścia z konspiracji. Postawienie przez Władze Bezpieczeństwa sprawy przeprowadzenia ujawniania na podstawach głęboko pojętej sprawiedliwości i okazywanego zrozumienia tragizmu sytuacji A.K., możliwość swobodnego wypowiadania się wobec Władz Bezpieczeństwa na trudny i drażliwy temat A.K., atmosfera toczących się z Władzami Bezpieczeństwa rozmów, wreszcie metoda śledztwa, w którym od pierwszych dni miałam możliwość niekontrolowanego porozumiewania się z aresztowanymi pracownikami "Załogi" zdecydowały, że na podstawie umowy z Władzami Bezpieczeństwa podjąłm wobec Państwa akcję ujawniania WIN.

W akcji tej interes Państwa i interes ujawnionych nie przedstawiał dwóch odrębnych i różnej wagi zagadnień. W sposób naturalny i nierozdzielny stanowił JEDNO ZAGADNIENIE INTERESU PAŃSTWOWEGO: 1/przerwanie konspiracji jako bezpośrednie dobro Państwa, 2/wolność dla ujawnionych jako dobro osobiste i wtórne dobro Państwa, płynące z konstruktywnej już pracy tych ludzi na rzecz Państwa. Prawo wolności z tytułu podejmowanej akcji przysługiwać miało wszystkim objętym akcją ujawniania, bez różnicy stopni, szczebli organizacyjnych i zakresu działalności, nie wyłączając wywiadu. Akcja ujawniania była bowiem ze strony Państwa aktem darowującym i celem jej było rozwiązanie istniejącego wewnątrz Państwa podziemia, tudzież włączenie do odbudowy Państwa tych wszystkich twórczych sił społeczeństwa, które przez układ stosunków w pierwszym okresie powojennym nie wyszły z konspiracji. Prawo wolności nie miało przysługiwać jedynie ewentualnym pracownikom WIN na usługach I.S.

Pragnę zaznaczyć, że ten punkt widzenia był nie tylko moim "akowskim" punktem widzenia, ale BYŁ I UMYŚLNIE WIDZANIEM WŁADZ BEZPIECZEŃSTWA W JESIENI 45r. i w rezultacie posłużył za podstawę umowy dotycz. akcji ujawniania WIN.

Rozumiejąc, że przerwanie pracy na pojedynczym odcinku organizacyjnym nie miałooby dla Państwa głębszego znaczenia, jako nie wywierające wpływu na całość istnienia podziemia WIN, ujawniania mego nie zamknęłam na ujawnieniu tylko "Załogi". Prócz komórki ujawniłam wobec Państwa CENTRALNY OŚRODEK KONSPIRACJI, jej Komendanta Głównego płk. Rzepeckiego, Komendanta jednego z ważniejszych Obszarów płk. Sanojcę oraz członka K.G. szefa V.K./Łączn.konsp./ mjr. Popławską - dla dalszego rozszerzenia przez nich zapoczątkowanej akcji ujawniania. Płk. Rzepecki podjął z więzienia akcję ujawniania, wydając bezpośrednim podkomendnym WEZWANIE DO UJAWNIA-
NI, co skończyło się wydaniem przez nich analogicznych wezwań podkomendnym w dół. W ten sposób z więzienia, jesienią 45r. ZOSTAŁA ZORGANIZOWANA AKCJA UJAWNIANIA WIN - od Komendanta Głównego począwszy, poprzez komendantów Obszarów, Oddziały K.G. i terenowe, do łączniczek i lokali organizacyjnych włącznie. W akcji tej Państwu została oddana centralna kasa WIN.

W tym miejscu pozwolę sobie zrobić pewne odchylenie od opowiadania przebiegu akcji ujawniania i spróbuję naświetlić znaczenie i wagę podjętej akcji.

W 1945r. problem rozładowania podziemia był niewątpliwie jednym z bardziej palących problemów w Polsce. W JESIENI 45r. NIE BYŁO MOŻLIWE AMNISTII. Rozpisana latem 45r. amnestia w ośrodkach konspiracyjnych nie stała się popularna z braku odpowiedniego dla niej klimatu. Amnestia w 45r., poprzedzona konsekwentnie deklarowanym przez rządową prasę i propagandę wrogim stosunkiem do A.K., tudzież masowymi aresztowaniami A.K. na terenie całej Polski - nie mogła wzbudzić zaufania. Nic więc dziwnego, że w przeważającej swej masie nie nastawiona wrogo do Polski Demokratycznej A.K. - tkwiła dalej w podziemiu, mając do wyboru ryzyko więzienia, lub dalszą konspirację. W tej skomplikowanej i niejasnej sytuacji, za błędny swój wybór, A.K. była ściągana więzieniem. Rozwiązanie tego smutnego dla Państwa i tragicznego dla A.K. stanu rzeczy mogło nastąpić jedynie przez postawienie sprawy Akowskiej na płaszczyźnie rzetelnie przeprowadzonej akcji ujawniania, z pełną gwarancją wolności dla ujawnio-

nym. Rząd Polski Demokratycznej, pragnąc rozwiązać skomplikowany problem podziemia nie na drodze więzienia, jak to się dzieje w państwach o innych ustrojach, ale na drodze porozumienia, przez szeroki akt łaski i wolności - rozpiął w sierpniu 45r. akcję ujawniania pika "Radosława". Ten sygnał rozkładowania wrogiego stosunku do A.K. przyjęła niestety tylko część Akowców. Odnowienie raz zachwianego zaufania było rzeczą trudną i wymagającą dla nie jednego dłuższego okresu czasu. Zdarzały się jedynie lokalne ujawniania, maksimum na szczycie tego czy innego obszaru, po ujawnieniu się którego, wyrastał nowy obszar na rozkaz konspiracyjnego nadal Sztabu K.G.WIN. Znalezienie środka na pełne rozkładowanie podziemia było wciąż jeszcze jednym z ważniejszych zagadnień tamtego okresu. Środkiem tym w jesieni 45r. STARA SIĘ AKCJA UJAWNIANIA SZTABU K.G.WIN I SZKIERA JEGO CZĘŚCI PODZIEMIA WIN. DAWAŁO TO PEŁNE ROZKŁADOWANIE STRUKTURY I CIŚCOT WIN, CO DLA PAŃSTWA BYŁO WÓWZAS ATUT I PIERWSZORZĘDNEJ WSP. A DLA PODZIEMIA CIŚCOT W JEGO ISTNIENIE. Poza władzą do sprawy stabilizacji spokoju i bezpieczeństwa w Kraju, akcja ujawniania w 45r. miała jeszcze głębszy aspekt natury politycznej. To raz pierwszy pozostałe w kraju dowództwo i średni i dolny aktyw b.A.K., przekształconej w końcowej swej fazie w WIN, w przeciwieństwie do dotychczasowego stanowiska opowiadały się za Rządem Jedności Narodowej. Dowodziło to większych przeobrażeń wewnętrznych tej grupy ludzi i zmiany oceny nowej polskiej rzeczywistości, co prowadziło do jedności politycznej. Mimo nie osiągnięcia pełnego wyniku akcji ujawniania w 45r. na skutek niedotrzymania warunków umowy przez Władze Bezpieczeństwa, o czym będę pisał poniżej, sam fakt ujawnienia się najwyższego dowództwa dał niewątpliwe rezultaty - wniósł bowiem pośledni wątpliwości w mózgi konspiracyjnych co do celowości dalszej roboty podziemnej, co w konsekwencji znalazło swoje odbicie w liczbie ponad 50 tysięcy ujawnionych w amnestii w 47r.

Do powyższemu nadświetleniu wracam do omawiania dalszego przebiegu akcji ujawniania.

Mimo wielokrotnie powtarzanych zapewnień

Władz Bezpieczeństwa - zwolnienia wszystkich ujawnionych po procesie płk. Rzepeckiego - część z nich do dzisiejszego dnia pozostaje w więzieniu. Indywidualne procesy wytoczone zostały poszczególnym ujawnionym z bezpośredniej akcji płk. Rzepeckiego i innych, jak również pozostałym 6-ciu pracownikom "Załogi". Najmniejszy wyrok w procesach "Załogi" wynosi 3 lata, jeden z wyroków 12 czy 15 lat i cztery wyroki śmierci, aktem łaski zamienione na dożywotnie więzienie. W dwóch wypadkach wytoczono procesy nawet b. pracownikom b. Delegatury Sił Zbrojnych - Malinowskiemu i Piątkowskiemu, którzy odeszli z pracy konspiracyjnej jeszcze przed powstaniem WIN. Obydwaj wymienieni figurowali w aktach Delegatury i przy wydaniu w akcji ujawniania prócz archiwum WIN - również archiwum Delegatury - zostali aresztowani i skazani na 15 lat więzienia.

Po wyjściu na wolność, na skutek interwencji płk. Rzepeckiego i mojej u Wiceministra gen. Romkowskiego, uzyskaliśmy sporządzenie przez Władze Bezpieczeństwa wykazu ujawnionych, który za zezwoleniem Władz Bezpieczeństwa był nawet przez nas uzupełniany z głównymi ujawniającymi, pozostającymi w więzieniu, w celu nieprzeoczenia nikogo z ujawnionych, co przy najlepszej woli i sprawności działania aparatu Ministerstwa, mogło zawsze mieć miejsce ze względu na szeroki zasięg akcji w terenie. Na podstawie omawianego wykazu uzyskaliśmy u Wiceministra Romkowskiego dalsze zwolnienia, które jednak nie objęły wszystkich ujawnionych. W więzieniu pozostawała grupa 16-tu osób. Przy takim stanie sprawy podejmowałam ustawiczne zabiegi u Władz Bezpieczeństwa o uzyskanie zwolnienia dla reszty ujawnionych. Po bezskutecznych staraniach u płk. Różańskiego i Wiceministra Romkowskiego, w styczniu b.r. złożyłam na ręce Szefa Gabinetu Ministra płk. Andrzejewskiego pisemną prośbę do Ministra gen. Radkiewicza. Minister Radkiewicz prośbę moją pozostawił bez jakiegokolwiek odpowiedzi. Dostęp mój do Władz Bezpieczeństwa stale się utrudniał. W m-cu lipca b.r. w rozmowie z płk. Różańskim dowiedziałam się oficjalnie: 1/ o wypuszczeniu na wolność w kwietniu-maju b.r. trzech z pośród ujawnionych - Grasa, Lucja i Matyski, 2/ o wypuszczeniu ujawnionego Rybickiego na 6-cio

po 2 miesiącach - koniec

miesięczny urlop zdrowotny, z którego w myśl zapewnienia płk. Różańskiego - Rybicki nie miał już wracać do więzienia. Potwierdzenie tego ostatecznego otrzymałam również od Wiceministra Romkowskiego na udzielonym mi posłuchaniu w sierpniu b.r. Grupa więzionych ujawnionych zmniejszyła się w ten sposób do liczby 12-tu. We wrześniu b.r. uzyskałam z płk. Różańskim zasadniczą rozmowę, w wyniku której płk. Różański przyrzekł: 1/zwolnienie na 15.X.b.r. następujących 7-miu osób: Fraizlera, Fronczak-Walcza, Jackowskiego, Elżbiety Sapieszko, Kononowicza, Malinowskiego i Piątkowskiego, 2/zwolnienie na 15.X.b.r. Antoszewicza i Leskiego. Kategoriecznie natomiast odmówił zwolnienia Żuralskiego, Szewczyka i Muzyczki. Od 15.X.b.r., czyli od przyrzeczonego terminu zwolnienia grupy 7-miu osób z akcji ujawniania, aż do powziętej przeze mnie w dniu 17.XI.b.r. decyzji złożenia prośby do Najdos- tojniejszego Pana Prezydenta, utraciłam wszelką możliwość dostania się do płk. Różańskiego. Wszystkie moje usiłowania uzyskania rozmowy z płk. Różańskim nie dały wyniku. Od 15.X.b.r. nikt z 7-miu przeznaczonych do zwolnienia - zwolniony nie został. Po skończonym urlopie zdrowotnym został spo- wrotem wzięty do więzienia 12.XI.b.r. ujawniony Rybicki. Prócz tego stwier- dziłam, że rzekomo zwolniony Łuc przebywa w więzieniu. Rodzina Łucia do ko- ca października dostawała regularne listy z cenzurą więzienia w Rawiczu. O fakcie tym powiadomiłam niezwłocznie kpt. Krukowskiego z Wydziału sled- czego M.B.L. Mimo to ujawniony Łuc przebywa do dnia dzisiejszego w więzie- niu - od 31 października b.r. przewieziony do więzienia Łokotowskiego.

Poza podjętą przeze mnie akcją ujawniania WIN w 45r. mam również znaczny udział w ujawnianiu grupy "LICEUM" na początkach 46r. Ujawnianie to oparte było na tych samych zasadach, co wyżej omawiana akcja WIN. Grupa "Liceum" ujawnianie swoje przeprowadziła całkowicie rzetelnie. Chociaż Sta- dze Bezpieczeństwa część ujawnionych z "Liceum" zwolniły bez procesów, część wyszła bezpośrednio po procesie, część została zwolniona na 6-cio- mi miesięczne urlopy - to i w tym wypadku - Stado Bezpieczeństwa nie dotrzy- mały warunków umowy ujawniania, zatrzymując w więzieniu do dzisiejszego dnia Barbarę Sadowską, Łozickiego i Łuka. Sadowska była głównym inicjatorem

akcji ujawniania "Liceum", przeszła w więzieniu przez głęboki proces przeobrażenia się wewnętrznego i akcję swoją przeprowadziła z pełną wiarą, w sposób uczciwy i zarazem żywiołowy. Sadowska dawała swoje wypowiedzi na organizowanym dla niej przez Władze Bezpieczeństwa wywiadzie prasowym z przedstawicielem prasy polskiej i prasy zagranicznej, co świadczyło o niebudzącym do niej żadnych zastrzeżeń stosunku Władz Bezpieczeństwa w trakcie przeprowadzania przez nią ujawniania. Natomiast po dokonaniu ujawniania - stosunek ten o tyle uległ zmianie, że Sadowska została wysłana do Bordonu z ciężkim wyrokiem 9-ciu lat więzienia, jako przestępca nie zasługujący na żadną łagodność.

Moja wiara w Nową Polską Radę i Sprawiedliwość wyprowadziła mnie z szeregu konspiracji jeszcze przed aresztowaniem. Moje zaufanie do Władz Bezpieczeństwa i organizowanej przez nich akcji ujawniania - czerpałam z tej samej wiary. I najnieoczekiwanej - część ujawnionych została uznana za więcej winnych i ukarana więzieniem, mimo, że warunki ujawniania nie przewidywały mniej lub więcej winnych z pośród ujawnionych i akcja ujawniania bynajmniej nie miała się sprowadzać do wyłapania i pociągnięcia więcej winnych do odpowiedzialności. Akcja ujawniania, będąc aktem dającym, aktem łaski i miłosierdzia dla wszystkich ujawnionych, nie mogła jednocześnie stać się w stosunku do niektórych ujawnionych aktem kary. Gdyby w celu technicznym załatwienia sprawy ujawniania - jednak tak się stać miało - dowodziłoby to gorzkiej prawdy, że w każdym wypadku oczekiwało nas więzienie, bez względu na to, czy pozostawaliśmy czy wyziliśmy z konspiracji i bez względu na dawane nam gwarancje.

Mnie, jako długoletniemu żołnierzowi A.L., zdobycie wiary w Nową Polską Radę i Sprawiedliwość w świetle zawikłanej sytuacji A.L. w pierwszym okresie po wyzwoleniu - bynajmniej nie przyszło z łatwością. Było to długi, powikłany i trudny proces. Ale miałam możliwość przekonania się, że tak ugruntowana wiara, mimo gorzkich acz prawdziwych faktów przebiegu akcji ujawniania - w takim samym stopniu nie łatwa jest do zachwiania.

Amnestia w 45r., akcja ujawniania p.k. "Radosława", akcja ujawniania WIN i amnestia w 47r. dowodziły i dowodzą przyjęcia i prowadzenia przez Państwo konsekwentnej linii politycznej w odniesieniu do zagadnienia podziemia. Dlatego, mając moją wiarę, niemożliwe dla mnie było i jest do pomyslenia przypuszczenie, że powstałe w trakcie ujawniania WIN odchylenie od omawianej linii politycznej, przez przetrzymanie niektórych ujawnionych w więzieniu - mogło nastąpić na skutek zmiany stanowiska Państwa do problemu podziemia z 45r.

Mój trwały udział w sprawie ujawniania WIN od zapoczątkowania przeze mnie akcji, nieustanne roztrząsania tego zagadnienia w rozmowach z Władzami Bezpieczeństwa i moje własne dociekania przyczyny takiego obrotu sprawy - utrwaliły we mnie przekonanie, że niedotrzymanie warunków umowy ze strony Władz Bezpieczeństwa mogło nastąpić jedynie: 1/w pierwszej fazie akcji ujawniania - przez potrzebę ostrożności przy puszczeniu na wolność niedawnych konspiratorów, mając od nich w warunkach 45-go roku, jako jedyną gwarancję, słowo honoru - co mogło być pożytywane za pewnego rodzaju eksperyment o niewiadomych dla Państwa skutkach, 2/w późniejszej fazie akcji ujawniania - przez błędne przypisywanie poszczególnym ujawnionym większej winy.

To, co w roku 45-tym mogło być pożytywane za niepewny w swych skutkach eksperyment, z perspektywy roku 48-go można już omawiać, jako osiągnięcie, mające sprawdzone i pewne rezultaty. W miarę zwalniania ujawnionych na przestrzeni trzech lat, wszyscy ujawnieni dowiedli Państwu o pełnym zerwaniu z podziemiem, całkowitej lojalności dla Rządu i pozytywnej pracy na rzecz Państwa. Przez zwolnienie ujawnionych Państwo nie poniosło żadnej szkody, odwrotnie odzyskało w nich pełnowartościowych obywateli, wnoszących swój czynny udział do odbudowy Państwa na wszystkich odcinkach pracy. W świetle tych faktów zwalnianie ujawnionych z akcji ujawniania WIN znajduje dziś pełne potwierdzenie słuszności takiego w całości postawienia sprawy przez Państwo.

Wracając do pojęcia mniejszej i większej winy, pozwolę sobie zauważyć, że wobec faktu zwolnienia najwyższego dowództwa o największym stopniu winy - zwolnienie niewątpliwie mniej winnych podkomendnych, działających na rozkaz tegoż dowództwa - wydaje się być rzeczą naturalną i możliwą. Osobiście za pełną działalność organizacyjną na szczeblu szefa komórki łączności zagranicznej, za montaż siatki szlaków kurierskich, za cały ruch poczty i materiału ludzkiego zagranicą i z zagranicy - dostałem artykuł 2-oh lat więzienia i na podstawie aktu łaski wyszedłem na wolność, artykułu 90 wogóle nie dostałem. Płk. Rzepiecki, na zlecenie którego łączność utrzymywałem, rozkazodawca kurierskiego wysłannika Szewczyka do Londynu i odbiorca z Londynu tajemnicy 14-tu placówek wywiadowczych - dostał 8 lat więzienia i na podstawie aktu łaski wyszedł na wolność, artykułu 90 wogóle nie dostał. Natomiast wszyscy kurierzy i emisariusze komórki łączności zagranicznej, będący na funkcjach wykonawczych i stanowiący załogę jedno z ogniw łączności płk. Rzepieckiego i mojej z Londynem i Londynu z krajem - dostali artykuł 90 i najwyższy wymiar kary, karę śmierci, aktem łaski zmienionej na dożywotnie więzienie. Podobnie sprawa ma się i w przypadku Rybickiego, Leskiego, łączniczki Sapieszko, najmniej zaangażowanego w robocie Jackowskiego i innych, pozostających w więzieniu. Kwaśniewski amnestia 47r. dała możliwość wyjścia z podziemia niewątpliwie więcej winnym, bo korespondującym aż do lutego 47r. - przed ujawnieniem i z dobrowolnej akcji ujawnienia w 45r. - co przecie spowodowałoby się do absurdalnej zasady: mniej winien - większa kara, więcej winien - zwolniony od kary wogóle.

Najdostojniejszy Panie Prezydencie.

Wobec utraty wspólnego ducha porozumienia z władzami Rzeczypospolitej na temat akcji ujawniania i zupełnego zahamowania się sprawy zwalniania więzionych od 45r. ujawnionych - zwracam się do Najdostojniejszego Pana Prezydenta z gorącą prośbą o łaskawy osobisty wgląd w całość sprawy i spowodowanie zwolnienia:

I. grupy ujawnionych z akcji WIN

- 1) 1/Zuralskiego.
- 2) 2/Szewczyka.
- 3) 3/Antoszewicza.
- 4) 4/Fraizlera.
- 5) 5/Fronczak-Walczaka.
- 6) 6/Jackowskiego.
- 7) 7/Rybickiego.
- 8) 8/Leskiego.
- 9) 9/Muzyzki.
- 10) 10/Sapieszko.
- 11) 11/Kononowicza.
- 12) 12/Malinowskiego.
- 13) 13/Liatkowskiego.
- 14) 14/Lucia

II. grupy ujawnionych z akcji "LICEUM"

- 1/Sadowskiej.
- 2/Iozickiego.
- 3/Zuka.

Najuprzejmiej proszę, ażeby Najdostojniejszy Jan Prezydent przy rozpatrywaniu całej sprawy raczył wziąć również pod uwagę:

- że nikomu z ujawnionych nie została dowiedziona współpraca z I.S., co jedynie miało być przyczyną więzienia;
- że wszyscy ujawnieni mają za sobą długie lata żołnierskiej, wiernej służby dla państwa w okresie okupacji;
- że oczekują na nich opuszczone od lat rodziny i DZIECI, domagające się normalnego układu życia i domu;
- że niektórzy z nich są ludźmi ciężko chorymi, jak gwałticy Rybicki i Iozicki, Sapieszko i Antoszewicz chorzy na owrzodzenie dwu nastnicy, zapadający ostatnio poważnie na zdrowiu Zuk.

Ustabilizowanie się stosunków na wszystkich odcinkach życia wewnętrznego w Polsce i ugruntowanie Władzy Demokratycznej - wydaje się być momentem szczególnie sprzyjającym do zwolnienia konspiratorów z odległego okresu pierwszych miesięcy powojennych. Dlatego prośbę moją do Najdostojniejszego Jana Prezydenta składam z najgłębszą wiarą w przychylne jej załatwienie.

Najdostojniejszy Janie Prezydencie.

Cały tragizm sprawy A.K. i więzionych ujawnionych z akcji WIN i akcji "LICEUM" polega na tym, że nie byliśmy i nie jesteśmy programi polskiej demokratycznej. Poszliśmy do A.K. pod rozkazy Rządu Londyńskiego - ponieważ czołową postacią tamtego Rządu był wówczas gen. Sikorski, który

33
przed Narodem, dotkniętym klęską wrześniową otwierał drogę do odzyskania
niepodległości i Nowego Rządu przez utworzenie demokratycznych Rządów w
Polsce. Osoba gen. Sikorskiego w Londynie i nazwiska Sturzyńskiego, Łataja,
Kiepskiego, prowadzące ruchowi odziemnemu w kraju, tudzież
wspaniała postać żołnierza-dowodcy Komendanta Głównego Armii Krajowej,
"Orata" gen. Nowickiego - dawały żołnierzowi A. . . gwarancję odziemności
oblicza politycznego Rządu zagranicą i Jego Delegatury i Wojska w kraju
- od oblicza politycznego Rządu Polski przedwrześniowej. Żołnierz
czekał zawsze służyć Polsce demokratycznej.

Proszę Najdostojniejszego Pana Prezydenta o pochylenie uwagi
na forach mojej proby, jeżeli odbiega ona od ogólnie przyjętej formy pro-
by, zaneszonej pisemnie przez zwykłego obywatela do swego Prezydenta. Nato-
miast gorąco proszę, ażeby Najdostojniejszy Pan Prezydent zechciał wziąć
pod uwagę samą treść i intencję zaneszonej proby.

34
RM
-Warszawa, dnia 9 kwietnia 1949r.

odpis

Wielce Szanowny Panie Pułkowniku.

Po wyczerpaniu na przestrzeni 3 i pół lat wszystkich środków dla uzyskania zwolnienia pozostałych ujawnionych - do noszę Panu Pułkownikowi, że od dnia 9.IV. podjęłam głodówkę jako ostatni z mojej strony akt protestu przeciwko niedotrzymaniu umowy, dotycz. akcji ujawniania WIN i grupy "Liceum".

Mając za sobą wypełnienie wszystkich obowiązków wobec mego Kraju w okresie okupacji oraz w pierwszym okresie Niepodległości przez dokonanie aktu ujawnienia - mam niewątpliwe prawo oczekiwać od Władz Bezpieczeństwa, a w szczególności od Pana Pułkownika jako głównego inicjatora akcji ujawniania - decyzji, która zapobiegnie mojej śmierci i dalszemu więzieniu lojalnie ujawnionych wobec Państwa ludzi:

1/Zuralskiego,
2/Szewczyka,
3/Antoszewicza,
4/Fraizlera,
5/Fronczak-Walczaka,
6/Jackowskiego,
7/Rybickiego,
8/Leskiego,
9/Muzyczki,

10/Sapieszko;
11/Kononowicza,
12/Malinowskiego,
13/Fiątkowskiego,
14/Lucia,
15/Sadowskiej,
16/Łozickiego,
17/Zuka.

Łączę Panu Pułkownikowi wyrazy szacunku.

Emilia Malessa
/Emilia Malessa/
b.oficer A.K.

1. Emilia Malessa (1909-1949r.) z domu Izdebska, oficer Armii Krajowej z lat 1939-1945. Pseudonimy: "Miłosza", "Marcysia", "Maniuta".

2. Bliższych danych osobistych nie zdołano ustalić ponad to, że urodziła się na Wołyniu (w d. zaborze rosyjskim) w kresowej rodzinie o dawnych tradycjach ziemianiskich i niepodległościowych. Ojciec był sędzią, prawdopodobnie sądu Okręgowego w Łucku, bliższych danych brak.

Ukończyła szkołę średnią na Wołyniu. Odznaczała się inteligencją, urodą i energią oraz osobistym urokiem. Wyszła za mąż za ekonomistę Stanisława Malessę, zatrudnionego przy budowie portu w Gdyni. Mieszkała w Gdyni, a od 1937r. w Warszawie. Rozwiodła się z nim w 1939r. Nie pracowała zawodowo, pozostając przy mężu. Po wybuchu wojny niemiecko-polskiej zgłosiła się do wojskowej służby pomocniczej. Odbierała ją przy dowództwie 9 pułku ułanów Małopolskich, jako kierowca samochodowy. Przełożonym jej był dowódca pułku ppłk Klemens Rudnicki. Po zakończeniu walk przeszła do podziemia. Od połowy października 1939r. pełniła funkcje organizatorki i kierowniczkii komórki łączności zagranicznej w Oddziale V-ym sztabu Komendy Głównej w państwowej organizacji Wojskowej, "Służba Zwycięstwu Polski" (S.Z.P.), tworzonej z polecenia Naczelnych Władz R.P. przez gen. bryg. Michała Tokarzewskiego - Karaszewicza.

Potem pełniła tę funkcję: w Związku Walki Zbrojnej (ZWZ) i Armii Krajowej (AK). Kolejne kryptonimy tej komórki (później samodzielnego wydziału) były: "Zenobia", "Eza", ^{Zulfany}"Zagroda".

Nie należała do partii politycznych, - była żołnierzem niepodległościowym, wiernie i ofiarnie służącym Ojczyźnie na jednym z najbardziej podstawowych posterunków, jakim było podjęcie i utrzymanie łączności pocztowo-kurierskiej między Krajem, Nacz. Władzami RP zagranicą i przymusowymi skupiskami Polaków poza Krajem.

Dla istnienia tej łączności uruchomione były ^{przebieg} w warunkach podziemia: a) Centrala w Warszawie z b. precyzyjnym systemem przygotowań i ekspedycji poczt (maszynopisy, szyfrowane, mikrofotografowanie i zabezpieczanie przesyłek kurierskich; b) Oddział - ponad 100 ludzi w Warszawie (kurierów, i personelu pomocniczego) (utrzymanie, legalizacje, kws

terowanie w warunkach konspiracji; c) zorganizowanie i "zdańni" nadzór nad punktami 12 tras kurierskich krajowych i "międzynarodowych" przez środkową Europę (Węgry, Włochy, Niemcy, Francję, Szwecję, Hiszpanię, Jugosławię), przez Małą Azję i pñ. wybrzeże Afryki (Kair), ^(Turyja) ~~z Łodzi na Koczin, Łódź, Koczin~~ ^{po Francji}.
Dzięki wybitnemu talentowi kierownicznemu, zdolności, organizacyjnym i szczególnej intuicji "Marcysi" - służba na jej odcinku działała przez cały okres 6-ciu lat konspiracji i przy wychodzeniu obronną ręką z wielu zagrożeń w Kraju i na trasach kurierskich.

Zastępując nieistniejącą pocztę państwową, wysłano tą drogą ponad 300 kurierów (30 emisariuszy), a wśród przesyłek, m.in. - polski karabin przeciwpancerny, żądany przez sztab francuski, komplet klisz, map taktycznych i planów miast, kliszę "młynarek" wydostanych od personelu polskiego w Banku Polskim, szereg wzorcowych dokumentów na niemieckie dowody osobiste oraz szereg oryginalnych dokumentów niemieckich, zdobytych przez wywiad AK.

Otrzymało tyleż kurierów zagranicznych, a ponad to - ponad 600 przesyłek pocztowych i ponad 1000 przesyłek pieniężnych i materiałowych z Węgier i Rumunii dla Kraju, ^{po 30 przesyłek z Łodzi i Koczin} ~~po 30 przesyłek z Łodzi i Koczin~~.

Po wybuchu Powstania Warszawskiego pozostała w III rzucie KG, z którego przeszła do "Baonu Szturmowego" kpt "Ruma", walczącego w Śródmieściu. Pełniła funkcję kierowniczką kancelarii Baonu.

Zakończyła służbę w AK z końcem stycznia 1945r., po rozwiązaniu Armii Krajowej.

Za całokształt pracy otrzymała stopień kapitana AK i Order Virtuti Militari V klasy.

W lutym 1945r. wstąpiła do organizacji "Wolność i Niepodległość" (WiN), stworzonej przez płk dypl Jana Rzepeckiego, z funkcją kierowniczką łączności zagranicznej.

W dniu 31 października 1945r. została aresztowana przez organa bezpieczeństwa P.R.L. W śledztwie dobrowolnie ujawniła siatkę organizacyjną kierownictwa WiN-u, pod wpływem zapewnienia jej, iż ujawnienie nie będzie pociągnięcie do odpowiedzialności.

W styczniu 1947r. zasiadła na ławie oskarżonych "za przynależność do nielegalnej organizacji WiN" - (t.zw. proces Rzepeckiego i towarzyszy. W dniu 6 lutego została ułaskawiona wraz ze współoskarżonym płk Rzepeckim, Sanojca i innymi. Rozpoczęła pracę zawodową. Ale w dniu 5 czerwca 1949r. popełniła samobójstwo pod presją bojkotu towarzyskiego ze strony byłych towarzyszy podziemnej walki. - Pochowana została na Warszawskim cmentarzu Bródnowskim. Należała do najwybitniejszych żołnierzy podziemia.

Emilia Malessa wyszła poraz drugi z małż. ze por. Jana Piwnika, ps. "Ponury", który wkrótce zginął jako dowódca partyzancki w Nowogródczyźnie. -

3. Wzmianki o "Marcysi" znajdują się w wielu wydawnictwach, dotyczących Armii Krajowej. M.in. są wzmianki w książkach: C. Chlebowskiego - "Pozdrówcie Góry Świętokrzyskie", i A. Stromengera - "Człowiek z Zakalcem". Fotografie posiada jej zastępczyni z okresu służby w AK - p. Helena Rudzińska (W-wa, ul. Dobra 6/8).

Warszawa dn. 14.IV.1973r.

K. Pluta
/K. Pluta-Czachowski/

112

Antoni Sanojca

Warszawa, dnia 19.06.1973 r.

01-578 Warszawa 86
plac Henkła 6 m.10
tel. 33-24-88

PT

Redakcja

Polskiego Słownika Biograficznego

Kraków

dor.: S. Maleszy

ul. Sławkowska 17

Wasz: L.dz. 8/73/PSB

W odpowiedzi na pismo PSB z 14 b.m. - po zapoznaniu się z tekstem hała: Malesza Emilia - przekazuję moje zastrzeżenie i postulaty.

Wydźwięk proponowanej redakcji jest krzywdzący E. Maleszę i środowisko Akowskie, w którym E.M. pełniła służbę żołnierską.

- / p. 8 / uzupełnić : Otrzymała zwolnienie od pła J. Raspeckiego ps "Ożóg" 19 lub 20 października 1945 r., gdyż doszła do przekonania, że dalsza konspiracja jest niecelowa.

- / p. 9 / dodać, że E. M. dobrowolnie przecięła siatkę konspiracyjną, zgodnie ze swoim sumieniem i przekonaniem o niecelowości kontynuowania opozycji pol tycznej w podziemiu. "Zapewnienie Różańskiego o bezkarności działaczy WIN" u było drugorzędną przesłanką do powzięcia zasadniczej decyzji.

- / p. 10 / W moim materiale - wyraźnie podałem, że Jej samobójstwo było protestem przeciwko postępowaniu bm Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z członkami WIN'u , ujawnionymi dobrowolnie przez E. M.

Dziś podaję, że E. M. dwukrotnie targnęła się na swoje życie. Pierwszy raz na progu urzędu M.B.P., odratowana w szpitalu U.B. Dramat Marcysi trwał dwa i pół roku.

Niektórzy z nas ujawnionych przyznali rażę publicznie na rozprawie sądowej w r. 1947 rację Em M. i nie potępił jej.

Przypadki ujawniania siatki konspiracyjnej bywały w r. 1947 i późniejszych latach ni ejdnokrotnie i nie wywoływały "bojkotu".

- / p. 1 / określenie "trad.cje ziemiańskie" zbędne, wywołuje negatywne skojarzenia.

Komórka "Zagroda" nie była samodzielna, należała do O. V k KG A ostatnio podlegała ps Marii. / p. 2 /

- / p. 3 / "Zagroda" nigdy nie nie obejmowała łączności konspiracyjnej z "mrowiskami"-skupiska Polaków przymusowo wywiezionych na roboty do III Rzeszy.

./.

- 2 -

- / p.4 / - Komórka Marcysi była - wydziałem a nie oddziałem

- / p. 5 / uzupełnić: K ... Głównej Armii Krajowej ze sztabem Naczelnego Wodza w Londynie.

/ p.6 / Określenie, że M. przyjmowała "a także przesyłki lotnicze z Anglii" nie oddaje faktu, że przesyłki były zrzucone z powietrza a loty pociągały za sobą b. często śmierć pilotów i skoczków "cichociemnych".

Jan Piwnik ps Donat Ponary zeskończył do kraju 7/8.XI.1941 r. Był dowódcą oddziału partyzanckiego w Górach Świętokrzyskich, podlegał K-dzie Okręgu AK w Kielcach. Następnie, w r. 1942 dowodził odbiciem więźniów politycznych z więzienia Gestapo w Pińsku. 15.06.1944 poległ w m. Janłazze / Nowogródzkie / w ataku na bunkier niemiecki.

/ p.7 / Nazwę organizacji wziąć w nawiasy.

Kopię niniejszego pisma przesyłam bezpośrednio płk Kazimierzowi Pluta-Czachowskiemu do wiadomości.

Z poważaniem

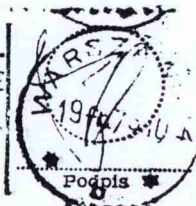
/-/ mgr inż. Antoni Sanojca ps Kort
płk w st.sp., b. szef O.I KG A

Załącznik : tekst przysłany
do kontroli i autoryzacji

Dowód nadania 65
na przesyłkę poleconą Nr
do
w
.....

Pobranie		Opłata	
zł	gr	zł	gr
		6	1

Uwagi

Mila - "Marcysia" / Emilia Malera /

Notatka z rozmowy z p. Haliną Skolkowską z d. Ejsmont
zamieszkałą w Warszawie przy ul. Stolarskiego 27 m 156
/nawraceni z ul. Stolarskiego/ telefon 33-97-57.

P. Halina Skolkowska ur. w 1886 r. - była żoną adwokata
Mieczysława Skolkowskiego, prawnieckiego senatora Prus. Rzeszy,
w roku 1928 r. - jest ciekawą siostrą Milę - bo
matka p. Haliny - Zofia Ejsmont z d. Godebska i
ojciec Milę Władysław Godebski byli rodzeństwem.

I data urodzenia Milę - p. Halina nie pamięta
mówi o trzech rokach 1905, 1908, 1910 - raczej
sądzi o 1908.

II Matka Milę - Maria z d. Wruckowska
wyjechała za mąż za wdowca Władysława Godebskiego
kt. z pierwszego małżeństwa miał córkę Janinę
(zamężną później Berthelewie - zmarłą w dniu
wybuchu Sztajg 1971 r.)

III Rodzeństwo Milę (Emilia najmłodsza)

- 1) Roman, urodził się w I wojnie światowej, brał udział
jako żołnierz w podziemnej polskiej konspiracji i także
został rosznielany, albo sam sobie życie odebrał -
nikt z rodziny nie o nim nie mógł się dowiedzieć
- 2) Jędrzej ten urodził się w I wojnie światowej - nikt
ten nie bliżej nie wie.
- 3) Aleks (Aleksander albo Aleksy, z rodzinie mówią
Aleks) - był w Gdnie w wojsku, w
artylerii, major - podczas II wojny światowej.

dojechał z Łondynu, został w Londynie, obecnie jest
pablanikiem. Adres ma jego ziom Stefanu Gredelski,
Tarnobrz z Starowolskiego 2 m 5.

4) Władysław, urodził się przed wojną w Poznaniu,
skończył politechnikę lwowską, po skończeniu politechniki
mieszkał w Warszawie - podczas wojny też był w Londynie
- obecnie mieszka w Ameryce. Adres ma ziom Aleksandra
(Aleksa?) p. Stefania Gredelski z Tarnobrz.

5) Mile najstarszy, urodził się w Rostowie nad Donem
głównie skończył w Wołyniu, miejscowości p. Hłomki
nie pamięta / - potem mieszkał gdzieś w Ameryce
w zdobyczeniu w Poznaniu i swojej przyrodniej siostrze
p. Janinie Berek Berekiewicz (1924)

IV Ojciec Mile - Władysław, był w Stawcach na
Wołyniu (około Sierpichu) - administratorem majątku
ks. Sanguski - poświadczył iż z bratem mieszkał
potem w Żytomierzu a potem w Rostowie nad Donem
gdzie pracował w jakimś urzędzie - i miał jakieś
warunki materialne, jego ziom umarł w Rostowie
kiedy Mile był małym dzieckiem, za czas
politycznej emigracji z na Wołyniu do jakiegoś miasteczka
około Łucka albo koło Poznania gdzie był sędzią i tam
umarł koło roku 1932.

V Q. Hłomki mówi że Mile przez dni przed swoją
śmiercią był w niej domu, była bardzo smutna
nawet fizycznie nie podobna do siebie; - postanowiła
ciągnąć: „Nie wyprowadzaj ich z urzędów”
W parę dni później p. Janina Berekiewicz zarobiła
p. Hłomki że pogrzeb Mile był w 2 dni, że Mile odebrała
swoje rzeczy w dawnej wiołowej Sierpich kiedy wyszła lotniskiem
mimo braku pieniędzy.

Wskazywanie
na korytarzu
w. 9, 26. I 1973.

PANI NA „ZAGRODZIE”

Emilia
Malessa-Piwnikowa

NIEPISANIE prawem, każde, wybitniejsze, indywidualności, nadaje, otoczenie, jakieś drugie, „narzeczisko”. Raz pochlebnie, to znów wręcz obraźliwie, ale zawsze trafiające w sedno cech danej osoby, lub, pełniących przez nią funkcji. Na przykład: Emilia Malessa-Piwnikowa, z racji zajmowanego stanowiska, kierowniczki, Komórki Łączności z Zagranicą, przy Komendzie Głównej SZP, ZWZ-AK, noszącej kryptonimy: „Zenobia”, „Liza”, „Zeloga”, a od połowy 1942 r. „Zagroda” — nazywano żartobliwie „Panią na Zagrodzie”.

A’leś krótki „portret” Pani na „Zagrodzie” tragicznie zmienił w 1948 r. postaci całkowicie zapomnianej, mimo że w latach 1929—1945 należała do ścisłej czołówki działaczy polskiego ruchu oporu.

Emilia z imienia Malessa-Piwnikowa, pseudonimy: „Mamleta”, „Mila”, „Młoda”, „Marcysia” — córka sędziego, urodzona w 1909 r. na Wołyniu, w latach trzydziestych — ekonomistka, zatrudniona przy budowie portu gdynińskiego Stanisława Malessy, z którym rozwiodła się tuż przed wybuchem wojny — była kobietą o rzadko spotykanej skali waleń. Zewnętrznych — w postaci wyjątkowej urody, elegancji, świetnych manier i przemiłego sposobu bycia oraz wewnętrznych, szczególnie rozległych, zaskakujących różnorodnością zainteresowań, siłą intelektu i głębią duchowego bogactwa.

Rzecz przy tym znamienita, że wszyscy, którzy znali ją bliżej widzieli w niej dwie, zgoła odrębne indywidualności: urzędowa — trochę despotyczna i autorytatywna, nie znośząca sprzeciwu czy odwiekania raz wydanych poleceń, bardzo wymagająca, ale też bardzo wyrozumiała i ludzka. I tą z prywatnego życia — rozśpiewaną, wesołą, błyszczącą fajerkami dowcipu, uroczą w słowie i geście, serdeczną w stosunku do otoczenia.

Niemal bezpośrednio po powrocie z wrześnieowej kampanii, którą odbyła jako... kierownica samochodu ppłk. Klemensa Rudnickiego, weszła Malessa w szeregi powstającej właśnie Służby Zwycięstwu Polski, obejmując na polecenie mjr. Janiny Karasiówny („Brenka”) funkcje organizatorki i kierowniczki Komórki Łączności z Zagranicą, przy Wydziale Łączności, Konspiracyjnej (VK) w Dziale V Komendy Głównej SZP, a następnie ZWZ-AK.

Szeroki rozmach, niewyczerpane zasoby przedsiębiorczości i zdolności organizacyjnych Malessy znalazły na przydzielonym odcinku działania wielkie pole popisu. Rychło też powstały fundamentalne zarysy projektowanej placówki, która ciągle rozbudowywana i doskonalona działała przez wszystkie lata wojny, pełniąc funkcję specjalnego frontu i od-

dając sprawę polskiej emigracji, choć dotąd ani w pełni znane, ani doceniane zasługi.

Władztwo „Pani na Zagrodzie” miało wyjątkowo rozległe granice. Przebiegało bowiem kurierskimi szlakami od Warszawy i Krakowa poprzez Niemcy lub Węgry, Jugosławie i Włochy do siedziby rządu emigracyjnego w Paryżu, a po jego przeniesieniu się do Londynu — dłonie Malessy powiązały nową siedzibę Centrali z władzami krajowego podziemia działającym w całej zachodniej i południowej Europie, kraje skandynawskie, Bliski Wschód, północne wybrzeża Afryki i Gibraltar.

Rzeczywiście, w jednym ze swych konspiracyjnych „biur”, mieszczących się w domu na rogu ulic Nowogrodzkiej i Marszałkowskiej, organizowała trasy, koordynowała ruch kurierski, kierowała nim, sprawując zarazem bezpośredni nadzór nad techniczną stroną wysyłki i odbioru poczty. Ona też, mając kaskadersko ważność i pilność danej przemyśli — miała prawo decydować, którą trasą aktualnie poczta powinna iść, aby najrybniej dotrzeć do celu, i który kurier będzie ten kurs realizował.

Pracując na powierzonym odcinku z żarliwą pasją i najwyższą ofiarnością — oddała Polsce Podziemnej ogromne zasługi. Swymi bezkompromisowym oddaniem się odczytanej sprawie zyskała zarówno gorącą sympatię całego zespołu współpracowników i podkomendnych, jak i wielkie uznanie ze strony władz zwyciężonych łącznościowego podziemia. Jego konkretnym wyrazem był awans do stopnia kapitała i Order Virtuti Militari V klasy.

Poza wszystkim, cechowała Malessę wyjątkowo rozwinięta wrażliwość i rzadko spotykany zmysł intuicji. Kierując się jakimś wewnętrznym przeświadczeniem, wyrażała czasem, zupełnie w pierwszej chwili niezrozumiale, polecenia: „Ten lokal jest spiryjny, trzeba natychmiast się wycofać”, „Ten punkt lub ta pani dziś jeszcze musi zmienić mieszkanie i dokumenty. Dzień lub dwa później na dany punkt czy adres wpadło Gestapo...”

Mimo czarujących właściwości osobistych, tak ujmujących i fascynujących blizze i dalsze otoczenie — sama w małżeńskim życiu szczęścia nie zaznała. Po rozwodzie z Malessą, przyzła druga, wielka miłość w jej życiu. Był nią „cichociemny” por. Jan Piwnik („Donat”, „Penury”) — sławny później dowódcą oddziałów partyzanckich, na których czele walczył w lasach kieleckich, na Polesiu i Wileńszczyźnie.

Pobrali się, ale wnet po ślubie „Penury” odszedł na partyzancki front, aby po wielu akcjach i walkach zginąć dnia 18 czerwca 1944 r. w ciężkim boju pod Jewtaszami.

W marcowej wyspie mimno że jej punkt ciężkości ustawiony był przede wszystkim na „aresztowanie kierownictwa i aktywu „Zagrody” — „Marcysia” zdołała zmylić pogonię i wyjść z osaczenia cało. Aby po krótkiej przerwie i zmianie lokali konspiracyjnych podjąć dawną działalność. Tym razem trudniejszą niż kiedykolwiek dotąd — bo na gruzach zniszczonych uderzeniem wroga agend i tras.

Po powstaniu, które spędziła walcząc w Batalionie Szturmowym kpt. Blińskiego „Rum” — wyjechała z synem Michałem do Krakowa, gdzie przy pomocy kierownika krakowskiej bazy łącznościowej „Kopiec”, Adama Łukasewskiego („Jan”) założyła nową siedzibę „Zagrody” przy ul. Smoleńsk 10. Tu właśnie, w oparciu o współpracę swych zastępców „Anny” Teresy (nazwisko niemieckie) i Elżbiety Zawackiej oraz szeregu grona kurierów odbudowała podstawowe elementy łączności, z trasami na Wiedeń, Berlin i Kopenhagę.

JOZEF BIENIEK

MALESSA Emilia z d. Izdebska Kpt.AK. Odzn.Ora. V.M.V kl.
"Miłasa", "Maniuta", "Marcysia"

C. Władysława i Marii z Krukowskich; ur. 1908r. w Rostowie n/Donem
zm. 5.VI 1949 w Warszawie - śmiercią samobójczą.

Pol. Słownik Biograficzny T.19 s.304 Wrocław 1974 PAN

Ojciec był sędzią pokoju w Horochowie przy Sądzie Okr. w Łucku. Malessa ukończyła szkołę średnią w Dubnie. Po śmierci ojca pracowała w Gł.Urz. Statystycznym w W-wie, poczym wyjechała do Gdyni gdzie wyszła za mąż za ekonomistę Stanisława Malessę zatrudnionego przy budowie portu w Gdyni. Od 1937 r. mieszkała w W-wie. Nie pracowała zawodowo. Zmężem rozeszła się w 1939 r. Odznaczała się inteligencją, urodą i energią oraz osobistym urokiem. Po wybuchu wojny niemieckiej - polskiej zgłosiła się do wojskowej służby pomocniczej. Odbyła ją przy d-twie 9 p.ułanów małopolskich, jako kierownica samochodowy. Przełożonym jej był d-ca pułku ppłk Klemens Rudnicki. Po zakończeniu walk na propozycję Rudnickiego, przeszła do podziemia. Nie należała do żadnej partii politycznej.

Od połowy października 1939 M. była organizatorką i kierowniczką komórki łączności zagranicznej w Oddz.V KG SZP, potem ZWZ i AK; komórka /później samodzielny wydział w ramach Oddz.V/ miała kolejne kryptonimy: "Zenobia", "Łza", "Zakoga", "Zagroda". Zadaniem owej komórki było podjęcie i utrzymywanie łączności pocztowo-kurierskiej między krajem, rządem emigracyjnym i ośrodkami emigracyjnymi na Węgrzech, w Rumunii, Szwajcarii i Francji. Dla istnienia tej łączności uruchomione były i podlegały M-ie: Centrala w W-wie gdzie precyzyjnie przygotowywano pocztę do ekspedycji /maszynopisy/, szyfrowanie mikrofotoğrafowanie i zabezpieczanie przesyłek kurierskich/, oddział o zmierzonym ekwiwalencie stanie liczbowym sięgającym do 100 ludzi w W-wie /kurierów i personelu pomocniczego/, organizacja i nadzór nad punktami 12 tras kurierskich krajowych i przez środkową Europę/Węgry, Włochy, Niemcy, Austrię- przez Czechosłowację, Francję, Szwecję, Hiszpanię, Portugalię, Jugosławię/, przez Małą Azję /Turcję/ i póln.Wybrzeże Afryki /Kair/, przez Gibraltar, legalizacja kurierów i emisariuszy.

Służba na odcinku M-y przez cały okres okupacji-Konspiracji działała sprawnie, wychodząc obronną ręką z wielu zagrożeń w kraju i na trasach kurierskich. Dopiero w marcu 1944 miała miejsce większa wpadka "Zagrody"paraliżująca na dłuższy czas łączność kurierską KG AK ze sztabem Nacz.Wódza w Londynie.

Komórka kierowana przez M-ę wysłała prócz wielu kurierów, m.in. polski karabin przeciwpancerny żądany przez Sztab francuski, komplety klisz, map taktycznych i planów miast, klisze "młynarek" / tak zwano w GG drukowane tu banknoty/-dostarczone przez personel polski w Banku Polskim, sporo wzorcowych dokumentów na niemieckie dowody osobiste oraz oryginalnych dokumentów niemieckich zdobytych przez wywiad AK. Ponadto komórka przejęła /prócz kurierów zagranicznych/ bardzo liczne przesyłki pocztowe i pieniężne oraz materiały we z Węgier, Rumunii i Niemiec, a początkowo także zrzuty lotnicze z Anglii.

Po wybuchu Powstania W-wskiego M. pozostawiła w odwodzie Sztabu KG AK z którego przeszła do "Batalionu Szturmowego" kpt. Ruma, walczącego w śródmieściu. Pełniła funkcję kierowniczką kancelarii batalionu.

Za całokształt pracy w AK została awansowana 23.IX.1944 do stopnia kapitana/rozkazem KG nr. 871/Bp/ oraz otrzymała Order Virtuti Militari V klasy.

W czasie rozwiązywania AK M. nadal kierowała komórką przerzutową w Krakowie. Pełniła tę funkcję również po utworzeniu nielegalnej organizacji "Nie", a następnie przy piku J. Rzepeckim jako delegacie Sił Zbrojnych na Kraj. i w organizacji konspiracyjnej Wolność i Niezależność / WiN / w Warszawie. Ok. 20.XI.1945 r. M. na własną prośbę uzyskała od J. Rzepeckiego zwolnienie z działalności konspiracyjnej i rozpoczęła pracę w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej.

W dniu 31.X.1945 r. została aresztowana przez organa bezpieczeństwa PRL. W styczniu 1947 r. zasiadła na ławie oskarżonych w procesie kierownictwa WiN-u / tzw. proces Rzepeckiego i towarzyszy /. W dn. 4.II t.r. została skazana na dwa lata więzienia, a 6.II ułaskawiona wraz ze współoskarżonym pikiem Rzepeckim, Sanojcą i innymi przez prezydenta B. Bierut. Podjęła pracę zawodową i wychowywała adoptowaną sierotę.

Zmarła śmiercią samobójczą 5.VI.1949r. Pochowana została na warszawskim cmentarzu Bródnowskim.

Bibliografia:

- Chlebowski C. "Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie" W.1969 s.327,381.
 Stromenger A. "Człowiek z zakalcem" W.1970 s. 88
 "Głos Ludu" 1947 nr.7 s.8; nr.14 s.8; nr.17 s.4 /tu tu zeznania M. nr.34 s.1; nr.36 s.1.
 Listy M-y z 13.III.1947 do Zofii Popkowskiej-w posiadaniu Marii Karskiej w W.
 Informacje rodzinne / haliny Skokowskiej/ i przyjaciół / m.in. Elżbiety Zawackiej/.

/ - / Antoni Sanojca.

Kyp'sala:

Zebrała Halina Korniak.

Emilia Malessa

pseudonim "Marcysia" "Młotna" "Maniute"

Odsłuszczenia i stopień wojskowy.

Wyciąg z dokumentów Komisji Historii Kobiet
w Walkach o Niepodległość.

VM Lista III: str. 4
poz. 69

VM Lista zbiorcza
poz. 59

VM Lista III A
poz. 6.

Wirtuti Militari.

Rozk Kq AK Nr 512/BP z 3.X.44r.

(Lista Bronii i Marcysia)

Malessa Emilia ps. "Marcysia" - żołnierz

"Zagrody" - Wydział Tęczyński, Zagrodczy
Oddział PK Komendy Główny Armii Krajowej
str. 2. Malessa Emilia ps. "Marcysia"
wydział Tęczyński, zagrodczy Oddział PK
Komendy Główny Armii Krajowej. Była orga
nizatorką i kierowniczką Zagrody
od jej stworzenia do końca działania
w r. 1945.

AKZ.

Dokument z 2.X.44r.

Nr. rej. 316

grupa B" Kwatery Główna
i Okręg Kielecki

poz. 4

N. 47 XI 80

Do zgodności J. Przekł
24.X.1980r.

Polskie Towarzystwo Historyczne
Oddział Warszawski
Rynek Starego Miasta 29/31
00-272 Warszawa

w sprawie : uzupełnienia teczek osobowej Emilii Malessy

W uzupełnieniu teczek osobowej Emilii Malessy z domu Izdebskiej, w czasie wojny żony " Ponurego " - Jana Piwnika, pragnę zgłosić dodatkowe dane.

Moim zdaniem Emilia Malessa poza maturą miała wykształcenie wyższe lub niepełne wyższe w zakresie psychologii lub socjologii. Ponieważ po wojnie / przed swoją śmiercią w dn. 05.06.1949r. / pracowała w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej z siedzibą /wówczas/ przy ul. Jasnej / 19 ? / i pl. Dąbrowskiego, sądzę, że będzie możliwe sięgnięcie do jej akt personalnych w obecnym Ministerstwie Pracy, Płac i Spraw Socjalnych / ul. Nowogrodzka 1/3/5 /, które mogą zawierać potrzebne dane.

Wiadomo mi, że poza pracą w Ministerstwie zarabiała dodatkowo maszyną pisaną, aby zdobyć fundusze na paczki dla uwięzionych, o których bezustannie myślała i zabiegała.

Poza tym chciałam zaznaczyć, że ojciec Emilii Malessy był po prostu sędzią, a nie jak ktoś podał : sędzią pokoju. Po rewolucji w Rosji rodzinę tę pozostawiono w ZSRR i wówczas ojciec Emilii Malessy sprawował tam również urząd sędziego aż do chwili powrotu do Polski.

Ilumin

Danuta Kalinowska
ul. Górnośląska 25 m. 17
00-452 Warszawa

W-wa dn. 02.02.1984

KOWALSKA Jadwiga;

-1-

Alifa

Notatka sporządzona z Seminarium prowadzonego przez prof.
dr. hab. DROZDOWSKIEGO Marka w Instytucie Historycznym P.A.N. /Sala im.
Lelewela/ Dnia 28 września 1964 roku.

=====
Temat spotkania - referat RYBICKIEGO: "Marcysia" Emilia MALESSA-Piwnikowa.
- "Życie-służba-kontrowersja".

W swym referacie kol. RYBICKI, dla łatwiejszego znalezienia się słuchaczy
w datach ^{podkreślonych} ~~podkreślonych~~ faktów podał "Kalendarium historycznych wydarzeń lat
1945 - 1946", potrzebnym jego zdaniem do przypomnienia realiów tamtego
okresu. Kalendarium zostało podane w czasie referatu - pozwoliłam sobie
umieścić je na początku referatu.

Kalendarium:

31 VII 1945 r. - Spotkanie "Delegatury" u Rzepeckiego;

1 VIII 1945 r. - aresztowanie "Radosława" z Imą.

Wyjście Imy z więzienia, która na polecenie "Radosława" /mając list
od "Radosława" do RZEPECKIEGO) szuka do Rzepeckiego kontaktu przez Rybic-
kiego.

4 IX 1945 r. - "Radosław" wychodzi z więzienia.

5 IX 1945 r. - "Radosław" widzi się z Rybickim i prosi go o skontaktowanie się z Rzepeckim, Skawberem i Bęszczaninem.

6 IX 1945 r. - Rybicki ustala z zainteresowanymi spotkanie na 8 IX 1945 r

8 IX 1945 r. - w lokalu przy ul. Nowogrodzkiej odbywa się spotkanie, od-
razu na początku spotkania Rzepecki zapytuje "Radosława" - "co zaszło między
2 VIII 1945 r a 8 IX 1945 r. co spowodowało jego zmianę w stosunku do
jego poprzedniego stanowiska i postawy wobec władz PRL. "Radosław", że
chce przedstawić swoje argumenty, uzgodnić wspólne stanowisko i przedstawić je
władzom. Indywidualnie nie podjął żadnych decyzji. Podjął się przedsta-
wienia sprawy i po uzgodnieniu ma przekazać wspólne stanowisko władzom
PRL. Zapada cisza, i nagle przez okno dobiega głos z ulicznego głośni-
ka odczyty "Radosława" wzywający do ujawniania się. Słuchając zaskoczeni,
"Radosław" załamany stwierdza: "nabrali mnie". Rzepecki zebranie przerywa
stwierdzając, że "Radosław" przekroczył swe upoważnienia, że od tej chwili

PRZESTAŁ być "Delegatem" o czym Rzepecki powiadomi przez Sekretariat (to jest "Marcysia") wszystkie szczeble organizacji W i N.
 ***** XXXX
 1939 r. - "Marcysia" - "Miłasa" - Emilia Melcusa rozpoczęła służbę w S.Z.P. Z.W.Z. - A.K. W październiku 1939 r. Objęła, zorganizowała i prowadziła bardzo odpowiedzialny dział łączności Komendy Głównej AK., mianowicie "Łączność Zagraniczną. Referent wylicza wszystkie podkomórki "ZAGRODĘ", podkreślając, iż praca tej Komórki, jej organizacja i wykonanie zadań wymagało od kierowniczkii bardzo dużych walewów umysłu i charakteru. Przez cały okres okupacji "Marcysia" była wspaniałym organizatorem, oddanym bez reszty służbie. ^{Komórka} Kierona prowadzona przez nią wykazywała się ze wszystkich stawianych zadań. Jako dodatkową uwagę należy jeszcze dodać, iż do sprawy Jaracha, nie było w "Zagrodzie" ^{wizja} najmniejszej wsypy. Zdaniem referenta "Marcysia" miała jakiś specjalny instynkt wycucia niebezpieczeństwa.

W czasie Powstania Warszawskiego "Marcysia" pełniła służbę w sztabie "Chrobry II". Po kapitulacji ^{Kuzia} wychodzi z ludnością cywilną. Prowadzi nadal w Krakowie łączność Komendy Głównej AK. (pod komendą Okulickiego) - na za granicę. ^{owia} Pracuje również w komórce "Likwidacji A.K."

W maju 1945 r. rozpoczyna pracę w "WiN". Jest sekretarką Rzepeckiego.

3) 6. X 1945 r. zostaje aresztowana.

W śledztwie ujawnia strukturę, obsadę i współpracowników.

Przekonana jest, że to jedyne wyjście dla "podziemia", które nie ma dalszych perspektyw owocnej walki.

4 XI 1945 r. - zostaje aresztowany Sanojca i Rzepecki.

5 XI 1945 r. Sanojca ujawnia Kraków; "Marcysia", za zgodą Rzepeckiego, ujawnia centralę "WiN".

Referent jest w posiadaniu materiałów, które wyraźnie świadczą o daleko idących zobowiązaniach Władz PRL, ^{zj. i innych w ogólnie} ośnośnie całkowitego bezpieczeństwa ujawniających, podejmowanych zabezpieczeń - ^{zobowiązaniach} czynionych ^{zobowiązaniach} i przez RÓŻAŃSKIEGO. Jak również o tym iż "Marcysia" zobowiązania te uważała za szczere i podejmowane w Imieniu Polskich Władz.

Kryzys narastał stopniowo w miarę napływających wiadomości o masowych aresztowaniach ^{jak} i wyrokach. Konflikt, rozterka, poczucie winy narasta - "Mar-

"Marcysia" próbuje interweniować u władz PRL - szczególnie u Różańskiego - motywując iż w swym przekonaniu ustalała sprawy z przedstawicielami Polskiej Rzeczypospolitej, a nie Władzami Bezpieczeństwa Związku Radzieckiego, ale ciągle jeszcze mimo narastającego konfliktu, ciągle jeszcze wierzy, że zrobiła słusznie, dalej walczy o respektowanie zobowiązań władz Bezpieczeństwa, podejmowanych w rozmowach z nią podczas śledstwa.

Ale Różański odcina się od sprawy - "Marcysia" nie jest już potrzebna "bezpiece".

22 XII 1945 r. aresztowany zostaje Rybicki.

5 I 1946 r. odbywa się sprawa "Marcysi", w procesie jest potraktowana, jako narządek politycznej manipulacji Akewskiej "góry". Jest ^{przekazywan} typem ^{ed} żołnierza AK ^{ed} eszukiwanym przez Dowódcę, wykorzystujących patriotyzm i od-
danie walce z okupantem żołnierskich mas.

1 IV 1946 r. - "Marcysia" opuszcza więzienie.

Odrazu zaczyna pracować w Ministerstwie Opieki Społecznej.

30 IV 1946 r. - zostaje z pracy zwolniona.

Rozpoczyna intensywną walkę w sprawie wykorzystania jej zaufania przez władze Bezpieczeństwa i nie dotrzymania umów, które uważała za wiążące.

4 I 1947 r. pisze i składa obszerny memoriał do Radkiewicza. Uzasadnia w nim powołując się na dokumenty, że Władze Bezpieczeństwa nadużyły jej zaufania i wiary w składane zobowiązania, których absolutnie nie dotrzymały. Przytacza nazwiska współpracowników i kurierów, których ujawniła, opierając się na gwarancjach "bezpieki" - którzy siedzą lub zostali wykończeni, podczas gdy ona jest na wolności. Jej akcje pozostają bez odpowiedzi - akcja aresztowań trwa nadal.

4 V 1948 r. "Marcysia" rozpoczyna protestacyjną głodówkę. Odratowana przez Władze Bezpieczeństwa przeżywa coraz mocniej pogłębiający się kryzys. Dojrzewa w niej postanowienie, że popełniony błąd może okupić jedynie śmiercią co będzie aktem jej protestu przeciwko metodom Władz Bezpieczeństwa,

4 V 1949 r. "Marcysia" przychodzi do Rybickiego przekazuje mu wszystkie swoje dokumenty motywując to decyzją wyjazdu zagranicę. Prosi Rybickiego o szczere osądzenie jej postawy. Rozmowa ma przebieg tragiczny.

5 V 1949 r. - "Marcysia" popełnia samobójstwo.

Zdaniem prelegenta "Marcysia" padła ofiarą przemysłanego działania "bezpieak". Przez długi czas - do decyzji śmierci, wierzyła, że postąpiła słusznie. Działanie jej nie wpływało ani ze strachu ani pragnienia kariery. Za stwierdzoną przez siebie omyłkę dobrowolnie, w pełni świadomie popełnia samobójstwo. Nie ona jedna uległa wtedy argumentom śledczych o beznadziejności dalszej walki. Utażało się przecież wtedy w szeregach A.K. gorzkie powiedzenie: "Dowódcy" - ujawniają; żołnierze - sypią.

RUDZIŃSKA, jako bezpośredni współpracownik "Marcysi" z całego okresu okupacji ocenia "Marcysię" jako wspaniałego organizatora, oddanego bez reszty sprawie walki z okupantem. "Marcysia" w z okresu służby w "WiN" - nie jest dla niej zupełnie innym człowiekiem.

Inne cechy charakteru zaczynają ~~się~~ w niej dominować. Jest to dla niej tragiczna zagadka.

Chlebowski chce sprawę stawiać jasno. Według niego "Marcysia" poprostu sypała. Uległa urokowi pięknego płk Różańskiego. W całym swym życiu nie umiała oddzielić spraw miłości i służby. Przykładem jest sprawa jej listu do "Ponurego", gdy ten był w bardzo trudnej sytuacji służbowej. W liście tym zwraca mu słowo, gdyż wraca do "swojej jedynej miłości"... Czy musiała mu o tym pisać? Załamała go utrata kochanej kobiety i żal do najwspanialszego ~~XXI-wiecznego~~ dowódcy. Załamał się i zginął w bezpośredniej walce. SZERMIETIEW. - Dreczy go pytanie, co stało się z twardymi jak stal ludźmi w kontaktach z UB? Co zaszło w ich psychice po 1945 r., bo przecież nie to

ko "Marcysia" się załamała? Mamy przykłady zmiany postaw i u innych ludzi po wojnie.

DROZDOWSKI - Solidaryzuje się z Rybickim i Szermietiewem, że nie tylko "Marcysia" się załamała. W miraż socjalistycznej Polski uwierzyli tacy ludzie jak Grabski, Żuławski, Kwiatkowski, Krzyżanowski... Okrutny system pokazał, że była to polityczna gra, że ludzie zostali wykorzystani. Jedną "Marcysia" zdobyła się na protest - samobójstwo, które było ~~przeciwko systemowi~~ przeciwko systemowi. Śmierć "Marcysi" jest godna szacunku.

Doc. Marek KWIATKOWSKI - Czy nie należy na te sprawy spojrzeć psychologicznie. Walczący Polacy w czasie okupacji niemieckiej mieli zaufanie do każdego Polaka. A tu nagle pojawili się "INNI" Polacy. Powstało w psychice ludzi dziwne zjawisko, które określa on jako "ZUŻYCIE MORALNE" - problem wybitnie psychologiczny. Socjalizm był piękną wizją nie tylko dla "Marcysi", dużej ilości ludzi zdawało się, że zaistniała możliwość "dialogu".

K... Czy szukamy na przykładzie "Marcysi", co było przyczyną zmiany postawy do obowiązków patriotycznych? Patrz jasno - "Radosław" podpisał umowę w więzieniu ~~Rzeczpospolitej~~ też, Sanajca też - więc?

Rzeczpospolitej

2.10-2
Powinniśmy mieć jeden ^{wsp} stosunek do wszystkich.

DROZDOWSKI - Kończy:

Dziękuję Rybickiemu za wnikliwe, oparte na dokumentach przedstawienie sprawy. Sprawa budzi jeszcze ciągle dalsze pytania. Czy dokumenty, podane przez kol. Rybickiego będą do wykorzystania? Szczególnie dziękuję kol. Rybickiemu, za przedstawienie *humanitarne* rozterki człowieka i popełnione w konsekwencji samobójstwa, które "Marcysia" uznała jako jedyne wyjście.

=====

WITOLD SOWIŃSKI, JACEK JÓZEFOWICZ

EMILIA, MARIA MAŁESSA-PIWNIK kpt. Armii Krajowej

Emilia, Maria z Izdebskich Malessa-Piwnik, urodziła się dnia 13 lutego 1909 roku w Rostowie n/Donem, na Ukrainie, w rodzinie prawniczej. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę w 1918 roku, wróciła z rodzicami do kraju.

Ukończywszy szkołę średnią, w początkach lat trzydziestych, wychodzi za mąż za Stanisława Malessę — ekonomistę zatrudnionego przy budowie portu, — z którym rozwodzi się tuż przed wybuchem II wojny światowej. W latach międzywojennych jest instruktorką Przysposobienia Wojskowego Kobiet. Malessa była kobietą przystojną, wyjątkowej urody, elegancji, prze-

milego sposobu bycia oraz cech wewnętrznych, zaskakujących siłą intelektu i głębią duchowego bogactwa. Zespół pracowniczy, który ją bliżej znał, widział w niej dwie zgoła odrębne indywidualności: urzędową, nie znośzącą sprzeciwu czy odwiekania raz wydanych poleceń, ale też bardzo wyrozumiałą i ludzką oraz tę z prywatnego życia, rozpieszczoną, wesołą, błyszczącą fajerkami dowcipu, uroczą w słowie i geście.

Niemal bezpośrednio po kampanii wrześniowej w 1939 roku, którą odbyła jako kierowca samochodu ppłk. dypl. Klemens Rudnickiego z 9 Pułku Ułanów Małopolskich, weszła Emilia Maria Malessa jeszcze we wrześniu 1939 r. w szeregi powstającej organizacji wojskowej Służba Zwycięstwu Polski. Obejmuje na polecenie mjr. Janiny Karasiówny ps. „Oś-HK Bronka-Jadwiga Berg-Kościusza”, funkcję organizatorki i kierowniczkii Komórki łączności z Zagranicą „Import” przy Wydziale Łączności Konspiracyjnej (VK) w Warszawie, w Oddziale V Komendy Głównej SZP. Później ZWZ-AK noszącej kryptonim „Zenobia-Iza-Załoga”, a od połowy 1942 r. „Zagroda”, gdzie nazywano ją żartobliwie „Panią na Zagrodzie”. Podczas 5-letniej działalności konspiracyjnej Emilia Maria Malessa — Piwnik posiadała pseudonimy: „Maniuta-Mila-Miłosza-Marcy-

Dawano mi kolorowe polyskliwe pastylki do polykania, ale pigulka wywoływała w przelyku odruch wymiotny. Krzyk rozszoszczonego ojca, jego czerwona, zniekształcona gniewem twarz, nabrzmiałe żyły na szyi i skroniach... Mama płacząc rozcierala lekarstwo w moździerzu, mieszała je z ciepłą wodą i dawała mi do picia... Gorycz w ustach, na podniebieniu i w przelyku.

Przychodził lekarz, wyjmował słuchawkę, otwierał mi gardło przemocą za pomocą zwykłej łyżki kuchennej, co znów powodowało torsje. Nauczyłem się tak przyciskać język, że łyżka nie była potrzebna. W moim pokoju światło zgaszone. Drzwi do kuchni pozostawiały szparę i padająca z nich żółta smuga światła przechodziła przez koldrę, przecinała moje drżące dłonie, które na niej spoczywały. Doktor mówił cicho, ale dobitnie. Kiedy wychodził mocno trzasnął drzwiami. Słyszałem jego kroki na ścieżce pod moim oknem. Jego przesuwający się wolno, rozdwojony cień. Jego suchy kaszel oddalał się coraz bardziej. Ojciec chodził po kuchni z założonymi do tyłu rękami, od umywalki do drzwi wyjściowych. Zawsze tak robił w chwilach wielkiego zdenerwowania. Dochodziły małe odgłosy wzburzonych, przytłumionych głosów, pełnych wzajemnych pretensji i wymówek.

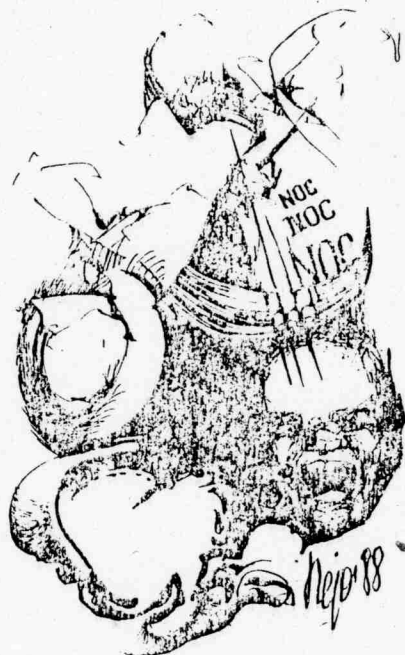
Ojciec przyznał się do rodziny w Ameryce. O fakcie tym nie wspominał wcześniej w rozlicznych ankietach personalnych. Teraz pisał do imperialistów z prośbą o lekarstwo. Witamina D. Codzienne zastrzyki. Penicylina, penicylina... Moje zabawki — kolorowe tekturowe pudełeczka z przegródkami, wojsko z flakoników po lekarstwach. Lekarze kiwali głowami. Wypisywali nowe recepty, zabierali zagraniczne lekarstwa, które później można było spotkać na targowisku.

Ojciec uwierzył w znachora. Babcia przeżegnała nas na drogę, laciaty kundel ujadł przy swojej budzie. Długa jazda w tłustym błocie trzęsącą się furmanką, podskakującą

na wybojach i grzęznącą w rozległych kałużach. Zaczynający w twarz deszcz i wiatr. Przenikliwe zimno. Pochylone chaty wsi, lessowe wąwozy, topole, wierzby i mgła. Nieogolony starzec o pobrużdżonej twarzy, jego żółte, zgrabiałe, wykrzywione reumatyzmem kości. Bolesny zastrzyk za pomocą grubej igły.

Wtedy ojciec uwierzyłby we wszystko. W magię, w cud. Przypomnił sobie zapomnianego Boga z dzieciństwa. Kiedy się urodziłem posadził drzewko, teraz pielęgnował je starannie, codziennie podlewał je i doglądał. Obok wbił drewniany palik i przywiązał do niego drzewko sznurkami.

Biel. Piżamy i szlafroki. Zapach lizolu i lekarstw. Brzęk metalowych narzędzi. Rentgen za rentgenem. Siostry zakonne niczym czarne kwiaty rozdające książeczki o męczeńskim dzieciństwie świętych. Ksiądz siedzący obok łóżka i odnawiający modlitwę. I jeszcze tylko strach. Przejmujący, ciągle obecny. Strach.

sia". Działalność jej przebiegała kurierskim szlakiem od Warszawy i Krakowa, poprzez Niemcy, Węgry, Jugosławię i Włochy, do siedziby Polskiego Rządu Emigracyjnego w Paryżu, a po jego przeniesieniu do Londynu. Dłonie Emilii, Marii Malessy wiązały nową siedzibę centrali z władzami podziemia akowskiego, obejmując zasięgiem zachodnią i południową Europę, Kraje Skandynawskie, Bliski Wschód, Północne Wybrzeże Afryki oraz Gibraltar.

Rezydując najczęściej w jednym ze swoich konspiracyjnych biur mieszczących się w Warszawie w domu na rogu ulic: Nowogrodzkiej — Marszałkowskiej organizowała trasy, koordynowała ruch kurierski, kierowała nim, sprawując zarazem bezpośredni nadzór nad techniczną stroną wysyłki i odbioru poczty. Ona też, znając każdorazowo wagę i pilność danej przesyłki, miała prawo decydować, którą trasą poczta powinna iść, aby dotarła do celu i który kurier będzie ten kurs realizował. Pracując bez przerwy na powierzonym odcinku, z żarliwą pasją i najwyższą ofiarnością oddawała Polsce Podziemnej ogromne zasługi. Swoim bezkompromisowym oddaniem się sprawie polskiej, zyskała zarówno gorącą sympatię całego zespołu współpracowników, oraz podkomendnych, jak i wielkie uznanie władz zwierzchnich łącznościowego podziemia oraz samej Komendy Głównej ZWZ-AK. Wyrazem tego był jej awans do stopnia kapitana, Srebrny Krzyż Virtuti Militari V klasy. Poza wszystkim, cechował Emilię Marię Malessę wyjątkowo rzadko spotykany zmysł intuicji.

Kierując się wewnętrznym prze-

świadczeniem wydawała czasem zupełnie w pierwszej chwili niezrozumiale polecenia: „Ten lokal konspiracyjny trzeba natychmiast zlikwidować”, „Ten pan lub pani musi zmienić mieszkanie”, „zmienić dokumenty”. Dzień, lub dwa później na dawny punkt kontaktowy, czyli lokal konspiracyjny i adres gestapo zastawiało „kociol”. Tak się zdarzyło w marcowej „wspie” w dniu 6.III.1944 r. przy ul. Dobrej 5 w Warszawie na skutek zdrady przez podstawionego agenta gestapo Antoniego Mazurkiewicza „Jadacha” (Do dziś sprawa nie wyjaśniona), w której sporo działaczy konspiracyjnych „Zagrody” zostało aresztowanych i oddało życie w katorżni warszawskiego gestapo w Al. Szucha. Mimo grożącego niebezpieczeństwa Emilia Malessa zdołała zmylić czujność gestapowców i ująć z osaczenia cało dzięki przytomności umysłu i swojemu sprytowi, aby po krótkiej przerwie i zmianie lokali konspiracyjnych podjąć dawną działalność. Tylko tym razem trudniejszą niż dotąd, bo na gruzach zniszczonych uderzeniem wroga agentów i tras kurierskich.

Mimo czarującej osobowości osobistego szczęścia w życiu małżeńskim nie zaznała. Po rozwodzie ze Stanisławem Malessą przyszła druga wielka miłość w jej życiu. Był nią skoczek (zrzutek) cichociemny z Wielkiej Brytanii por. art. Jan Piwnik ps. „Donat-Ponury”, legendarny D-ca Oddziałów Partyzanckich Zgrupowań AK działających w Górach Świętokrzyskich na Kielecczyźnie w 1943/44 r. Na Polesiu w rozbiciu więzienia w Pińsku w dniu 18.I.1943 r., działając na II Odcinku wydzielonej organizacji

„Wachlarz” w 1942 r. oraz na Nowogrodzcyźnie w 1944 r. To właśnie ona przyjmowała por. Jana Piwnika i jego kolegów jako przedstawiciela Komendy Głównej ZWZ-AK komórki tzw. kosztów zrzuconych „Import” pod Łyszkowicami, pomiędzy Głownem a Skiernewicami, koło cegielni Wierzechowice na placówce odbiorczej „Ugór” w dniu 7/8.XI.1941 r. nie przypuszczając, że będzie jej przyszłym mężem. Prawdopodobnie pobrali się na początku 1942 r. albo w 1943 roku. Przebywała z por. art. Janem Piwnikiem na „Wykusie” koło Wąchocka w Górach Świętokrzyskich wśród żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK, nie przypuszczając, że jej ukochany mąż mjr. Jan Piwnik odejdzie na partyzancki front na początku 1944 r. aby po wielu akcjach i walkach zginąć w dniu 16 czerwca 1944 r. w ciężkim boju pod Jawlaszami k/Lidy na Nowogrodzcyźnie, jako Dowódca VII Batalionu 77 p.p. Armii Krajowej. Nie kto inny, tylko Emilia Maria Malessa, w lipcowy dzień 1944 roku, przybywa do swoich teściów, sędziwych rodziców swego męża mjr. Jana Piwnika „Donata-Ponurego” zamieszkających w Janowicach, oddając im 3 klucze — jako jedyną pamiątkę rozbicia przez jej męża więzienia w Pińsku, w dniu 18.01.1943 r.

W czasie powstania warszawskiego w 1944 r. Emilia Maria Malessa — Piwnikowa, bierze czynny udział w walkach, jako kierownik Batalionu Szturmowego pod dowództwem skoczka cichociemnego kpt. asp. Kazimierza Biłskiego ps. „Rum”, który to batalion (I bat. szturmowy IV rejonu) poniósł ciężkie straty.

Po kapitulacji Powstania Warszawskiego w październiku 1944 r. kpt. AK Emilia Maria Malessa-Piwnikowa, unikając niewoli niemieckiej, na polecenie K-edy Gł. AK wyjechała wraz z synem Michałem (syn z pierwszego małżeństwa, obecnie przebywa we Francji) do Krakowa, gdzie przy pomocy ówczesnego Kierownika Krakowskiej Bazy łączności Zagranicznej o kryptonimie „Kopiec”, Adama Łukaszewskiego ps. „Jan”, założyła w Krakowie nową siedzibę „Zagrody” przy ul. Smoleńskich 10. Tu, przez kilka miesięcy przy pomocy swoich zastępczyni, a zarazem przyjaciół: kpt. Elżbiety Zawadzkiej oraz Heleny Łatkowskiej-Rudzińskiej ps. „Hela-Dorota”, oraz bardzo uszczupłego grona b. kurierów „Zagrody”, odbudowała podstawowe elementy łączności z nowymi trasami kurierskimi na Wiedeń, Berlin, Kopenhagę, dla „Delegatury Sił Zbrojnych” i organizacji „Wolność i Niezależność”.

Będąc w Warszawie i Krakowie wśród grona najbliższych przyjaciół często wspominała swego męża mjr. Jana Piwnika „Ponurego”, ich skromny cichy ślub (przypuszczalnie w jednym z kościołów w Warszawie) oraz szczęśliwe chwile, spędzone latem 1943 r. na „Wykusie” wśród żołnierzy Zgrupowań Partyzanckich AK w Górach Świętokrzyskich.

Wspominała również bardzo ciepło i serdecznie sędziwych dziś nieżyjących rodziców swego męża mjr. „Ponurego” (ojca Jana mającego 94 lata, zmarłego 12 lutego 1971 r. oraz matkę Zofię mającą 84 lata, zmarłą 26 czerwca 1972 r.) Do dziś w domu Piwników w Janowicach, jedna izba została zamieniona na symboliczną kwaterę mjr. „Ponu-

Fragment wspomnień z dawnych lat.

W czasie II wojny światowej, podobnie jak wielu innych Polaków, przemierzyłem "kawał świata", brałem też udział w walkach we Francji, pilnowałem również brzegów Szkocji, by Niemcy przypadkiem nie lądowali na jej olbrzymich plażach, zwłaszcza w okresie odpływu wód Atlantyku. By szybciej pokonać Niemców okupujących Polskę, w 1942 roku zgodziłem się na przelot do kraju, gdzie początkowo kierowałem dywersją na terenie Inspektoratu Zamojskiego - byłem szefem Kedywu.

Gdy w Hrubieszowskim sytuacja Polaków w wyniku działań niemieckich i współpracujących z nimi niektórych odłamów politycznych Ukraińców pogorszyła się, Kdt Okręgu Armii Krajowej na Lubelszczyźnie - Marcin-plk Kazimierz Tumidański przeniósł mnie na stanowisko kdt'a Obwodu Hrubieszów, mówiąc: "Irka, weź Obwód i zrób tam porządek". Myślę, że z powierzonego zadania wywiązałem się. Od lipca 1944 r. pod okupacją ^{sowiecką} prowadziliśmy walki obronne, uniemożliwialiśmy aresztowania, wywozy do Rosji, wyniszczanie ludzi i gospodarki - Obwód poniósł minimalne straty, tylko nie liczni zostali wywiezieni na wschód.

Na przełomie kwiecień/maj 1945 r. przejąłem Inspektorat Zamojski, by już w czerwcu objąć stanowisko Szefa Sztabu i z-cy Kdta Okręgu A.K. na Lubelszczyźnie. Stało się tak na skutek wcześniejszych aresztowań wielu oficerów, Okręg przeorganizowałem i jestem przekonany, iż powrócił on do wcześniejszego b. sprawnego ¹⁹⁴⁵ działania. Mój bezpośredni d-ca, Kdt Okr. Drugak - Wilhelm Szczepankiewicz od lipca do stycznia 1946 r. na G. Śląsku przygotowywał sobie legalizację, dlatego przez ten okres zupełnie samodzielnie działałem i z tej racji byłem zobowiązany utrzymywać dość częsty kontakt z kdt'em Obszaru Centralnego Radosławem - Jan Mazurkiewicz, a po jego aresztowaniu kontaktowałem się z jego następcą - Maciejem, Andrzejem - Józefem Rybickim. Radosław uważał Lubelszczyznę za swoją pięść do walki przeciwko okupacji sowieckiej. Od Rybickiego dowiedziałem się, iż Prezes - Jan Rzepecki został aresztowany, wcześniej od Lotnego-Wincenty Kwiecinski, szef wywiadu Obszaru, dowiedziałem się, iż Marcysia - ^{Regina Kucwa} ~~Malęsa~~ została aresztowana, przyczyną bezpośrednią przyczyną stał się "kurier" z ~~Radosławem~~ ^{Radosławem} skierowany przez Michała Poboche, kdt NSZ w Krakowie a równocześnie z-ca kdt'a AK-WiN. Być może, że powyższa informacja od Lotnego była w późniejszym trochę czasie.

"Prezes" - Jan Rzepecki wpadł w Łodzi, dokąd pojechał z obstawą w mundurach wojskowych na kontakt z "kurierem" wyżej wzmiankowanym. Rzepecki już w październiku, z uwagi na zagrożenie, zamierzał wyjechać na Zachód - rozmowa z kurierem "Pitrem" - Piotr Szewczyk, który w ostrej rozmowie z Prezesem kategorycznie wyperswadował jemu opuszczanie Polski i porzucanie konspiracji... Rzepecki czuł się już zmęczonym, ubecja i sowieci dużo o nim wiedzieli, jednak zrezygnował z wyjazdu na Zachód, wszelako po aresztowaniu łatwo wyraził zgodę na likwidację WiNu, ujawnia-

nie naszej organizacji, wszystkich z czołówki konspiracji zachęcał do ujawnienia się i ujawniania swoich współpracowników. Już po aresztowaniu zachęcał on Marcysię do ujawnienia jej grupy (Zagroda?) a ona po otrzymaniu "oficerskiego słowa honoru" od Rożańskiego, swoją grupę - łączność zagraniczną WiNu ujawniła.

Po aresztowaniu mnie - kontakt alarmowy zdradził Maciej-Józef Rybicki, w dniu 21 stycznia 1946 r. Rożański z Umerem zaaranżowali spotkanie w celi na Mokotowie z Rzepeckim, Szczurkiem, Sanojcą, Rybickim, którzy zachęcali mnie - Szczurek nie zabierał głosu - do akcji ujawniania Okręgu Lubelskiego, rzekomo by "nie infiltrował nas wywiad angielski", dla którego nie chciał Rzepecki pracować... Ujawnienia ^{jednak} nie przeprowadziłem tak samo nikogo nie wydałem! Od stycznia do czerwca przetrzymywano mnie na przemian to w podziemiach gmachu Ministerstwa Bezpieczeństwa to w więzieniu na Mokotowie, gdzie tylko nocą przeprowadzano ze mną śledztwo. W MB trzymano mnie przez pewien czas, w początkowym stadium śledztwa w celi nr. 1, bez okna, pewnego późnego wieczora do tej celi wepchnięto mocno poturbowanego więźnia Władysława Kalinowskiego, bratanka prof. Politechniki Warsz., byli tam również fryzjer z W-wy Smolik, Zbrodowski i Zdrojewski (?) chyba z NSZ z Białegostoku, Edw. Baczewski spod Szczecina, syn prezesa Polonii w Rzeszy Niemieckiej, Edw. Staniol, przywieziony z Gdanska i jeszcze ktoś, którego już nie pamiętam. Kalinowski wskazując na wybite zęby opowiadał o sobie, był oficerem w AK, został wydany przez pepera, któremu w elektrowni na Powislu dawał za Niemców prasę podziemną. A gdy została zaspokojona nasza ciekawość, któryś zaproponował kontynuowanie gry w karty, miały one wymiar 2 x 2,5 cm, zaś Kalinowski poprosił, by natychmiast pozwolono mu poróżnić sobie: postawił karty, trochę pocieszających myśli wyczytał i już nie graliśmy, gdyż każdego ciekawiła przyszłość. Zaczęły się wróżby; mnie też stawiał i zaraz sprawdziły się przepowiednie, bowiem po wymianie nazwiska swego od razu dwóch z obcych poinformował mnie o wersjach dotyczących mojej osoby, krążących w W-wie. Nie wyrażał zgody na wróżenia Staniol, gdyż jako prawnik i racjonalista niczemu nie wierzył, lecz pod naszym naciskiem przełożył karty i zaczęło się: nie jest on sam, starają się o niego dwie brunetki, być może młodsza to jego ^{iona} siostra a druga matka i jakiś jasnoblondyn o nim dużo myśli; w drugim rzucie kart okazało się, że brunetki to matka i siostra (tak było w rzeczywistości) zaś blondyn to starszy pan, który jakoś był ze Staniolem związany, ^{los} lecz ^u obydwoh w duzym stopniu zależał do Staniola i cokolwiek ten powie na temat tego blondyna tylko sam sobie zaszkodzi; trzeci rzut kart potwierdził silne zabiegi matki a głównie siostry o ratowanie Edwarda, natomiast wróż ostrzegał, by Staniol jak najmniej mówił o sprawie jasnoblondyna. Staniol wypowiedzi wróża - Kalinowskiego, przyjmował ze stoickim spokojem, lecz po kilku tam dniach powiedział, że jasny blondyn jest profesorem, którego zna jeszcze z Wilna. Dosyć było wesołości, gdy wróż zapowiedział, że Staniol zakocha się w naj-

=3=

bliższym czasie i z tą niewiastą pobiorą się. Oczywiście wszyscy brali te wypowiednie jako karciane bajanie, lecz rzeczywistość różna ma oblicza. Wróżba ta i jej finał miały coś ze sztuki Witkacego, bo jak wskazywała karta, wszystko przebiegało w niezwykłej scenerii i miało tragiczny finał.

W styczniu 1947 roku przewożono nas budą więzienna, oczywiście mocno ubieczonych wojskiem oraz nawet samochodami pancernymi na proces Rzepeckiego i innych, czyli proces Gł. K-dy WiNu, było nas dziesięć osób, były też wspomninki z pobytu w różnych celach, Marcysia zaś poinformowała nas, może dla rozładowania nastroju, że będzie miała "checę", gdyż znacznie młodszy od niej więzień, Staniol, zakochał się w niej pukając w ścianę celi, postanowił też pobrać się z nią, gdyż mocno zakochał się w niej; wypowiedziała to jakby z pewnym zażenowaniem a zarazem i odrobiną zadowolenia oraz zaciekawienia, dodając, że jej "ukochany" rozczaruje się, gdy zobaczy taką "starą wydrę", jak się określiła. W rzeczywistości zaś Marcysia była ładną i zgrabną kobietą, miała dużo uroku oraz zaledwie ponad 30 lat i była inteligentną. Po procesie zaraz została zwolniona, otrzymała "tylko" 2 lata. Staniol widocznie nie obciążał swego profesora i też odzyskał wolność, spotkali się więc i pobrali, lecz ich radość nie trwała zbyt długo, gdyż Marcysia nie zaznała spokoju, nie mogła przeboleć, że ujawniła, chociaż pod namową Rzepeckiego, swoich przyjaciół z konspiracji, zabiegała o ich zwolnienie, usiłowała wyegzekwować na Różańskim jego "słowo honoru" i doprowadzić do wypuszczenia aresztowanych a widząc bezowocność swoich zabiegów i nie znajdując innego rozwiązania popełniła samobójstwo, pozostawiając listy, w tym jeden do Różańskiego....

Marcysia była jedną z najdzielniejszych działaczek-żołnierzy Armii Krajowej, była inteligentną, ambitną i jej honor nie pozwalał jej znieść stanu, że ona została wypuszczona a jej przyjaciele, podkomendni, koledzy pozostawali za kratami, honor nie pozwolił jej dłużej żyć, chociaż była "tylko" kobietą...

New York, 8 września 1989r.

Marian Gołębiowski
Marian Gołębiowski

Pol. Zbroj. 15-17.3.91 m 53

5 czerwca 1949 roku zmarła tragicznie Emilia Malessa ps. „Marcysia”, kapitan Armii Krajowej. Przez pięć lat nieprzerwanie kierowała Wydziałem Łączności Zagranicznej Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej — Armii Krajowej o kolejnych kryptonimach: „Zenobia”, „Łza”, „Zaloga”, „Zagroda”. Kierowała nią również w sztabie organizacji „Nie”, Delegatury Sił Zbrojnych oraz Zarządzie Głównym Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” (WiN).

Za działalność konspiracyjną po 19 stycznia 1945 roku była sądzona i skazana w procesie kierownictwa „WiN” w 1947 roku. Jej tragiczna, niechciana, choć zadana własną ręką śmierć, była aktem desperacji, próbą odkupienia winy przez haniebnie oszukanego człowieka i protestem przeciw metodom stosowanym przez Urząd Bezpieczeństwa wobec żołnierzy Armii Krajowej. Postać „Marcysi” mimo ponad 40 lat, które upłynęły od tamtych wydarzeń, nadal pozostaje nie znana szerszemu ogółowi.

Emilia Marcelina Malessa przyszła na świat 13 lutego 1909 roku w Rostowie nad Donem, w rodzinie o żywych tradycjach powstańczych 1831 i 1863 roku. Była jedyną córką i piątym z kolei dzieckiem Marii i Władysława Izdebskich.

RODZICE zaangażowali się w pracę niepodległościową na terenie Rosji, gdzie zostali przesiedleni ich rodzice po upadku Powstania Styczniowego. Matka Emilii — Maria, była pianistką i zapaloną działaczką społeczną, m.in. w latach pierwszej wojny światowej z ramienia Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny opiekowała się sierotami polskimi i ewakuowanymi w pierwszych miesiącach wojny w głąb Rosji. Poświęcenie, z jakim wykonywała powierzone jej obowiązki spowodowało, że uległa panującej wśród dzieci epidemii tyfusu. W 1918 roku zmarła osierocając 9-letnią wtedy Emilie.

Ojciec — Władysław Izdebski (ur. 18 lipca 1859 r. w Chersonie na ziemi kijowskiej) ukończył prawo na Uniwersytecie św. Włodzimierza w Kijowie. Pracował jako prawnik na Wołyniu, następnie jako urzędnik Ministerstwa Skarbu w Żytomierzu przeniesiony został do Rostowa nad Donem. Tu założył rodzinę i zaangażował się w pracę na rzecz tutejszej kolonii polskiej. W 1902 roku powierzono mu funkcję prezesa Rzymskokatolickiego Towarzystwa Dobroczynności w Rostowie, kształcącym i wychowującym dzieci polskie w duchu narodowym. Towarzystwem kierował do 1919 roku. Był także organizatorem i prezesem Klubu Polskiego „Ogniwo”.

W latach pierwszej wojny światowej uczestniczył czynnie w organizowaniu Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny w Rostowie. W 1915 roku

wojewódzkim, następnie w Komunalnej Kasie Oszczędności na Wołyniu.

Po śmierci ojca w 1932 roku przeniosła się do Warszawy. Z pomocą brata Aleksandra rozpoczęła pracę w Głównym Urzędzie Statystycznym. Równocześnie w charakterze wolnego słuchacza przez dwa lata studiowała na Wydziale nauk Ekonomiczno-Społecznych Wolnej Wszechnicy Polskiej. W 1935 roku wyjechała do Gdyni, gdzie poznała przyszłego męża, inż. Stanisława Malessę, zatrudnionego przy budowie portu. Małżeństwo Emilii nie okazało się szczęśliwe, w 1937 roku ponownie powróciła do Warszawy, w której pozostała do wybuchu wojny.

Jej współpracownicą z tamtego kresu, Irena Morszyńkiewiczowa, w dziesięć lat później (1947) napisała o niej: „Przedstawia (E. Malessa — przyp. A.P.) typ o wyjątkowych wartościach jako człowiek i charakter, jak też jako pracownik i organizator. Jest inteligentna i bystra, doskonale się orientuje w sprawach społecznych, bardzo obowiązkowa i sumienna. Charakter nieskazitelny.” Podobnie napiszą o swojej siostrze w 1974 roku jej bracia Aleksander i Władysław: „Pełna życia, o śmiałym umyśle i głębokiej kulturze wyniesionej z rodzinnego domu, miała do ludzi podejście życiowe i proste”. Była człowiekiem o niespożytej wprost energii, pełnym inicjatyw i pomysłów.

W przeddzień wybuchu wojny, w sierpniu 1939 roku prawdopodobnie wstąpiła w szeregi Przy-

da” w znacznej mierze koordynowała trasy funkcjonujące na terenie całej niemal Europy pomiędzy bazami i placówkami łączności sztabu NW (Budapeszt, Bukareszt, Belgrad, Berno, Paryż, Sztokholm). Organizowane trasy sięgały także na teren Turcji i Afryki (Stambuł, Kair).

Do zadań „Marcysi” należało organizowanie ogniw łączności pocztowo-kurierskiej i koordynacja jej pracy. Tylko dzięki wybitnemu talentowi kierowniczemu, zdolnościom organizacyjnym i wrodzonej intuicji „Marcysi” kierowany przez nią wydział wychodził obronną ręką z wielu opresji i aresztowań. Dopiero w marcu 1944 roku na skutek prowokacji „Jaracha”, który wszedł do struktur „Zagrody”, Niemcom udało się aresztować sporą część personelu i sparaliżować na trzy

kierownictwa zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” powołanego do życia 2 września 1945 roku w miejsce rozwiązanej DSZ. Nadal kierowała łącznością kurierską, zorganizowała przerzut emisariusza krajowego WiN, ptk. Janusza Bokszczanina ps. „Sek”. W tym celu skorzystała z tzw. drogi „Konrada”, zbudowanej przez Narodowe Siły Zbrojne (Kosarzewski, Michał Pobocha), wiodącej z kraju przez Pragę — Pilzno do Regensburga, co stało się później przyczyną stawianych jej zarzutów o współpracę z Narodowymi Siłami Zbrojnymi.

Rozgrywane się wydarzenia nie pozostały bez wpływu na dalsze losy E. Malessy. Liczne były wtedy głosy nawołujące do ujawnienia pozostających w konspiracji oddziałów partyzanckich i ludzi działających w miastach chcących powrócić do legalnego ży-

Wyjaśniła motywy, które skłoniły ją do ujawnienia w śledztwie swoich współpracowników, stwierdziła m.in. że „wobec mego negatywnego stanowiska do dalszej konspiracji we własnym państwie, po bezpośrednim zetknięciu się z władzami bezpieczeństwa nie NKWD, to jest obcą policją, i wysunięcia przez czynniki oficjalne zadania ujawnienia tego co sama uznaje niewątpliwie za zło i zapewnienia przez bezpieczeństwo wolności ujawnionym kolegom — podjęłam z więzienia akcję ujawnienia.”

Obroncą Malessy był mec. Mieczysław Maślanko, broniący w tym procesie ptk. Rzepeckiego. W mowie obrończej stwierdził on m.in. że „można się zapatrywać tak lub inaczej na pracę społeczne kobiet, ale tu trzeba przyznać, że oskarżona jest bohaterką wielką, bohaterką bezimienną podziemia. Przez sześć lat z narażeniem życia i zdrowia oskarżona prowadziła komórkę „Zaloga” (...) w sposób taki, że trudno po prostu zrozumieć, jak w tym małym cieple może być tyle ducha, odwagi i wytrwałości. To chciałbym, aby Wysoki Sąd miał na względzie i wypuścić, bo jej się to należy, bo różni ludzie mówią, że ujawniła itd.”

Podkreślając zasługi „Marcysi” w służbie dla Polski podziemnej obrońca domagał się całkowitego zawieszenia kary.

4 lutego 1947 roku zapadły wyroki, „Marcysia” potraktowana jako „narzędzie politycznej manipulacji AK-owskiej góry” otrzymała stosunkowo niski wymiar kary 2 lat więzienia, z zaliczeniem przebywania w areszcie. W dwa dni później (6 lutego) mianowany prezydentem Bolesław Bierut skorzystał w stosunku do oskarżonych z prawa łaski. Ułaskawieni zostali: J. Rzepecki, A. Sanojca, T. Jachimek, J. Cergowski i E. Malessa. Pozostającym oskarżonym karę zmniejszono.

Po opuszczeniu więzienia „Marcysia” próbowała znaleźć sobie miejsce w nowej rzeczywistości, m.in. w październiku 1947 roku podjęła pracę w Referacie Prasowym Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, skąd została zwolniona 30 kwietnia 1949 roku. Te dwa lata, jak się okazało ostatnie w jej życiu, były dla „Marcysi” szczególnie trudne. Odrzucona przez środowiska AK-owskie za akcję ujawniania, przeżywała pogłębiający się stale kryzys psychiczny. Czując się winna, wielokrotnie podejmowała próby interwencji u ministra Bezpieczeństwa Publicznego S. Radkiewicza, a nawet samego B. Bieruta, domagając się spełnienia warunków zawartej umowy i uwolnienia aresztowanych współpracowników. Nie przyniosły one jednak zamierzonego efektu. W tej sytuacji w kwietniu 1949 roku rozpoczęła głodówkę protestacyjną. Została jednak odratowana.

Miał o samobójczej śmierci.

Kapitan Emilia Malessa ps. Marcysia (1909—1949)

Andrzej PRZEWOŹNIK

miesiące sprawne funkcjonowanie tras kurierskich.

Z chwilą wybuchu Powstania Warszawskiego „Marcysia” znalazła się w III rzucie sztabu. Komendy Głównej Armii Krajowej, wkrótce jednak na własną prośbę przeszła do 1 Batalionu Szturmowego (Batalionu Odwodowy 4 Rejonu Obwodu Śródmieście AK), dowodzonego przez cc kpt. Kazimierza Bilskiego ps. „Rum”. Batalion, w którym „Marcysia” pełniła funkcję kierowniczką, kancelarii batalionowej, toczył ciężkie walki w rejonie Pasta — Żelazna Brań.

W czasie walk powstańczych za całokształt pracy konspiracyjnej i udział w walkach, rozkazem dowódcy Armii Krajowej L. 871/Bp z dn. 23 września 1944 roku, odznaczona została Krzyżem Virtuti Militari V klasy i awansowana do stopnia kapitana (AK) czasu wojny. Obok posiadanego już wcześniej Krzyża Walecznych 3 października gen. T. Bór-Komorowski jako „organizatorce i utalentowanej kierownicze pocztu łączności zagranicznej KG” nadał jej Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami.

Po kapitulacji oddziałów powstańczych opuściła Warszawę i przez Pruszków udała się do Krakowa. Zatrzymała się w mieszkaniu państwa Oporskich przy ul. Smoleńsk. W Krakowie w oparciu o placówkę łączności „Kopiec”, kierowaną przez Adama Łukaszkiewicza ps. „Jan”, ponownie odtworzyła Wydział Łączności Zagranicznej w ramach kierowanej przez gen. „Niedź-

Kpt. AK Emilia Malessa „Marcysia”

cia. Wśród żołnierzy mówiło się o memorialu Włodzimierza Lechowicza, Kazimierza Moczarzkiego i Zygmunta Kapitaniaka (ze środowiska BiP KG AK), złożonym na ręce ptk. Rzepeckiego, postulującym ujawnienie się struktur konspiracyjnych. Do ujawnienia i przystąpienia do „jawnej pracy na wszystkich polach odbudowy Polski” wzywał także sam ptk. Rzepecki rozkazem z 24 lipca 1945 roku skierowanym do „Żołnierzy byłej Armii Krajowej”. 9 września uczynił to także aresztowany wcześniej ptk. Jan Mazurkiewicz, legendarny „Radosław”.

Trapiąca rozterkami wewnętrznymi „Marcysia” zgłosiła chęć odejścia z konspiracyjnej pracy. W sierpniu i ponownie we wrześniu 1945 roku fakt ten zakomunikowała ptk. Rzepeckiemu. W październiku poinformowała o swojej decyzji przełożoną „Marię”, odbyła rozmowę z ptk. Bokszcza-

5 czerwca 1949 roku zmarła tragicznie Emilia Malessa ps. „Marcysia”, kapitan Armii Krajowej. Przez pięć lat nieprzerwanie kierowała Wydziałem Łączności Zagranicznej Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej — Armii Krajowej o kolejnych kryptonimach: „Zenobia”, „Łza”, „Zaloga”, „Zagroda”. Kierowała nie tylko w sztabie organizacji „Nie”, Delegatury Sił Zbrojnych oraz Zarządzie Głównym Zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” (WiN).

Za działalność konspiracyjną po 19 stycznia 1945 roku była sądzona i skazana w procesie kierownictwa „WiN” w 1947 roku. Jej tragiczna, niechciana, choć zadana własną ręką śmierć, była aktem desperacji, próbą odkupienia winy przez haniebnie oszukanego człowieka i protestem przeciw metodom stosowanym przez Urząd Bezpieczeństwa wobec żołnierzy Armii Krajowej. Postać „Marcysi” mimo ponad 40 lat, które upłynęły od tamtych wydarzeń, nadal pozostaje nie znana szerszemu ogółowi.

Emilia Marcelina Malessa przysłała na świat 13 lutego 1909 roku w Rostowie nad Donem, w rodzinie o żywych tradycjach powstańczych 1831 i 1863 roku. Była jedyną córką i piątym z kolei dzieckiem Marii i Władysława Malesskich.

RODZICE zaangażowali się w pracę niepełnopłatową na terenie Rosji, gdzie zostali przesiedleni ich rodzice po upadku Powstania Styczniowego. Matka Emilia — Maria — była pianistką i zapaloną działaczką społeczną, m.in. w latach pierwszej wojny światowej z ramienia Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny opiekowała się sierotami polskimi i ewakuowanymi w pierwszych miesiącach wojny w głąb Rosji. Poświęcenie, z jakim wykonywała powierzone jej obowiązki spowodowało, że uległa panującej wśród dzieci epidemii tyfusu. W 1918 roku zmarła osierocając 9-letnią wtedy Emmę.

Ojciec — Władysław Malesski (ur. 18 lipca 1859 r. w Chersonie na ziemi kijowskiej) ukończył prawo na Uniwersytecie św. Włodzimierza w Kijowie. Pracował jako prawnik na Wołyniu, następnie jako urzędnik Ministerstwa Skarbu w Żytomierzu. Przeniesiony został do Rostowa nad Donem. Tu założył rodzinę i zaangażował się w pracę na rzecz tutejszej kolonii polskiej. W 1902 roku powierzono mu funkcję prezesa Rzymskokatolickiego Towarzystwa Dobroczynności w Rostowie, kształcącym wychowującym dzieci polskie w duchu narodowym. Towarzystwo kierował do 1919 roku, był także organizatorem i prezesem Klubu Polskiego „Ogniw”.

W latach pierwszej wojny światowej uczestniczył czynnie w organizowaniu Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny w Rostowie. W 1914 roku został wybrany prezesem Zjednoczonych Polskich Organizacji Społecznych na Wołyniu i Rosji (Nowocerkask, Taganrog, Ite-rinostaw, Noworossijsk, Kobryn). Wspólnie z żoną organizowali Drużyny Polskiego Harcerstwa.

Po rewolucji lutowej w 1917 roku działał w siegającej do Berek Ukrainy siatce Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), tzw. „Kółko”. Z jej ramienia tworzył Warszawski Batalion Strzelców Polskich, który w lutym 1918 roku opuścił Rostowa przez wojska bolszewickie i został rozformowany. Wreszcie jako kierownik Polskiej Komisji Poborowej w Rostowie czynnie uczestniczył w przeniesieniu 4 Dywizji Strzelców Polskich gen. Lucjana Żeligowskiego. Oddał do niej dwóch synów.

Najstarszy brat Emilia — Roman — już w stopniu porucznika 30 pp poległ w walkach na froncie polsko-bolszewickim w 1920 roku.

Juliusz, tkwiący w konspiracyjnych strukturach POW, poległ na terenach zajętych przez bolszewików, został tam zdemaskowany w 1920 roku. Wyrokiem Wojennego Trybunału Rewolucyjnego został skazany na śmierć.

Trzeci brat, Aleksander (ur. 1898 r.), także przeszedł przez front polsko-bolszewicki. W odrodzonej Polsce służył jako dowódca oddziału Wojska Polskiego, m.in. w 3 pułku

„da” w znacznej mierze koordynowała trasy funkcjonujące na terenie całej niemal Europy pomiędzy bazami i placówkami łączności sztabu NW (Budapeszt, Bukareszt, Belgrad, Berno, Paryż, Sztokholm). Organizowane trasy sięgały także na teren Turcji i Afryki (Stambuł, Kair).

Do zadań „Marcysi” należało organizowanie ogniw łączności pocztowo-kurierskiej i koordynacja jej pracy. Tylko dzięki wybitnemu talentowi kierowniczemu, zdolnościom organizacyjnym i wrodzonej intuicji „Marcysi” kierowany przez nią wydział wychodził obronną ręką z wielu opresji i aresztowań. Dopiero w marcu 1944 roku na skutek prowokacji „Jara” i „Zagrody”, Niemcom udało się aresztować sporą część personelu i sparaliżować na ty-

kierownictwa zrzeszenia „Wolność i Niezawisłość” powołanego do życia 2 września 1945 roku w miejsce rozwiązanej DSZ. Nadal kierowała łącznością kurierską, zorganizowała przerzut emisariusza krajowego WiN, płk. Janusza Bokszczyńskiego ps. „Sęk”. W tym celu skorzystała z tzw. drogi „Konrada”, zbudowanej przez Narodowe Siły Zbrojne (Koszarzewski, Michał Pobocha), wiodącej z kraju przez Pragę — Pilzno do Regensburga, co stało się później przyczyną stawianych jej zarzutów o współpracę z Narodowymi Siłami Zbrojnymi.

Rozgrywane się wydarzenia nie pozostawiały bez wpływu na dalsze losy E. Malessy. Liczne były wtedy głosy nawołujące do ujawnienia pozostających w konspiracji oddziałów partyzanckich i ludzi działających w miastach chcących powrócić do legalnego ży-

Wyjaśniła motywy, które skłoniły ją do ujawnienia w śledztwie swoich współpracowników, stwierdziła m.in. że „wobec mego negatywnego stanowiska do dalszej konspiracji we własnym państwie, po bezpośrednim zetknięciu się z władzami bezpieczeństwa nie NKWD, to jest obcą policją, i wysunięcia przez czynniki oficjalne zadania ujawnienia tego co sama uznaje niewątpliwie za złe i zapewnienia przez bezpieczeństwo wolności ujawnionym kolegom — podjęłam z więzienia akcję ujawnienia”.

Obronca Malessy był mec. Mieczysław Maślanko, broniący w tym procesie płk. Rzepeckiego. W mowie obrończej stwierdził on m.in. że „można się zapatrywać tak lub inaczej na pracę społeczne kobiet, ale tu trzeba przyznać, że oskarżona jest bohaterką wielką, bohaterką bezimienną podziemia. Przez sześć lat z narażeniem życia i zdrowia oskarżona prowadziła komórkę „Zaloga” (...) w sposób taki, że trudno po prostu zrozumieć, jak w tym małym ciele może być tyle ducha, odwagi i wytrwałości. To chciałbym, aby Wysoki Sąd miał na względzie i uwzględnić, bo jej się to należy, bo różni ludzie mówią, że ujawniła itd.”

Podkreślając zasługi „Marcysi” w służbie dla Polski podziemnej obrońca domagał się całkowitego zawieszenia kary.

4 lutego 1947 roku zapadły wyrok, „Marcysia” potraktowana jako „narzędzie politycznej manipulacji AK-owskiej góry” otrzymała stosunkowo niski wymiar kary 2 lat więzienia, zaliczeniem przebywania w areszcie. W dwa dni później (6 lutego) mianowany prezydentem Bolesław Bierut skorzystał w stosunku do oskarżonych z prawa łaski. Ufaskawieni zostali: J. Rzepecki, A. Sanojca, T. Jachimiek, J. Cergowski i E. Malessa. Pozostałym oskarżonym karę zmniejszono.

Po opuszczeniu więzienia „Marcysia” próbowała znaleźć sobie miejsce w nowej rzeczywistości, m.in. w październiku 1947 roku podjęła pracę w Referacie Prasowym Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, skąd została zwolniona 30 kwietnia 1949 roku. Te dwa lata, jak się okazało ostatnie w jej życiu, były dla „Marcysi” szczególnie trudne. Odrzucona przez środowiska AK-owskie za akcję ujawniania, przeżywała pogłębiający się stale kryzys psychiczny. Czując się winna, wielokrotnie podejmowała próby interwencji u ministra Bezpieczeństwa Publicznego S. Radkiewicza, a nawet samego B. Bieruta, domagając się spełnienia warunków zawartej umowy i uwolnienia aresztowanych współpracowników. Nie przyniosły one jednak zamierzonego efektu. W tej sytuacji w kwietniu 1949 roku rozpoczęła głodówkę protestacyjną. Została jednak odratowana.

Myśl o samobójczej śmierci, jako jedynej drogi odkupienia popełnionych błędów, zwyciężyła. Śmierć ta była gwałtownym protestem przeciwko bezprawiu i brutalnym metodom Urzędu Bezpieczeństwa. Ostatecznie 5 czerwca 1949 roku we własnym mieszkaniu popełniła samobójstwo.

E. Malessa w czasie wojny, w 1943 roku, wyszła za mąż za cc por. mjr. Jana Piwnika ps. „Ponury”, szefa Kedywu Okręgu AK Kielce i Dowódcę Zgrupowania Partyzanckiego AK „Ponury” oraz dowódcę batalionu w 77 pp AK na ziemi nowogrodzkiej, gdzie zginął w bitwie pod Jewlaszami.

„Marcysia” pochowana została na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie pod nazwiskiem Malessa-Staniul (trzęcie małżeństwo). Symboliczny nagrobek ufundowali ze składek żołnierze Armii Krajowej.

TRAGICZNA śmierć kpt. Emilii Malessy, wspaniałego żołnierza Armii Krajowej i człowieka, pobudza do refleksji nad tysiącami niewinnie więzionych i zamordowanych AK-owców, którzy za walkę z okupantem hitlerowskim we własnym kraju, o którego wolność i niepodległość walczyli przez sześć lat, otrzymali „nagrode” w postaci więzień, deportacji, prześladowań, tortur i świadomego wymazywania z pamięci

Kapitan Emilia Malessa ps. Marcysia (1909—1949)

Andrzej PRZEWOŹNIK

miesiące sprawne funkcjonowanie tras kurierskich.

Z chwilą wybuchu Powstania Warszawskiego „Marcysia” znalazła się w III rzucie sztabu Komendy Głównej Armii Krajowej, wkrótce jednak na własną prośbę przeszła do 1 Batalionu Szturmowego (Batalion Odwodowy 4 Rejonu Obwodu Śródmieście AK), dowodzonego przez cc kpt. Kazimierza Błaskiewicza ps. „Rum”. Batalion, w którym „Marcysia” pełniła funkcję kierowniczką kancelarii batalionowej, toczył ciężkie walki w rejonie Pasta — Żelazna Brama.

W czasie walk powstańczych załaskowała pracę konspiracyjną i udział w walkach, rozkazem dowódcy Armii Krajowej L. 871 z dn. 23 września 1944 roku, odcisniona została Krzyżem Waleczności V klasy i awansowana do stopnia kapitana (AK) czasu wojny. Obok posiadanego wcześniej Krzyża Waleczności 3 października gen. T. Bór-Komorowski jako „organizatorce i kierowniczce łączności zagranicznej KG” nadał jej Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami.

Po kapitulacji oddziałów powstańczych opuściła Warszawę i przez Pruszków udała się do Krakowa. Zatrzymała się w mieszkaniu państwa Oporuch przy ul. Smoleńsk. W Krakowie w oparciu o placówkę łączności „Kopiec”, kierowaną przez Adama Łukasiewskiego ps. „Jan”, ponownie odtworzyła Wydział Łączności Zagranicznej w ramach kierowanej przez gen. „Niedziadka” Komendy Głównej AK. Trudności wynikające ze zmniejszającej się sytuacji politycznej i wojennej spowodowały, że struktura i liczebność „Zagrody” były w tamtym okresie płynne. Do niezaprzeczalnych osiągnięć „Zagrody” należy przerzucenie do Szwajcarii pierwszego po Powstaniu Warszawskim, a zarazem ostatniego emisariusza Komendanta Głównego AK kpt. Zdzisława Jeziorańskiego ps. „Zych” (Jan Nowak), który z Krakowa dotarł przez Berno do Londynu (3 X 1944 — 22 I 1945).

Po rozwiązaniu Armii Krajowej „Marcysia” nadal pozostała w konspiracji. Kierowała łącznością zagraniczną w sztabie organizacji „Nie”. Od kwietnia 1945 roku przeszła w skład sztabu kierowanej przez płk. Jana Rzepeckiego ps. „Ożóg” Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Kierując komórką o kryptonimie „Zaloga”, podległa kpt. ps. „Maria”, przygotowała przerzut z kraju kilku kurierów i emisariuszy, m.in. kurierów o pseudonimach „Róg” i „Tadeusz”, cc kpt. Piotra Szewczyka ps. „Fiter” oraz kurierkę „Annę” z zadaniem przebiecia drogi na Dreżno.

Po rozwiązaniu w dniu 6 sierpnia 1945 roku przez płk. Rzepeckiego Delegatury Sił Zbrojnych (DSZ), mimo nurtujących ją wątpliwości i przekonania, że do wiosny należy wyjść z konspiracji, nadal pozostała w strukturach

Kpt. AK Emilia Malessa „Marcysia”

cia. Wśród żołnierzy mówiło się o memoriale Włodzimierza Lechowicza, Kazimierza Moczarzkiego i Zygmunta Kapitańskiego (ze środowiska BIP KG AK), złożonym na ręce płk. Rzepeckiego, postulującym ujawnienie się struktur konspiracyjnych. Do ujawnienia i przystąpienia do „jawnej pracy na wszystkich polach odbudowy Polski” wzywał także sam płk Rzepecki rozkazem z 24 lipca 1945 roku skierowanym do „Żołnierzy byłej Armii Krajowej”. 9 września uczynił to także aresztowany wcześniej płk Jan Mazurkiewicz, legendarny „Radosław”.

Trapiąca rozterkami wewnętrznymi „Marcysia” zgłosiła chęć odejścia z konspiracyjnej pracy. W sierpniu i ponownie we wrześniu 1945 roku fakt ten zakomunikowała płk. Rzepeckiemu. W październiku poinformowała o swojej decyzji przełożoną „Marię”, odbyła rozmowę z płk. Bokszczyńskim i płk. Rzepeckim ustalając, że odejście nastąpi po przerzuceniu płk. „Sęka”.

W trakcie przekazywania agentów kierowanych przez siebie komórką, 31 października 1945 r. „Marcysia” została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa. W kilka dni później aresztowani zostali także kierujący pracami Głównego Komitetu Wykonawczego Zrzeszenia WiN płk Jan Rzepecki, ppłk inż. Antoni Sanojca, prezes Zarządu Obszaru Południowego WiN oraz płk Jan Szczurek-Cergowski ps. „Cios”, prezes ZG WiN po aresztowaniu płk. Rzepeckiego. W grudniu 1945 r. aresztowani zostali również ppłk dr Józef Rybicki ps. „Maciej”, prezes Zarządu Obszaru Centralnego WiN i p.o. prezesa ZG WiN. Wszyscy wymienieni wyżej wraz z „Marcysią” zasiedli wkrótce na ławie oskarżonych w procesie kierownictwa WiN.

PROCES rozpoczął się 4 stycznia i trwał do 3 lutego 1947 roku. Przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie obok wymienionych stali działacze WiN: Ludwik Muzyczka, Tadeusz Jachimiek, Kazimierz Leski, Henryk Żuk i Marian Golebiowski. Oskarżał Naczelny Prokurator Wojska Polskiego płk Henryk Holder. W dziewiątym dniu procesu zeznawała „Marcysia”, jak sama wyjaśniła, tylko słowo poczuwając się do wi-

został wybrany prezesem Zjednoczonych Polskich Organizacji Społecznych na południu Rosji (Nowoczerkask, Taganrog, Rostów). Wspólnie z żoną organizowali Drużynę Polskiego Harcerstwa.

Po rewolucji lutowej 1917 roku działał w sięgającej na tereny Ukrainy siatce Polskiej Organizacji Wojskowej (POW), tzw. KN-3. Z jej ramienia tworzył Warszawski Batalion Strzelców Polskich, który w lutym 1918 roku po zajęciu Rostowa przez wojska bolszewickie został rozformowany. Wreszcie jako kierownik Polskiej Komisji Poborowej w Rostowie czynnie uczestniczył w tworzeniu 4 Dywizji Strzelców Polskich gen. Lucjana Żeligowskiego. Oddał do niej dwóch synów.

Najstarszy brat Emilii — Roman już w stopniu porucznika 30 pp poległ w walkach na froncie polsko-bolszewickim w 1920 roku.

Juliusz, tkwiący w konspiracyjnych strukturach POW i wywiadu na terenach zajętych przez bolszewików, został przez nich zdemaskowany w 1920 roku. Wyrokiem Wojennego Trybunału Rewolucyjnego został rozstrzelany.

Trzeci brat, **Aleksander** (ur. 1898 r.), także przeszedł przez front polsko-bolszewicki. W odrodzonej Polsce służył jako zawodowy oficer Wojska Polskiego, m.in. w 3 pułku pancernym w Modlinie (rotmistrz kawalerii). Dosłużył się stopnia pułkownika w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Po wojnie pozostał na emigracji.

Najmłodszy brat, Władysław, jako oficer rezerwy walczył we wrześniu 1939 roku i w PSZ na Zachodzie. Również pozostał na emigracji.

W 1918 roku Władysław Izdebski podjął starania o powrót do kraju i przyznanie obywatelstwa polskiego jemu i dwojgu dzieciom (Władysław i Emilia). Będąc aktywnym działaczem na rzecz Polski, w 1922 roku jako „kontrrewolucjonista” został przez władze sowieckie pozbawiony praw obywatelskich, aresztowany i skazany na długoterminowe zesłanie w rejon byłej Guberni Tambowskiej. Tylko dzięki podstępnemu wiekowi i szczęśliwemu zbiegowi okoliczności uniknął osiedlenia w wyznaczonym miejscu.

W maju 1924 roku Władysław Izdebski wraz z córką i synem powrócił do kraju. Osiedlił na Wołyniu, gdzie otrzymał stanowisko komisarza w Wołyńskiej Izbie Skarbowej, a następnie Sędziego Pokoju w Horochowie.

Emilia, która ukończyła szkołę powszechną w Rostowie, rozpoczęła naukę w Szkole Średniej Handlowej w Łucku. W 1928 roku już jako „wykwalifikowana siła biurowa z biegłym piśmieniem na maszynie” pracowała w urzędzie

spisobienia Wojskowego Kobiet (PWK). We wrześniu ochotniczo zaciągnęła się do pomocniczej służby wojskowej, gdzie jako szofer—zwiądawca i organizator lotnych punktów dożywiania i sanitarnych 19 Wileńskiej Dywizji Piechoty gen. Józefa Kwaciszewskiego pozostawała pod rozkazami szefa sztabu dywizji, płk. Tadeusza Rudnickiego. Wraz z dywizją przeszła cały jej szlak bojowy, aż do odwrotu w kierunku granicy rumuńskiej.

W październiku powróciła do Warszawy i nawiązała kontakt z działającym już w szeregach Służby Zwycięstwa Polski (SZP) płk. Rudnickim. Za jego namową 19 października złożyła przysięgę organizacyjną i pod pseudonimem „Marcysia” została przydzielona do komórki szyfrowej. W pracy tej nie zdała egzaminu, dlatego jeszcze w 1939 roku połączono jej organizowanie komórki, która zająć się miała ekspedowaniem wychodzących z kraju i przyjmowaniem do kraju licznych w tym okresie emisariuszy i kurierów.

Pracując początkowo jako „siła wykonawcza”, w niedługim czasie objęła kierownictwo tej komórki. W lipcu 1940 roku została ona przekształcona w Wydział łączności Zagranicznej Oddziału V-k (łączności konspiracyjnej) KG ZWZ-AK. Pod kolejnymi kryptonimami: „Zenobia”, „Łza”, „Zaloga”, „Zagroda” wydział funkcjonował do 19 stycznia 1945 roku, tj. do rozwiązania Armii Krajowej rozkazem gen. Leopolda Okulickiego. Przez cały ten okres pracami „Zagrody” kierowała „Marcysia”.

Zadaniem „Zagrody” było organizowanie dróg łączności kurierskiej (lądowej) kraju, tzn. Komendy Głównej ZWZ-AK z władzami politycznymi i wojskowymi (rządem i sztabem Naczelnego Wodza) w Paryżu i Londynie. Stale rozbudowująca się „Zagroda” na przełomie 1943 i 1944 roku, tj. w okresie najintensywniejszego rozwoju, liczyła ok. 120 ludzi rozrzuconych po całej Europie w bazach, placówkach i punktach przerzutowych. Ponadto na jej potrzeby pracowało wiele osób na terenie całego kraju. Udało się zorganizować w warunkach konspiracyjnych bardzo precyzyjny system przygotowań i ekspedycji samej poczty.

Obok przepisywania na maszynie, szyfrowania i fotografowania, przygotowanie obejmowało skomplikowany proces mikrofilmowania oraz zabezpieczenia poczty kurierskiej przed dostaniem się w niepowołane ręce. W samej tylko Warszawie zorganizowano kilka specjalistycznych pracowni, m.in. legalizacyjną, schowków, fotograficzną i archiwum.

Obok stałych tras kurierskich wiodących z kraju (z terenu okupacji niemieckiej i sowieckiej) do Budapesztu i Bukaresztu, „Zagro-

wiadka” Komendy Głównej AK. Trudności wynikające ze zmieniającej się sytuacji politycznej i wojskowej spowodowały, że struktura i liczebność „Zagrody” były w tam okresie płynne. Do niewątpliwych osiągnięć „Zagrody” należy przerzucenie do Szwajcarii pierwszego po Powstaniu Warszawskim, a zarazem ostatniego emisariusza Komendanta Głównego AK kpt. Zdzisława Jeziorańskiego ps. „Zych” (Jan Nowak), który z Krakowa dotarł przez Berno do Londynu (3 X 1944 — 22 I 1945).

Po rozwiązaniu Armii Krajowej „Marcysia” nadal pozostała w konspiracji. Kierowała łącznością zagraniczną w sztabie organizacji „Nie”. Od kwietnia 1945 roku weszła w skład sztabu kierowanej przez płk. Jana Rzepeckiego ps. „Ożóg” Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Kierując komórką o kryptonimie „Zaloga”, podległa NN ps. „Maria”, przygotowała przerzut z kraju kilku kurierów i emisariuszy, m.in. kurierów o pseudonimach „Róg” i „Tadeusz”, cc kpt. Piotra Szewczyka ps. „Piter” oraz kurierkę „Anne” z zadaniem przebiecia drogi na Drezno.

Po rozwiązaniu w dniu 6 sierpnia 1945 roku przez płk. Rzepeckiego Delegatury Sił Zbrojnych (DSZ), mimo nurtujących ją wątpliwości i przekonania, że do wiosny należy wyjść z konspiracji, nadal pozostała w strukturach konspiracyjnych. Weszła w skład

niem i płk. Rzepeckim ustalając, że odejście nastąpi po przerzuceniu płk. „Sęka”.

W trakcie przekazywania agend kierowanej przez siebie komórki, 31 października 1945 r. „Marcysia” została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa. W kilka dni później aresztowani zostali także kierujący pracami Głównego Komitetu Wykonawczego Zrzeszenia WiN płk Jan Rzepecki, ppłk inż. Antoni Sanojca, prezes Zarządu Obszaru Południowego WiN oraz płk Jan Szczurek-Cergowski ps. „Cios”, prezes ZG WiN po aresztowaniu płk. Rzepeckiego. W grudniu 1945 r. aresztowani zostali również ppłk dr Józef Rybicki ps. „Maciej”, prezes Zarządu Obszaru Centralnego WiN i p.o. prezesa ZG WiN. Wszyscy wymienieni wyżej wraz z „Marcysią” zasiedli wkrótce na ławie oskarżonych w procesie kierownictwa WiN.

PROCES rozpoczął się 4 stycznia i trwał do 3 lutego 1947 roku. Przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie obok wymienionych stanęli działacze WiN: **Ludwik Muzyczka, Tadeusz Jachimek, Kazimierz Leski, Henryk Żuk i Marian Golebiowski.** Oskarżał Naczelny Prokurator Wojska Polskiego płk **Henryk Holder.** W dziewiątym dniu procesu zeznawała „Marcysia”, jak sama wyjaśniła „tylko częściowo poczuwając się do winy”.

jako jedynej drogi odkupienia popełnionych błędów, zwyciężyła. Śmierć ta była gwałtownym protestem przeciwko bezprawiu i brutalnym metodom Urzędu Bezpieczeństwa. Ostatecznie 5 czerwca 1949 roku we własnym mieszkaniu popełniła samobójstwo.

E. Malessa w czasie wojny, w 1943 roku, wyszła za mąż za cc por. mjr. Jana Piwnika ps. „Ponury”, szefa Kedywu Okręgu AK Kielce i Dowódcę Zgrupowania Partyzanckiego AK „Ponury” oraz dowódcę batalionu w 77 pp AK na ziemi nowogrodzkiej, gdzie zginął w bitwie pod Jewłazami.

„Marcysia” pochowana została na Cmentarzu Bródnowskim w Warszawie pod nazwiskiem Malessa-Stanuli (trzecie małżeństwo). Symboliczny nagrobek ufundowali ze składek żołnierze Armii Krajowej.

TRAGICZNA śmierć kpt. Emilii Malessy, wspaniałego żołnierza Armii Krajowej i człowieka, pobudza do refleksji nad tysiącami niewinnych więzionych i zamordowanych AK-owców, którzy za walkę z okupantem hitlerowskim we własnym kraju, o którego wolność i niepodległość walczyli i przez szesć lat, otrzymali „nagrodę” w postaci więzień, deportacji, prześladowań, tortur i swobodnego wymazywania z pamięci społeczeństwa.

nasz
W
O) twórczość
my
dojr
em „Zachęty”
kus
nie. Polscy artyści poddawali-
nie, czyli zernawanie z praktyk-
Proponuję powrót do normal-
jącego do smaku jednej osoby.
w „Zachęcie” znaleźć będzie wy-
nie. Polscy artyści poddawali-
nie, czyli zernawanie z praktyk-
Proponuję powrót do normal-
jącego do smaku jednej osoby.
w „Zachęcie” znaleźć będzie wy-

Ujawnianie Zrzeszenia WiN

Tragedia Emilii Malessy „Marcysi”

JÓZEF STĘPIEŃ

Przejęcie władzy w Polsce, po wyzwoleniu spod okupacji hitlerowskiej, przez Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego i jego następców spowodowało powstanie politycznego i zbrojnego podziemia skierowanego przeciwko niemu. Podziemie to, początkowo jednolite programowo, zaczęło się różnicować pod wpływem zachodzących zdarzeń (rozwiązania Armii Krajowej, zaprzestania działalności przez Delegaturę Rządu na Kraj, zyskania uznania międzynarodowego przez Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, skuteczniejszego działania urzędów bezpieczeństwa i wspierających je oddziałów NKWD, amnestii z 2 VIII 1945 r.) przede wszystkim na tle stosunku do form prowadzenia walki z władzami. Jednym z efektów sporów politycznych oraz analizy sytuacji było powołanie, przez cieszącego się dużym autorytetem płk. Jana Rzepeckiego (b. szef Biura Informacji i Propagandy Komendy Głównej AK, Delegat Sił Zbrojnych po rozwiązaniu „Nie”) i jego najbliższe otoczenie, Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość w dniu 2 września 1945 r. Jego zasadniczym celem była również walka o odzyskanie władzy przez pozostający na emigracji rząd pod kierownictwem Tomasza Arciszewskiego, ale przede wszystkim poprzez działania polityczne. Przywódcy nowej organizacji zdawali sobie sprawę z malejących szans na zbrojne odsunięcie od władzy, kierujących faktycznie państwem polskim, działaczy Polskiej Partii Robotniczej, mimo dysponowania znacznymi siłami (wg szacunków Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego podziemie liczyło w 1945 r. 120–130 tys. uczestników). Organizatorzy WiN wiązali swe nadzieje na sukces z mającymi się odbyć wyborami powszechnymi, osobą Stanisława Mikołajczyka i Polskim Stronnictwem Ludowym. Zmiana koncepcji walki o odzyskanie władzy miała również służyć tzw. rozładowaniu lasów poprzez powrót partyzantów do normalnego życia. Chodziło przy tym o utrzymanie wpływu politycznego i organizacyjnego uczestników podziemia, których część widząc rosnące poparcie społeczne dla nowej władzy (reformy rolnej, przejęcie ziem odzyskanych itp.) pragnęła również włączyć się do odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych. Na tym tzw. rozładowaniu lasów zależało również TRJN (podniósłby się prestiż wewnętrzny i międzynarodowy władz w Warszawie, przyspieszona zostałaby odbudowa państwa itp.). Nie potrafiono się jednak porozumieć w tej kwestii, ponieważ dla obu walczących stron najważniejszy był nie interes kraju a ostateczne zniszczenie fizyczne i moralne przeciwnika. Stąd terror, pacyfikacje terenu, skrytobójcze mordy i wiele innych działań charakterystycznych dla wojny domowej.

Władzom państwowym udało się zmniejszyć do połowy X 1945 r. liczbę uczestników podziemia o 30–40 tys. osób (w tym 9450 to efekt wymuszenia (?) w sierpniu na legendarnym płk. Janie Mazurkiewiczu — „Radosławie” ujawnienia Centralnego Obszaru DSZ przed tzw. Komisją Likwidacyjną Armii Krajowej).

Władze wiedziały o powstaniu WiN i podjęły natychmiastowe usilne działania zmierzające do rozbicia i likwidacji nowo powstałej organizacji. Udało im się to jedynie częściowo, gdyż w 1945 r. likwidacji („ujawnieniu”) uległ jedynie tzw. I Zarząd Główny Zrzeszenia WiN. Doszło do tego wskutek zbiegu działań operacyjnych MBP (było to dla UB działanie w miarę łatwe, ponieważ WiN oparł swą działalność na strukturach AK, „Nie” i DSZ) oraz postawy Emilii Malessy, która pełniła kierownicze funkcje w ZG WiN. Zasadnicze znaczenie dla likwidacji I ZG WiN miało aresztowanie przez MBP 31 października 1945 r. Malessy. Po dwudniowych rozmowach z pracownikami MBP, przekonana ich argumentami i zobowiązaniem gwarantującym wolność dla „ujawnionych” przywódców i członków WiN zdecydowała się ona, jak sama to określiła, „ujawnić” kierownictwo Zrzeszenia.

gwarancja wolności dla „ujawnionych”, fakt zażądania tego przez „czynniki oficjalne” oraz to, iż podczas zatrzymania zetknęła się „z władzami bezpieczeństwa polskimi, a nie NKWD, to jest obcą policją” (te dodatkowe argumenty przedstawiła podczas procesu I ZG WiN w 1947 r.). Działanie Malessy spowodowało, iż aresztowany został również prezes (komendant) ZG WiN J. Rzepecki i kilku jego współpracowników, którzy po uzgodnieniu z przedstawicielami MBP (m.in. dyr. Departamentu Śledczego Jackiem Różańskim) warunków „ujawnienia” zdecydowali się wesprzeć akcję podjętą przez „Marcysię”. Akcja ta nie doprowadziła jednak do rozbicia organizacji, a tylko do jej znacznego osłabienia (wydano MBP ok. 1 mln dolarów, radiostacje, drukarnie itp.) oraz do rezygnacji z idei Rzepeckiego o wycofaniu się ze zbrojnego oporu. Być może akcja przybrałaby szerszy zasięg, gdyby władze państwowe a przede wszystkim działające w ich imieniu urzędy bezpieczeństwa dotrzymały swych zobowiązań podjętych wobec E. Malessy i J. Rzepeckiego. MBP zrealizowało swe zobowiązania po części. Uwolniono z więzień tylko część aresztowanych członków WiN i to po pokazowym procesie w 1947 r. Zwolniono ich na podstawie ułaskawienia przez Bolesława Bierutę, który swą decyzję podjął po liście otwartym b. partyzantów Armii Ludowej i Batalionów Chłopskich. Część historyków i uczestników tamtych zdarzeń uznaje to za manipulację władz.

Na zwolnionych z więzienia m.in. Malessę i Rzepeckiego spadło potępienie części uczestników i władz podziemia. Posażono ich o „wydanie” w ręce władz swych współtowarzyszy walki. Szczególnie boleśnie odczuwała to Malessa, która nie mogła się pogodzić ze złamaniem podjętych przez władze zobowiązań. A przede wszystkim faktem, iż nie dotrzymały tych zobowiązań władze państwa polskiego, o którego wolność walczyła ona w latach 1939–1945, a które dla części jej pokolenia było wartością najwyższą, bez względu na jego aktualną formę ustrojową.

Prosiła wielokrotnie przedstawicieli różnych władz państwowych o przywrócenie wolności jej uwięzionym współtowarzyszom walki. Swe prośby kierowała m.in. do Bolesława Bieruty oraz do ministra Bezpieczeństwa Publicznego Stanisława Radkiewicza. Wszędzie napotykała na mur milczenia. Władzom jakby zależało na moralnym upokorzeniu swych przeciwników, na zniszczeniu ich autorytetu i otaczającej legendy. Wyrażało się to m.in. w tym, iż przywódcy podziemia otrzymywali często niższe wyroki niż ich podwładni, byli wcześniej zwalniani z więzień prawdopodobnie po to, by stali się jednymi z podejrzanych we własnym środowisku. Malessa w kwietniu 1949 r. próbowała jeszcze wymusić realizację podjętych wobec niej zobowiązań poprzez głośną demonstrację, 5 czerwca, śmierć samobójczą.

Publikowany poniżej list skierowała E. Malessa do min. Radkiewicza, lecz w bliżej nie znanych okolicznościach znalazł się on w posiadaniu najprawdopodobniej Bieruty. Nie udało się dotychczas ustalić reakcji na tę prośbę Malessy.

Obecnie list znajduje się w Archiwum Akt Nowych w Warszawie. Prośba Malessy publikowana jest w całości. Podkreślenia pochodzą od autorki bądź adresata jej pisma i Bieruty(?). Kryptonim „Liceum” oznacza siatkę wywiadu pracującą dla sztabu gen. Władysława Andersa a wspomniany przez autorkę listu paragraf 90 dotyczy artykułu 90 z kodeksu karnego Wojska Polskiego, który nakazywał karać osoby zbierające lub przekazujące nie upoważnionym tajemnice państwowe czy wojskowe oraz te, które przeszły na stronę nieprzyjaciela. I.S. oznacza wywiad brytyjski Intelligence Service, P.W.K. — Przysposobienie Wojskowe Kobiet.

FOT. „SŁOWNIK BIOGRAFICZNY KONSPIRACJI WARSZAWSKIEJ” KUNERTA

Wojskowego, płk Holder — zwracam się do Obywatela Ministra z gorącą prośbą o osobisty wgląd w przyczyny niezrealizowania akcji ujawniania w całej rozciągłości — ze strony Władz Bezpieczeństwa i zlecenie przywrócenia praw wolności:

I) grupie emisariuszy i kurierów komórki „Załoga”:

- 1) Zuralskiemu,
- 2) Antoszewiczowi,
- 3) Szweczykowi,
- 4) Freizlerowi,
- 5) Fronczakowi,
- 6) Jackowskiemu, pracownikowi na funkcji wykonawczej wewnątrz komórki, nie kurierowi:

II) grupie ujawnionych z akcji płk. Rzepeckiego:

- 1) Rybickiemu,
- 2) Leskiemu,
- 3) Muzyczce
- 4) Sapieszko,
- 5) Kononowiczowi,
- 6) Grusowi,
- 7) Łuciowi,
- 8) Matysce,
- 1) Malinowskiemu,
- 2) Piątkowskiemu, stanowiącym oddział przy tej akcji. Obydwaj wymienieni

przez to przestępstwo ich ma zupełnie inny ciężar gatunkowy — od przestępstw w roku 1947;

— że odbyli już ponad 2 lata więzienia;

— że ponoszona przez nich odpowiedzialność powinna być współmierna do pełnionej przez nich funkcji i w jakimś chociaż stopniu zbliżoną — do ponoszonej odpowiedzialności — przez ich przełożonych. Osobiście za pełną działalność organizacyjną na szczeblu kierownika komórki łączności zagranicznej, za montaż siatki szlaków kurierskich, za cały ruch przesyłek pocztowych i materiału ludzkiego za granicę i z zagranicy — dostałam wyrok 2 lat więzienia i z łaski Prezydenta wyszłam na wolność, artykułu 90 w ogóle nie miałam. Płk Rzepecki, na zlecenie którego łączność tą utrzymywałam, rozkazodawca kurierskiego wymarszu Szweczyka do Londynu i odbiorca z Londynu tajemnicy 14 placówek wywiadowczych — dostał 8 lat kary więzienia i z łaski Prezydenta wyszedł na wolność, artykułu 90 w ogóle nie miał. Natomiast wszyscy kurierzy i emisariusze komórki łączności zagranicznej, będący na funkcjach wykonawczych i

Do dziś trwa spór wśród działaczy i historyków czy było to „ujawnienie” czy też „wydanie” ich w ręce UB. Potwierdzenie jednej z tych tez uniemożliwia dostęp do akt operacyjnych MSW. Wiele wskazuje jednak, że Malessa działała z wewnętrznego przekonania, ponieważ przestała wierzyć w sens konspiracji, o czym tak pisała w swym życiorysie: „Na tle krystalizującej się sytuacji w Kraju, w wyniku przeszło półrocznych dociekań co do słuszności i niesłuszności dalszej pracy konspiracyjnej wewnątrz własnego państwa 16 października 1945 r. zgłosiłam swoje odejście z WiN”. Jej prośba została zaakceptowana przez przełożonych. Odejście Malessy z WiN miało nastąpić z dniem 5 listopada po przekazaniu obowiązków następcy. Dodatkowymi argumentami w podjęciu przez nią „ujawniania” były:

Do obywatela Ministra
Bezpieczeństwa Publicznego
Generała Stanisława Radkiewicza
w Warszawie

składa:
b. oficer AK kpt. „Marcysia” —
Malessa Emilia, zam. w Warszawie
al. gen. Sikorskiego nr 5 m 56
dotyczy:
akcji ujawniania WIN z 1945 r.

Prośba
W jesieni 1945 r., z więzienia, na podstawie umowy z Władzami Bezpieczeństwa — podjęłam wobec Państwa akcję ujawniania WIN, której podstawą było:

- 1) dobro państwa — przez przerwanie w Jego łonie konspiracji;
 - 2) dobro ujawnionych — przez zagwarantowanie osobistej wolności.
- Prawo wolności miało nie przysługiwać jedynie ewentualnym pracownikom WIN na usługach I.S.

W akcji tej, interes Państwa i interes ujawnionych nie przedstawiał dwóch odrębnych i różnej wagi zagadnień. W sposób naturalny i nierozdzielny stanowił — jedno zagadnienie interesu państwowego: przerwanie konspiracji, jako bezpośrednie dobro Państwa i wolność dla ujawnionych, jako dobro osobiste i wtórne dobro Państwa — płynące z konstruktywnej już pracy tych ludzi na rzecz Państwa. I ten punkt widzenia nie był tylko moim — „akowskim” punktem widzenia — ale był punktem widzenia władz bezpieczeństwa w jesieni 45.

Jest rzeczą zrozumiałą, że o podjęciu akcji ujawnienia zdecydować u mnie mogło jedynie — postawienie sprawy przez Władze Bezpieczeństwa — na tej właśnie płaszczyźnie.

Podjęmując akcję ujawnienia rozumiałam, że przerwanie pracy na pojedynczym odcinku organizacyjnym — nie miałoby dla Państwa głębszego znaczenia, jako nie wywierające wpływu na całość istnienia podziemia WIN. Dlatego, ujawnienia mego nie zamknęłam na ujawnieniu prowadzonej przeze mnie komórki łączności zagranicznej „Załoga”. Prócz komórki, ujawniałam wobec Państwa — Centralny Ośrodek Konspiracji — jej Komendanta Głównego płk Rzepeckiego, Komendanta jednego z ważniejszych Obszarów płk Sanojcę oraz członka K.G. na służbę wewnętrzną. Szefa V.K. (łączn. konsp.) mjr Popławska — dla dalszego rozszerzenia przez nich zapoczątkowanej akcji ujawniania.

Płk Rzepecki, z więzienia podjął akcję ujawniania, wydając bezpośrednim podkomendnym — wezwanie do ujawnienia, co z kolei przyniosło — wydane przez nich analogicznych wezwań

pokomendnym w dół. W ten sposób, z więzienia, jesienią 1945 roku — została zorganizowana akcja ujawniania WIN.

Oczywiste, że ujawnienie z 45 omawiane dziś, z perspektywy roku 1948 — nie ma ani dawnego znaczenia, ani nie wzbudza już dawnego zainteresowania. Tym niemniej — w tamtym czasie, tamta akcja ujawniania — miała dla państwa znaczenie kapitalne.

Problem rozładowania podziemia wtedy — był niewątpliwie jednym z bardziej palących problemów w Polsce. W jesieni 45 — nie było nowej amnestii. Rozpisana latem 45 amnestia — w społeczeństwie nie chwyciła z braku odpowiedniego dla niej klimatu. Nie chwyciła w pełni i rozpisana w ślad za nią akcja ujawnienia płk „Radosława”. Zdarzały się jedynie lokalne ujawnienia, maksimum na szczeblu tego, czy innego Obszaru, po ujawnieniu się którego — wyrastał nowy Obszar — na rozkaz konspiracyjnego nadal Sztabu KG WIN. Znalezienie środka na pełne rozładowanie podziemia — było wciąż jeszcze — jednym z ważniejszych zagadnień tamtego okresu. — Środkiem tym w jesieni 45 — stała się akcja ujawniania sztabu K.G. WIN, w skali już całego podziemia WIN od Komendanta Głównego począwszy, poprzez Komendantów Obszarów, wszystkie Oddziały K.G. i terenowe — do łączniczek i lokalnych organizacyjnych włącznie.

W akcji tej Państwu została oddana centralna Kasa WIN.

Dawało to pełne rozpracowanie struktury K.G. i całości WIN, co dla państwa było wówczas atutem pierwszorzędnej wagi, a dla podziemia — ciosem w jego istnienie. Liczba ujawniających się w najbliższej amnestii 1947 roku — nie pozostawała bez związku z akcjami ujawniania w 1945. Ujawnienie bowiem „od góry” — wносиło posiew wątpliwości w mózgi konspiracyjnych co do celowości dalszej roboty podziemnej, i zastanowienie co do słuszności tego rodzaju akcji. Znienawidzony od 44 na Wileńszczyźnie i Lubelszczyźnie termin „ujawnianie” — nabrał w społeczeństwie od nowa zrozumienia, właśnie przez kolejne akcje ujawniania płk „Radosława” oraz płk Rzepeckiego i Towarzyszy. Dlatego też śmiem twierdzić, że na wynik ponad 50 000 ujawnionych w 47 — złożyło się zarówno działanie i mądrość myśli politycznej Państwa, przez rozpisanie kolejnych akcji ujawniania i amnestii — jak i podjęcie akcji ujawniania przez pewien odcinek podziemia WIN. Ponadto poza wkładem do sprawy stabilizacji spokoju i bezpieczeństwa w

Kraju — akcja ujawniania z 45 miała jeszcze głębszy aspekt natury politycznej. — Po raz pierwszy, pozostałe w Kraju dowództwo i średni i dolny aktyw b. AK, Delegatury Sił Zbrojnych i WIN, w przeciwieństwie do dotychczasowego stanowiska — opowiadały się za Rządem Jedności Narodowej. Dowodziło to większych przeobrażeń wewnętrznych tej grupy ludzi i zmiany oceny nowej polskiej rzeczywistości — co prowadziło do jedności politycznej. Jednocześnie akcja ta, rząd Polski demokratycznej rozwiązywał skomplikowany problem podziemia — nie na drodze więzienia, jak to się dzieje w państwach o innych ustrojach, ale na drodze porozumienia — przez szeroki akt łaski i wolności. Przy takim postawieniu sprawy — akcja ujawniania z 45 — przyczyniała się nie tylko do zlikwidowania podziemia w Kraju, ale i mogła się przyczynić do masowego powrotu Polaków z Anglii, zaczadziących tam fałszywą propagandą o warunkach życia w Nowej Polsce.

Akcja płk. Rzepeckiego i Towarzyszy niestety nie przyniosła pełnego rozładowania podziemia. Ale trudno było przypuszczać, by akcja ujawniania, polegająca na doprowadzaniu ludzi do więzienia li tylko dla zdania swoich agent Państwowym Władzom Bezpieczeństwa, przy gwarancji wolności — wobec przetrzymania ujawnionych w więzieniu — mogła przynieść pozytywny rezultat.

Obywatelu Ministrze
Nie uchylałam się nigdy przed żadnym z obowiązków wobec mego Państwa. We wrześniu 39 wypełniłam obowiązek służby wojskowej w P.W.K. jako szofer-zwiadowca 19 Dywizji Wileńskiej. Od 19 X 39 bez przerwy, do ostatniego dnia okupacji, wypełniłam wobec Państwa żołnierski obowiązek w szeregach A.K. na odcinku łączności zagranicznej.

Jesienią 45, kiedy Państwo zażądało od mnie wypełnienia bynajmniej nie codziennego obowiązku — ujawniania z więzienia — obowiązek ten wypełniłam bez reszty. Ale ciężar spełnionego obowiązku, jak i 2 punkt umowy z Władzami Bezpieczeństwa — dał mi niewątpliwie prawo — prawo domagania się zwolnienia ujawnionych z podejmowanej przeze mnie akcji.

Ponieważ ze swojej strony, akcje ujawniania przeprowadziłam w sposób najbardziej rzetelny, czemu niejednokrotnie dawały wyraz Władze Bezpieczeństwa, jak i publicznie na procesie dał wyraz Najwyższy Prokurator Sądu

figurowali w aktach b. Delegatury Sił Zbrojnych i przy wydaniu w akcji ujawniania tego archiwum zostali aresztowani i skazani:

- a) mimo że odeszli od pracy konspiracyjnej znacznie wcześniej;
 - b) mimo że wolność z akcji ujawniania przysługiwała nawet bieżąco czynnym członkom podziemia.
- Uzasadnienie tytułu roszczeń odnosnie grupy I).

1) Komórka „Załoga” stanowiła trzon mego bezpośredniego ujawniania i zagwarantowane przez Władze Bezpieczeństwa prawo wolności z tytułu podejmowanej przeze mnie akcji — obejmowało wszystkich pracowników tej komórki, a nie może chyba ulegać żadnej wątpliwości, że ludzie na funkcjach kurierów-emisariuszy zagranicznych — stanowili skład — właśnie komórki łączności zagranicznej „Załoga”; 2) względ — czy zostali bezpośrednio przeze mnie doprowadzeni do więzienia dla zdania swoich agend, czy wzięci wraz ze mną, czy na innych lokalach organizacyjnych w licznych „kotłach”, przed i w trakcie ujawniania — wysuwano ostatnio przez Władze Bezpieczeństwa — nie może mieć znaczenia zasadniczego. W samej realizacji akcji ujawnienia była zastosowana przez Władze Bezpieczeństwa duża różnorodność postępowania, jak np.: niektórych ujawnionych doprowadzałam sama, część wpadała automatycznie, a część nie była brana wcale — ale wszyscy w jednakowym stopniu podlegali prawu wolności. Najlepszym tego dowodem jest fakt, że przeważająca większość pracowników „Zalogi”, mimo że była aresztowana wraz ze mną i w „kotłach”, a nie przeze mnie doprowadzana do więzienia — po podjęciu przeze mnie akcji ujawniania — skorzystała z nabytych dla siebie praw z tej akcji i wyszła na wolność bez procesów — od razu w 1945/46. Osobiście zostałam aresztowana 31 X wieczorem. Ujawnienie podjęłam 2 XI wieczorem i czy do tego czasu ktoś wpadł sam, czy i tak byłby przeze mnie ujawniony i doprowadzony do więzienia po 2 XI 45 — jest rzeczą najzupełniej obojętną.

Uzasadnienie tytułu roszczeń odnosnie grupy II).

Tytuł do prawa wolności dla ujawnionych z akcji płk. Rzepeckiego posiadam ten, że akcje płk. Rzepeckiego — zapoczątkowałam ujawnieniem samego płk. Rzepeckiego. Brałam również i dalszy czynny udział w akcji płk. Rzepeckiego, ilekroć ode mnie tego zażądano, np. jeździłam osobiście do Krakowa dla doprowadzenia płk. Niepokólczyckiego. Doprowadziłam z Krakowa drugiego zastępcę płk Sanojcy, kapitana, nazwiska którego już dziś nie pamiętam, zresztą zwolnionego po 2—3 dniach w myśl pkt. 2 umowy ujawnienia.

Przy rozpatrywaniu całej tej sprawy i przed powzięciem decyzji — proszę żeby Obywatel Minister raczył wziąć pod uwagę następujące:

— że przestępstwo wymienionych w grupie I) i II) pochodzi z pierwszego roku powojennego, kiedy stosunki w Polsce dopiero się normowały, a stosunek do AK daleko odbiegał od obecnego. I

stanowiący zaledwie jedno z ogniwek łączności płk. Rzepeckiego i mojej z Londynem i Londynu z Krajem — dostali artykuł 90 i najwyższy wymiar kary — karę śmierci, z łaski Prezydenta zamienionej na dożywotnie więzienie. Podobnie sprawa ma się i w przypadku: Rybickiego, Leskiego, łączniczek Sapieszko i innych pozostających w więzieniu, co sprowadziło się do zasady: mniej winien — większa kara, więcej winien — zwolniony od kary w ogóle; — że nikomu z nich nie została dozwiedziona współpraca z I.S.;

— że wszyscy mają za sobą długie lata żołnierskiej, wiernej służby dla Państwa;

— że wewnątrz — co najmniej nie są przeciwni dokonywanym reformom i przemianom społecznym;

— że z wolności, każdy w swoim zawodzie nieś będzie Państwu pozytywną pracę, co przy braku sił fachowych ma dziś ogromne znaczenie;

— że czekają na nich opuszczone od lat rodziny i dzieci, domagające się normalnego układu życia;

— że niektórzy z nich są ludźmi ciężko chorymi, jak gruźlik Rybicki, Sapieszko i Antoszewicz chorzy na owróżdzenie dwunastnicy;

— że wszyscy wymienieni, w zależności od pełnionej funkcji albo podejmowali sami, albo podporządkowali się ujawnieniu, a jest chyba jakaś różnica w odpowiedzialności za działalność, której się nie chce zaprzestać — a za świadome i z głębokim przekonaniem odstąpienie od tej działalności;

— że wszyscy wymienieni w grupie I) i II) pochodzą z akcji ujawniania WIN z 45 i prawo wolności dla nich gwarantował Urząd Państwowy na szczeblu ministerstwa.

Ponieważ poza ujawnieniem WIN, mam jeszcze udział w ujawnieniu grupy „Liceum” na wiosnę 46 r. przez Barbarę Sadowską, z analogicznym co przy ujawnianiu WIN prawem wolności dla ujawnionych — proszę Obywatela Ministra o jednoczesny osobisty wgląd w przyczyny niezrealizowania w całej ciągłości tego ujawniania i zlecenie przywrócenia wolności — na tej samej podstawie, co powyżej przytoczone motywy w przypadku ujawniania WIN — następującym pracownikom „Liceum”:

- 1) Zieleniewskiemu,
- 2) Pacyńskiemu,
- 3) Dunin Halinie,
- 4) Dunin Lechowi,
- 5) Łozickiemu,
- 6) Jakubisiakowi,
- 7) Bleszkiewiczowi,
- 8) Alinowiczowi,
- 9) Żukowi,
- 10) Sadowskiej

oraz tym ewentualnym pracownikom „Liceum”, których mogłam pominąć, a których każdej chwili wskaże Sadowska.

Na wypadek, gdyby Obywatel Minister miał jakieś zastrzeżenia co do poruszonych powyżej spraw — gorąco proszę Obywatela Ministra, żeby przed powzięciem ostatecznych decyzji — raczył udzielić mi audiencji i wysłuchać osobiście. —

Malessa

Bitwa o dom Lechicki
Ziel. Góra 1960

Marczyński

Kawoowy Pan
Red. Janku Bah'szewski
Telewizja Polska
Program I
"Revizja Nadzwyczajna"

ul. Woronicza 17

00-999 WARSZAWA

Warszawa, dnia 20. 06. 98r.

Szanowny Pan
Red. Dariusz Baliński,
„Rencja Nadzwyczajna”
WARSZAWA

Szanowny Panie Redaktorze!

Jestem córką żołnierza Legionów,
synem żołnierza ŻHZ-AK i wolow
po AK-owcu.

Kiedy wojna wybuchła kontynuuję wstąpić
3 latka - czy mogę z tego czasu pamiętać?
Maleńkie epizody...

Ale wyobrażam sobie w głębokiej miłości
do Markatka i Legionów, a miłość
do Armii Krajowej przekroczył mi Tęś
i mój Mąż (wiele lat starszy ode mnie).
Mąż był również w WiN-ie...

Poruszył mnie głęboko dźwięk
J. p. Emilii Malessy. W głośnej książce
Kazimierze Leskiego pt. „Życie niełatwe
urozmaicone” (PWN-Warszawa 1989) -
na str. 443 przeczytałem, iż „Marcy sie”
czyniła staranie o uwolnienie więźniów,

interweniował u Ministerstwa Bezpieczeństwa,
także u ptk. Różańskiego. Bezskutecznie.
Cytet: „Ostatecznie, po którejś z kolei odmowie
ptk. Różańskiego, popełnił samobójstwo,
podobno wyskakując przez okno z V piętra
tego ministerstwa.”

Następnie o „Faraoku” przeczy-
taliśmy w „Kurierze i Warkaw” Janu Morawka.
Na str. 175 Autor pisze, iż „Faraok” prawdopodobnie
posługiwał się pseudonimem „Rudy” i podobno
był Czechem. Nazwał się RUDOLF ZAJDEL
albo ZAJDEK i był podobno przed wojną
nauczycielem w szkole rolniczej we Łodziu.
Język czeski znał również dobrze jak polski.
Na str. 272 czytamy, iż „Faraok” dla pozoru
aresztowany, zwikł jak kameleon.
Cytet: „Pracopodobnie po wykonaniu
karnego zadania, gestapo pozwoliło mu
powrócić do Czechosłowacji, gdzie mieszkał
przed wojną.” —

Pozwoli Pan, iż tego krótkiego
listu nie podpiszę. —
Proszę go jednak nie publikować
w ten sposób, w jaki traktuje
nię anonimowy...
Pozostaje z szacunkiem

Przepraszam Państwa za ten dopisek,
ale jest sprawa, która od lat nie daje
mi spokoju.

Od 62 w lecie 1960 r. w Zielonogórze
miał miejsce poważne zamieszanie.
Była to t.zw. „bitwa o Jom Kotsowski”.
Wówczas lokalne władze chorwały ten
gminach odebrać parafii (bodeże Śr. Janki).
Młodzież - szczególnie, rozpoznała „bitwę”
z milicją uzbrojoną po zęby. Długo były
katowane, były procesy, młodzież zsyłana
do domów poprawczych.

Nie pamiętam już, czy faktycznie ten dom
został utworzony bezcelowym odebraniem?...

Nigdy i nigdzie - prócz lokalnego
samotności - nie znalazłem najmniejszej
choćby zmienki o tej sprawie.

Może odezwie się ktoś z Zielonogórzan i opowie, jak to było.

„Wtedy” była wtedy szczególnie
wywołana na „chłopskie wybranki”,
cho to przecież miało miejsce 4 lata
po Poznańskim Porządku 1956 roku. -

Maryna Mineyko
ul. Rynek Kościuszki 13 m 4
15-091 Białystok

Maryna

Wielmożny Pan Redaktor
Dariusz Beliszewski
Red. pr. „Rewizja Nadrzeczajna”
Telewizja Polska
ul. Woronicza 17

00-950 WARSZAWA

15-900 UPP Białystok
R 006570

Maryna MINEYKO
ul. Rynek Kościuszki 13.m.4.
15-091 Białystok

Białystok, 12 kwietnia 2002 r.

Wielmożny Pan Redaktor
Dariusz Baliszewski
Redakcja programu "Rewizja Nadzwyczajna"
TELEWIZJA POLSKA
ul. Woronicza 17
W A R S Z A W A

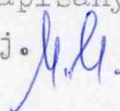
Dot.: programu z dn. 26 marca 2002 r.

Nie jestem Historykiem, ale ze szczególnym zainteresowaniem oglądam każdy program "Rewizji Nadzwyczajnej". Program z dnia 26 marca b.r. dotknął sprawy w której orbitę, mimo woli i ja osobiście trafiłam. Pozwalam sobie przesłać Panu Redaktorowi ksero z kilku stron swoich notatek wspomnieniowych. Być może one nic nowego nie wniosą do znanych historykom faktów. Odzwierciedlają jednak sytuacje tamtych dni i są tłem tragicznych wydarzeń. Dla wyjaśnienia dodam: Pojata Plucińska/1912-1994 - to jest moja rodzona siostra. Była ona bliską znajomą Pani Mili Malessa. Panią Milę poznałam po wojnie po powrocie z Wileńszczyzny. Andrzej i Janusz to dużo młodsi bracia nasi. Niestety już obaj nie żyją.

z poważaniem

P.S. Zaznaczam, że załączone ksero jest wykonane z notatek całkowicie surowych, napisanych szybko od ręki i nie były poddawane korekcie literackiej.

Andrzej Przewoźnik
ul. Kościuszki 21 m. 11
30 - 019 Kraków

69

Kapitan Emilia Malessa ps. "Marcysia"

1909 - 1949

5 czerwca 1949 roku zmarła tragicznie Emilia Malessa ps. "Marcysia", kapitan Armii Krajowej. Przez pięć lat nieprzerwanie kierowała Wydziałem Łączności Zagranicznej Komendy Głównej Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej o kolejnych kryptonimach "Zenobia", "Łza", "Zażoga", "Zagroda". W sztabie organizacji "Nie", Delegatury Sił Zbrojnych oraz Zarządzie Głównym Zrzeszenia "Wolność i Niezawisłość" /WiN/ kierowała także łącznością kurierską. Za działalność konspiracyjną po 19 stycznia 1945 roku była sądzona i skazana w procesie kierownictwa "WiN" w 1947 roku. Jej tragiczna, nie chciana, choć zadana własną ręką śmierć była aktem desperacji, próbą odkupienia winy przez haniebnie oszukanego człowieka" i protestem przeciw metodom stosowanym przez Urząd Bezpieczeństwa wobec żołnierzy Armii Krajowej. Postać "Marcysia" mimo ponad 40-tu lat które upłynęły od tamtych wydarzeń nadal pozostaje nieznaną szerszemu ogółowi.

Emilia Marcelina Malessa przyszła na świat 13 lutego 1909 roku w Rostowie nad Donem, w rodzinie o żywych tradycjach powstańczych 1831 i 1863 roku. Była jedyną córką i piątym z kolei dzieckiem Marii i Władysława Izdebskich.

Oboje rodzice zaangażowali się w pracę niepodległościową na terenie Rosji, gdzie zostali przesiedleni ich rodzice po upadku Powstania Styczniowego. Matka Emilii - Maria była pianistką i zapaloną działaczką społeczną, m. in. w latach pierwszej wojny światowej z ramienia Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny prowadziła prace wśród sierot polskich ewakuowanych w pierwszych miesiącach wojny w głąb Rosji. Poświęcenie z jakim wykonywała powierzone jej obowiązki spowodowało, że uległa panującej wśród dzieci epidemii tyfusu. W 1918 roku zmarła osieracając 9-cio letnią wtedy Emilię.

- 2 -

Ojciec - Władysław Izdebski /ur. 18 lipca 1859 r. w Chersonce na ziemi kijowskiej/ ukończył prawo na Uniwersytecie św. Włodzimierza w Kijowie. Pracował jako prawnik na Wołyniu, następnie jako urzędnik Ministerstwa Skarbu w Żytomierzu przeniesiony został do Rostowa nad Donem. Tu założył rodzinę i zaangażował się w prace na rzecz kolonii polskiej, w 1902 roku powierzono mu funkcję prezesa Rzymsko-Katolickiego Towarzystwa Dobroczynności w Rostowie kształcącym i wychowującym dzieci polskie w duchu narodowym. Towarzystwem kierował do 1919 roku. Był także organizatorem i prezesem Klubu Polskiego "Ogniwo". W latach pierwszej wojny światowej uczestniczył czynnie w organizowaniu Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny w Rostowie. W 1915 roku został wybrany prezesem Zjednoczonych Polskich Organizacji Społecznych na południu Rosji / Nowoczerkask, Taganróg, Ekaterynosław, Noworosyjsk, Rostów /. Wspólnie z żoną organizował Drużyny Polskiego Harcerstwa. Po rewolucji lutowej 1917 roku działał w sięgającej na tereny Ukrainy siatce Polskiej Organizacji Wojskowej /POW/tzw. KN-3. Z jej ramienia tworzył Warszawski Batalion Strzelców Polskich, który w lutym 1918 roku po zajęciu Rostowa przez wojska bolszewickie został rozformowany. Wreszcie jako kierownik Polskiej Komisji Poborowej w Rostowie czynnie uczestniczył w tworzeniu 4-tej Dywizji Strzelców Polskich gen. Lucjana Żeligowskiego. Oddał do niej dwóch synów. Najstarszy brat Emilia, Roman już w stopniu porucznika 30 pp poległ w walkach na froncie polsko-bolszewickim w 1920 roku. Podobnie Juliusz tkwiący w konspiracyjnych strukturach POW i wywiadu na terenach zajętych przez bolszewików został przez nich zdemaskowany w 1920 roku. Wyrokiem Wojennego Trybunału Rewolucyjnego został rozstrzelany. Trzeci brat, Aleksander / ur. 1898 r. / także przeszedł przez front polsko-bolszewicki. W odrodzonej Polsce służył jako zawodowy oficer Wojska Polskiego, m. in. w 3 pułku pancernym w Modlinie /rotmistrz kawalerii/. Dosłużył się stopnia pułkownika w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Po wojnie pozostał na emigracji. Najmłodszy brat, Władysław jako oficer rezerwy walczył we wrześniu 1939 roku i w PSZ na Zachodzie. Również pozostał na emigracji.

W 1918 roku podjął starania o powrót do kraju i przyznanie obywatelstwa polskiego dla niego i dwojga dzieci / Władysław i Emilia /. Będąc aktywnym działaczem na rzecz Polski w 1922 roku jako "kontrrewolucjonista" został pozbawiony praw obywatelskich, aresztowany i skazany na długoterminowe zesłanie w rejon byłej Gubernii Tambowskiej. Tylko dzięki podszkemu wiekowi i szczęśliwemu zbiegowi okoliczności uniknął osiedlenia w wyznaczonym miejscu. W maju 1924 roku Władysław Izdebski wraz z córką i synem powrócił do kraju. Osiedził na Wołyniu, gdzie otrzymał stanowisko konisarza w

Wołyńskiej Izbie Skarbowej a następnie Sędziego Pokoju w Horochowie.

Emilia, która ukończyła szkołę powszechną w Rostowie rozpoczęła naukę w Szkole Średniej Handlowej w Łucku. W 1928 roku już jako "wykwalifikowana siła biurowa z biegłym pisanem na maszynie" pracowała w urzędzie wojewódzkim, następnie Komunalnej Kasie Oszczędności na Wołyniu. Po śmierci ojca w 1932 roku przeniosła się do Warszawy. Z pomocą brata Aleksandra rozpoczęła pracę w Głównym Urzędzie Statystycznym. Równocześnie w charakterze wolnego słuchacza przez dwa lata studiowała na Wydziale Nauk Ekonomiczno-Społecznych Wolnej Wszechnicy Polskiej. W 1935 roku wyjechała do Gdyni gdzie poznała przyszłego męża, inż. Stanisława Malessę, zatrudnionego przy budowie portu. Małżeństwo Emilii nie okazało się szczęśliwym, w 1937 roku ponownie powróciła do Warszawy w której pozostała do wybuchu wojny. Jej współpracownica z tamtego okresu Irena Morsztynkiewiczowa w dziesięć lat później / 1947 / napisze o niej: "przedstawia / E. Malessa - przyp. A. P. / typ o wyjątkowych wartościach jak jako człowiek i charakter, jak też jako pracownik i organizator. Jest inteligentna i bystra, doskonale się orientuje w sprawach społecznych, bardzo obowiązkowa i sumienna. Charakter nieskazitelny."^{1/} Podobnie napiszą o swojej siostrze w 1974 roku jej bracia Aleksander i Władysław: "pełna życia, o śmiałym umyśle i głębokiej kulturze wyniesionej z rodzinnego domu, miała do ludzi podejście życzliwe i proste"^{2/}. Była człowiekiem o niespożytej wprost energii, pełnym inicjatyw i pomysłów.

W przeddzień wybuchu wojny 1939 roku prawdopodobnie wstąpiła w szeregi Przysposobienia Wojskowego Kobiet / PWK /. We wrześniu ochotniczo zaciągnęła się do pomocniczej służby wojskowej gdzie jako szofer-zwiadowca i organizator lotnych punktów dożywiania i sanitarnych 19 Wileńskiej Dywizji Piechoty gen. Józefa Kwaciszewskiego pozostawała pod rozkazami szefa sztabu dywizji płk. Tadeusza Rudnickiego. Wraz z dywizją przeszła cały jej szlak bojowy aż do odwrotu w kierunku granicy rumuńskiej.

W październiku powróciła do Warszawy i nawiązała kontakt z działającym już w szeregach Służby Zwycięstwu Polski /SZP/ płk Rudnickim. Za jego namową 19 października złożyła przysięgę organizacyjną i pod pseudonimem "Marcysia" została przydzielona do komórki szyfrowej. W pracy tej /nie zdała egzaminu/ dlatego jeszcze w 1939 roku polecono jej zorganizowanie komórki, która zająć się miała ekspedowaniem wychodzących z kraju i przyjmowaniem przychodzących do kraju licznych w tym okresie emisariuszy i kurierów. Pracując początkowo jako "siła wykonawcza" w niedługim czasie objęła kierownictwo tej komórki. W lipcu 1940 roku została ona przekształcona Wydział Łączności Zagranicznej Oddziału V-k / łączności konspiracyjnej / KG ZWZ-AK. Pod

- 4 -

kolejnymi kryptonimami "Zenobia", "Łza", "Zakęga", "Zagroda" Wydział funkcjonował do 19 stycznia 1945 roku, tj. do rozwiązania Armii Krajowej rozkazem gen. Leopolda Okulickiego. Przez cały ten okres pracami "Zagrody" kierowała "Marcysia".

Zadaniem "Zagrody" było organizowanie dróg łączności kurierskiej /lądowej/ kraju tzn. Komendy Głównej ZWZ-AK z władzami politycznymi i wojskowymi /rządem i sztabem Naczelnego Wodza/ w Paryżu i Londynie. Stale rozbudowująca się "Zagroda" na przełomie 1943 i 1944 roku, tj. w okresie najintensywniejszego rozwoju liczyła ok. 120 ludzi rozrzuconych po całej Europie w Bazach, placówkach i punktach przerzutowych. Ponadto najej potrzeby pracowało szereg osób na terenie całego kraju. Udało się zorganizować w warunkach konspiracyjnych bardzo precyzyjny system przygotowań i ekspedycji samej poczty. Obok przepisywania na maszynie, szyfrowania i fotografowania przygotowanie obejmowało skomplikowany proces mikrofilmowania oraz zabezpieczenia poczty kurierskiej przed dostaniem się w niepowołane ręce. W tym celu w samej tylko Warszawie zorganizowano kilka specjalistycznych pracowni, m. in. legalizacyjną, schowków, fotograficzną i archiwum.

Obok stałych tras kurierskich wiodących z kraju /z terenu okupacji niemieckiej i sowieckiej/ do Budapesztu i Bukaresztu "Zagroda" w znacznej mierze koordynowała także trasy funkcjonujące na terenie całej niemal Europy pomiędzy Bazami i placówkami łączności sztabu NW / Budapeszt, Bukareszt, Belgrad, Berno, Paryż, Sztokholm/. Organizowane trasy sięgały także na teren Turcji i Afryki / Stambuł, Kair /.

Do zadań "Marcysi" należało organizowanie ogniw łączności opocztowo-kurierskiej i koordynacja jej pracy. Tylko dzięki wybitnemu talentowi kierowniczemu kierowniczemu, zdolnościom organizacyjnym i wrodzonej intuicji "Marcysi" kierowany przez nią Wydział wychodził obronną ręką z wielu opresji i aresztowań. Dopiero w marcu 1944 roku na skutek prowokacji "Jaracha", który wszedł do struktur "Zagrody" Niemcom udało się aresztować sporą część personelu i sparaliżować na trzy miesiące sprawne funkcjonowanie tras kurierskich.

Z chwilą wybuchu Powstania Warszawskiego "Marcysia" znalazła się w III rzucie sztabu Komendy Głównej Armii Krajowej, wkrótce jednak na własną prośbę przeszła do 1 Batalionu Szturmowego / Batalion Odwodowy 4 Rejonu Obwodu Śródmieście AK / dowodzonego przez cc kpt. Kazimierza Bilskiego ps. "Rum". Batalion w którym "Marcysia" pełniła funkcję kierowniczką kancelarii batalionowej toczył ciężkie walki w rejonie Pasta - Żelazna Brama. W czasie walk powstańczych za całokształt pracy konspiracyjnej i udział w walkach rozkazem Dowódcy Armii Krajowej

L. 871/Bp z dn. 23 września 1944 roku odznaczona została Krzyżem Virtuti Militarii V klasy i awansowana do stopnia kapitana /AK/ czasu wojny. Obok posiadanego już wcześniej Krzyża Walecznych 3 października gen. T. Bór-Komorowski jako "organizatorce i utalentowanej kierownicze pocztu łączności zagranicznej KG" nadał jej Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami.^{3/}

Po kapitulacji oddziałów powstańczych opuściła Warszawę i przez Pruszków udała się do Krakowa. Zatrzymała się w mieszkaniu państwa Oporskich przy ul. Smoleńsk. W Krakowie w oparciu o placówkę łączności "Kopiec" kierowaną przez Adama "ukaszewskiego ps. "Jan" ponownie odtworzyła Wydział Łączności Zagranicznej w ramach kierowanej przez gen. "Niedźwiadka" Komendy Głównej AK. Trudności wynikające ze zmieniającej się sytuacji politycznej i wojskowej spowodowały, że struktura i liczebność "Zagrody" były w tym okresie płynne. Do niewątpliwych osiągnięć "Zagrody" należy przerzucenie do Szwajcarii pierwszego po Powstaniu Warszawskim a zarazem ostatniego emisariusza Komendanta Głównego AK kpt. Zdzisława Jeziorańskiego ps. "Zych" /Jan Nowak/, który z Krakowa dotarł przez Berno do Londynu / 3.X.1944 - 22.I.1945/.

Po rozwiązaniu Armii Krajowej "Marcysia" nadal pozostała w konspiracji. Kierowała łącznością zagraniczną w sztabie organizacji "Nie". Od kwietnia 1945 roku weszła w skład sztabu kierowanej przez płk Jana Rzepeckiego ps. "Ośóg" Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj. Kierując komórką o kryptonimie "Załoga" podległej NN ps. "Maria" przygotowała przerzut z kraju kilku kurierów i emisariuszy, m. in. kurierów o pseudonimach "Róg" i "Tadeusz", cc kpt. Piotra Szewczyka ps. "Piter" oraz kurierkę "Annę" z zadaniem przebicia drogi na Drezno.

Po rozwiązaniu w dniu 6 sierpnia 1945 roku przez płk Rzepeckiego Delegatury Sił Zbrojnych /DSZ/ mimo nurtujących ją wątpliwości i przekonania, że od wiosny należy wyjść z konspiracji nadal pozostała w strukturach konspiracyjnych. Weszła w skład kierownictwa Zrzeszenia "Wolność i Niezawisłość" powołanego do życia 2 września 1945 roku w miejsce rozwiązanej DSZ. Nadal kierowała łącznością kurierską, ~~przez~~ zorganizowała przerzut emisariusza krajowego WiN-u, płk Janusza Bokszczanina ps. "Sęk". W tym celu skorzystała z tzw. drogi "Konrada" zbudowanej przez Narodowe Siły Zbrojne /Kosarzewski, Michał Pobocho/ wiodącej z kraju przez Pragę - Pilzno do Regensburga, co stało się później przyczyną stawianych jej zarzutów o współpracę z Narodowymi Siłami Zbrojnymi.

Rozgrywające się wydarzenia nie pozostały bez wpływu na dalsze losy E. Malessy. Wobec licznych wtedy głosów nawożących do ujawnienia pozostałych w konspiracji oddziałów partyzanckich i ludzi działających w miastach

- 6 -

chcących powrócić do legalnego życia. Wśród żołnierzy mówiło się o memoriale Włodzimierza Lechowicza, Kazimierza Moczarskiego i Zygmunta Kapitaniaka / ze środowiska BIP KG AK / złożonym na ręce płk. Rzepeckiego postulującym ujawnienie się i podległych struktur konspiracyjnych. Do ujawnienia i przystąpienia do " jawnej pracy na wszystkich polach odbudowy Polski", wzywał także sam płk Rzepecki rozkazem z 24 lipca 1945 roku skierowanym do "Żołnierzy byłej Armii Krajowej". 9 września uczynił to także aresztowany wcześniej płk Jan Mazurkiewicz, legendarny "Badosław".

Trapiena rozterkami wewnętrznymi "Marcysia" zgłosiła chęć odejścia z konspiracyjnej pracy. W sierpniu i ponownie we wrześniu 1945 roku fakt ten zakomunikowała płk Rzepeckiemu. W październiku poinformowała o swojej decyzji przełożonej "Marii", odbyła rozmowę z płk Pokszczaninem i płk Rzepeckim ustalając, że odejście nastąpi po przerzuceniu płk "Sęka". W trakcie przekazywania agend kierowanej przez siebie komórki 31 października 1945 r. "Marcysia" została aresztowana przez Urząd Bezpieczeństwa. W kilka dni później aresztowani zostali także kierujący pracami Głównego Komitetu Wykonawczego Zrzeszenia WiN płk Jan Rzepecki, ppłk inż. Antoni Sanojca, Prezes Zarządu Obszaru Południowego WiN oraz płk Jan Szczurek-Cergowski ps. "Cios", Prezes ZG WiN po aresztowaniu płk Rzepeckiego. W grudniu 1945 r. aresztowani zostali również ppłk dr Józef Rybicki ps. "Maciej", Prezes Zarządu Obszaru Centralnego WiN i p.o. Prezesa ZG WiN. Wszyscy wymienieni wyżej wraz z "Marcysią" zasiedli wkrótce na ławie oskarżonych w procesie kierownictwa WiN-u.

Proces rozpoczął się 4 stycznia i trwał do 3 lutego 1947 roku. Przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie obok wymienionych stanęli działacze WiN-u: Ludwik Muzyczka, Tadeusz Jachimek, Kazimierz Leski, Henryk Żuk i Marian Gołębiowski. Oskarżał Naczelny Prokurator Wojska Polskiego płk Henryk Holder. W dziewiątym dniu procesu zeznawała "Marcysia", jak sama wyjaśniła "tylko częściowo poczuwając się do winy". Wyjaśniła motywy które skłoniły ją do ujawnienia w śledztwie swoich współpracowników, stwierdziła m. in. że " wobec mego negatywnego stanowiska do dalszej konspiracji we własnym państwie, po bezpośrednim zetknięciu się z władzami bezpieczeństwa nie NKWD, to jest obcą policją i wysunięcia przez czynniki oficjalne zadania ujawnienia tego co sama uznaje niewątpliwie za złe i zapewnienia przez Bezpieczeństwo wolności ujawnionym kolegom - podjąłam z więzienia akcję ujawnienia.^{4/}

Obrońcą E. Malessy był mec. Mieczysław Maślanko broniący w tym procesie również płk Rzepeckiego. W mowie obrończej stwierdził m. in. że "można się zapatrywać tak lub inaczej na prace społeczne kobiet, ale tu trzeba przyznać, że oskarżona jest bohaterką wielką, bohaterką bezimienną podziemia

- 7 -

Przez sześć lat ~~wiekami~~ z narażeniem życia i zdrowia oskarżona prowadziła komórkę "Założa" /e.../, przez tę walkę w sposób taki, że trudno poprostu zrozumieć, jak w tym małym ciele może być tyle ducha, odwagi i wytrwałości. To proszę sądu chciałbym aby Wysoki Sąd miał na względzie i uwypuklił bo jej się podkreślenie należy, bo różni ludzie mówią, że ujawniła itd.". 5/ Podkreślając zasługi "Marcysia" w służbie dla Polski Podziemnej obrońca domagał się całkowitego zawieszenia kary.

4 lutego 1947 roku zapadły wyroki, "Marcysia" potraktowana jako "narzędzie politycznej manipulacji AK-owskiej góry" otrzymała stosunkowo niski wymiar kary 2 lat więzienia z zaliczeniem przebywania w areszcie. W dwa dni później / 6 lutego / mianowany prezydentem Bolesław Bierut skorzystał w stosunku do oskarżonych z prawa łaski. Ułaskawieni zostali: J. Rzepecki, A. Sanojca, T. Jachimek, J. Cergowski i E. Malessa. Pozostałym oskarżonym karę zmniejszono.

Po opuszczeniu więzienia "Marcysia" próbowała znaleźć sobie miejsce w nowej rzeczywistości, m. in. w październiku 1947 roku podjęła pracę w Referacie Prasowym Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, skąd została zwolniona 30 kwietnia 1949 roku. Te dwa lata, jak się okazało ostatnie w jej życiu były dla "Marcysi" szczególnie trudne. Odrzucona przez środowiska AK-owskie za akcję ujawniania przeżywała pogłębiający się stale kryzys psychiczny. Czując się winną wielokrotnie podejmowała próby interwencji u ministra Bezpieczeństwa Publicznego S. Radkiewicza, a nawet samego B. Bieruta, domagając się spełnienia warunków zawartej umowy i uwolnienia aresztowanych współpracowników. Nie przyniosły one jednak zamierzonego efektu. W tej sytuacji w kwietniu 1949 roku rozpoczęła głodówkę protestacyjną. Została jednak odratowana.

Myśl o samobójczej śmierci jako jedynej drogi odkupienia popełnionych błędów zwyciężyła. Miała być gwałtownym protestem przeciwko bezprawiu i brutalnym metodom Urzędu Bezpieczeństwa. Ostatecznie 5 czerwca 1949 roku we własnym mieszkaniu popełniła samobójstwo.

E. Malessa w czasie wojny, w 1943 roku wyszła za mąż za ppł./mjr Jana Piwnika ps. "Ponury", szefa Kedywu Okręgu AK Kielce i Dowódcą Zgrupowania Partyzanckiego AK "Ponury" oraz dcą batalionu w 77 pp AK na Ziemi Nówogrodzkiej, gdzie zginął w bitwie pod Jewłaszami.

"Marcysia" jest pochowana w Warszawie na Cmentarzu Bródnowskim pod nazwiskiem Malessa-Staniul / trzecie małżeństwo /. Symboliczny nagrobek ufundowali żołnierze Armii Krajowej ze składek.

Tragiczna śmierć kpt. Emilii Malessy, wspaniałego żołnierza Armii Krajowej i człowieka pobudza do refleksji nad tysiącami niewinnie więzionych i zamordowanych AK-owców, którzy za walkę z okupantem hitlerowskim we własne

EMILIA MALESSA " MARCYSIA "

1909 - 1949

Emilia Marcelina Malessa pochodziła z rodziny o żywych tradycjach niepodległościowych, chlubiącej się udziałem w wojnach napoleońskich, w powstaniach 1830 i 1863 roku, tajną pracą wśród Polaków na terenie imperium rosyjskiego przed i w czasie pierwszej wojny światowej.

Z zachowanych dokumentów rodzinnych wiemy, że pradziad Emilii, Aleksy Izdebski pochodził z Radiborowic w województwie sandomierskim i że ok. 1790 roku służył w Gwardii Pieszej Koronnej następnie w Legionach gen. Jana Henryka Dąbrowskiego we Włoszech i Francji. Po zawarciu przez Napoleona 9 lutego 1801 roku pokoju z Austrią w miejscowości Luneville i decyzji " odstąpienia " Legionów republice włoskiej i królestwu Etrurii część rozgoryczonych oficerów i żołnierzy postanowiła wrócić do kraju. Wśród nich znalazł się również Aleksy, który w lipcu 1801 roku z Paryża wyruszył do rodzinnych Radiborowic. Syn Aleksego, Seweryn - oficer Wojska Polskiego wziął czynny udział w walkach powstańczych w listopadzie 1830 roku i wojnie rosyjsko - polskiej 1831 roku. Po upadku Powstania Listopadowego przymusowo został wcielony do stacjonującego w głębi Rosji Korpusu Ochrony Lasów.^{2/} Również drugi dziad ze strony matki, Aleksander Krukowski był powstańcem 1863 roku. Za udział w Powstaniu Styczniowym był więziony i w końcu zesłany na Syberię.

Jej ojciec, Władysław Szymon Izdebski urodził się 18 lipca 1859 roku w Chersonce na Ukrainie / Ziemia Kijowska /. W 1878 roku po ukończeniu gimnazjum w Białej Cerkwi zapisał się na Uniwersytecie św. Włodzimierza w Kijowie, gdzie jako wolny słuchacz studiował

77

prawo. Po ukończeniu studiów i złożeniu egzaminów na obrońcę sądowego pracował jako adwokat na Wołyniu. W 1897 roku wstąpił na służbę państwową w delegaturze Ministerstwa Skarbu na terenie Żytomierz. W rok później został przeniesiony służbowo do Rostowa nad Donem. Tu na ziemi Kozaków Dońskich osiedlił się na stałe i założył rodzinę.

W Rostowie zaangażował się w działalność społeczną wśród miejscowej kolonii polskiej. W 1902 roku został wybranym prezesem Rzymsko - Katolickiego Towarzystwa Dobroczynności, którego głównym celem było niesienie doraźnej pomocy Polakom na obczyźnie i wychowanie dzieci polskich w duchu narodowym. Z jego inicjatywy powstała przy kościele rzymsko-katolickim w Rostowie polska szkoła parafialna realizująca zadania Towarzystwa. Ta jedyna w swoim rodzaju placówka polska działająca na tym terenie pod kierownictwem Władysława aż do 1919 roku, przez organizowanie zebrań towarzyskich, odczytów i amatorskich spektakli teatralnych potrafiła zespolic rozproszonych Polaków.^{3/}

W 1908 roku z jego inicjatywy i dzięki osobistym staraniom u Atamana Ziemi Dońskiej / General - Gubernatora / w Nowoczerkasku i Głównego miast Rostowa powstał Klub Polski " Ogniw ", którego przez II lat był prezesem. Działalność obu organizacji o wybitnie patriotycznym i niepodległościowym charakterze przyczyniła się do zwołania miejscowej społeczności polskiej. Samemu zaś Władysławowi przyniosły szereg nieprzyjemności ze strony przełożonych i władz carskich, roztaczających stałą kontrolę policyjno-wywiadowczą nad zbiorowością polską i wszelkimi objawami zorganizowanej działalności.

Z momentem wybuchu pierwszej wojny światowej w 1914 roku brał czynny udział w organizowaniu Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny w Rostowie. W Rok później został wybrany prezesem Zjednoczonych Polskich Organizacji Społecznych na

prezesem Zjednoczonych Polskich Organizacji Społecznych na południu Rosji, skupiających organizacje polskie o charakterze niepodległościowym, społecznym, kulturalnym i charytatywnym miast: Nowoczerkaska, Taganrogu, Ekaterynosławia i Noworosyjska. Centrala Zjednoczonych Organizacji, działająca przez całą wojnę, aż do przewrotu bolszewickiego w Rosji mieściła się w Rostowie nad Donem. Sługą Zjednoczonych Organizacji było zapewnienie stałej opieki i pomocy polskim uchodźcom wojennym z "kongresówki" i wschodnich kresów Rzeczypospolitej. W oparciu o nie w Rostowie Władysław zorganizował Drużyny Polskiego Harcerstwa.

W działalność społeczną i niepodległościową zaangażowana była również żona Władysława, Maria z domu Krukowska, pianistka i wykładowczyni w Wyższej szkole muzycznej. Z ramienia Polskiego Komitetu Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny opiekowała się polskimi sierotami ewakuowanymi w głąb Rosji. Poświęcenie z jakim wykonywała swoje obowiązki spowodowało, że w 1918 roku uległa panującej wśród dzieci epidemii tyfusu. Po kilkumiesięcznej chorobie zmarła osieracając dziewięcioletnią wtedy Emilię. W dużej mierze dzięki postawie Marii, koncertującej, uczącej dzieci i wychowującej je, jej zaangażowaniu mogły funkcjonować polskie placówki oświatowe na terenie Rostowa. Nie kwestionowany jest też jej udział w organizowaniu Drużyn Polskiego Harcerstwa.

Przełomowym momentem w działalności rodziny Izdebskich stała się rewolucja lutowa 1917 roku. Władysław włączył się w działalność konspiracyjną w strukturach Polskiej Organizacji Wojskowej, której siatka obiegła również tereny Ukrainy. Z poleceni KN-3 w grudniu 1917 roku wziął udział w organizowaniu Warszawskiego Batalionu Polskich Strzelców, rozformowanego po opanowaniu w lutym 1918 roku Rostowa przez bolszewików. W tym samym roku

- 4 -

aktywnie uczestniczył w organizowaniu 4 Dywizji Strzelców Polskie generała Lucjana Żeligowskiego na Kubaniu. Przewodniczył Polskiej Komisji Poborowej w Rostowie. Miara patriotyzmu i umiłowania niepodległej ojczyzny przez Władysława i Marię Izdebskich był fakt oddania trzech synów do sformowanej już dywizji.

Najstarszy Roman już jako porucznik zginął walcząc w szeregach 30 pp płk Jacynika Kazimierza na froncie polsko-bolszewickim. Drugi z kolei Juliusz, mocno zaangażowany w działalność konspiracyjną w szeregach POW, z jej ramienia prowadził działalność wywiadowczą na terenach zajętych przez bolszewików, na południu Rosji. W 1920 roku został przez nich zdemaskowany i stracony wyrokiem Wojennego Trybunału Rewolucyjnego. Trzeci syn - Aleksander / urodzony 24 lutego 1898 roku / także walczył na froncie polsko-bolszewickim. Później służył w Wojsku Polskim, m.in. jako rotmistrz kawalerii / starszeństwo z 1 stycznia 1931 roku / w 3 pułku pancernym w Modlinie. W czasie I wojny światowej już jako pułkownik służył w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie.

W 1921 roku Władysław nie mogąc się wydostać z Rosji został przez władze bolszewickie " skompromitowany " i jako " kontrrewolucjonista " pozbawiony praw obywatelskich. Przy okazji, mimo podeszłego wieku skierowany został do przymusowych prac ciężkich / prynuditielnyje raboty /. W kilka miesięcy później ponownie aresztowany i postawiony przed sądem otrzymał " stosunkowo łagodny wyrok " jak na wroga bolszewickiej Rosji - zesłanie do Gubernii Tambowskiej. Tylko dzięki przypadkowemu zbiegowi okoliczności zesłania uniknął. Po usilnych, trwających od 1922 roku staraniach w Moskwie i rodziny w kraju w 1923 roku otrzymał obywatelstwo polskie i zezwolenie na opuszczenie, mimo wyroku

Rosji sowieckiej wraz z dwójką dzieci; Władysławem i Emilią.

Emilia Marcelina Malessa urodziła się 13 lutego 1909 roku w Rostowie nad Donem. Była jedyną córką i piątym z kolei dzieckiem Władysława Szymona Izdebskiego i Marii z Krukowskich. Osierocona przez matkę w wieku 9 lat była wychowywana przez ojca, który swój czas dzielił pomiędzy pracę zawodową, działalność społeczną i niepodległościową oraz dom rodzinny. W Rostowie ukończyła rosyjską szkołę powszechną. W maju 1924 roku wraz z ojcem i 18-letnim bratem - Władysławem wyruszyli w podróż do Polski. 19 maja przekroczyli granicę polsko-sowiecką w Szepietówce. Z zachowanych dokumentów ^{5/} wiadomo, że przez stację kontrolną w Dorohusku 25 maja dotarli do Zdobunowa, gdzie dzień później zostali zameldowani w miejscowym magistracie.

Po powrocie do kraju rodzina Izdebskich na stałe osiadła na Wołyniu. Władysław Izdebski otrzymał stanowisko Komisarza Wołyńskiej Izby Skarbowej w Koniuchach, a następnie nominację na Sędziego Pokoju w Horochowie. ^{6/} Wkrótce potem został sędzią powiatowym, a po przeniesieniu w stan spoczynku 15 sierpnia 1930 roku notariuszem w Beresteczku, dokąd przeniósł się na stałe z dorastającą Emilią. ^{7/}

Po powrocie do kraju Emilia oddana została przez ojca do średniej Szkoły Handlowej w Lucku. Po jej ukończeniu w 1928 roku pracowała " w charakterze siły biurowej z biegłym pisanem na maszynie " w kilku urzędach i instytucjach państwowych, m.in. w Urzędzie Wojewódzkim ^{8/} i Komunalnej Kasie Oszczędności w Lucku. Po śmierci ojca, dzięki pomocy ze strony braci Aleksandra

i Władysława ^{9/} przeniosła się do Warszawy, gdzie została zatrudniona w Głównym Urzędzie Statystycznym. W 15 lat później Irena Morsztynkiewiczowa, koleżanka Emilii z okresu jej pracy w GUS-ie

w piśmie do Ministerstwa Pracy i Opieki tak o niej napisze:
 " Ob. Malessina przedstawia typ o wyjątkowych wartościach,
 zarówno jako człowiek i charakter, jak też jako pracownik i orga-
 nizator. "est inteligentna, bystra, doskonale się orientuje
 w sprawach społecznych, bardzo obowiązkowa i sumienna. Charakter
 nieskazitelny." IO/

Równocześnie z pracą w GUS-ie jako wolny słuchacz przez
 dwa lata studiowała na Wydziale Nauk Ekonomiczno - Społecznych
 Wolnej "sztechnicy Polskiej w Warszawie. II/

" Kobieta błyskotliwie inteligentna, zgrabna, elegancka
 o niespotykanej urodzie, potrafi łatwo zyskać sympatię otoczenia.
 Podoba się mężczyznom. " I2/ Te cechy Emilii nie pozostały bez
 wpływu na jej dalsze życie. W Warszawie poznała starszego od siebie
 o 9 lat inżyniera i ekonomistę Stanisława Malessę, bliskiego
 współpracownika ministra Eugeniusza Kwiatkowskiego, zatrudnionego
 przy budowie portu w Gdyni. Po krótkiej znajomości, ok. 1935 roku
 poślubiła go i razem udali się na Wybrzeże. W dwa lata później
 " Mila " - jak ją zdrobniale wszyscy nazywali na stałe powróciła
 do Warszawy. Powrót spowodowany był najprawdopodobniej nieudanym
 pożyciem małżeńskim.

Pogarszająca się z dnia na dzień sytuacja polityczna i
 zagrożenie wojenne ze strony III Rzeszy, powodowały, że odczuwała
 potrzebę aktywnego włączenia się do rozgrywających się wokół niej
 wydarzeń. Mimo nieudanego małżeństwa imzwiązanych z tym przeżyć
 wstąpiła do Przysposobienia Wojskowego Kobiet. W momencie wybuchu
 wojny już jako PWK-aczka ochotniczo zgłosiła się do pomocniczej
 służby wojskowej. Posiadając umiejętność prowadzenia samochodu -
 nie częstą u kobiet w tych czasach - otrzymała przydział szofera-
 zwiadowcy i organizatora lotnych punktów dożywiania i sanitarnych
 przy dowództwie I9 Wileńskiej Dywizji Piechoty dowodzonej przez
 gen. bryg. Józefa Kwaciszewskiego.

gen. bryg. Józefa Kwaciszewskiego. Z walczącą w składzie Armii " Prusy " dywizją przeszła jej cały wrześniowy szlak bojowy, aż do odwrotu w kierunku granicy rumuńskiej. W czasie walk pozostawał w stałym kontakcie z szefem sztabu I9 DP ppłk Tadeuszem Rudnickim. We wszystkich dotychczasowych informacjach i opracowaniach na temat Emilii Malessy podawano mylną informację, jakoby była ona szoferem samochodu płk Klemensa Rudnickiego, dowodzącego we wrześniu 1939 roku 9 Pułkiem Ułanów "ałopolskich".^{13/}

Po zakończeniu walk powróciła do zajętej przez Niemców Warszawy. Na miejscu dowiedziała się, że mąż przez Rumunię postanowił przedostać się do Francji. Całą wojnę przebywał na terenie Wielkiej Brytanii, skąd wrócił do kraju dopiero w 1946 rok. Również obaj bracia opuścili kraj by walczyć dalej w tworzącej się we Francji Armii Polskiej. W tej sytuacji podjęła decyzję o wstąpieniu w szeregi organizującej się właśnie na terenie Warszawy, dowodzonej przez gen. Michała Karszewicz - Tokarzewskiego " Torwida " Służby Zwycięstwu Polski. Do konspiracji wciągnął Emilię płk T. Rudnicki, który wcześniej dotarł do stolicy i nawiązał kontakt z " Torwidem ". Zapewne na jego ręce 19 października 1939 roku złożyła przysięgę organizacją i jako " Mila " zaczęła pracować w komórce szyfrów.

Nie pracowała w niej długo, jak sama powiedziała w tarkcie późniejszej rozprawy sądowej " nie zdała egzaminu ". W listopadzie powierzono jej zorganizowanie komórki łączności zagranicznej na szczeblu Komendy Głównej SZP, która zajmować się miała ekspedowaniem wychodzących z karju i przychodzących/ wracających z misją kurierów i emisariuszy. Z wrodzonym sobie talentem organizacyjnym już jako " Marcysia " przystąpiła do pracy. Opuściła zajmowane dotąd mieszkanie^{14/}, by nie być narażoną na ciekawość i pytania

sąsiadów. Zadanie jakie przed nią postawiono było szczególnie trudne. W pierwszej fazie rodzącej się konspiracji jednym z naczelných celów było nawiązanie łączności z przebywającymi na terenie Francji władzami państwowymi i sztabem Naczelnego Wodza, którym był gen. Władysław Sikorski. Wobec braku środków radiowych łączność można było zrealizować tylko i wyłącznie kurierów i emisariuszy - metody starej i sprawdzonej w wielu wojnach i działaniach powstańczych. W obliczu techniki jaka pojawiła się w działaniach wojennych wymagała ona jednak wypracowania koncepcji i techniki łączności konspiracyjnej, tu w kraju okupowanym. W tej dziedzinie nie było wzorów gotowych do przeniesienia w realia wojny totalnej. Prawidłowe funkcjonowanie takiej łączności oprócz wykorzystania dostępnych w tym czasie środków techniki uzależnione było całkowicie od inwencji pomysłowości i zdolności organizacyjnych osoby kierującej nią oraz samych wykonawców, t.j. kurierów i emisariuszy. Stworzony w ten sposób system łączności miał ułatwić dowodzenie sprawne wojskiem w konspiracji na terenie kraju z siedziby Naczelnego Dowództwa we Francji, a następnie Londynu.

W pierwszym okresie działalności komórki, która już w lipcu 1940 roku rozrosła się do rozmiarów Wydziału Łączności Zagranicznej o kolejnych kryptonimach " Zenobia ", " Lza ", " Załoga ", " "agro-da " skupiła się niemal wyłącznie na zorganizowaniu niezbędnego do obsługi przychodzących i wychodzących z kraju kurierów i emisariuszy. oraz próbie wypracowania koncepcji łączności ze sztabem NW.

Sztuczny podział kraju narzucony przez Komendę Główną ZWZ w Paryżu spowodował, że uporządkowanie chaotycznego ruchu nie tylko kurierskiego, przez jedyną wtedy do przekroczenia granicę południową stawał się sprawą pierwszoplanową. Żywiołowy ruch ewakuacyjny i inicjatywy w zakresie łączności kurierskiej podejmowane przez powstające w kraju liczne organizacje konspiracyjne o charakterze

wojskowym i politycznym powodowały, że w ręce niemieckiej, słowackiej i sowieckiej starży granicznej wpadali kurierzy wysyłani z kraju do Budapesztu lub Paryża. Powierzenie przez Komendę Obszaru nr IV z siedzibą w Krakowie organizacji przerzutów granicznych terenowym komendom ZWZ położonym wzdłuż południowej granicy zamiast usprawnić w rezultacie ograniczyło niezbędną sprawność i wydolność ruchu kurierskiego. Od wiosny 1940 roku nastąpił rozdział przerzutów granicznych na zakordonowe, które znalazły się w gestii działającej w ramach Oddziału V-k KG ZWZ komórki o kryptonimie "Bacówka" i przerzuty zagraniczne organizowane przez Adama Smulikowskiego "Kotwicz". 15/

Liczne nieprawidłowości wynikające z takiego stanu rzeczy w ruchu kurierskiego spowodowały, że zarówno w kraju jak i w KG ZWZ zdecydowano o centralizacji wszystkich agend łączności kurierskiej i oddanie ich w ręce jednej wyspecjalizowanej komórki. Rolę taką miała spełniać kierowana przez "Marcysię", ciągle organizująca się "Zagroda". Proces ten przyspieszyły naciski kraju na Komendę Główną ZWZ w Paryżu. Nie małą zasługę miała w tym "Marcysia" i "Kotwicz", którzy wkrótce zaczęli ściśle ze sobą współpracować.

Na odbytej w Belgradzie w dniach 29 maja - 3 czerwca 1940 roku konferencji przedstawicieli KG ZWZ, baz łączności w Budapeszcie / płk dypl. Alfred Krajewski "Polesiński" / i Bukareszcie / płk dypl. Stanisław Rostworowski "Rola" / "Prawdź" / oraz kraju, który reprezentowała bezpośrednia przełożona "Marcysi" Janina Karasiówna "Rybczyńska" ostatecznie przesądzono o centralizacji agend terenowych Obszaru Krakowsko-Slaskiego ZWZ i Komendy Głównej ZWZ w zakresie łączności kurierskiej i ścisłej współpracy z bazami łączności w Budapeszcie / okupacja niemiecka / i Bukareszcie / okupacja sowiecka /. 16/

Zadanie reorganizacji przeprowadzenia powierzono " Zagrodzie a właściwie trzem osobom: J. Karasiównie " Bronce ", M Marcysi " i A. Smulikowskiemu " Kotwiczowi ". W dwa miesiące później reorganizacja łączności kurierskiej została zakończona a struktura organizacyjna ~~prze~~ " Zagrody " przedstawiała się następująco. W lipcu 1940 roku z połączenia wymienionych wyżej agend powstał nowy Referat, tzw. Odcinek Południe, którego pierwszym kierownikiem został Adam Smulikowski " Kotwicz ".^{17/} Odcinek podzielono na cztery mniejsze jednostki organizacyjne, tzw. pododcinki w rejonie Nowego Targu kryptonim " Teresa ", Nowego Sącza kryptonim " Sabina ", Jasła kryptonim " Kazimiera " i Sanoka kryptonim " Bronisława ", które zapewniały funkcjonowanie całego systemu bez większych zakłóceń. Zdecydowane zmiany nastąpiły w samej technice pracy kurierów. W oparciu o dotychczasowe doświadczenia kurierów zniesiono całkowicie ruch typu jednego kuriera, pokonującego przestrzeń Warszawa - Budapeszt, który od października 1939 roku aż do końca wojny stanowił najważniejszy punkt pośredni w łączności kraju z władzami na emigracji. Na to miejsce wprowadzono system sztafetowy, oparty o miejscowych kurierów i przewodników pokonujących mniejsze odcinki drogi. Przejście na system sztafetowy ułatwiło i co najważniejsze przyspieszyło przerzut poczty i kurierów. Wzrosło również bezpieczeństwo samych kurierów i przenoszonych przez nich poczty. Gwarantował on również stałą i harmonijną współpracę z Bazą " Romek " w Budapeszcie.^{18/}

System taki funkcjonował do lipca 1942 roku, kiedy nowy kierownik odcinka Jerzy Wiesław Łaskowski " Sławek " " podzielił " granicę na dwa pododcinki: " Szarotka " obejmujący rejon Nowego Targu i część ziemi sądeckiej oraz " Szyb " obejmujący teren dawnej " Bronisławy " rozbudowany w kierunku wschodnim.^{19/} Kierownictwo " Szarotki " objął Adam Łukaszewski " Jan ", u którego

- II -

w krakowskim mieszkaniu przy ul. Karmelickiej powstał centralny punkt kierowania ruchem kurierskim Odcinka o kryptonimie "Kopiec". Pracą "Szybu" kierowała, zamieszkała w Rzeszowie Janina Wojakowska "Jasia". Podział taki pozostał niezmieniony do wybuchu Powstania Warszawskiego w sierpniu 1944 roku.

Na wiosnę 1942 roku "Zagroda" zorganizowała komórkę przerzutową we Lwowie o kryptonimie "Latarnia". Działalność jej ukierunkowana na utrzymanie łączności kurierskiej za pośrednictwem palcówki łącznikowej Oddziału VI Sztabu NW w Rumunii o kryptonimie trwała "Bolek II" z Bazą "Bey" w ~~Stambule~~ do lipca 1943 roku, tj. do momentu rozbicia jej przez wywiad rumuński i niemieckie gestapo. Kierownikiem "Latarni" był Aleksander Rybicki "Sienkiewicz".^{20/}

W maju 1942 roku w "Zagrodzie" przystąpiono do zorganizowania nowego Referatu - Odcinka Zachodniego. Łączność na tym Odcinku miała przebiegać przez Niemcy, okupowaną i nie okupowaną Francję, Hiszpanię, Gibraltar do Londynu oraz z Gdyni przez Bałtyk do Szwecji. Trasy te były szczególnie niebezpieczne i wymagały doboru ludzi wykształconych, znających po kilka języków obcych i Europę. Mimo licznych trudności na jakie napotymano przy organizowaniu Odcinka Zachodniego już z końcem roku łączność funkcjonowała bez zarzutu. Znane są rajdy kurierskie emisariuszki KG AK i jednocześnie pracowniczkii "Zagrody" Elżbiety Zawackiej "Zo", która właśnie tą drogą dotarła do sztabu Naczelnego Wodza w Londynie. Trasy na Szwajcarię pokonywał Tadeusz Niedbalski "Seweryn" i NN "Bogusław". Do bazy "Janka" w Paryżu jeździli: Tadeusz Jabłoński "Jan" i Juliusz Walewski "Krzysztof" oraz kurierzy Oddziału II KG AK cichociemny rtm. Jerzy Stpiczyński "Wilski" ^{22/} i inż. Kazimierz Leski "Bradł", który podróżował w mundurze niemieckiego generała. Drogę przez Bałtyk pokonywał pod pokładem węglowca Zdzisław Jeziorański / Jan Nowak / "Zych".^{24/}

Stale rozbudowująca się " Zagroda " w najlepszym okresie swego rozwoju, tj. na przełomie 1943 i 1944 roku liczyła ok. 120 osób rozrzuconych po całej Europie, w bazach, placówkach łącznikowych i punktach przerzutowych. Na potrzeby " Zagrody " pracował sztab ludzi na terenie całego kraju. Przez pewien okres " zlecono Wydziałowi Łączności Zagranicznej przyjmowanie zrzutów lotniczych dla walczącego kraju. Chodziło konkretnie o przejęcie / w początkowej fazie lotów / skoczków spadochronowych. W efekcie w okresie od jesieni 1941 do wiosny 1942 roku " Zagroda " przejęła cztery takie zrzuty, zapewniając skoczkom opiekę w okresie aklimatyzacji w kraju.^{25/}

Ta krótka charakterystyka nie oddaje w pełni tego czym kierowała " Marcysia " przez 6 lat służby w podziemnej armii. Oprócz 12 stałych tras kurierskich wiodących z okupowanego kraju przez teren całej również okupowanej Europy, sięgających nawet do Turcji i Afryki udało się jej zorganizować bardzo precyzyjny, oparty o nowe osiągnięcia techniki fotograficznej / mikrofilmowania / system przygotowania i ekspedycji poczty. Kierując " Zagrodą " Marcysia " we współpracy z Oddziałem VI Sztabu NW w Londynie koordynowała funkcjonowanie tras kurierskich na terenie całej Europy organizowanych przez poszczególne bazy i placówki łącznikowe dla łączności pomiędzy nimi. Bazy i placówki, których w Europie było aż 10 stanowiły ważny element w systemie łączności pocztowo - kurierskiej. Tylko bowiem pełna koordynacja działań zapewniała prawidłowe funkcjonowanie tras i wydolność całego systemu." ruchu ".

Przygotowaniem poczty - o czym już wcześniej wspomniano - zajmowały się wyspecjalizowane działy pracy " Zagrody ". Obok przepisywania na maszynie, szyfrowania i fotografowania przygotowanie obejmowało również skomplikowany - w warunkach konspiracji dodatkowo - proces mikrofilmowania

cji dodatkowo - proces mikrofilmowania oraz zabezpieczenia poczty / cieniowanie / przed ewentualnym dostaniem się jej w ręce wroga. W tym celu na terenie Warszawy " Zagroda " zorganizowała kilka wyspecjalizowanych pracowni, które cały ten proces " obsługiwały ".

W 1940 roku w mieszkaniu Jana Podoskiego " Janusza " zorganizowano pracownię fotograficzną a w 1942 roku drugą w mieszkaniu Mariana Cichego " Wojciecha ". Ukryciem poczty zajmowała się pracownia schowków zorganizowana przez profesora Akademii Sztuk Pięknych Wacława Radwana " Profesora ". Dokumenty dla kurierów i emisariuszy wykonywała komórka legalizacyjna powstała w końcu 1940 roku dzięki wysiłkowi Lesława Pawła Neumana " Pawła ". Po jego aresztowaniu w lipcu 1943 roku komórką kierował Feliks Grodzicki " Zdzisław " wraz z Tadeuszem Deubelem " Januszem ".

Oprócz wymienionych istniała tzw. kasa walut i archiwum, w którym przechowywano meldunki. Archiwum spłonęło w czasie Powstania Warszawskiego.^{26/} Pracownie te tworzyły dział techniczny " Zagrody ", którego kierowniczką do końca 1940 roku była Wanda Klimaszewska - Fillerowa " Dziunia ", a po niej już do końca wojny Helena Latkowska - Ródzińska " Dorota ". Ponadto funkcjonowała sieć alarmowa do szybkiego ostrzegania na wypadek niebezpieczeństw sieć punktów pośrednich, na które zgłaszali się codziennie pracownicy " Zagrody " z terenu, punkty kontaktowe oraz punkty odpraw kurierów i emisariuszy przed wyjazdem w teren. Dzięki właściwej koordynacji pracy wszystkich tych działów " Zagroda " osiągnęła wysokie wyniki w pracy i wychodziła obronną ręką ze wszystkich opresji i grożących jej niebezpieczeństw, aż do marca 1944 roku, kiedy na skutek działań prowokatora Niemcy dokonali aresztowań wśród personelu na kilka miesięcy paraliżując pracę kurierską.

Jaka była " Marcysia " w okresie tak wyczerpującej i odpowiedzialnej pracy.

Na ten temat nie wiemy zbyt dużo. Z licznych relacji kurierów, którzy zetknęli się z " Marcysią " w czasie służby w " Zagrodzie " zaledwie kilku poświęca więcej miejsca tej nieprzeciętnej kobiecie i osobowości. Wszyscy oddają jednak te cechy i zachowania, które wyróżniały ją spośród innych kobiet pracujących w " Zagrodzie ". " Pani na " Zagrodzie " jak o niej mówiono zapisała się również w pamięci przybyłych do karju emisariuszy Naczelnego Wodza. Pułkownik Kazimierz Iranek - Osmecki " Antoni " zanotował: "... " Dziunia / W. Klimaszewska - Fillerowa / i " Marcysia " były w jednym wieku / około 30 lat /, przystojne, pogodne, dowcipne i przestawanie z nimi sparwiało dużą przyjemność." O samej " Zagrodzie " zaś: "... wyglądało na to, że ZWZ jest wojskiem z " babską " przewagą. Przyznać jednak trzeba, że komórka łączności zagranicznej, maskowana kryptonimem " Załoga ", w której tryby się dostałem, zaimponowała sprawnością organizacyjną, poczuciem odpowiedzialności, obowiązkowością i punktualnością. W udzielanych informacjach i wyjaśnieniach nie było sprzeczności ani wątpliwości, wszystko było jasne i dokładne. Dyspozycje wydawane przez przełożoną komórki " Jankę " / Janina Karasiówna / były zdecydowane; były to zarządzenia często nawet ujęte w formę rozkazów. Panowała dyscyplina rzeczywista, wojskowa chociaż bez żadnych formalnych zewnętrznych oznak. "27/

Po latach dwaj bracia " Marcysi " przebywający poza krajem napiszą : "... pełna życia, o śmiałym umyśle i głębokiej kulturze wyniesionej z rodzinnego domu miała do ludzi podejście życzliwe i proste." 28/ Te cechy jak również pracowitość, ofiarność i nieprawdopodobną wprost sprawność organizacyjną podkreślają wszyscy, którzy się z nią w tym okresie zetknęli. Znana była jej zdolność trafnej oceny pierwszy raz widzianego człowieka. "a zdolność zaoszczędziła " Zagrodzie " wielu przykrych przeżyć i zapewniała bezpieczeństwo

pracę. Jako przełożona odznaczała się wielką troską o współpracowników. Sama rozwiązywała bądź pomagała rozwiązać wiele ich kłopotów bytowych.

Charakterystycznym przykładem postępowania "Marcysi" w stosunku do podwładnych jest historia z 1942 roku. Opisuje ją w swojej relacji Adam Smulikowski^{29/}: "... właśnie wiosną tego roku Komendant Główny "Grot" / Stefan Rowecki/ poleca przez "Bronkę" / Janina Karasiówna /, "Marcysi" i mnie przygotowanie instrukcji działania baz zagranicznych. "Marcysia" w tym czasie przebywała na urlopie wypoczynkowym w Jesionowie koło Brzezowa. Hela Hatkowska, która ją zastępowała przekazała mnie to polecenie. Opierając się na moich dotychczasowych doświadczeniach w dziedzinie organizacji dróg łączności, opracowałem instrukcję. Ogólnie zawierała ona zasady działania baz zarówno w krajach neutralnych jak też pod okupacją niemiecką, oprtych na ścisłej konspiracji, ze szczególnym uwzględnieniem techniki budowy dróg łączności lądowej, szlaków kurierskich, tras sztafetowych i ich elementów w terenie oraz całokształt zagadnień z tym związanych.

Na następnej odprawie już w obecności "Marcysi", "Bronka" złożyła nam podziękowanie za opracowanie tej instrukcji, dodając że "Grot" po, przeczytaniu jej uznał, że nic dodać ani nic ująć z niej nie można. "Marcysia" lojalnie stwierdziła, że autorem byłem ja i podziękowanie to mnie się należy."^{30/}

Swoje spotkania z "Marcysią" opisała również Izabella Tańska - Kwapińska "Czarna", kurierka Odcinka Południe. A oto jedno z nich: "podeszła do mnie młoda, przystojna kobieta i z ujmującym uśmiechem wymieniła umówione wcześniej hasło. Byłam trochę zaskoczona, ponieważ wiedziałam, że mam się spotkać z kierownikiem komórki łączności z Budapesztem. Spodziewałam się kogoś starszego. Musiałam jej pokrótce opowiedzieć moje

przeżycia. Szybko jednak po zadawanych przez " Marcysię " pytaniach zorientowałam się, że mój życiorys ma doskonale opanowany./.../ Po pewnym czasie w tej samej kawiarni, zastępczyni " Mili " wręczyła mi dokumenty przygotowane przez komórkę legalizacyjną " Zagrody " ³¹

Jedno ze służbowych spotkań opisała również Rena Łaskowska " Teresa ", w " Zagrodzie " łączniczka, a następnie kurierka. " na polecenie " Sławka " / Jerzy Wiesław Łaskowski / - wczesną wiosną 1943 roku - za umówionym hasłem zgłosiłam się do mieszkania p. Szmborskiej przy ul. Zgoda, gdzie oczekiwała na mnie " Marcysia ". Obowiązkiem moim było zaprowadzenie Jej poraz pierwszy do lokalu, który był oddany do Jej wyłącznej dyspozycji w mieszkaniu pp. H. i L. Sadzyńskich przy ul. Koszykowej 39 lub 33 / na zapleczu Politechniki Warszawskiej /. Tam była umówiona z kimś z zagranicy. W drodze do przystanku tramwajowego rozmawiała ze mną serdecznie, pytając jak żyjemy, jak mi się pracuje itp. Szczegóły rozmowy nie pamiętam, ale ujęta zostałam jej ciepłem i bezpośredniością mimo, że była ogólnikowa. Przy pożegnaniu zdawała mi się, że znamy się od lat i jesteśmy sobie bliskie. Uśmiechnęła się do mnie urokliwym uśmiechem i rozstałyśmy się. To kilkunastominutowe spotkanie z Nią utkwilo w mojej pamięci." ^{32/}

Innym razem znowu " rozmowa nasza była tak serdeczna, wesola i pełna zainteresowania tym co działało się wokół nas. Zapamiętałam tylko takie pytanie: ... czy całym sercem oddana jesteś " służbie " i czy boisz się gdy jesteś zagrożona? Oczywiście bałam się często ale umiałam opanować strach na tyle żeby nie był zauważalny. /.../ W drodze powrotnej byłyśmy już z " Marcysią " zaprzyjaźnione i pod jej urokiem." ^{33/}

" Marcysia " potrafiła w stosunku do podwładnych, współpracowników i kurierów być osobą stanowszą, nie znoszącą sprzeciwu wtedy, gdy wymagała tego sytuacja i dobro " służby ". Jednak w

codziennych kontaktach emanowało z niej ciepło, dobro i zrozumienie. Atmosfera ta udzielała się wszystkim, którzy z nią blisko współpracowali. Można bez obaw stwierdzić, że atmosfera panująca wśród tego " babaskiego wojska " jakim była " Zagroda " sprawiała, że Wydział funkcjonował bez zarzutu.

Mimo licznych obowiązków służbowych próbowała znaleźć czas na życie prywatne. Po rozstaniu z mężem odczuwała wewnętrzną potrzebę bycia z kimś bliskim. W 1942 roku na melinie u jednej z " ciotek " poznała Jana Piwnika, oficera, który w nocy z 7 na 8 listopada 1941 roku został zrzucony na spadochronie do kraju.^{34/} Porucznik " Ponury " - takiego pseudonimu używał - / później major / od czerwca 1943 roku pełnił funkcję szefa " Kedywu " Okręgu AK Kielce i dowódcy Zgrupowań Partyzanckich Armii Krajowej na Kielecczyźnie. Wcześniej dowodził drugim Odcinkiem " Wachlarza ". Wtedy właśnie wysłał się akcją na więzienie w Pińsku.^{35/}

" Marcysia " była dla " Ponurego " pierwszą wielką miłością. Mimo surowych zasad konspiracji często widywani są razem, w " światku " podziemnym uchodzą nawet za wyjątkowo dobraną parę. Uczucie " Ponurego " zostaje przez nią odwzajemnione. " Marcysia " znajduje czas na częste wyjazdy na Kielecczyznę do dowodzonych przez niego oddziałów partyzanckich, nocuje w obozowiskach partyzanckich na Wykusie. Jest częstym gościem u rodziców " Ponurego " Zofii i Jana Piwników we wsi Janowice pod Witosławką Górą w Górach Świętokrzyskich. Z Warszawy jeździ samochodem " Motora " / Jerzy Wojnowski /. Te podróże z " Motorem ", który okazał się niemieckim prowokatorem mogła nawet przypłacić aresztowaniem. Kiedyś uzyskawszy, nie wiadomo skąd, adres meliny " Marcysi " w Warszawie, " Motor " przekazał go gestapo, które pod nieobecność właścicielki mieszkania założyło w nim kocioł. Ostrzeżona w ostatniej chwili przez sąsiadów uniknęła aresztowania.^{36/}

Najprawdopodobniej w sierpniu lub listopadzie 1943 roku^{37/} podczas jednego z wyjazdów służbowych " Ponurego " do Warszawy wzięła ślub w kościele ewangelickim. Świadkami na tej uroczystości byli: Andrzej Rudziński " Wilczek ", mąż H. Latkowskiej - Rudzińskiej i żona por. " Mariańskiego " / Stanisław Pałac / ze Zgrupowania " Ponurego ". Wkrótce potem, na początku 1944 roku " Ponury " został przeniesiony na Nowogródczynę, gdzie dowodził VII batalionem 77 pp AK. Rozłaka w obliczu codziennych wydarzeń i nerwowej pracy nie sprzyjała scenentowaniu tego małżeństwa. Również " Ponur " to odczuwa. 16 czerwca 1944 roku ginie w boju partyzanckim pod Jewłaszami. Ta śmierć jest dla " Marcysi " szczególnie bolesną stratą. Osobiście powiadamia rodziców Janka o jego śmierci. W liście do starszej siostry " Ponurego " i jej męża Agnieszki i Jakuba Sokołowskich napisała: " Powrót do normalnego życia trybu przedstawia dla mnie trudność nie do przewyciężenia. Przy wszystkich moich przeżyciach moralnych - zły stan fizyczny odbiera mi resztę sił. Gdyby nie szczególna dobroć bliskich mi ludzi, z jaką się na każdym kroku spotykam - nie wiem jakbym zniosła swoje nieszczęście. Pobyt u Rodziców i u Was dał mi niesłychaną ulgę i wsparcie. Proszę Was na wszystko, żebyście nigdy nie zmieniali swego stosunku do mnie. Stanowicie dla mnie jedyne zaczepienie z Jankiem - które jest mi niezbędne. Moja równowaga życiowa została w straszliwy sposób zachwiana, straciłam w Nim znacznie więcej niż męża. i nie nauczyłam się jeszcze tej świadomości znosić - będziecie niejednokrotnie mi bardzo potrzebni." ^{38/}

Rok 1944 był dla " Marcysi " nadwyraz trudny. Przeżyła rozbięcie kierowanej przez nią " Zagrody ". W marcu tego roku na skutek działań prowokatora, który wkraść się w szeregi " Zagrody " hitlerowcy dokonali licznych aresztowań. Sparaliżowały one działając bez większych wstrząsów " Zagrodę ". Wśród aresztowanych

za sprawą " Jaracha " znaleźli się m.in.: Jerzy Wiesław Laskowski " Sławek ", Feliks Grodzicki " Zdzisław ", Tadeusz Deubel " Janusz " Hanna Niczewska - kurierka na trasach zachodnich, Róża Marczevska " Lula " - główna łączniczka " Zagrody " i wielu innych w kraju i na trasach kurierskich całej Europy. Sama " Marcysia " mimo zagrożenia aresztowaniem pozostała w Warszawie dla koordynowania pracy zdziesiątkowanej " Zagrody ". Warto dodać, że kiedy " Jarach " był przekazywany na polecenie płk Jana Rzepeckiego do " Zagrody " " Marcysia " stanowczo się temu przeciwstawiła.^{39/} Słowo płk Rzepeckiego było jednak decydujące. Dopiero przed Powstaniem " Zagroda " powróciła do dawnego stanu organizacyjnego. Do Warszawy ponownie zjechali wszyscy pracownicy i kurierzy, którzy na okres aresztowań zmuszeni byli ją opuścić.

W Wybuch Powstania zastał " Marcysię " w Warszawie. W planach powstańczych personel kierowanego przez nią Wydziału Łączności Zagranicznej przewidziany był jako trzeci rzut Komendy Głównej AK. Wkrótce jednak, na własną prośbę przechodzi do walczącego w Śródmieściu I Batalionu Szturmowego " Rum " dowodzonego przez cichociemnego kpt. Kazimierza Bilskiego " Ruma ". Batalion Odwodowy 4 Rejonu Obwodu Śródmieście toczył zacięte walki z Niemcami w rejonie Pasta - Żelazna Brama. Czynny udział brała w nich również " Marcysia ", kierująca kancelarią batalionową. W trakcie walk spotkało ją największe wyróżnienie, jako żołnierz i do tego kobieta rozkazem Dowódcy Armii Krajowej ge. Tadeusza Komorowskiego " Bora " L. 871/Bp z dnia 23 września 1944 roku, za całokształt pracy konspiracyjnej i udział w walkach powstańczych odznaczona została krzyżem srebrnym Wirtuti Militari i awansowana do stopnia kapitana czasu wojny.^{40/} Rok wcześniej odznaczona została również Krzyżem Walecznych.

W trakcie walk w szpitalu powstańczym przy ul. Hożej II " Marcysia " spotkała ranną Alinę Nowakową, dobrą znajomą jeszcze z okresu przedwojennego. Towarzyszył jej czteroletni syn Michał, pozostawiony bez należytej opieki ze strony rannej matki błąkał się wśród rannych powstańców. " Marcysia " zabrała go ze sobą opiekując się nim przez cały czas walk powstańczych. Darzyła go prawdziwą matczyną miłością. Pomocą w wychowaniu małego " Siuni " jak zdrobniale go nazywała była łączniczka " Marcysi " z okresu Po Powstania, a później współpracownica Józefa Marciniak " Kropka ".

Po kapitulacji powstańczej Warszawy 4 października razem z ludnością cywilną dotarły do obozu przejściowego dla warszawiaków w Pruszkowie. Krótco potem obie wraz z " Siunią " zostały wywiezione niemieckim transportem. Na postoju w Skarżysku - Kamiennej najpierw ucieka " Kropka " a w chwili później " Marcysia " z małym " Michałem ". " Kończyła pierwszy popowstaniowy poczęstunek barmana - napisze w swojej relacji " Kropka " - kiedy weszła " Marcysia " z " Siunią ". Zaraz też została poczęstowana kiełbasą na gorąco, tak zresztą wszystkich warszawiaków witał właściciel restauracji. Krótco opowiedziała mi " Marcysia ", jak rzuciła wprost w ręce Niemcowi " Siunię " i wyskoczyła z platformy wagonu coś tam tłumacząc. Niemiec był tak zaskoczony, że nic mu nie pozostawało, jak ją puścić, nawet z małym bagażem dla dziecka.^{41/}

Ze Skarżyska " Marcysia " przedostała się do Krakowa, w którym większość warszawiaków znalazła schronienie po Powstaniu. Zatrzymała się u państwa Oborskich przy ul. Smoleńsk 12. Zamieszkała wszyscy we trójkę. " Kropka " wykonywała swoje zadania jako łączniczka i opiekowała się " Siunią ". Wkrótce do Krakowa zaczęli ściągać pozostali pracownicy " Zagrody ". Rena Laskowska zapisała: " po Powstaniu Warszawskim, dokąd pojechałam / Kraków - przyp. A.F.

razem z Ewą Korczyńską, odszukałyśmy " Marcysię " i tu już bez obciążenia zagrożeniem z tytułu naszej pracy - bardziej na luzie - często spotykałyśmy się w jej mieszkaniu. Zawiazana została znowu łączność. Odnosiła się do nas serdecznie, dbała o nas, troszczyła się i głała dla nas ciepłe słowa. Sama była radosna bo miła u siebie " Siunię " - chłopca, którego chciała adoptować i którego bardzo kochała. Miała również pewne osobiste plany, które miały ustabilizować jej życie."^{42/}

Najważniejszą sprawą było odtworzenie pozrywanych przez Powstanie kontaktów organizacyjnych i tras kurierskich oraz przejście do normalnej działalności w ramach odtwarzanej przez gen. Leopolda Okulickiego " Niedźwiadka ", Komendanta Głównego AK. W oparciu o kierowaną przez Adama Łukaszewskiego " Ana " krakowską placówkę przerzutową kryptonim " Kopiec " zadanie to udało się zrealizować tylko częściowo. Z uwagi na sytuację wojenną i rozproszenie ludzi struktura odtwarzanej na nowo " Zagrody " stale była płynna. Jak sama powiedziała w trakcie procesu " rozbita przez powstanie nigdy nie była całkowicie zorganizowana, była zawsze raczej w trakcie organizowania."^{43/} Mimo to " Zagroda " zorganizowała przerzut do Szwajcarii pierwszego po Powstaniu i ostatniego zarazem emisariusza Komendanta Głównego AK, kpt. Zdzisława Jeziorańskiego / Jana Nowaka / " Zycha ", który wraz z Jadwigą Wolską, późniejszą żoną 19 grudnia 1944 roku wyruszył z Krakowa by 8 stycznia 1945 roku zameldować się w Bazie " Wera " w Bernie szwajcarskim, a 22 stycznia 1945 roku w Londynie, w sztabie Naczelnego Wodza.^{44/} Jak na owe czasy był to duży wyczyn i osiągnięcie organizacyjne.

Kraków był oazą spokoju w porównaniu do piekła jakie przeszedł " Marcysia " w czasie Powstania. Oprócz obowiązków służbowych

mogła trochę czasu poświęcić sobie i " Siuni ". Wiemy, że po ostatnich wydarzeniach znacznie pogorszył się jej stan zdrowia. Zaczęła się leczyć u dr Janczyna, jednak na przeprowadzenie niezbędnej kuracji nie miała czasu, sił i środków.⁴⁵ W Krakowie zastało ją " wyzwolenie " i ostatni rozkaz gen. L. Okulickiego rozwiązujący z dniem 19 stycznia 1945 roku Armię Krajową.

" Marcysia " pozostała nadal w służbie, w strukturach powstałej na bazie Armii Krajowej organizacji " Nie ", która działać miała po zajęciu Polski przez wojska sowieckie. Nadal kieruje jednym z najważniejszych działów pracy jakim w tym okresie jest łączność kurierska. " potyka się z dotychczasowymi współpracownikami. Część z nich składa ponownie przysięgę organizacyjną, niektórzy decydują się na powrót do normalnego życia. Ci, którzy pozostali pracowali z " Marcysią " niemal do samego końca, niektórzy jeszcze dłużej. W tym okresie współpracowała blisko z Elżbietą Zawacką " Zo ", swoją zastępczynią, z którą ustalała szczegóły funkcjonowania " Załogi " - taki kryptonim przyjęła teraz dla kierownictwa komórki łączności zagranicznej Komendy Głównej " Nie ".

Po zajęciu Krakowa przez Rosjan zmieniła mieszkanie. Utrzymywała kontakt z przebywającym w Krakowie Michałem Pobocho " Gazdą ", szefem Wydziału Organizacyjnego / I / Komendy Głównej Narodowych Sił Zbrojnych, z którym później będzie współpracować przy montowaniu szlaków kurierskich przez Czechy na tereny zajęte przez wojska alianckie.

Po utworzeniu w kwietniu 1945 roku przez płk Jana Rzepeckiego " Ożoga " Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj weszła w skład ścisłego sztabu. W dziale łączności konspiracyjnej, kierowanym przez NN Marię " odpowiadała za łączność kurierską z zagranicą. Zadaniem " Załogi " w tym okresie było utrzymanie łączności kurierskiej

i budowa nowych szlaków do placówek i baz II Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa i Oddział VI Sztabu NW w Londynie, na terenie Włoch i okupowanych przez aliantów terenach Niemiec. Z późniejszych zeznań procesowych "Marcysi" wiemy, że "Załoga" borykała się z trudnościami spowodowanymi odchodzeniem ludzi zatrudnionych w niej do normalnego życia. Jak sama powiedziała "mniej więcej starałam się utrzymać podział dawniejszy a mianowicie odcinek ruchu, który ułatwiał przygotowanie dróg w terenie, odcinek techniczny, w skład którego wchodziła legalizacja. Odcinek WT tzn. przygotowanie techniczne poczty i łączność techniczna czyli tzw. sieć. Odcinek ruchu prowadziłam właściwie ja, stąd moje częste wyjazdy w teren. "racownicy terenowi to były placówki o bardzo małym składzie, przeważnie jedno- dwuosobowe." 46/

W okresie lipiec - sierpień 1945 "Załoga" zdołała prze- rzucić kilku kurierów i emisariuszy, m.in. dwóch kurierów o pseudonimach "Róg" i "Tadeusz", kuriera cichociemnego kpt. Piotra Szewczyka "Pitera", który dla Centrali w Londynie wiozł nowy szyfr do korespondencji i NN "Annę" z zadaniem przebicia drogi na Drezno.

"W miesiącu maju 1945 roku - wspomina Izabella Tańska - Kwapińska - na ul. Bonerowskiej w Krakowie przyszła "Mila" i poleciła mi wyjechać do Warszawy wyznaczając spotkanie przed ruinami gmachu Muzeum Narodowego. O oznaczonym dniu przyszedłam we wskazane miejsce - "Mila" już była, siedziała na murku, bardzo przygnębiona i mało rozmowna. Dała mi adres mojej nowej kwatery u mec. Dunin - Kozłowski przy ul. Koszykowej. Miał to być nowy punkt kontaktowy. Na punkt ten przychodziło wielu ludzi i kurierów, m.in. sam płk Rzepecki, jego adiutant mjr Tadeusz Jachimczyk "Ninka", kilku kurierów /.../. Przychodziła również "Marcysia". Podczas jednego z takich spotkań powiedział mi, że przestaje pracować w organizacji, chce normalnie żyć, ma

zamiar wyjechać za granicę. Zmartwiłam się, gdyż nie wyobrażałam sobie pracy bez Niej, tyle lat wspólnej pracy i przeżyć. Na kontak ten przychodziła również jako łączniczka " Marcysi ", bratowa Aleksandra Izdebska.^{47/}

Mimo nurtujących ją wątpliwości i chęci rozpoczęcia nowego życia pozostawała nadal w strukturach konspiracyjnych, również po rozwiązaniu 6 sierpnia 1945 roku Delegatury Sił Zbrojnych. Po utworzeniu w jej miejsce nowej organizacji konspiracyjnej pn. " Wolność i Niezawisłość " / 2 września 1945 roku / " Marcysia " nadal kierowała łącznością zagraniczną. M. in. zorganizowała przerzut emisariusza krajowego płk dypl. Janusza Bokszczanina " Sęka ", wezwanego do Londynu / w WiN-nie był doradcą płk Rzepeckiego, prezesa Zarządu Głównego WiN /. Dla przerzucenia " Sęka " wykorzystano drogę zbudowaną przez NSZ wiodącą z karju przez Pragę - Białno - Regensburg. Tzw. " droga " Konrada " " nazywana tak od pseudonimu jej twórcy Konrada Kosarzewskiego stała się powodem stawianych później zarzutów w akcie oskarżenia o współpracę z Narodowymi Siłami Zbrojnymi.^{48/}

Intensywniepracując nie pozostawała obajętna na rozgrywające się wokół niej wydarzenia polityczne. Wiedziała już, że zaczęli ujawniać się AK-owcy, o zmianach zachodzących w kraju. Wiedziała także o licznych aresztowaniach przeprowadzanych przez Urząd Bezpieczeństwa wśród żołnierzy Armii Krajowej, Delegatury Rządu, o procesie 16-tu przywódców Polski Podziemnej w Moskwie. Wydarzenia ostatnichkilku miesięcy pogłębiły rozsterki wewnętrzne wpływając na podjęcie ostatecznej decyzji o zakończeniu działalności konspiracyjnej. Przekonana była , że już od wiosny powinna wyjść z konspiracji.

W sierpniu i ponownie we wrześniu zgłosiła płk Rzepeckiemu

chęć odejścia z pracy konspiracyjnej. W październiku o swojej decyzji powiadomiła przełożoną " Marię ", odbyła na ten temat rozmowy z płk Rzepeckim i płk Bokszczaninem. W ich wyniku postanowiono, że odejście nastąpi po przerzucie " Sęka ". 16 października zgłosiła płk Rzepeckiemu ostateczną decyzję odejścia. Do 5 listopada miała zdać agendy kierowanej przez siebie " ałogi " swojemu następcy. W trakcie tych czynności 31 października 1945 roku została aresztowana przez UB w Warszawie. Aresztowanie nastąpiło wskutek wcześniejszej obserwacji przybyłego do kraju kuriera, który udał się na spotkanie z " Marcysią ".

W kilka dni później aresztowani zostali również inni członkowie kierownictwa WiN-u, m. in. sam płk J. Rzepecki, płk inż Antoni Sanojca " Cis " na zarządzie komendantów obszarów w dniu 5 listopada w Łodzi. W grudniu aresztowano ^{UB} płk Jana Szczurek - Cergowski " Ciosa " - komendanta Obszaru Zachodniego WiN, a po aresztowaniu płk Rzepeckiego, prezesa ZG WiN, następnie ppłk dr Józefa Rybickiego " Macieja " - prezesa Obszaru Centralnego WiN i przez pewien okres p. o. prezesa ZG WiN. Wszyscy oni razem z " Marcysią " zasiedli później na ławie oskarżonych w procesie kierownictwa WiN-u.

Pobyt w więzieniu na Mokotowie otworzył nowy rozdział w życiu " Marcysi ", rozdział tragiczny, zakończony samobójczą śmiercią. Sledztwem kieruje naczelnik Wydziału Sledczego, następnie dyrektor Departamentu Sledczego Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego płk Józef Różański, doświadczony fachowiec, inteligentny i bezwzględny gracz. Wbrew utartym regułom postępowania z aresztowanymi Ak-owcami, tym razem przesłuchaniom nie towarzyszy bicie, przeciwnie rozmowy są rzeczowe i uprzejme, a płk Różański nawyraz grzeczny i ułaskawczy. Sposób w jaki podszedł do aresztowanej " Marcysi " i tłumaczenia nowej sytuacji politycznej

na bezsens dalszej walki musiały zapewne przekonać targaną wewnętrznymi sprzecznościami, że racja jest po stronie tych za którymi stoi siła. Deprymująco podziały zapewne dalsze aresztowania, choć wiadomo, że sama była ich przyczyną godząc się na ujawnienie nazwisk i adresów melin, punktów kontaktowych i ludzi.^{49/} Argumenty Różańskiego podbudowane obietnicą przesłuchania i zwolnienia wszystkich ujawnionych oraz słowem honoru " polskiego " oficera za którego uważał się sam Różański trafiły na podatny grunt. Wiedząc o tym, że we wrześniu płk Jan Mazurkiewicz " kadosław " wydał odezwę do żołnierzy Armii Krajowej wzywającą do wyjścia " z lasu " zdecydowała się na ujawnienie swoich współpracowników. Jak zeznała na procesie " wobec negatywnego stanowiska do dalszej konspiracji we własnym państwie, po bezpośrednim zetknięciu się z władzami bezpieczeństwa, polskimi, nie NKWD to jest obcą policją wobec prawnie wysuniętego przez czynniki oficjalne żądania ujawnienia tego , co sama uznaje za zło niewątpliwe, wobec zapewnienia przez czynnik oficjalny jakim jest Bezpieczeństwo, wolności ujawnionym kolegom, podjęłam z więzienia akcję " ujawniania ".^{50/} Była to decyzja dobrowolna.

Podobne rozmowy zakończone zawarciem swego rodzaju nie pisanej umowy o przeprowadzenie ujawnienia w więzieniu mieli inni aresztowani wtedy, m.in. płk Rzepecki, ppłk A. Sanojca i kpt. inż. Kazimierz Leski " Bratl ".^{51/} Danego słowa honoru oficera polskiego przedstawiciele MBP nigdy nie dotrzymali. Więzienia stale zapełniały się aresztowanymi. Mimo niewątpliwie dobrych chęci ze strony ujawniających MBP od samego początku nie miało zamiaru dotrzymania warunków " umowy ". Z całą stanowczością możemy stwierdzić, że na podstawie dostępnych nam dziś publikacji i materiałów archi-

walnych, że ujawniający padli ofiarą podstępnej gry przedstawicieli MBP, zostali w brutalny sposób okpieni.

W więzieniu " Marcysia " miała kontakt z niektórymi ze swoich współpracowników, Tak wspomina jedno z nich I. Łańska - Kwapińska:

" Badania moje odbywały się przeważnie wieczorami lub w nocy. Podczas jednego z licznych przesłuchań w styczniu 1946 roku, kiedy w dalszym ciągu nie przyznawałam się, doszedł Różański i kazał śledczemu zaprowadzić mnie na pierwsze piętro do celi, której numeru dzisiaj już nie pamiętam. Po wejściu do celi zobaczyłam " Marcysię " leżącą na pryczy, byłam bardzo zaskoczona,,nie wierzyłam jak śledczy mówił, że mają już całą " górę " w więzieniu. Udałam, że jej nie znam, byłam przekonana, że to konfrontacja. " Marcysia " zawołała mnie po imieniu, prosząc żebym podeszła do niej. Była bardzo mizerna, widać było tylko jej duże, smutne oczy. Była chora i dlatego pozwolono jej leżeć przed godziną 10-tą. Powiedziała mi: Iza możesz mówić wszystko ujawniamy się, dalsza konspiracja nie ma sensu, szkoda ludzi. Nie mogłam w to uwierzyć, myślałam, że to podstęp, ale " Marcysia " w dalszym ciągu mówiła, że już ujawnił się szef WiN-u, płk Rzepecki i inni. Widziałam jak jej było ciężko o tym mówić, miała łzy w oczach. Ja rozplakałam się na myśl o tym, że cała nasza ciężka ofiarna praca lat okupacji została tak bezwzględnie i w taki sposób zmarnowana. Gdy na chwilę zostałyśmy same, powiedziała mi, że niedługo zostaniemy zwolnione, tylko cały Zarząd WiN-u pozostanie w więzieniu do sprawy sądowej, która wkrótce miała się odbyć. Na dalszą rozmowę nie pozwolił już śledczy i odprowadził mnie do celi.

Rzeczywiście wkrótce zostałam zwolniona. W dniu tym opuściły

więzienie: Maria Kann, Iza Szyborska i bratowa " Marcysi " Izdebska. W czasie gdy " Marcysia " siedziała w więzieniu ja lub jej bratowa zanosiliśmy jej paczki."^{52/}

"Nie wszyscy jednak zostali przez nią ujawnieni. Na wolności pozostały, nadal tkwiące w " robocie konspiracyjnej " Ewa Korczyńska " Ewa " - kurierka " Zagrody " i Rena Laskowska " Teresa " oraz Helena Latkowska - Hudzińska " Dorota ", która zaprzestała działalności już po upadku Powstania warszawskiego. R. Laskowska tak tłumaczy ten fakt: "W pierwszych dniach listopada 1945 roku poszłam odwiedzić Iżę Tańską - Kwapińską w jej mieszkaniu przy ul. Koszykowej u pp. Dunin - Kozikowskich. Zadzwoniłam w umówiony sposób i drzwi zostały natychmiast otworzone. Stał w nich młody mężczyzna w cywilu. Wiedziałam, że stało się coś złego, ale odwrotu nie miałam. Poprosiłam go do środka, zażądałam dokumentów, podałam kenkartę, którą zatrzymał a mnie wprowadził do pokoju Izy. Tam było już kilka osób siedzących na tapczanie a pilnowało ich dwóch cywilów - tajniaków. /.../ Domyślałam się, że jest " wsypa " a tu jest " kocioł " i że mnie też zabiorą. Jednak po paru dniach tajniak oddając mi kenkartę powiedział, że jestem " w porządku " ale wyjdę dopiero po odwołaniu blokady. Nastąpiło to po kilkunast dniach. Po wyjściu dowiedziałam się co się stało i wszyscy znajomi zostali aresztowani a jedynie Ewa Korczyńska i ja jesteśmy na wolności mimo, że byliśmy w WiN-e.

Po zakończeniu procesu " Rzepeckiego i innych " i wypuszczeniu z więzienia Mili pojechałam do niej. Była w bardzo złej formie tak psychicznej jak i psychicznej. Ucałowałyśmy się serdecznie i z ogromnym wzruszeniem powiedziała: " jak to dobrze, że nie przeżyłaś tego koszmaru ". Zapytałam wtedy: Mili jak to się stało, że była w " kotle " u Izy, przedstawiono Ci moją kenkartę i nie zostałam aresztowana. Nie aresztowano również Ewy. Otrzymała

zaskakującą odpowiedź: " Rena zawsze zazdrościłam tym, którzy mieli matki kochające i kochane. Ja wychowałam się bez ciepła matczyneho serca i całe życie czułam jej brak. Pamiętam Wasze słowa, gdy wysyłałam Was w teren: Miła to już inna konspiracja i inne warunki życia i teraz na nas spoczywa obowiązek opieki nad naszymi matkami i rodzicami i dla nich musimy żyć. Gdy Ubek pokazał mi twoją kenkartę ażebym podała jaka jest twoja funkcja w WiN-nie przypomniły mi się Twoje słowa o potrzebie opiekowania się rodzicami - postanowiłam zataić fakt Twojej pracy w WiN-ie, mimo, że obciążał Ciebie w zeznaniach ktoś, kto przyjechał ze Słowacji. Wyjaśniłam, że Ty zakończyłaś pracę po Powstaniu Warszawskim." 53/

Ujawnienie współpracowników przeprowadzone z więzienia spotkało się z jednoznacznym potępieniem ze strony środowisk AK-owskich, jeszcze przed procesem. Odsunęli się od niej niemal wszyscy znajomi i współpracownicy. W więzieniu odwiedza " Marcysię Stanisław Malessa, który w lecie 1946 roku powrócił do kraju. Postarał się nawet o widzenie i rozmowę z " Marcysią ", oczywiście w więzieniu, Wspólnie z bratową " Marcysi " Aleksandrą Izdebską przynoszą do więzienia paczki żywnościowe, dzięki którym w dużej mierze utrzymała się w dobrym stanie zdrowia. Wiemy, że będąc w więzieniu " Marcysia " prowadziła korespondencję z rodziną, pisała nawet wiersze. Niektóre z nich zachowały się do dnia dzisiejszego.

W styczniu 1947 roku w Warszawie odbył się pokazowy proces pierwszego Zarządu Głównego WiN-u. Na ławie oskarżonych w toczącym się od 4 stycznia do 3 lutego przez Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie procesie obok " Marcysi " zasiedli: płk Jan Rzepecki jako główny oskarżony, ppłk inż Antoni Sanojca, płk Jan Szczurek - Cergowski, ppłk Józef Rybicki, ppłk Ludwik Muzyczka, mjr Tadeusz

Jachimek, Henryk Żuk, por. Marian Gołębiowski i kpt. inż. Kazimierz Leski.

W dziewiątym dniu procesu, 18 stycznia zeznawała Emilia Malessa, jak sama powiedziała " tylko częściowo poczuwając się do winy ". W trakcie składanych zeznań wyjaśniła na czym polegała jej praca w Armii Krajowej i strukturach konspiracyjnych Delegatury Sił Zbrojnych i organizacji " Wolność i Nizawisłość ". Naświetliła również motywy, które skłoniły ją do ujawnienia swoich współpracowników . W trakcie procesu E. Malessa potraktowana została jako " narzędzie politycznej manipulacji AK-owskiej góry ", Oskarżający płk Holder w swojej mowie wyjaśnił, że według jego " najgłębszego przekonania wszyscy oprócz osk. Malessy "wpełni zasłużyli na najwyższy wymiar kary ". Uzasadniając swoje stanowisko płk Holder stwierdził, że W. Malessa " w pełnym tego słowa znaczeniu, uczciwie przeżyła i przeżywa to, co się stało i rokuje nadzieje pożytecznej dla państwa pracy. Z takich jak Malessa składają się szeregi oszukanych, tragicznie błędzących AK-owców, którym zgubna polityka ich dowódców uniemożliwia i utrudnia wyjście z matni".^{54/}

Obrońca E. Malessy mec. Mieczysław Maślanko, broniący również płk Rzepeckiego w mowie obrończej stwierdził: " można się zapatrywać tak lub inaczej na prace społeczne kobiet, ale tu trzeba przyznać, że oskarżona jest bohaterką wilką, bohaterką bezimienną podziemia. Przez sześć lat z narażeniem życia i zdrowia oskarżona prowadziła tę komórkę " Załoga ", w listopadzie 1939 roku miała pierwszy punkt kontaktowy do rządu emigracyjnego, przez tę walkę w sposób taki, że trudno poprostu zrozumieć, jak w tym małym ciele może być tyle ducha, odwagi i wytrwałości. To proszę sądu chciałbym aby Wysoki Sąd miał na względzie i uwypuklił, bo jej się podkreślenie należy, bo różni ludzie mówią, że ujawniła itd."^{55/}

Z uwagi na zasługi wojenne " Marcysi " obrońca domagał się zawieszenia kary.

4 lutego zapadły wyroki, E. Malessa otrzymała dwa lata więzienia z zaliczeniem przebywania w areszcie śledczym. W dwa dni później, 6 lutego B. Bierut wybrany prezydentem na " prośbę " byłych żołnierzy i oficerów Armii Ludowej ułaskawił skazanych: Rzepeckiego, Jachimka, "anojcę, Cergowskiego i Malessę. Pozostałym zmniejszono wyroki.^{56/}

Na procesie były obecne niektóre z kurierek i współpracownic " Marcysi ". Jedna z nich zanotowała: "... w czasie rozprawy sądowej WiN-u byłam obecna na sali sądowej w Gmachu Sądów przy ul. Swierczewskiego. Miła siedziała na ławie oskarżonych. Była poważna, zeznania jej nacechowane były godnością i dumą ".^{57/}

Po opuszczeniu więzienia pozostaje w Warszawie i podejmuje walkę o aresztowanych z jej winy współpracowników. Pisze listy z prośbą o interwencję do ministra bezpieczeństwa publicznego Stanisława Radkiewicza , nawet do samego Bolesława Bieruta. Jest w stałym kontakcie z płk Rzepeckim do którego 17 lipca 1947 r roku pisała w liście: " Dziś pułkownik Różański ostatecznie odmówił mi dalszego załatwiania wiadomych spraw. Jak panu wiadomo pozostawałam dobrowolnie w więzieniu, kiedy nie dotrzymano obietni zwolnienia Pana, Cisa, Marii i innych. Wyszłam z więzienia tylko dlatego, że zrozumiałam iż załatwienie sprawy może nastąpić tylko z wolności. Ponieważ z wolności upadła dziś ostatnia nadzieja - idę z powrotem na Mokotów. Nie wróciłam dotąd do pełnego życia i nie wrócę dopóki reszta współkolegów z ujawnienie zarówno mego jak i Pana Pułkownika - nie wyjdzie na wolność.

O powyższym podaje Panu Pułkownikowi w nadzieji, że Pan

Pułkownik wyciągnie z tego należy wniosek. E. Malessa.^{58/}
Ten charakterystyczny list oddaje w pełni stan ducha "Marcysi" w tym okresie i walkę jaką podjęła próbując naprawić popełniony błąd. Wiemy, że urządzała demonstracyjne głodówki pod więzieniem młotowskim.^{59/} W kwietniu 1949 roku podjęła nawet próbę popełnienia samobójstwa. "Ostatnie spotkanie z Milą - napisze R. Laskowska - było bardzo smutne. To było po ostatniej, nieudanej próbie ocalenia tych, którzy mimo zapewnień Radkiewicza i Różańskiego mieli być również zwolnieni / byli podobno objęci zaocznymi wyrokami śmierci / a zostali zatrzymani i ich los był nieznany. Była tak zmieniona, wynędzniała, że sam jej widok poruszyłby każdego a cóż dopiero tych, którzy ją kochali. Rozmowa była trudna, pełna wyrzutów, że zawierzyła ubekom i ujawniła tych ludzi, wiedząc, że ryzykuje ich życie. Utkwiły mi w pamięci jej słowa: "ena, poniosłam klęskę życiową na wszystkich pozycjach, nie mogę ocalić tych ludzi, których nie powinnam ujawnić a to zrobiłam, kochałam Siunę i zabrali mi go, wyszłam powtórnie za mąż za urojonego "bohatera", który okazał się oszustem, łobuzem. Nie mam już żadnego celu dla którego można i warto żyć." Nic nie wspomniała o tym, że sama już wydała wyrok na siebie."^{60/}

Próbowała ułożyć sobie życie. Po opuszczeniu więzienia wzięła rozwód ze Stanisławem Malessą i ponownie wyszła za mąż za poznanego w więzieniu, młodszego od niej prawnika Edwarda Staniulę. I to krótkie małżeństwo było nieudane, szybko się rozpadło. Podjęła pracę zawodową w Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej, gdzie przy "reorganizacji i usprawnianiu pracy Referatu / prasowego - przyp. A.P. / przez przeszło 2 miesiące

pracowała ze zdwojonym wysiłkiem, często w godzinach popołudniowych, co ją znacznie wyczerpało."61/ Tu również długo nie pracowała.

W atmosferze upokorzenia ze strony środowiska akowskiego, niepowodzeń życiowych, u kresu wytrzymałości fizycznej i psychicznej 5 czerwca 1949 roku we własnym mieszkaniu przy al. 3 Maja 5 m. 56 odebrała sobie życie. Na krótko przed śmiercią odwiedziła kilka najbliższych jej osób, m.in. Józefa Rybiskiego i Izabellę Tańską - Kwapińską, która zanotowała: " Na dzień przed śmiercią była u mnie w mieszkaniu, była jakaś dziwna, mówiła, że przyszła się pożegnać, że nie ma po co żyć. Pocieszałam ją mówiąc, że musi przecież kiedyś o naszych czasach prawdę napisać. Jej wzmianki o śmierci nie brałam poważnie, myślałam, że to chwilowa depresja i że jej przejdzie. Odprowadziłam ją do windy, ucałowałyśmy się i takie było jak się okazało nasze ostatnie spotkanie. Jak się później dowiedziałam w dniu śmierci czy też dzień wcześniej była u Izy Szyborskiej i Helehy Rudzińskiej."62/

Emilia Malessa, kapitan Armii Krajowej pochowana została na Cmentarzu bródnowskim w kwaterze nr 80B/6/27. Oprócz najbliższej rodziny na pogrzebie w charakterze asysty byli obecni tajniacy UB. Dopiero po wielu latach z inicjatywy płk dypl. Kazimierza Iranka Osmeckiego, żołnierzw " Marcysi " ufundowali nagrobek, wyrażając w ten sposób, prosty, aczkolwiek wymowny pamięć " Pani na " Zagrodzie ". "

Samobójcza śmierć " Marcysi ", wspaniałego człowieka i żołnierza Polskiego Państwa Podziemnego pobudza do refleksji nad tysiącami niewinnie zamordowanych akowców, którzy za walkę z okupantem we własnej ojczyźnie, z rąk rzekomych polskich oficerów ponieśli śmierć. " Marcysia " jako jedna z nielicznych wybrała ją dobrowolnie, chcąc odkupić błąd jaki popełniła

ujawniając współpracowników. Ta tragiczna, niechciana, choć zadana własną ręką śmierć była aktem desperacji, próbą odkupienia winy przez paniebnie oszukanego człowieka.

PRZYPISY

- 1/ Odpis pisma Władysława Izdebskiego do Wydziału Konsularnego MSZ z dnia 26 stycznia 1932 roku. Orginal w zb. A. Izdebskiego kopia w zb. A. Przewoźnika.
- 2/ List W. Izdebskiego do Ewy Korczyńskiej, kopia w zb. A. Przewoźnika.
- 3/ Odpis pisma W. Izdebskiego do Komisji Krzyża i Medalu Niepodległości z dnia 30 grudnia 1937 roku. W zb. A. Izdebskiego, kopia w zb. A. Przewoźnika.
- 4/ W. Izdebski w dniu 12 kwietnia 1922 roku złożył podanie o przyznanie obywatelstwa polskiego do Pełnomocnika Rzeczypospolitej Polskiej do spraw Opcji na terenie R.S.F.R.R. w Moskwie, wicekonsula Henryka Jankowskiego. Podanie zostało rozpatrzone pozytywnie i w dniu 29 października 1923 roku Władysławowi i dwójce jego dzieci przyznane zostało obywatelstwo / poświadczenie nr IO6607 /. Odpis pisma...., op. cit.
- 5/ Poświadczenie wystawione w Moskwie przez konsula Stanisława Eskę w dniu 8 kwietnia 1924 roku. Orginal w zb. A. Izdebskiego kopia w zb. A. Przewoźnika.
- 6/ Dekret Ministra Sprawiedliwości RP z dnia 9 czerwca 1925 roku nr 5370/25
- 7/ Dekret Ministra Sprawiedliwości RP nr 7886/30 z dnia 5 sierpnia 1930 roku.
- 8/ Za wybitną działalność niepodległościową już po śmierci otrzymał Krzyż Niepodległości.
- 9/ Najmłodszy brat Emilii, Władysław jako oficer rezerwy Wojska Polskiego brał udział w walkach wrzesniowych 1939 roku, następnie przez całą wojnę służył w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytani.
- 10/Pismo J. Morsztynkiewicz do Ministerstwa Pracy i Opieki z dnia 11 października 1947 roku / w: / " Marcysia " / Emilia

Malessa, " Silva Rerum. Almanach Wydawnictwa Krag, Z.I,
Warszawa 1981, s. 40 / dalej: Silva Rerum.../

- II/ Tamże, s. 37, Emilia Marcelina Malessa, biogram opracowany
do IIII tomu Słownika Biograficznego konspiracji warszawskiej,
kopia w zb. A. Przewoźnika.
- 12/ M. Sokołowski, ... była oszukanym akowcem..., " Tygodnik
Kulturalny ", nr 29/1960/, R. XXXIII, 16 lipca 1989
- 13/ Por. A. Sanojca, Emilia Malessa, Polski Słownik Biograficzny,
t. XIX, R, 1974, s. 304 - 305, H. Łatkowska - Rudzińska,
Łączność zagraniczna Komendy Głównej Armii Krajowej 1939 -
1944. Odcinek Południe, Lublin 1985, s. 33 - 34, R. Łaskowska,
Emilia Malessa, " Kultura - Oświata - Nauka ", nr 7 - 8 /109 -
110/, lipiec - sierpień 1989, W. Sowiński, J. Józefowicz,
Emilia, Maria Malessa - Piwnik, kpt. Armii Krajowej, " Plot-
karka nr 10/14/, Kielce, październik 1988, s. 21 - 24.
- 14/ Jak pisze w liście do redakcji Zeszytów "historycznych
Władysław Marcinkowski " z Milą widywała się czasem w Warszawie
moja siostra. W początkach okupacji niemieckiej zaproponowała
mojej matce kupno części jej mebli, bo pracując w ZWZ musi
zlikwidować swoje mieszkanie.", Zob. W. M. Marcinkowski,
Poprawki do listu, " Zeszyty "historyczne ", R. 1988, z. 84,
s. 234. Warto dodać, że W. M. Marcinkowski, późniejszy
pułkownik NSZ aż do 1918 roku mieszkał w Rostowie nad Donem.
Rodzina Marcinkowskich mieszkała w tym samym domu, który
zamieszkiwali Izdebscy, piętro niżej.
- 15/ Adam Smulikowski był jednym z pierwszych kurierów SZP, który
w 1939 roku przedostał się do Budapesztu. Trasę przeszedł
wraz z dr Adamem Moraczewskim. Po powrocie do kraju od stycz-
nia 1940 roku współpracował przy organizowaniu przerzutów

- granicznych w komórce kierowanej przez kpt. Leona Chendyńskiego " Grudź " i NN " Klemensa ". Zob. relacja A. Smulikowskiego w zb. A. Przewoźnika.
- 16/ Armia Krajowa w dokumentach 1939 - 1945, t. I wrzesień 1939 - czerwiec 1941, Londyn 1970, s. 243 - 257
- 17/ Relacja A. Smulikowskiego, A. Przewoźnik, Odcinek " Południe " zarys struktury organizacyjnej, " Kultura - Oświata - Nauka, nr 7 - 8 / 109 - 110 /, lipiec - sierpień 1989, s. 69
- 18/ W strukturze Bazy istniał od stycznia 1940 roku Referat Ruchu, którego zadaniem było organizowanie i utrzymywanie łączności kurierskiej z krajem i "ztabem Naczelnego Wodza w Paryżu, a następnie w Londynie, Zob. A. Przewoźnik, Odcinek..., op. ci s. 70
- 19/ H. Latkowska - Rudzińska, Łączność zagraniczna..., op. cit., s. 72
- 20/ Relacja A. Smulikowskiego i A. Rybickiego w zb. A. Przewoźnika
- 21/ Relacja A. Smulikowskiego i J. Walewskiego w zb. A. Przewoźnik także, A. Smulikowski, Początki organizacji łączności pocztowo kurierskiej Odcinka Zachodniego, " Kultura - Oświata - Nauka, " nr 7 - 8, op. cit., s. 56 - 59, P. Bystrzycki, Znak cichociemnych, Warszawa 1985, s. 298 - 305
- 22/ A. Stpiczyński, Wbrew wyrokowi losu, Warszawa 1981
- 23/ K. Leski, Życie niewłaściwie urozmaicone. Wspomnienia oficera wywiadu i kontrwywiadu AK, Warszawa 1989, s. 204 - 251
- 24/ J. Nowak / Zdzisław Jeziorański /, Kurier z Warszawy, Londyn 1978
- 25/ H. Latkowska - Rudzińska, Łączność zagraniczna..., op. cit., s. 50 - 51, K. Fluta - Czachowski, list do redakcji PSB, kopia w zb. A. Przewoźnika.

- 26/ A. Przewoźnik, Zarys struktury organizacyjnej Wydziału Łączność Zagranicznej KG SZP - ZWZ - AK, kryptonim " Zenobia " - " Łza " " Załoga " - " Zagroda ", " Kultura - Oświata - Nauka ", nr 7 - 8, op. cit., s. 49 - 55, relacje R. Łaskowskiej, H. Pytko - Płoszczańskiej w zb. A. Przewoźnika.
- 27/ K. Iranek - Osmecki, Emisariusz Antoni, Łaryż 1985, s. 66
- 28/ Relacja Aleksandra i Władysława Izdebskich w zb. A. Przewoźnika
- 29/ Relacja A. Smulikowskiego w zb. A. Przewoźnika
- 30/ Materiały do instrukcji o zasadach oragnizacji baz zagranicznych Załącznik nr 1 do meldunku zbiorowego z dnia 7 maja 1942 roku. Pełny tekst instrukcji w relacji A. Smulikowskiego.
- 31/ Relacja Izabelli Tańskiej - Kwapińskiej w zb. A. Przewoźnika
- 32/ Relacja Reny Łaskowskiej w zb. A. Przewoźnika
- 33/ tamże
- 34/ Wersja podana przez Cezarego Chlebowskiego w książce " Pozdrówcie Góry Świętokrzyskie ", Warszawa 1988 jakoby " Marcysia " i " Ponury " poznali się po jego skoku do karju jest nieprawdziwa.
- 35/ C. Chlebowski, Pozdrówcie..., op. cit., s. 71 - 94, tenże, Wachlarz, Monografia wydzielonej organizacji dywersyjnej Armii Krajowej, wrzesień 1941 - marzec 1943, Warszawa 1985
- 36/ C. Chlebowski, Pozdrówcie..., op.cit., s. 397
- 37/ M. Sokołowski, ... była oszukanym..., op. cit.,
- 38/ tamże
- 39/ Relacja R. Łaskowskiej, op. cit.
- 40/ Archiwum WIH, sygn.
- 41/ M. Sokołowski, ... była oszukanym..., op. cit.
- 42/ Relacja R. Łaskowskiej...op. cit.
- 43/ Silva Kerum..., op. cit., s. 38
- 44/ J. Nowak, Kurier..., op. cit., s. 386 - 427

- 45/ Relacja J. Marciniak w zb. A. Przewoźnika
- 46/ Silva Rerum..., op. cit., s. 38
- 47/ Relacja I. Tańskiej - Kwapińskiej..., op. cit.
- 48/ W " notatce służbowej dot. nielegalnej organizacji podziemnej Narodowe Siły Zbrojne / NSZ / okręgu krakowskiego za okres 1942 - 1945 " sporządzonej przez pracowników Służby Bezpieczeństwa w dniu 9 czerwca 1987 roku " Marcysia " błędnie wymieniana jest jako łączniczka kierownictwa okręgu krakowskiego NSZ i KG NSZ organizująca " kanały przerzutowe na Zachód i dokonującej przerzutów spalonych członków NSZ. Trasa przerzutowa: Cieszyn - Praga - Pilzno - Ratyzbona, Archiwum WUSW w Krakowie, brak sygnatury.
- 49/ J. Rybicki, Rok 1945, Zeszyty Historyczne, R. 1987, z. 82. s. 35
- 50/ Silva Rerum..., op. cit., s. 37 - 38
- 51/ Stolica, nr 9/2136/, R. XLIV, 26 luty 1989
- 52/ Relacja I. Tańskiej - Kwapińskiej..., op. cit.,
- 53/ Relacja R. Laskowskiej..., op. cit.,
- 54/ Kopia akt procesowych, odpis w zb. A. Przewoźnika
- 55/ tamże
- 56/ Polska Zbrojna nr
- 57/ Relacja I. Tańskiej - Kwapińskiej ..., op. cit.,
- 58/ List w zb. Marka Ney - Krwawicza, kopia w zb. A. Przewoźnika
- 59/ Relacje J. Marciniak i I. Tańskiej - Kwapińskiej w zb. A. Przewoźnika.
- 60/ Relacja Reny Laskowskiej ..., op. cit.,
- 61/ Silva Rerum..., op. cit., s. 41
- 62/ Relacja I. Tańskiej - Kwapińskiej..., op. cit.,

KAPITAN MARCYSIA

MAŁGORZATA MIETKOWSKA ■ ANDRZEJ PRZEWOŹNIK

„Widziałam z drugiej strony ulicy, pod więzieniem na Rakowieckiej, taką kupkę skuloną, siedzącą w kącie; domyśliłam się, że to ona... Zdarzało się, że ludzie, którzy przechodzili obok niej, spluwali”.
Jest to opowieść o Emilii Malessie, jednej z najtragiczniejszych postaci powojennego podziemia, która zawierzyła słowu honoru szefów UB. 5 czerwca minie 47. rocznica jej śmierci

List do pułkownika UB Józefa Różańskiego: „Po wyczerpaniu na przestrzeni trzech i pół lat wszystkich środków dla uzyskania zwolnienia pozostałych ujawnionych, donoszę Panu Pułkownikowi, że od dnia 9 kwietnia podjęłam głódówkę, jako ostatni z mojej strony akt protestu przeciwko niedotrzymaniu umowy dotyczącej akcji ujawniania WiN-u i grupy »Liceum«.

Mając za sobą wypełnienie wszystkich obowiązków wobec mego kraju w okresie okupacji oraz w pierwszym okresie niepodległości przez dokonanie aktu ujawniania, mam niewątpliwie prawo oczekiwać od władz bezpieczeństwa, a w szczególności od Pana Pułkownika jako głównego inicjatora akcji ujawniania, decyzji, która zapobiegnie mojej śmierci i dalszemu więzieniu lojalnie

ujawnionych wobec państwa ludzi”. List napisała Emilia Malessa, pseudonim „Marcysia”. Pozostał bez odpowiedzi, podobnie jak poprzednie: do prezydenta Bieruta, do ministra bezpieczeństwa publicznego Radkiewicza i tegoż Różańskiego.

Dwa miesiące później, 5 czerwca 1949 roku, Marcysia, obarczona przez środowisko akowskie całkowitą winą za akcję ujawniania struktur organizacji Wolność i Niezawisłość, popełniła samobójstwo w swoim mieszkaniu przy ulicy 3 Maja w Warszawie.

Zagroda

„Załoga”, później „Zagroda” to kryptonim komórki, a później Wydziału Łączności Zagranicznej Komendy Głównej AK, którą zorganizowała i kierowała Marcysia.

Marcysia pracę w konspiracji podjęła już w październiku 1939 roku, po zakończeniu kampanii wrześniowej, w której brała czynny udział, pełniąc funkcję szofera-zwiadowcy i organizatora lotnych punktów dożywnia i sanitarnych przy 19. Wileńskiej Dywizji Piechoty generała brygady Józefa Kwapiszewskiego. Do jej zadań jako szefowej komórki należało zorganizowanie łączności z zagranicą i przygotowanie tras kurierskich, łączących przywódców konspiracji krajowej z władzami RP i Naczelnym Wodzem na emigracji.

W najlepszym okresie swojego rozwoju, tj. na przełomie 1943 i 1944 r. Zagroda liczyła blisko 120 osób rozrzuconych po całej Europie, w bazach, placówkach łącznikowych i punktach przerzutowych. Zagroda we współpracy z Oddziałem VI Szta-

bu Naczelnego Wodza w Londynie organizowała i kontrolowała system łączności (sieć tras kurierskich) pomiędzy KG ZWZ-AK, placówkami i sztabem Naczelnego Wodza.

Można więc sobie wyobrazić ogrom spraw, które leżały w ręku Marcysi – „Pani na Zagrodzie”, jak ją często nazywano – oraz personelu kobiecego, który był trzonem Zagrody.

Marcysia zorganizowała też bardzo precyzyjny, oparty na nowych osiągnięciach techniki fotograficznej (mikrofilmowania), system przygotowania i ekspedycji poczty. Łączność wewnętrzna między różnymi pracownikami Zagrody rozrzuconymi po Warszawie również funkcjonowała bez zarzutu. Istniała sieć alarmowa szybkiego ostrzegania i Zagroda wychodziła obronną ręką ze wszystkich niebezpieczeństw.

Przez pewien czas Zagroda zajmowała się nawet przyjmowaniem zrzuconych do walki w kraju szkółek spadochronowych, tzw. ci-chociemnych.

– Marcysia była prawdziwym dowódcą, a to jest przecież tak rzadkie u kobiet – opowiada Elżbieta Zawacka „Zo”, kurierka, a potem i organizatorka szlaków. – Jej można było zawierzyć, zaufać, rozumiała swoich podwładnych, umiała do nich dostosowywać swoje polecenia.

Marcysia i Ponury

Mężczyźni mieli do niej słabość, i ona miała słabość do mężczyzn – wspominają po latach ci, którzy ją znali. I tak rysują jej postać: – Była przystojna, elegancka, dobra, mądra. Nie widać na zdjęciach, jak bardzo była ładna.

jeśli bawi Cię oglądanie
horrorów...
 to znajdziesz je
 na wszystkich
 naszych kanałach

W celu uzyskania szczegółowych informacji wypełnij kupon
 i wyślij go na adres:
 MultiChoice Polska Sp. z o.o. 02-588 Warszawa, skr. 101
 imię i nazwisko, numer telefonu
 ulica, numer domu
 kod pocztowy, miejscowość

– To był ciepły, serdeczny, dobry człowiek.

– Marcysia jako osoba bardzo czynna, zaangażowana, wykonująca w zasadzie funkcje męskie, z drugiej strony tak jak każda kobieta odczuwała pragnienie innych warunków życia. Lubiła mieć dom, lubiła miejsce, w którym czuła się u siebie.

Emilia Izdebska poślubiła w 1935 r. starszego od niej o dziewięć lat Stanisława Malessę, jednak małżeństwo to rozpadło się po dwóch latach. W relacjach dotyczących okresu wojny pojawiają się wzmianki o licznych związkach Marcysi z mężczyznami. Jednym z nich był Jan Piwnik – „Ponury”.

Opowiada siostrzeniec Ponurego, Mieczysław Sokołowski:

– Ponury, cichociemny, skoczek z Anglii, wylądował późną jesienią roku 1941 koło Łyszkowic i możliwe, że już tam spotkał Marcysię, która była wówczas osobą odpowiedzialną za przyjmowanie zrzutków. Jest jednak inna wersja, która podaje, że Marcysia i Ponury spotkali się dopiero kilka dni później. Tak się złożyło, że po wylądowaniu skoczka nie napotkali osoby, która mogłaby ich odebrać, tak jak to było umówione, więc przedzierał się do Warszawy o własnych siłach. Jedną z łączniczek Armii Krajowej, do której dotarli, zadzwoniła do Marcysi i powiedziała: „Wiem, gdzie jest przesyłka, której pani szuka”.

Potem Ponury był na terenach wschodnich, w Wachlarzu, w roku 1943 objął dowództwo zgrupowań partyzanckich AK i szefostwo Kedywu okręgu kieleckiego. Marcysia natomiast przebywała w Warszawie. Prawdopodobnie w listopadzie 1943 roku, podczas jednego z wyjazdów służbowych Ponurego do Warszawy wzięli ślub w kościele ewange-

lickim. Później, w roku 1944, Ponury został przeniesiony na Nowogródczynę i tam 16 czerwca 1944 roku zginął w boju partyzanckim pod Jewłaszami.

Powstanie

Marcysia brała udział w powstaniu warszawskim, na własną prośbę przeszła do walczącego w Śródmieściu I batalionu szturmowego, dowodzonego przez cichociemnego kpt. Kazimierza Bilskiego „Ruma”. Rozkazem dowódcy Armii Krajowej, gen. Tadeusza Komorowskiego „Bora”, z 23 września 1944 roku, za całokształt pracy konspiracyjnej i udział w walkach powstańczych odznaczona została Srebrnym Krzyżem Virtuti Militari i awansowana do stopnia kapitana czasu wojny.

W trakcie walk w szpitalu powstańczym przy ul. Hożej 11 Marcysia spotkała Alinę Nowakową, znajomą jeszcze z okresu przedwojennego. Nowakowa była ranna, był z nią czteroletni Michał, synek zmarłej siostry, błakał się wśród rannych powstańców. Marcysia zabrała go ze sobą. Opiekowała się nim podczas walk powstańczych i obdarzyła prawdziwie matczyną miłością.

Siunio – jak nazywała Michała łączniczka Józefa Marciniak „Kropka”, pomagająca opiekować się chłopcem – był kolejnym, bardzo ważnym mężczyzną w życiu Marcysi.

Po kapitulacji Warszawy 4 października Marcysia z Kropką i Siunią znaleźli się w transporcie zdążającym do Rzeszy.

Na postoju w Skarżysku-Kamiennej najpierw ucieka Kropka. W chwilę potem Marcysia rzuca wprost w ręce przechodzącego Niemca Siunię i sama wyskakuje z ptałformy wagonu. Coś tam tłumaczy

zaskoczonemu Niemcowi i ten ich przepuszcza. Dostają się do Krakowa.

Tam po upadku powstania przenosi się centrala Zagrody (a potem znowu Załogi). Marcysia wspólnie z Zo przygotowują przerzut z kraju emisariusza, kpt. Jana Nowaka „Zycha” (dotarł w styczniu 1945 r. do Szwajcarii). Był to ostatni emisariusz Komendanta Głównego Armii Krajowej.

Aresztowanie

Po rozwiązaniu przez generała Leopolda Okulickiego Armii Krajowej, rozkazem z 19 stycznia 1945 roku, Marcysia pozostała w konspiracji, w organizacji NIE, która miała nadal działać po zajęciu Polski przez wojska sowieckie, a powstała wykorzystując struktury Armii Krajowej.

Po utworzeniu przez pułkownika Jana Rzepeckiego (którego generał Leopold Okulicki mianował zastępcą przed swoim aresztowaniem w marcu 1945 r.) Delegatury Sił Zbrojnych na Kraj, Marcysia przeszła w skład ścisłego sztabu. Także i tu zajmowała się prowadzeniem i organizowaniem łączności zagranicznej.

– Ja miałam w roku 1945 pójść z drugą wyprawą na Zachód – wspomina Elżbieta Zawacka. – Wtedy spotkałam się z Marcysią, bo to ona zaopatrzyła mnie w dewizy. Widać było, że to już nie jest ta sama Marcysia, że jest już bardzo zmęczona. Potem, chyba w lipcu, widziałam się z nią znowu i ona mnie wtedy wprost błagała, żebym ja przejęła jej funkcję, bo ona już czuje się tak zmęczona, że nie może jej pełnić.

To był już czas bardzo złych nastrojów, uważaliśmy, że konspiracja zorganizowana tak jak dotychczas już jest niemożliwa, a być może – nie-

Z ARCHIWUM ANDRZEJA PRZEWÓZNIKA

EMILIA MALESSA – „MARCYSIA”

celowa. Odmówiłam. Była zupełnie zrozpaczona. Bardzo chciała wyjść z konspiracji, zwłaszcza że nie pannaowała już nad nią. Nie wiedziała, kto zna jej adres, liczyła się z tym, że w każdej chwili może zostać aresztowana.

Emilia Malessa została aresztowana 31 października 1945 roku.

Na procesie I Zarządu WiN-u powiedziała: „Wobec zagwarantowania przez czynniki oficjalne (...) wolności ujawnianym przeze mnie współkolegom, podjęłam z więzienia akcję ujawniania. Znany mi jest już wynik ujawniania w dół. Komórka Załoga prowadzona przeze mnie

jest na wolności, wynik ujawniania w górę pokaże nam życie. To wszystko, co chciałam powiedzieć”.

Wracajcie do pracy nad odbudową kraju

Pułkownik Jan Rzepecki tworząc Delegaturę Sił Zbrojnych na Kraj uważał, iż będzie to organizacja umożliwiająca poakowskiemu podziemiu bezpieczny powrót do normalnego życia. W ulotce z 27 maja 1945 r. skierowanej do żołnierzy polskich oddziałów leśnych, wzywał:

FILMNET

Discovery

TV

CMT

Płatna telewizja

MultiChoice

Dział Obsługi Klienta

czynny przez 7 dni

w tygodniu

tel. (022) 622 27 27

rodzina programów

rozrywka o wielu obliczach

„Wiemy, że nie tylko wielu z was pozostało w ukryciu w lesie, ale też, że szeregi wasze często bywają zasilane przez chroniących się przed terrorem NKWD i »polskiej« służby bezpieczeństwa... W tym swoim tragicznym położeniu musicie sobie jednak jasno zdawać sprawę, że nie jest dziś czas na walkę zbrojną. (...) Jak przystało najlepszemu i najkarniejszemu żołnierzowi – wykonajcie trudny rozkaz Prezydenta Rzeczypospolitej i Naczelnego Wodza – wracajcie do pracy nad odbudową kraju, zachowując ostrożności potrzebne, by nie narazić się na zdradzieckie prześladowania”. Jednak nasilający się terror ze strony władz i nieustanne prześladowania akowców były powodem narastającego oporu poakowskiego podziemia wobec „sowiecko-lubelskiej” władzy i zniechęcały do rozwiązywania szeregów. Nowe nadzieje na kompromis zrodziły się z chwilą powstania 28 czerwca 1945 roku Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej, w którym wicepremierem został Stanisław Mikołajczyk. Także amnestia podpisana 2 sierpnia przez Prezydenta KRN Bolesława Bierutę stwarzała pozory, że ujawnianie się żołnierzy AK przebiegać będzie bezpiecznie. W tej sytuacji 6 sierpnia rozwiązano Delegaturę Sił Zbrojnych na Kraj (zamiast niej powołano Zrzeszenie Wolność i Nieza-

wisłość, organizację określającą się jako „ruch oporu bez wojny i dywersji”, koncentrującą się na działalności politycznej i propagandowej). 8 września do ujawniania wezwał również z więzienia pułkownik Jan Mazurkiewicz, dowódca Zgrupowania AK „Radosław”, w „Deklaracji Delegata Sił Zbrojnych Obszaru Centralnego AK (...) o wyjściu z konspiracji”. Oto fragment: „Biorąc pod uwagę ten stan rzeczy, w poczuciu odpowiedzialności żołnierskiej i obywatelskiej za los podległych mi oddziałów i komórek konspiracyjnych, jak również w głębokiej trosce o interes Państwa, przeprowadziłem z odpowiednimi czynnikami definitywne rozmowy dla ustalenia warunków, w jakich żołnierze podległych mi oddziałów mogą zgodnie ze stanowiskiem Rządu Jedności Narodowej przejść definitywnie z podziemia konspiracji do jawnej, twórczej i pożytecznej pracy dla odrodzenia państwa”. Deklaracja ta została opublikowana w prasie razem z oświadczeniem ministra bezpieczeństwa publicznego: „(...) Deklaracja płk. Radosława o wyjściu jego i podległych mu komórek z konspiracji (...) została akceptowana w pełnej rozciągłości i Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego gwarantuje jej wykonanie przez powołane do tego czynniki oficjalne”.

Słowo honoru Różańskiego

W takiej sytuacji politycznej i społecznej zostaje aresztowana Marcysia. Wpadła na sześć dni przed definitywnym zakończeniem swojej pracy w WiN-ie, w trakcie przekazywania obowiązków i struktur, które jej podlegały. Przesłuchiwana przez pułkownika Józefa Różańskiego zawierzyła jego argumentom, „słowu honoru polskiego oficera” i gwarancjom danym przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego – i podjęła decyzję o ujawnianiu. 5 listopada zostaje aresztowany pułkownik Rzepecki i Marcysia ex post przyznaje się do ujawnienia kierownictwa WiN-u. Natomiast sprawa wcale nie jest tak oczywista. MBP – jak wiele na to wskazuje – miało znacznie wcześniej informacje na temat punktów kontaktowych i odpraw organizowanych przez Rzepeckiego. I można się zastanawiać, czy czasem aresztowanie pułkownika Rzepeckiego nie było świadomą prowokacją, która pozwoliła Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego rozegrać sprawę ujawniania według własnego scenariusza. W tej sytuacji osoba Marcysi okazała się wygodna do zrzucenia na nią winy. – Zanim ona zaczęła mówić, miała rozmowę z Rzepeckim – wspominała Wanda Jędrzejkowska, która kilka miesięcy spędziła w jednej celi ra-

zem z Marcysią. – To on ostatecznie przekonał ją, że należy rozpocząć akcję ujawniania, która będzie objęta amnestią i po złożeniu wyjaśnień wszyscy zostaną puszczeni do domu. I ona im zaufała. Miała poręczenie ministra Radkiewicza, że po przeprowadzeniu śledztwa w ciągu dwóch, trzech dni wszyscy ujawnieni przez nią wyjdą na wolność. „Na drugi dzień zostałam przeniesiona do celi Marcysi – Emilii Malessy – kapitana AK – napisała w relacji z tego okresu Barbara Sadowska, szef organizacji »Liceum«. – (...) Malessa ujawniła w więzieniu swoją grupę, mając zapewnienie Różańskiego, że ludzie jej zostaną zwolnieni. Nie namawiała mnie do ujawniania, ale dowiedziałam się od niej wielu szczegółów na temat aresztowania pułkownika Rzepeckiego, jego natychmiastowej decyzji likwidacji WiN-u i ujawnienia wszystkich podkomendnych”. Po rozmowach i gwarancjach, jakie oficerowie Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego złożyli przebywającym już w więzieniu członkom I Zarządu Głównego WiN-u, pułkownik Rzepecki zdecydował się na ujawnienie struktur. Tych gwarancji nie dotrzymano. Należy tu rozwiać kolejny mit – że Marcysia zaczęła ujawniać strukturę terenową. Marcysia, tak jak w Komen-dzie Głównej AK, później w NIE, NSZ, w końcu w WiN-ie, kierowała tylko sprawami łączności zagranicznej i do dzisiaj jej współpracownicy żyją. O ich pracy Marcysia doskonale wiedziała, wykonywały jej polecenia – a nie zostały ujawnione. Zresztą protokoły przesłuchań i stenogramy z procesu wskazywałyby na to, że Marcysia ujawniała to, co faktycznie już było znane lub to, co zostało omówione albo ustalone w rozmowach z Rzepeckim. Wanda Jędrzejkowska: – Jako protest przeciwko przetrzymywaniu osób ujawnionych Marcysia przeprowadzała głodówki. W efekcie takiej głodówki kilka osób zwalniano, ona głodówkę przerywała i dalej było to samo. – Ja byłam na tym procesie – wspomina Izabella Tańska-Kwapińska. – Widziałam Marcysię. Złe wyglądała. Naprawdę z podziwem patrzyłam, jak ona z godnością zeznaje i z jakim przekonaniem, że to, co robiła, było słuszne i że poniesie za to całą odpowiedzialność. Fragment wypowiedzi Emilii Malessy na procesie: „Przeważająca większość akowców to niepodległościowcy. Nie są to ani politycy, ani partyjniacy. I tak jak oni, osobiście nie służyłam nigdy żadnej grupie politycznej ani poszczególnym ludziom, jak Bór, Mikołajczyk czy Arciszewski. Służyłam swemu krajowi. (...) I służyłam w okresie, kiedy dawało mi się, że mój kraj jest zagrożony. Jeżeli rozumowania moje były błędne, to dziś ponoszę odpowiedzialność za to”.

Ide z powrotem na Mokotów

4 lutego 1947 roku wyrokiem sądu wojskowego w Warszawie Marcysia została skazana na dwa lata więzienia. 7 lutego zastosowano akt łaski i po 16 i pół miesiąca wyszła na wolność. – Późno się dowiedziałam o tych strasznych losach Marcysi, kiedy wyszła z więzienia – opowiada Elżbieta Zawacka. – Jak zabiegała o to, żeby tym, którym nie udało się wyjść z więzienia, zwrócić wolność. Bardzo starała się o to, żeby zmusić Różańskiego – który jej przecież obiecał wolność dla wszystkich ujawnionych – do dotrzymania słowa. O stosunku Marcysi do ludzi, którzy również za jej przyczyną trafili do więzienia w trakcie ujawniania,

świadczy list, który skierowała w połowie 1947 r. do przebywającego na wakacyjnym wypoczynku w Jastarni pułkownika Jana Rzepeckiego: „Warszawa, 17.07.1947 Panie Pułkowniku! Dziś pułkownik Różański ostatecznie odmówił mi dalszego załatwiania wiadomych spraw. Jak Panu wiadomo, pozostawałam dobrowolnie w więzieniu, kiedy nie dotrzymywano obietnicy zwolnienia Pana, Cisa, Marii i innych. Wysłałam z więzienia tylko dlatego, że zrozumiałam, iż załatwienie sprawy nastąpić może tylko z wolności. Ponieważ z wolności upadła dziś ostatnia nadzieja, idę z powrotem na Mokotów. Nie wróciłam dotąd do pełnego życia i nie wrócę, dopóki reszta współkolegów z ujawniania, zarówno mojego, jak i Pana Pułkownika, nie wyjdzie na wolność. O powyższym podaję Panu Pułkownikowi w nadziei, że Pan Pułkownik wyciągnie z tego należytny wniosek. Emilia Malessa”. – W 1948 roku, to był styczeń czy luty, przyszedł do niej, nie było jej i ktoś mi powiedział, że ona głoduje pod więzieniem – wspomina Wanda Jędrzejkowska. – Pojechałam tam, na Rakowiecką, niestety na tę stronę, gdzie było więzienie, nie można było przejść. Widziałam z drugiej strony ulicy taką kupkę skuloną, siedzącą w kacie; domyśliłam się, że to ona... Ponieważ winą za to, co się stało, obarczono Mielę, była nie tylko bojkotowana przez środowisko, ale także zdarzało się, że ludzie, którzy przechodzili obok niej, spluwali. Ostatnie spotkanie z Marcysią wspomina Elżbieta Zawacka: – Idę Powiślem, przede mną jakaś kobieta w płaszczu z wielką plamą. Marcysia zawsze była bardzo elegancka, bardzo dbała o siebie, uważała, że to jest potrzebne w jej służbie. To było niepodobne do niej, plama z oliwy czy z czegoś tam – ale to była Marcysia. Dobiegam do niej i wołam: „Marcysiu”, ...a Marcysia staje i mówi: „Elu! Ty się ze mną witasz?”. Ja zdumiona mówię: „Marcysiu, co ty?” i wtedy ona zaczęła mi się zwierzać, jak jej jest ciężko po tym wyjściu z więzienia. W odnalezionym liście do ministra Radkiewicza, w którym zwraca się z prośbą o uwolnienie ujawnionych, Marcysia przyjmuje na siebie pełną odpowiedzialność za akcję ujawniania. Prawdopodobnie robi tak dlatego, by mieć podstawę do żądania uwolnienia tych osób. Była bowiem jedyną z I Zarządu WiN-u, która upominała się u władz o dotrzymanie danego słowa. – Ostatni raz widziałam się z nią w maju – mówi Rena Laskowska. – Pojechałam do niej, powiedziała mi na zakończenie rozmowy: „Rena, poniosłam klęskę na wszystkich odciinkach mojego życia. Zaufałam ludziom i mnie oszukali, kochałam Siunię, i mi go zabrali (pani Nowakowa, ciotka Michała, odebrała Marcysi chłopca, uważając ją za osobę nieodpowiednią do wychowania dziecka), nie mam po co i dla kogo żyć. – Na dzień przed śmiercią przysłała do mnie – opowiada Izabella Kwapińska. – Jakoś byłam zajęta, było trochę osób u mnie, tak że mniej czasu jej poświęciłam. Ona posiedziała chwilę i mówi: „Już muszę iść”. Wyszliśmy do windy i ona mówi tak: „Iza, przyszedł się z tobą pożegnać, bo ja sobie odbieram życie”. Naprawdę tak powiedziała. Zawołałam: „Mila, co ty mówisz?”, ale nie rozmawialiśmy już dłużej. Pocałowaliśmy się, wsadła do windy i odjechała. Nie zdawałam sobie sprawy, że ona prawdę mówiła. Ja sobie nierzak tak myślę, że może szukała pomocy, rady, że może gdybym inaczej się wtedy zachowała w stosunku do niej, więcej serca, czy ja wiem... może by nie zrobiła tego... Taki zawsze wyrzut zostanie... □

Do Szwecji, ale jak? Świnoujście — Ystad z Unity Line.

Przewóz samochodu osobowego oraz 1 – 5 osób w obie strony: 375 PLN* (990 SEK).

Informacja i rezerwacja:

(091) 595 673

(091) 595 692

Prom Polonia zapewnia właśnie taki komfort podróży, jaki mamy na myśli, gdy mówimy o wysokiej klasy nowoczesnych statkach. Polonia jest najmłodszą jednostką pasażerską pływającą po Bałtyku. Zbudowana w Norwegii, zapewnia podróżującym miłą i wygodną drogę ze Świnoujścia do Ystad. Kino, kasyno, dyskoteka,

To będzie wspaniała podróż...

bary i restauracje to tylko część rozrywek, jakie można znaleźć na kursującej codziennie Polonii.

Dla Unity Line każdy pasażer jest najważniejszy – prom oferuje mnóstwo atrakcji również najmłodszym. Znajdujące się na pokładach Polonii sklepy wolnocłowe są miejscem zdecydowanie tańszych niż na lądzie zakupów.

Unity Line jest przykładem na to, że komfort nie musi kosztować dużo. Przewóz samochodu osobowego oraz od jednej do pięciu osób w obie strony kosztuje 375 PLN*.

* Ostateczna cena przeliczana z SEK wg kursu średniego NBP z dnia dokonania rezerwacji.

Sprzedaz prowadzi: Białystok Biatra P.U.T., ul. Kilińskiego 7, tel. (085) 32 81 03 • Rainbow Tours, ul. Waszyngtona 3, tel. (085) 44 75 38 • Bydgoszcz Car Tourist, ul. Dworcowa 81, tel. (052) 22 19 45 • Juventur – Bydgoszcz, ul. Jagiellońska 12, tel. (052) 22 15 62 • Cieszyń Juvid Travel, ul. Korfańtego 21, tel. (033) 52 21 11 • Gdańsk B.M.N. Travel, ul. Grunwaldzka 85, tel. (058) 46 15 60 • Katowice Astra Tour, ul. Warszawska 4, tel. (032) 58 72 64 • Juventur – Katowice, ul. Kościuszki 9, tel. (032) 51 60 96 • Kielce Sigma, ul. Sienkiewicza 56, tel. (041) 66 24 32 • Kraków Travel House Rowiecki, ul. Kopernika 10, tel. (012) 23 09 10 • Krosno First Class, ul. Piłsudskiego 78, tel. (0131) 62 929 • Łódź Rainbow Tours, ul. Traugutta 4, tel. (042) 32 55 47 • Poznań Bon Voyage, al. Niepodległości 39, tel. (061) 52 03 33 • Ercom B.P., ul. Św. Marcin 45, tel. (061) 53 68 31 • Eurostop, ul. Fredry 7, tel. (061) 33 73 26 • Juventur – Poznań, ul. Ślusarska 15, tel. (061) 52 45 14 • Probud – Tours, ul. Kramarska 32, tel. (061) 52 77 44 • Rainbow Tours, ul. Fredry 7, tel. (061) 52 03 44 • WCT, ul. Dąbrowskiego 5, tel. (061) 48 13 42 • Rzeszów First Class, ul. Asnyka 6, tel. (017) 62 54 25 • Stargard Szczeciński Orbit, Rynek Staromiejski 5, tel. (092) 77 11 02 • Szczecin Unity Line, pl. Rodła 8, tel. (091) 59 56 92, fax 59 56 73 • Agencja Promocji Turystyki, ul. Wyszyńskiego 29, tel. (091) 34 04 40 • Warszawa American Express Travel Poland, ul. Krakowskie Przedmieście 11, tel. (022) 635 20 02 • Elect Service & Travel, ul. Szpitalna 5, tel. (022) 27 65 89 • First Class, ul. Nowowiejska 5, tel. (022) 25 54 84 • Getz International Travel Sp. z o.o., Al. Jerozolimskie 56c, tel. (022) 630 27 60 • Holiday Travel, ul. Armii Ludowej 15, tel. (022) 25 95 01 • B.P. Polonia, ul. Krucza 17, tel. (022) 621 57 79 • Rainbow Tours, ul. Wilcza 51a, tel. (022) 625 79 27 • Rex Travel Sp. z o.o., ul. Zamenhofa 13, tel. (022) 635 52 52 • TAU Agencja Turystyczna, pl. Trzech Krzyży 16, tel. (022) 621 28 56 • Weco – Travel, ul. Chmielna 132/134, tel. (022) 658 17 59 • B.P. Wolff, ul. Tamka 38, tel. (022) 26 96 04 • Wrocław Orbis, Rynek 29, tel. (071) 33 371 • Sports Tourist pl. Legionów 1, tel. (071) 30 746 • Zakopane Trip, ul. Zamoyskiego 1, tel. (0165) 159 47 oraz wszystkie oddziały Carlson Wagonlit Travel, Orbisu i Sports Tourist w Polsce.

Po że tym można było otużymować na kartki dyleb. w „Bratnicku” były po dyleb mniejsze kolektki niż przed złepaniem. Duro kolegów z Uchelnii miasto rozdawało na wsi i otużymowali dyleb z domu, więc dyleb nie oddawali kartki nam mieszkającym na bruku miejskim. Chodziłam z plecakiem na plecech i dżipki kolegom pochodziły wiejskiego otużymowania codziennie w kółko powozi dyleb więcej. To ułatwiało mi wykaranie nie wolimy, szczególnie Andrzeja i Janusza, którzy woli nie po-
 tęp, a powozi dyleb były bardzo miłe. Wnioskuję kiedy był już z nami Andrzej, Pojeto postanowiła, że idziemy we dwie zrobić ostatecznie resztę rzeczy z ulicy 3° Maja. Była to niedziela, ciepła pogodna jesień. Ja nie chciałam iść i powiedziały, że poco mamy dżipkę, kiedy w poniedziałek ~~we~~ mogą wziąć furę z koniem i bez wysiłku wysłuchają porywiec. Natomiast na kategorię upór Pojety, że mamy natychmiast iść znowu. Postanowiły. Kiedy na nasz dzwonek do drzwi otworzył nam młody człowiek w ciemnej pomieszczeniu ja zrozumiałam że coś niedobrego dzieje się. Pani Nela była pedantką i kiedy teraz zobaczyłam pleszcz zamycony na skrytą pototwórtych drzwi sprawa mi była jasna. Pomieszczenie natychmiast ze nami zamknęły drzwi na klucz i od razu zaprosił do drugiego pokoju. Tam było jeszcze dwóch wycho- wych. Nie czekając na ich pytanie zdjęłam zawieszoną przez siebie na parku swoją drugą kienkę i wybiegając najbliżej stojącemu wy- kownemu powiedziałam: „proszę! wróćcie!” To ich trochę zaskoczyło i zdziwieni zapytali dlaczego mówisz o rewolucji. Powiedziałam, że w tym domu gospodyni otużymowała ide-

blinogier

almy ponedle i widze jak to obecnie wyglą-
da wiem ze mam do czynienia z Ułdsem
Bespieczeństwa - wiodem prosty. Po naszym
wyposunięciu, że pułkownicy po swoje rzeczy
karali zaprowadzić się do polojku w którym
są nasze rzeczy i przed obroczeniem wólc
powiedzieć co w uchi mamy. Ocyprskie
spisano nasze personalia. Ja musiałam
podać od kiedy jestem w Polsce i t. d. Podpisy-
wali i polecieli pocelować w jednym z poloj-
ku. Był to polojk ledony wstanie przedtem z
Pojatą mieszkającą. Pojata usiadła, a wst-
cicie lekko przypadła na bregu knesta nie
zdejmując płaszcza ani kapelusza i cicha-
ła że teraz nam pozwolę wyjść. Ja zdałam
sobie sprawę, że trafiliśmy w tak zwany „kocioł”.
Pomocni U.B. organizowało w różnych mies-
kaniach gdzie kogoś acentowali zatrzymy-
wanie absolutnie każdego kto do tego wien-
kanie po coś zgodził się i nie wypuszcza. Try-
mali tak aż dopóki nie wytopali wszystkich
na kogo to pułapka była zastawiona. W
mieszkaniu Nili, której acentowano i odwa-
zu wzięto, zatrzymano po za Tęczyńską-
mą W. J. N.-u, ledony narzek nie zostam
mieszki pułapkiowych osób. Między innymi
mieszkała w jednym z polojk genewatowa
Zamiska. Była to wyjątkowej energii kobieta.
Po wejściu do obstarata wszystkich tych
ludowych oficerów i zażądała natychmiast-
owej rozmowy z Cyprukiewiczem. Ci zascho-
wani postawę z miejsca telefonowali się
z Cyprukiewiczem, którego genewatowa odpo-
wied-
nio obstarata ^{rozmowa} i ledony polecenie zostało

A. Linde

ustychniewał zwołanie z aranku domowego.
Wysła odpowiednia przez ubożców z całym
z ich strony umiłowaniem. Ale skończył pomyśle-
niesystematycznie do generalnej, to już jej nie
wypuścił i była z nami do końca to jest
pięć dni tygodnie. Tak więc i listonosz
był i majster, którego wreszcie zamówił
p. Miko dla przeprowadzenia ciepła w łazience.
W mieszkaniu było cztery pokoje i w ka-
dym ktoś inny mieszkał, tak że do każdego
z tych osób w przeciągu tych dni ktoś za-
wiódł się ze znajomych i był zatrzymywany
bez możliwości powiadomienia gdzie jest
i co z nim dzieje się. Ja z Pajołem spotykałem
na fotelu wykładanym pojedynczym we dwie.
Rano po naszym wstaniu kładł się na nasze
miejsce jeden student z architektury, który
miałby zasnąć podłodze i odejść potem
na tym fotelu noc. ~~Podłoga~~ Reszta spała na
podłodze jak śledzie. Komórki były sytne
bo ten majster wrócił się do gimnastyki
spodniek i gotego toru - więcej nie mógł
spać. Zresztą on cały dzień chodził po po-
koju z rozpaczą jak mógł go zatrzymać i
to z odpowiedzialnością! Odpowiedzialność
jak to nam wszystkim zapowiedziano, było
wyszedłoby gdyby ktośkolwiek próbował uciec.
Copróż trudno sobie wyobrazić żeby przez dwa
z trzema piętra ktoś mógł z nas uciec, ale
taką wspólną odpowiedzialnością nas obci-
żano. Wyszło się musieliśmy sami. Ubożcy
z naszej grupy wybrali mnie i tego studenta
z architektury do dokonywania zakupów.
Wychodziło to w ten sposób, że na kartce up-

M. Linde

towarzyszy kogo o co prosi i za otrzymywanie od koi-
 dego z ratujących pieniądze inny kryptosłowny.
 Odcyphać słowny pod eskortą ale morderc-
 uez. My słowny puodem, a zranieni ubowce
 z revolverem wsunętych nie brachu za pas
 i tynniejszy ręk ten revolver. Młodzież jest ubo-
 dostę i dla podrażnienia ubowce udaje że to
 przypodkroś wplem wchodzący do domu
 sklepików oddzielnie. Ten nie wieć prowa demos-
 trować się w ciemnym miejscu i ciemnym usi-
 towa^{urze}tych słowny nas obaje jednocześnie słow-
 uez od jednych drzwi do drugich. Odcyphać
 nie było słowny żebyśmy mogli jemu wr-
 uez się, bo zdawałoby się sobie dobre spow,
 że ucierpieli by wszyscy ratownicy w miar-
 komin i nasze rodziny. Przez okno w kuchni
 zobaczyłam Andrieja jak ustawa wypatrzeć
 co może się dzieć w tym mieszkaniu. Zostanie-
 ne nie pozwolili nam podchodzić do drzwi
 i nie mogłam dać mu znać, że żyjemy.
 On był nie tyle śledzą, że nie próbował do-
 bić się do mieszkania. Zwiadom tylko
 państwo Jęstufbskich żeśmy zaginęły w dziwny
 sposób. Chyba oni pomogli nam pisać ten
 roz, bo było to tu po jego przyjeździe do
 Warszawy. Miał zamiar rozpocząć studia
 na Politechnice. Jego zainteresowanie wówczas
 były budową konstrukcji samolotowych.
 Jak się później dowiedziałam to akurat w tym
 czasie poszukiwał mnie Tadeusz Deshorski
 ten, który przed wojną był profesorem Brodnicki
 w Wyższej Szkole Budowlanej. Odnalazł pana
 Jęstufbskiego i u niego szukał adresu mojego.
 Pan Jęstufbski powiedział mi, że właśnie jestem

M. Linde

rozmyślano przez U.B. i siedzą w „kotle”. Od tej chwili nie doświadczy życia. Podobno on właśnie podjął pracę w Urzędzie Bezpieczeństwa. Jego przedwzrostowe lewicowanie przybrało kształt wymiarów. Byłam bardzo zadowolona, że sam miał spotkanie ze mną. W czasie życia w „kotle” zdarzały się i tragiczne sytuacje. Odsi ożenił się, że mójster od kanalizacji był na budowie doświadczył ochrony przemysłowej. Byli to uzbrojeni oddziały robotników, które miały za zadanie pilnowanie, żeby nie było dywersji, lub sabotażu. Odsi Ci jego podstępni zostali zaalarmowani przez rodzinę mejs- tra, że on został chyba pochwycony przez partyzantów, czy tak zwanego wroga klasowego i uwięziony w mieszkaniu gdzie miał coś rezerwować. Oddział ten z oporami doprowadził na rynek rozpoczęt podchody pod więzienie. My w mieszkaniu zobaczyliśmy, że nagle naci wojownicy nas pilnujący zostawili karabin maszynowy w przedpokoju skierowany ku drzwiom. ~~At~~ Nas podprę- dzili od okien i karali siedzieć na ziemi. Ruch! Ruch! Bieganie po schodach. Mejs- ter z odległości przez okno poznał swoich i zaczął sobie wycierać oczy z głowy wstępując do wejściowych osłonek. Ci w faworku okien nie zwrócili uwagi na to co on robił. Uzbrojeni robotnicy ~~z~~ jak przez uchylone drzwi, bo po rozdwojeniu ubiegę obronili je, zobaczyli karabin maszynowy, to po schodach biegli wylecieli i poukrywali się pod mostem ze strachem. Ubojcy pobiegli za nimi. Wtedy my dopadliśmy do okien

M. Kuczyński

i konolidujemy ze dniech jak obie strony pod mostem kawił się w ciu ciu bably, i wencie kta spohajnie powiedniał o co chodzi porostatemu do putnowania nas lebekowi. Napster uprosił go żeby resztę lebeków przypisał. Tak to „awolska” awantura skończyła się. Rannych nie było, ale ewencji sporo. Po dwóch tygodniach trzymania nas zwolniono. Nic nie wypadło, nawet przepraszam nie powiedzieli. Przez jakiś czas jednak: Pojato i ja wysuwaliśmy, że byliśmy śledzone. Nieoschowanie przed nosem nam pojawiali się jak nie jeden to drugi z tamtych lebków pięknie kłaniając się i próbując namięzać rozmowę. Oczyszczenie uciematyśmy jelićkolwiek rozmowy. Wpew wstydyliśmy się, że ktoś taki może z nami próbować rozmawiać. Bedyliśmy się ich i ja nauczyłam się zdołała w tłumie ich wypatrzeć i manewrować tak żeby mnie nie zauważył. Po dłuższym czasie dowiedzieliśmy się, że p. Mita popełniła w więzieniu samobójstwo. Było to w wyniku oszustwa w czasie śledstwa zastawionego w stosunku do p. Miti. Powiedziano jej, że wszystkie zwolnią z więzienia jeśli ona poda nazwiska osób będących w organizacji W.J.N. Pani Mita była Turemkiem między dowódcą W.J.N. w kraju, a władzami przebywającymi w Londynie. Oczywiście nie dotknęli słowa, a jeszcze większych dokonał awantur. O szczegółach dowiedzieliśmy się odwiędzając po wypuszczeniu z więzienia p. Miti szwagierkę. Pojato wzięła mnie ze sobą, bo po tamtych przeżyciach widocznie sama była się iść do tego mieszkania. Pani ta po uciążliwych wciściach więziennych z trudem wróciła do st. Jak przypisywały kłótnie w łóżku. Niczego nie

K. L. Mity

było w całym mieszkaniu. Pojato wypytywała o
 różne szczegóły. Ja siedziałam obok i milcza-
 łam. Popytywała się smutnej i znerwowanej
 buri ładnej kobiety. Po jakimś pół godzinie, a
 może 45 minutach zdecydowałyśmy się porę-
 czać, żeby jej nie przesadzić. Pojato wypytywała
 o wszystkich znajomych. Ja też zęgnając się
 z nią zadawałam jej jedno jedyne pytanie. Ze-
 pytałam: „proszę pani czy ma Pani z czego
 żyć?” i sięgnęłam do torebki dając jej tyle
 ile miałam przy sobie pieniędzy. Ona ze tra-
 wni w oczach powiedziała, że bardzo wielu
 przyjaciół i znajomych ją po wyjściu jej z wię-
 zienia odwiedziło, ale tylko ja spytałam
 ją czy ma z czego żyć. Po wyjściu od niej Po-
 jato zdziwione spytała mnie skąd ja wiedzie-
 łam, że ona jest bez pieniędzy. Nie potrafiłam
 na takie pytanie powiedzieć. Pojacie cohol-
 wiek. Dla mnie było jasne sprawa i to ja nie-
 mogłam zrozumieć jak tyle osób ją odwie-
 dziło i wikt, dostawnie wikt nie zastanowił się
 nad tym z czego ta kobieta ma żyć. Później
 pomogłyśmy Pojate jej znaleźć pracę. Z pierw-
 szej swojej pensji przyniosła mi małeńki bu-
 kiecik kwiatków. Zaczęłam dla mnie bar-
 dzo wiele, bo byłam z całego odrzucanego ser-
 ca. Pomysł zaczął się nasze życie w domku
 fińskim ulżyć. Z budowy ~~w domku~~ ^{jako} na gro-
 dę otrzymałam normalny stół z jedną
 szufladą. Również cięsto na budowie zbit
 mi z desek zbitych niedużo ławek.
 Były to pierwsze nasze meble. Treba było
 myśleć o sprowadzeniu rodziców ze Wschowy.

leśniak

dawniej codziennych notatek, a przynajmniej
 nie kienęco nie edukacyjnym faktów różnych
 zdaneń. Teraz musimy poprawić to co opisano
 wcześniej - strona 643. Nazwisko p. Miła istnieć
 powinno. Nazwisko się Malessa, a nie Millerowa.
 Później wyjęta mi też, że p. Miła popełniła
 samobójstwo nie/więzieniu - str. 652, lecz już
 po wyjściu. Nre wytrzymata presji swego środowiska.
 Wszyscy bliscy jej zumejmi byli przekonani,
 że to ona wydała nazwiska osób prze-
 ciwujących w W.I.N.ie. Tymczasem to było jed-
 nak inniej. Zmuszono ją do wydania lu-
 dzi, ale podobno ona czegoś nie wydała.
 Ubojcy jednak mieli swoje metody wyte-
 piania wsypstuch i być może celowo przy-
 sledztwaś zasugerowali ślad takiej wiedzy
 wsypstuch o wsypstuch. Miła nie miała
 możliwości udowodnienia swojej niewin-
 ności wybrata śmierć. Może historycy jak
 dotrą do dokumentów ubelnych wyjęta
 tę tragiczną i niepotrzebną śmierć. Napisa-
 tam, że wstąpiła na Wydział Architektury
 Politechniki Warszawskiej - str. 646-. Zapom-
 niotam opisać jak wyglądał egzamin ~~ona~~
 wstępny na ten wydział. Był to pierwszy rok
 nauki w Warszawie po wojnie. Egzamin skła-
 dał się z dwóch części. Pierwsza to egzamin z
 rysunku, zaś druga część to nie tyle egzamin
 był co rozmowa z dwoma profesorami. Z wyko-
 naniem rysunku z podanego modelu nie wie-
 tam opisać żadnego problemu. Rozmowa ze-
 mną ~~przez~~ przeprowadzali prof. Gutt i prof. Ka-
 minski /to ten pletyk, którego opisywałem

A. Kuczyński

Muze polskiej historii i sztuki
 i kupa - a jej zbiór -
 w tym epizodach. do 1000 osób
 posiadane - prezent.

Tablice z plezji 100 - letnia rodzin
 : 60 - letnia i więcej
 Na oblatywnym murze literatury
 w zachodzie - cyfrowo - 1170 wch.

Została posiadane - ale ze względu od
 tablic Pomorskich -
 sto i więcej w tym w tym w tym w tym

Tablice ciekawe i ciekawe qd'oneś Ah
 gen Nib - Panteon Nossowidany, wielo-
 cyzmy. Wawrony -

Tablice w tym - opat statutu prezydent
 w bionie Halnenu -
 Rachtan Zdzisław. - pow. Helny - prezydent

Gatko - Stowarzyszenie - w tym
 i Gatko - 3 lata.
 w tym -

- U Bieda sprawa -

stowarzyszenie panie z tym Pomorski
 i wita

nie z tym
45-letni - szereg Muzy

- Gatko - do. Wawrony
 2-3 lata.

Wklein
także w oczach "brzydki"

28 października 43 - 4 toż. obywatela wchodzący
(20 tysięcy) : zyski z lotto -
: dziesięć lat leżała - przycięli je tan
w 35 - miażdżycę szereg Tesco. zęby -
- od SZP - jedyny szef. LG. -

w Chotowie Pomocy : Natasza - zlot w
pari, the w w w : -

19/20 min -

basilisk - niegrzecha bni. -

Mokotowskiej tango andrusowskie...

Hulaj więźniu, hulaj!
 Ile cęla da!
 Taniec twój więzienny -
 spacer - na dwa pa!

Do sąsiada stukasz grzechną:
 "co byś zjadł dziś?"
 - A on: "G e ś".
 Kiepski wariat, niebezpieczny,
 w celi gęsi, chociażby jeść...

Hulaj więźniu, hulaj!!! i t.d.

Gęsi na wsi skubią trawkę,
 gęsi - wolnym można jeść!
 Ty tu przyszedł na poprawę -
 żryj kapustę, Bracie, żryj!

Hulaj więźniu, hulaj! i t.d.

Niema to jak w Mokotowie:
 siedzisz sobie niby pan,
 w nosie dżubiesz, żryć ci dają
 i co robić??? - nie wiesz ani...

Hulaj więźniu, hulaj!!! i t.d.

/piosenka/

FLIRT WIEZIENNY

Odpowiedź Rafowi na Jego:

"Ty nie będziesz pierwszą,
--musisz pogodzić się z tem,
ale moją ostatnią,
najcudniejszą snem...

Ale ja chcę być jedyną!
Pierwszą i ostatnią!
Nie pomogą trele -
nie dam zwieść się w matnię.

Chyba, że przysięgniesz,
że tam na wolności -
będziesz taki wierny,
jak tu w swej miłości.

Gdzie tysiące kobiet,
a Ty, niby - granit.
Każda kusi zwodzi,
a Ty, z żadną - za nic...

Może wtedy kto wie
i ulegną pianom,
trelom i poświstom,
słodkim twym śpiewanion...

I za latek dziesięć -
więźniarka "Marcysia"
może i obdarzy -
więźnia "Rafa" pysiem.

Choć oboje nieco
trzęsący i starzy -
pogwizdując sobie -
staną przed ołtarzem.

Dzieci nieć nie będą,
poprzysięgli - to wiem:
bojąc się, że małych -
zamkną w Mokotowie.

Bo ze krwi Akowskiej
faszystowskie dzieci -
mogą chcieć obalić
Demokrację przecie.

Albo ot - na przykład -
z zemsty za Mamusię -
Różańskiego w celi -
zamknąć i udusić!

Trudno i bez dzieci
ta robota miła.
Wiedzą o tym wszyscy -
niema co ukrywać.

Więc "Raf się już teraz
słodko oblizuje...
i coraz goręcej "
"Marcysię" miłuje

A "Marcysia" marzy:
być Jego jedyną
pierwszą i ostatnią -
Rafała - dziewczyną...

Jedno jest niedobrze,
że "Raf" się pośpieszył.
I, że ma już - ~~żonę~~ -
i Nią - będzie cięszyk.

Więc "Marcysia" wie już:
na złość "Rafałowi" -
do własnego Meza -
wróci - a niech to wie!!!

S. † P.
EMILIA z IZDEBSKICH
MALESSA-STAMIL
ŻOŁNIERZ A.K. PSEUD. „MARCYSIA”
SZEF KOMÓRKI „ZAGRODA” KOM. GŁAZK.
ODZNACZONA ORDEREM VIRTUTI MILITARI
† 1908 † 1949

Polsko-Czechosłowacką Konferencję Historyczną (Polski i Czeski Cieszyń 1957). Zainicjował opracowanie wielotomowej „Historii Śląska” PAN. Był niezwykle czynnym popularyzatorem polskich tradycji Ziem Odzyskanych, pisał prace z tego zakresu, wygłaszał odczyty, występował w radio i telewizji, organizował zespołowe akcje popularyzacyjne. Został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1947), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1962), Odznaką Pioniera, Odznaką «Zasłużony dla Dolnego Śląska», Odznaką «Budowniczy Wrocławia». Otrzymał też nagrody: Zarządu Głównego Polskiego Tow. Historycznego (1948), ministra szkolnictwa wyższego (1956) i miasta Wrocławia (1960). Zmarł 20 VII 1968 we Wrocławiu.

Z małżeństwa z Ewą ze Szweigerów (ślub 1924), historyczką, profesorem Uniw. Wrocł., pozostawił córkę Kazimierę, bibliologa. Praca M-ego *Zarys historiografii polskiej do 1914 r.* i inne jego materiały naukowe znajdują się w Bibliotece Zakładu im. Ossolińskich we Wrocławiu.

Skowrońska A., Bibliografia prac prof. dra K. M-ego za lata 1923—1963, „Sobótka” R. 19: 1964 nr 1—2 (ofiarowany M-emu w czterdziestolecie jego pracy naukowej) s. 211—24; Rutkiewicz I., Archipelag nauki, Wr.—Kr. 1966; — Heck R., K. M. (28 X 1897—20 VII 1968), „Studia Hist.” R. 12: 1969 nr 2 s. 304—6; tenże, Prof. dr K. M., „Sobótka” R. 23: 1968 nr 3 s. 481—4; Korta W., K. M., sylwetka uczonego i człowieka, w: M. K., *Studia nad dokumentem polskim*, Wr.—W.—Kr.—Gd. 1971 (wydany pośmiertnie zbiór prac M-ego z zakresu dyplomatyki, tamże bibliogr. prac M-ego); Leszczyński J., K. M., „Kwart. Hist.” T. 76: 1969 nr 1 s. 263—6; Uniwersytet Wrocławski w latach 1945—1970. Księga jubileuszowa pod red. W. Floryana, Wr. 1970; — Gostomska Z., Delegatura Ministerstwa Oświaty we Wrocławiu 1945, Trudne dni, Wr. 1960 I; — Arch. Uniw. Wrocł.: Materiały związane z działalnością M-ego w Delegaturze Min. Oświaty i na Uniwersytecie; — Papiery osobiste i korespondencja znajdują się w rękach rodziny, która po uporządkowaniu przekaże je, wraz ze wspomnieniami żony, B. Ossol.

Roman Heck

Malessa z Izdebskich Emilia, pseud. Miłasa, Maniuta, Marcysia, (1908—1949), kapitan Armii Krajowej. Ur. w Rostowie nad Donem, była córką Władysława i drugiej jego żony, Marii z Krukowskich. Ojciec po przyjeździe z Rosji był sędzią pokoju w Horochowie przy Sądzie Okręgowym w Łucku. M. ukończyła szkołę średnią w Dubnie. Po śmierci ojca pracowała w Głównym Urzędzie Statystycznym w Warszawie, po czym wyjechała do Gdyni, gdzie wyszła za mąż za ekonomistę Stanisława Malesę, zatrudnionego przy budowie portu w Gdyni. Mieszkała w Gdyni, a od r. 1937 w Warszawie. Nie pracowała zawodowo. Z mężem rozeszła się w r. 1939. Odznaczała się inteligencją, urodą i energią oraz osobistym urokiem. Po wybuchu wojny niemiecko-polskiej zgłosiła się do wojskowej służby pomocniczej.

Odbyła ją przy dowództwie 9 p. ułanów małopolskich, jako kierowca samochodowy. Przełożonym jej był dowódca pułku ppłk Klemens Rudnicki. Po zakończeniu walk, na propozycję Rudnickiego, przeszła do podziemia. Nie należała do żadnej partii politycznej.

Od połowy października 1939 M. była organizatorką i kierowniczką komórki łączności zagranicznej w Oddziale V sztabu Komendy Głównej (KG) Służba Zwycięstwu Polski, potem w Związku Walki Zbrojnej i Armii Krajowej (AK); komórka (później samodzielny wydział w ramach Oddziału V) miała kolejne kryptonimy: «Zenobia», «Łza», «Załoga», «Zagroda». Zadaniem owej komórki było podjęcie i utrzymywanie łączności pocztowo-kurierskiej między krajem, rządem emigracyjnym i ośrodkami emigracyjnymi na Węgrzech, w Rumunii, Szwajcarii i Francji. Dla istnienia tej łączności uruchomione były i podlegały: M-ie: Centrala w Warszawie, gdzie precyzyjnie przygotowywano pocztę do ekspedycji (maszynopisy, szyfrowanie, mikrofotografowanie i zabezpieczanie przesyłek kurierskich), oddział o zmiennym stanie liczbowym sięgającym do 100 ludzi w Warszawie (kurierów i personelu pomocniczego), organizacja i nadzór nad punktami 12 tras kurierskich krajowych i przez środkową Europę (Węgry, Włochy, Niemcy, Austrię — przez Czechosłowację, Francję, Szwecję, Hiszpanię, Portugalię, Jugosławię), przez Małą Azję (Turcja) i płn. Wybrzeże Afryki (Kair), przez Gibraltar, «legalizacja» kurierów i emisariuszy. Służba na odcinku M-y przez cały okres konspiracji działała sprawnie, wychodząc obronną ręką z wielu zagrożeń w kraju i na trasach kurierskich. Dopiero w marcu 1944 miała miejsce większa wpadka «Zagrody», paraliżująca na dłuższy czas łączność kurierską Komendy Głównej AK ze sztabem Naczelnego Wodza w Londynie. Komórka kierowana przez M-ę wysłała prócz wielu kurierów m. in. polski karabin przeciwpancerny, żądany przez sztab francuski, komplety klisz, map taktycznych i planów miast, klisze «młynarek» (tak zwano drukowane w Generalnej Guberni banknoty) dostarczone przez personel polski w Banku Polskim, sporo wzorcowych dokumentów na niemieckie dowody osobiste oraz oryginalnych dokumentów niemieckich, zdobytych przez wywiad AK. Ponadto komórka przejęła (prócz kurierów zagranicznych) bardzo liczne przesyłki pocztowe i pieniężne oraz materiałowe z Węgier, Rumunii i Niemiec, a początkowo także zrzuć lotnicze z Anglii.

Po wybuchu powstania warszawskiego M. pozostawała w odwodzie sztabu KG AK, z którego przeszła do «Batalionu Szturmowego» kpt. Ruma, walczącego w Śródmieściu. Pełniła funkcję kierowniczkę kancelarii batalionu. Za całokształt pracy w AK została awansowana 23 IX 1944 do stopnia kapitana (rozkazem KG nr 871/Bp) oraz otrzymała Order Virtuti Militari V kl. W czasie

rozwiązywania AK M. nadal kierowała komórką przerzutową w Krakowie. Pełniła tę funkcję również po utworzeniu nielegalnej organizacji «Nie», a następnie przy płku J. Rzepeckim jako delegacie Sił Zbrojnych na Kraj i w organizacji konspiracyjnej Wolność i Niezależność (WiN) w Warszawie. Ok. 20 X 1945 M. na własną prośbę uzyskała od J. Rzepeckiego zwolnienie z działalności konspiracyjnej i rozpoczęła pracę w Min. Pracy i Opieki Społecznej.

W dn. 31 X 1945 została aresztowana przez organa bezpieczeństwa PRL. W styczniu 1947 zasiadła na ławie oskarżonych w procesie kierownictwa WiN-u (tzw. proces Rzepeckiego i towarzyszy). W dn. 4 II t. r. została skazana na dwa lata więzienia, a 6 II ułaskawiona wraz ze współoskarżonym płkiem Rzepeckim, Sanojcą i innymi przez prezydenta B. Bierutą. Podjęła pracę zawodową i wychowywała adoptowaną sierotę.

Zmarła śmiercią samobójczą 5 VI 1949. Pochowana została na warszawskim cmentarzu Bródnowskim.

Fot. w posiadaniu Heleny Rudzińskiej w W.; — Chlebowski C., *Pozdrowcie Góry Świętokrzyskie*, W. 1969 s. 327; 381; — Stromenger A., *Człowiek z zakalcem*, W. 1970 s. 88; — „Głos Ludu” 1947 nr 7 s. 8, nr 14 s. 8, nr 17 s. 4 (tu zeznania M-y), nr 34 s. 1, nr 36 s. 1; — List M-y z 13 III 1947 do Zofii Popławskiej w posiadaniu Marii Karskiej w W.; — Informacje rodziny (Haliny Skokowskiej) i przyjaciół (m. in. Elżbiety Zawackiej).

Antoni Sanojca

Maleszewski (Jaxa-Maleszewski) Janusz Zygmunt Jakub, pseud. Zygmunt Jagrym (1879—1942), pułkownik kawalerii W. P., komendant główny Policji Państwowej, senator. Ur. 1 V w Czarnocinie (pow. Piotrków Trybunalski), w rodzinie ziemiańskiej, był synem Hilarego, powstańca z r. 1863, i Marii z Krasnodębskich. Uczył się najpierw w szkole realnej w Warszawie, z której został wydalony za udział w akcji patriotycznej młodzieży szkolnej, następnie kształcił się prywatnie. W r. 1902 ukończył Akademię Handlową w Lipsku i tamże rozpoczął studia rolnicze na uniwersytecie. Równocześnie prowadził działalność oświatową wśród wychodźców polskich w Saksonii. Po przerwaniu studiów przystąpił do pracy w zawodzie handlowo-przemysłowym, lecz wkrótce wrócił do kraju. Dn. 5 VIII 1914 wstąpił do Legionów Polskich. Otrzymał przydział do kawalerii, odszedł z II Brygadą w Karpaty na Węgry. W styczniu 1915 spadając z konia doznał złamania nogi. Po wyleczeniu powrócił do 2 szwadronu 2 p. ułanów na front i, jako dowódca plutonu, 13 VI t. r. w szarży pod Rokitną został ciężko ranny i dostał się do niewoli rosyjskiej. Po bitwie awansował na chorążego. W listopadzie 1915 powrócił z niewoli — w drodze wymiany — z amputowaną nogą i leczył się przez rok. Jesienią 1916 odkomenderowany został do Inspektoratu Werbunkowego w Warszawie.

Polski Słownik Biograficzny, Tom XIX, z. 2.

Dn. 22 XII t. r. M. otrzymał stopień podporucznika. W lipcu 1917, przydzielony do Biura Komisji Wojskowej Tymczasowej Rady Stanu (TRS), był sekretarzem referatu spraw ogólnych i kierownikiem kancelarii, później sekretarzem generalnym i w końcu referentem personalnym. Z Komisji Wojskowej TRS odszedł 1 VIII 1918 na stanowisko kierownika Głównego Urzędu Zaciągu Polskiej Siły Zbrojnej. W połowie października t. r. M. awansował na rotmistrza. Dn. 4 X 1918 został odkomenderowany do Sztabu Inspektoratu Lokalnego (późniejsze Dowództwo Okręgu Generalnego) w Warszawie i objął oddział spraw oficerskich. W styczniu 1920 M. wyznaczony był szefem sekcji w Oddziale (personalnym) Sztabu Min. Spraw Wojskowych (MSWojsk.) i na tym stanowisku pozostawał do sierpnia r. n. W czasie wojny 1920 M. był czynny w Radzie Obrony Stolicy przy Delegacie MSWojsk.

W r. 1921 M. otrzymał stopień podpułkownika ze starszeństwem od 1 VI 1919 i został wyznaczony na szefa wydziału organizacyjnego w dotychczasowym V Oddziale. Na tym stanowisku M. pozostawał przez cztery lata. Przygotowywał tutaj pragmatykę i przepisy regulujące życie korpusu oficerskiego. W r. 1923 awansował na pułkownika. Z dn. 5 VI 1925 odszedł ze Sztabu Generalnego W.P. do Gabinetu Ministra Spraw Wojskowych. Nie pełnił wówczas żadnej funkcji, bardzo często chorował. Podczas przewrotu majowego 1926 r. stanął po stronie J. Piłsudskiego. Był członkiem Komisji Likwidacyjnej utworzonej pod przewodnictwem gen. L. Żeligowskiego w związku z wypadkami majowymi. Po ukończeniu prac tej komisji został oficerem sztabu do zleceń ministra spraw wojskowych. W październiku t. r. był przez dwa tygodnie szefem Wydziału Wyznań Niekatolickich przy MSWojsk. Dn. 31 X przeniesiony został w stan nieczynny i skierowany z dn. 4 XI 1926 na stanowisko Komendanta Głównego Policji Państwowej (PP). Według M. Rataja („Pamiętniki”) był «Maleszewski, zdolny do wszystkiego, zdolny ... do odkomenderowywania swoich podwładnych do urządzania bandyckich napadów na przeciwników politycznych». Urząd Komendanta Głównego PP pełnił do 25 I 1935. Jesienią t. r. został wybrany senatorem RP z woj. kieleckiego. W senacie wchodził do komisji administracyjnej i komisji wojskowej. Zmarł w r. 1942. Działalność jego w ostatnich latach przed śmiercią nie jest bliżej znana. Miał liczne odznaczenia, m. in. Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Walecznych 3-krotnie, Legię Honorową i in.

M. był ożeniony od r. 1909 z Jadwigą Marią Dunin-Borkowską (ur. 16 VIII 1890), sanitariuszką w r. 1920, organizatorką i przewodniczącą do r. 1935 Stowarzyszenia «Rodzina Policyjna», wiceprzewodniczącą Zarządu Głównego Stowarzyszenia «Rodzina Wojskowa».

W szkole na Siennich - świąt 600. -
 tu zgineń mathe - pow. Maria Radwańska -
 11 lipiec 80 - zginił generyng stanu wojennego - dechyl
 Bawili - po pogrzebie Berlinga -

Marusia przed wojną w oddziale II -
 Radwańskiego Jan - Janusza - toż - wstąpił - w 1898
 Marusia powołaniem - Ojciec Conflict z Rydem
 z Reteret - w oddział odd. II - Szt. Gen. -

Przeżył do końca w por. skupiają inteligencję
 żydowską - wpl. ciążach żydowskich -

Psychodita do nas przeto na Doneyli na
 Grochów. bardzo etnicznie, schowane, budzą sym-
 patię - (być może była w piśmie uczestnikiem)
 iż w paracetamolu ślepi -

Helena twierdzi, że Marusia, 45 była
 zetymowa - M. Parowski twierdzi, że preparation jej
 legendy. Jak to się stało, że psychodita przed-
 14. VII. 46. - a przed lipiec 47 - i 6 lat.
 wyjechała z SI - na zdrowie, przepłyty i potem
 powróciła z ich repitacją proste o jasności
 ale nie się zgodziła i wtedy ułtów Bonowli -
 chyba zioży ze niej - Bonowli na procesie ujęt
 się ze Helene.

Był u nas Bonowli u 44 z p. Poliszowliem (gen.)

~~X~~ Pande Odolke z procesu Helene ewdykie
 a na procesie ledka Dunie - gen. oświadczył -
 zioży oświadczenie, że ledka ułtów w dół

koubaili niat upadly i Gdyni - prync-
 zione op ne kosyloz i ze chyl,
 odierione do Gdyni - Oficer, uton zjmo-
 vat sig transportem tyh weli - wozniaten
 koubalewli - Oficer MBP. - i I. Dep.
 Leon - to on opowiadali. i kinyndiezo.

Aleksander Paszkowski Gen. - zdegnedoway do
 pili przez Gornik - zref gupy PKWN.
 zdiecie Sierosa i PKWN - miesteczko

Căpîto - prizonier : înta . an
 arestănt - Baboie năi Melorle : feli
 oare - to 46 năi . - ucilei co . Ciclei

Nastupne iei ienta , nedy năi baboie o 49
 colu - Otronsian iei dree - nederic ygnet . (ineen
 ic otrionli) Menyul talr ile ygledess . . .
 Rrepedi năie oarelet , ie obic ie ygnet
 ode năie yglet pœedibinâ : năie
 obicuat , ie iœiricic ie pœedite năie
 - e ygnet năie , to năie obicic . Cău
 Felu - popetiam sanobitro . Baboie . iœ
 năie z tyn iœ . To ygnet năie obicic .

Melorle ygledit o 51 - : năie , ie
 Rrepedi dăi ois pœedic : năie obic
 Melorle byia peone ie M. năie .
 Căuicel iœ . Antonio
 talr At . : Căuicel - pœedite evidenciœ pœed
 pœed . ie M. byia ygnet boe

Ore tœendit . ie Rrepedi to od iœ ygnet
 Rœicicel -

Mensrethorle 111a / 506

lăg lăleuic .
 z zœeug boe

"Kuphe" w postaniu u Gat. "Ruma" - 30 dniem
 dojdzie "Mavayia" - w 3 tygodniach zregeneruje - chodzie
 z regimem - Mavayia zregeneruje - chodzie -
 Giebole kultua baze - stowale, kolonne oiwicinalu,
 jeden pade, biece dwoile i do domu do siebie.
 - nie chieci rejic zeznawionym - Mad Jean zystrojan
 parial z uzy - ka dwai diewi u szpitalu.
 - u Pawkowic - dila z chieciem - "Ciotke" zowa
 lelene 3 mgis i (w 3) i lelene wat z woskow
 z uletti do gabinetu - i p. Nowakowa bity iwe
 uduos i gabinet bity punktem "Mila" - Nowakowa
 iwalidca po H-H. e Siwia "leni" sienoty
 Teri siostrenicem - Michet Westfaleriz - sibatu
 Nowakowi - ka quacch phew Ebaniciele -
 siechi Nowakowa z Siwia - dila, ze e u 6
 ze diechu Gedie lepiej 3latle. to
 u cretie postawia - i chiechu przy wes.
 u oluesie Lepituleci - chiechu ze kuchu
 Lepituleci - pow. "Geline" - Lil'illi
Stearhearts - Rudinias -
 kiejou z Giatogo stolu - bity ne Gysleventer
 od Oaw.

7. I^{to} ewentualnie uawazajac u uelbosc
 ia wbitan uisagorosi. ^{zregeneruje} aia uisagorosi
 plecku - u oluesu dila upinata finenle tak
 ul. Smolech 12. - w 12. - uis u uis Niemy
 na dola Ania uelbosc - one wopotr. e
 bankiem - gremiesienie shaker, do
 uelbosc - zregim u uelbosc z 10 oaw
 Upt. Rum det u presyile dla matki. do
 uelbosc.

Nicdy się nie ewoluowała - nie pchła się
wzrostu nie musi podlegać - polewać.

Wielkość, wielkość, wielkość - wien do
wielkość - przetrwanie do końca.

Zupełnie „Asat”, które prowadzi legendarie
(od Asatone) wiać wle Asat, wle
wielkość : Asat, też obywatel Asat.

Wiać wiać paszport wiać, wiać, wiać
do wiać - wielkość z wiać obywatel
wiać wiać

Žoñier z ledgov na Douru šičak
odenski kile v tvari, upade do
Rudnikih - (in gine, one nady v
piace) - tci iz potpili -

Melene Rudnik - a pa tili v
prebacen:

- kuz naj Stail - (otzale v otzale
buty z dolevan tili - ozgledu naj
zabuj ug Novolov.)

Stalin vybaj Andersen, 60 fan lva tobity.

Do postanu ug nego zdenis, mizic leso
egre, v du tencyne v klobic

Pavonia nad egre - mizic je a klobic
Tak zbity piez vgle vga vje wgie wos.
- jo v "Melon" Boudiostich - lily wgy vobly
to by pyzodion ?... Melon zgin v waly
vach odlatiny dom na Buech' dle pyzic
oddianov ze stadi - v biadch fachtelch z
Oreovon wnen - i z dach kvec v
podobu -

lil - buta in celovon - voplenjice -
z vidiac in zriedberg, v budyn pizor
wecresav -

Stee vlience, lello pyzickine -

Helene Buchholz - Novakova -

po postarju chodila z žetov po sieni
Ponvego - chodila^{u celo} do Franciscanov
i do Sv. Anže u vie one zene-
vita mre žetove.

čudila, že gdy bno drča. - to
pogoditaky si ce inče -

bit tali stoveli i zo - hili do
vieslici obzracovati - ze Jereh vykloz -

kile podejzrati Ponvego po slohu -
i sted viti -

- Henke Lubovicki. - vicia ten list,

Vie pita - vie palita.

Opovde volita touty na sprede -

Ana Cukerova, Willi Weydenhoffa - zeta-
tita dle na paliti po vici viciene i
obiscina (po F.I.) - viti in mliore -
ne Ati na tento ce obviti

siurica do Novakovec.

Z vizitacis sigrit - Rybicki - kile z
qtoirila vryas do delovopiaci.

Ja do cruvae u -

kile zetudnita na vaje viciae Danusia -
studently - Danusia z kile do conice unese -
bounileste 17 -

- Ja do vovrenez u 53 elu -

u Bidevite pod Gubiam - vryete vicleit
Novakova kyle vevizitly - i z tego vy
vrygvaia -

kile vovra - vryegieca dle dieche -
qvizitly repiste, vce vnte, py bole -
o siurica mvaen vrent tak previzvati.
ele bez vlepse - ele ton -

zo z vrelava na ject do vovtava -
zo vrdstavia vubi phen - a kile vce - pve -
dvier u vctovite, vobiz na dvitak vdey
oddelit vevpivavistoo vovvay -

Z vovvavilim vryiecheta u vry do
Novakovec - u domu Novakovec sluvitly
u oluvavlych vovchek stov - oovvavchav
Novakovec u dolavch - i Novakova os vryat
Ta se vevvavia vryetia -

- vevvavie i z tyh sluvitlych vryetly -

ubawh z puchetli - nidy palan'. F. I
 pirony sen - pan opowle otasciella westeris
 (z dwigien dawisli dier) etiere - dozorce sowe
 zban - 8 Niencos - is dughton pleach doan
 pod was sedesora - hile otwierig hila zo
 wenta is - 14 wilek Niencos Sibwa slung
 - met Niencos - Nieng ob kiego - hile
 z diechier pacien nioie - hile do Niencos
 portag, is do otoscile - 3 powowierie - 3
 i-e ziaction "puesz elewos" - i anta zoceta
 "bousle" iet ewestorae - dera ni pan opowle
 obwerch in. zoceta -

- Do jini Tumean is co nioi hienic hile.
 "therie" - zykentle wylupita - spottleta oie
 z Niencos, e is walehiam -
 - hoiitan ze new 16 let e wariant 23 -
 cantu mie zupisat. -

Is u Powrobie z Niencosin - i tu e
 hile i "siwieh".

Gch wshodilich u wny u pionig zupisat.
 ne wosyloven "dow literetole" - pry-
 iacot hili -

Melesos - cote 13-14. let . . . wercetore
 hila z Melesos u pyjicw.
 to uer is uoisus do longriest - inder
 elon. ocs. COP u Bdyni. -

Hile poadita schodol - wperowit
 zide piece -

zestozrietan, u wchri abis herbata i
 sigore woneg zo z hile. - i opowle
 oicac ne porade ier is ne cebas u
 bel i pred oicem u tym pohoj - zezne
 tanasit kopah z rogeni wperowit u wchri

1. Nici odata si. Vant o 100-lei nodin : 60 lei
inver. Tablice in iti czi. - Taloie resite.

2. Dleugo, peoie dleugo sarego posodu, dhe
utiego odnoiare sa standeng, teso sarego
posodu dhe utiego helic ne iti idoh plati,
cy tati to si idengio e Noyn iareu -
tali is po tang. Peoie dleugo ze dhe
polier utiori nadel tatiie ditiie krevayie -
to tar ubele ... k ...

3. Shesd to si ozieto. W tati sposob - rapidi -
neine, neidichine, noie uibandier resioare
lpt Emilia Melesos "krevayie". - kolicas, utle
od pichierile 1939 utu ne ucher dovoditca
poliergo pentra podriennego storsia : dovoditca
tesnoie, nequeing. 202, e utpate Alh, D52
: in - - toonec legendeng "Zepode"? W ozile
tati puen case kroupe poliergo utate neds
baz Tesnoit, utleie krevayie, utleier
legelizerit.

Bzu noie neidichenting odchit o ceter
kub : atit stultone podriennit. My poler
ditiie zenging si Enigme : ditiem pol-
shis kump to legod - iatie siome opipose
w utiori tati oia ^{loianu} popuety, o nyl litlet
tati ne iding setch diziit, to iding cewit-
ny nyl... otou Zepode to iden e neine-
itongh uodichito tati nyl ditiitli : seth
zneloieie puzotorangh eferat, krevayie, pre-
biegeieud case kroupe, opozariongh o
veloite doluenty, deieieieud sozodic :
utlovangh sozodic ditiie ne zdie sobie,
de ditiie puen mit puen elchit Zepode :
id doluenty.

1. Marysia przed wojną o oddk. II - Refekt wchodzący w skład wotiwka
"Kosia" - Jan Janusza Redańskiego.
2. "Rzepach" mnie oświecił, wie dość że zyskał
ode mnie sylas pseudonim, to obiecywał, że wspaniale
nie opowiedzię następstwu. A wogóle siedzę. Teraz to
mnie obala. Nie mogę z tym żyć. To wszystko
jest odrywane... Rzepach się podziwiał.
3. Uopke - Kierownik At. 3 maja 5/56 obserwacja
z krotu. (Wokalowa)
Po portan - w depresji - była też wspaniale
Ta pishu, ugnielowa kobieta, zniechęca, nieważna
o ludzku piastu. Rzepach się z krotu jak długi
pisa, tak waga nie waga waga.
4. Uopke. Po portan dochodzi z zębami po śnie
"Ponure" zniechęca krotu / Kierownik (Dr. Artur)
i o to ugniel o jego intencji. Kobieta, że gdyby
waga długi, to pogodziłby się z jego śnie
Rzepach do po śnie - i Artur Kierownik.
(śnie 7/6 XI. 41 - to długi opowiadanie krotu
20 km od skienic 15 km od krotu
Opowiadanie krotu "Rzepach".
- Siwka Kierownik krotu 3 letni zniechęca
Wokalowa (kobieta po H-41) Długi py nie o portan.
5. Kila z głośno ugniel do długi.
6. Kila z Rzepach przychodził o waga
el 3 maja 5 w 56. (kobieta krotu "Ugniel")
głęboko krotu z długi nieważny krotu.
7. Kierownik Gólski "Gile" - Kila o krotu
Kierownik długi od Kierownik Kierownik.
"Krotu" - bezpamiętny krotu krotu z Regensburga
długi przez Kierownik Krotu. zniechęca Kierownik At. Ugniel
Kila do głośno o tady opadł "Krotu" Jan Rzepach
Kila pójść z obrotu w krotu (!) w kontakt
z krotu krotu krotu Kierownik Szary Kierownik CC.
Rzepach długi krotu z Kila i o krotu

1. Nașt u 100 - lea uodiu : 60 uoșing
șirici u udero sig zărieș tîi tîrleș
u mureș uerșu u uerșu.

2. Ușit tîi cîră uoșușidungue : 60 uoșing
șirici u "Pamur" : "ușușuș". Ușit
cîră uarșuș : cîră uoșușuș 60 uoșing
ușuș uarșuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș
ușuș - ele tîi tîrleș uoșușuș uoșușuș uoșușuș
ușuș uoșuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș

3. Ușuș 3 uarșuș uoșușuș - uoșuș
ușușuș uoșuș uoșușuș - uoșușuș uoșușuș
ușușuș uoșuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș
ușușuș - uoșuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș
ușușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș

4. Ușușuș - 60 uoșușuș uoșușuș uoșușuș
ușușuș - uoșuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș
ușușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș uoșușuș
ușușușuș - uoșuș uoșușușuș uoșușușuș
ușușușușuș - uoșuș uoșușușuș uoșușușuș
ușușușușușuș - uoșuș uoșușușușuș uoșușușușuș
ușușușușușușuș - uoșuș uoșușușușușuș uoșușușușușuș

4.) Byli zachowywali tak genialnie, że
o gruncie nasy do rzeczy 44 wch
ti do tw. wyprawy Jarede - nie posiada
wzrostu stut. 170 cm. Byli w wieku 25-30 lat
i do dzisiaj tworzą spory klan wiodący. Wła
ściciel - wyjątkowo przysięga do doświadczenia.
Może to przypadek, lecz jest w nich coś
Przedzielnego.

5. Węgry i ich rodziny - cudowne odcienie podobie
nia "204" i ich zastępcy. Zdobycie wielu wiat
o postawie, udeławianie ich i ewangelizacja do
stopnia lepitare, zdobycie odwołanych tajemnic
związanych z ludźmi, zdobycie i niesie
niech Delgety i ich zbrodnic, a potem
o wolności i Nierozumieniu.

6. 16 państw 45 wch - Węgry pogo
dzone o zwolnienie. Byli węgry, ułani
oraz białe luty wiośniarzy wch. otrzym
zgodę na wyjazd z konspiracją.

Austriacy i 31 państw. 5 dni
później austriacy zostali pili Rzepchi
i całej pieśni węgry wch -

7. Sled iis zięto ~~francuz~~ prebiterie, że wia
ta i ich "Węgry". Wic wiodono.

8. UB prowadzi kwiety - od pora wnie
i ich wdrożenie do kwiety wia i ich wykład
z edycją. Jest powieści o wiodeniu
"yuli" - Węgry Gótsbickiego cc. -
to Rzepchi, Rybicki, Redosino - wiod
wch wia wanie, także temu, lecz on
nie posiada. Dostał wch wia. Powieści
wiodono, ale wiodli go do celu z otwartą
gwiazdą

9. Margie postulează ucler : viața
 vieneză oob. Zmey - în viața
 la țară. viața țară, ucler
 în prețuri heretici viața. Ne
 viața ucler z "Zagody". ... Zagode
 ocler

10. N!Ut ve sic sled sic viața paragon
 legende o ucler ucler : ofiang. Ocler
 ve ucler Margie de pîl. Telle
 Răznilieo. Răznilieo, a potare te de
 divier

Naipenien tre se libhe - Willenesele alle
 dy ymme poldeue - portue o wie uniesie
 Naipenienre uigili de nese neimone
 hitorit. Bo ter igie i dei los part libhen
 do cecilich uot temtego dolenege new.
 Gue neipishuigoren uall i ^{ous} uibudieire
 nese. nespeiedhiseit. ... uthe jah is oherie
 upadur nioerentue uie onigter talere diopos
 z Ah.

linedy wessie step, a sciler zislopione
polke hitoria, zislopione nenering, mit hawon
nedy i ~~wessie~~ ~~glupoty~~ zrowie wessie. z tu
wyparita diwcyne zolta zis a imis lonow
ih Anit lueber, ih pantiwe podziennego,
ze one jakie wata abot wadawit i odwag
i ego naprawde walceni ab lonice i
oddac zisic alle ideli. ~

1. List do Rzecznego dyrektora - decyzje
porozumienia i skierowania -
2. Maria Kamm
3. Opatrz listy melioracji.
- 4.

Wenere cmentarz.

Wenere 20 -

Wenere Kamm. -

Wenere. Rena Laschoote.

Wenere Knaphe. (Yozefa Kewcinich.

Wenere listy z o przesłaniu listów. -

Musini 10.

tel. 42-0319

To maza Koniars. - ANS

prawa Kpińskiego

ZWIĄZEK KOMBATANTÓW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I BYŁYCH WIĘZNIÓW POLITYCZNYCH

KOŁO ZAKŁADOWE WARSZAWSKIEGO WĘZŁA KOLEJOWEGO NR 9
DZIELNICY WARSZAWA PRAGA-PÓŁNOC
UL. TARGOWA 74 kod 03-734

ZWIĄZEK KOMBATANTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I BYŁYCH WIĘZNIÓW POLITYCZNYCH
KOŁO ZAKŁADOWE Nr 9
Warszawskiego Węzła Kolejowego
734 Warszawa, ul. Targowa 74

tel. (0-22) 47-33-022.

./0-22/662-73-89. DOM

L. dz. WWK 9 /9 /06.

Warszawa, dn. 06.05.2006 r.

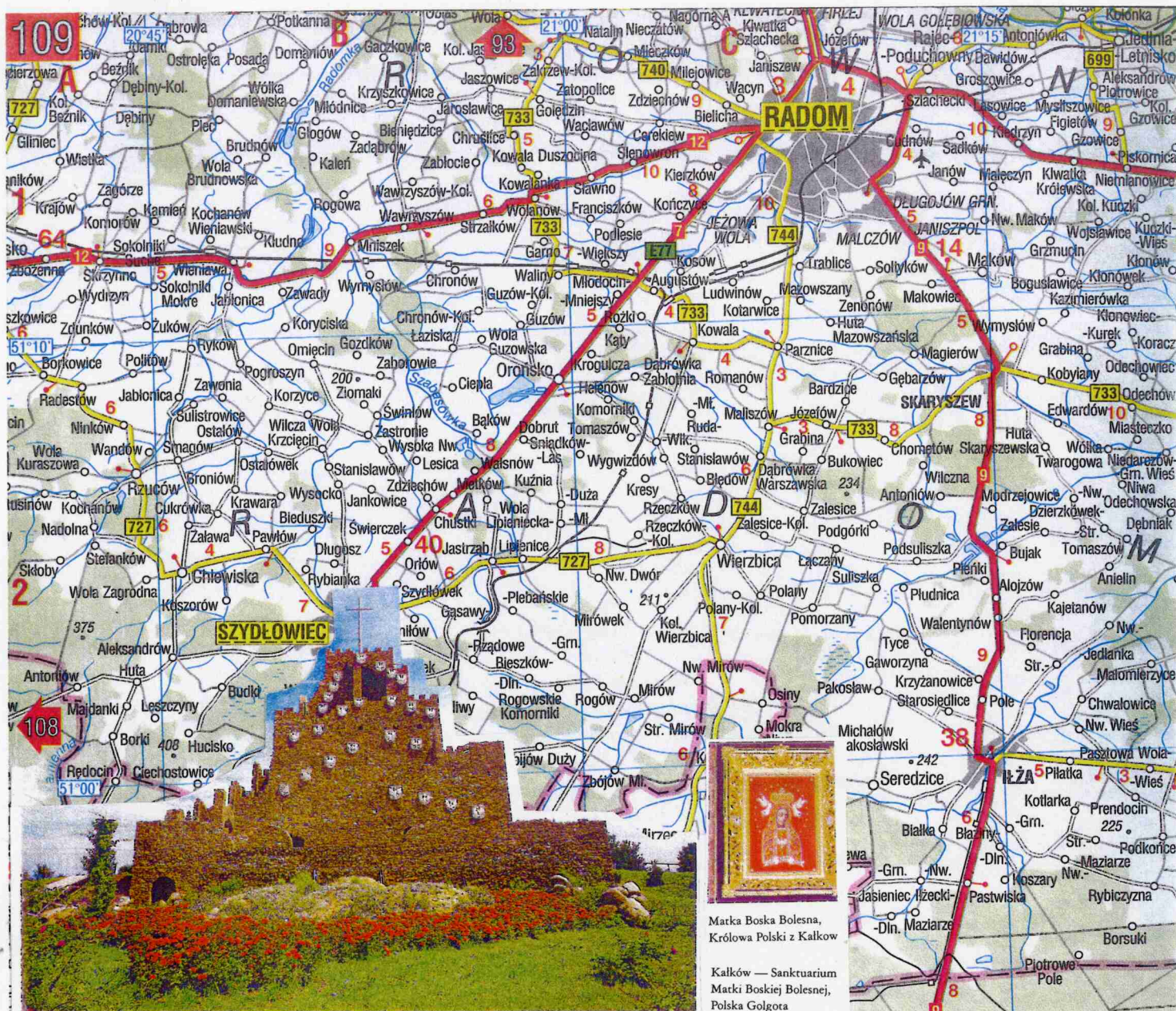

SZANOWNY PAN
DARIUSZ BALISZEWSKI
TWORCA REWIZJI NADZWYCZAJNYCH
EMITOWANYCH NA ANTENIE TELEWIZJI POLSKIEJ

NAWIAZUJAC DO NASZEJ ROZMOWY TELEFONICZNEJ W IMIENIU LEGENDARNYCH /a jest już ich niewielu/"JEDRUSIOW" I WŁASNYM PRZESYŁAM PANU ZAPROSZENIE NA UROCZyste SPOTKANIE ODSŁONIECIA TABLICY śp. EMILII MALESY ps. "MARCYSI" BEDZIE NAM BARDZO PRZYJEMNIE JAK SZANOWNY PANIE DARIUSZU ZASZCZYCISZ NAS SWOJA OBECNOSCIA.

W ZAŁĄCZENIU PRZESYŁAM PANU KILKA MIGAWEK MOJEJ DZIAŁALNOSCI KOMBATANCKIEJ. POZDRAWIAM I DO ZOBACZENIA.

PREZES
Zarządu Koła Zakładowego Nr 9 ZKRPIBWP
przy Centrali CDOKP Warszawa
por. Mieczysław Suchojad

Matka Boska Bolesna,
Królowa Polski z Kalkow

Kalków — Sanktuarium
Matki Boskiej Bolesnej,
Polska Golgota

Kościół i dawny klasztor Klarysek, a potem Franciszkanów pw. św. Jana Chrzciciela w Zawichoście powstał około połowy XIII wieku z fundacji Bolesława Wstydlwego. Wzniesiono go na terenie dawnego lokacyjnego miasta, leżącego przy ważnym trakcie wiodącym z Krakowa na Ruś. Budowla ta należy do pierwszych kościołów wczesnogotyckich, zbudowanych już z cegły (w odróżnieniu od wcześniejszych obiektów romańskich wznoszonych z ciosów kamiennych). Prosty, szlachetny w swej formie kościół był wielokrotnie niszczone, szczególnie w okresach wojen. Obecnie odbudowany i przywrócony do dawnego gotyckiego kształtu należy do niezbyt licznej w Polsce grupy tego typu zabytkowych świątyń. Z dawnego założenia klasztornego pozostało do dziś jedno skrzydło. Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej Królowej Polski w Kalkowie na ziemi świętokrzyskiej, zwane Polską Golgotą, to miejsce licznie odwiedzane przez wiernych. Monumentalna Droga Krzyżowa, wznosząca się na 33 metry Golgota z kaplicami różańcowymi i oratoriami, kościół z adorowanym obrazem Matki Boskiej Bolesnej, niosą w sobie olbrzymi ładunek emocji religijnych i patriotycznych, udzielający się każdemu przybyścowi.

HERTE

ZAPROSZENIE KOMBATANCKIE

Śp.
ps. "Marcysia"
1909-1949
Nasza Bohaterka
była organizatorką i kierowniczką
Wydziału Łączności z Zagranicą
KG AK "Zagroda"
w kolejnych strukturach organizacji niepodległościowych
SZP, ZWZ, AK, DSZ "WIN".
Odznaczona
Orderem "Virtuti Militari", KW i in. Odznaczeniami.

Cześć Jej Pamięci
Koledzy

KOMBATANCI ZIEMI ŚWIĘTOKRZYSKIEJ

mają zaszczyt zaprosić

Sz.Kol. PAN DARIUSZ BALISZEWSKI TWORCA REWIZJI NADZWYCZAJNYCH
UL. CONRADA 4 71,01-922 WARSZAWA

Na uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej ku czci

śp. EMILII z IZDEBSKICH MALESSY
ps. "Marcysia"

ofiary zbrodniczych systemów: niemieckiego i sowieckiego,
która odbędzie się 20 maja (sobota), b.r.
w Sanktuarium Bolesnej Królowej Polski - Matki Ziemi Świętokrzyskiej
w Kałkowie-Godowie (p-ta Pawłów k/Starachowic)

Uroczystość rozpocznie się o godz. 11.00 wysłuchaniem
Mszy Świętej w Sanktuarium, po czym nastąpi odsłonięcie tablicy
i złożenie kwiatów.

Dla zaproszonych gości zapewniamy obiad na terenie Sanktuarium za odpłatnością 10 zł.

Kwiecień, 2006 roku

PREZES

Zarządu Koła Zakładowego Nr 9 ZKRP i BWP
przy Centrali CDOKP Warszawa

por. Mieczysław Suchojad

ORGANIZATORZY

NA POŁNOCCY LEGNICY utworzono luksusowy pociąg specjalnego dla generalicji przy którym latami stał gorący parowóz z obsługą przez 24 godziny. Wielką stratą dla PKP było również to, że gdy parowóz zjeżdżał na obrządk po węgiel, wodę i oczyszczenie paleniska ze szlaki musiał być podstawiony na ten czas inny gorący parowóz z drużyną. Pociąg ten odbywał niekiedy jazdy treningowe dla zmylenia administracji PKP że jest potrzebny. Po częściowym zniesieniu Żelaznej Kurtyny pociąg zlikwidowano. Wspólnie z moim nauczycielem inż. Tadeuszem Dynią, pracownikiem Centralnego Zarządu Trakcji w Ministerstwie Komunikacji spowodowaliśmy, że od tego specpociągu parowóz pociąg Pm3 trafił do Muzeum Kolejnictwa w 1978r. i stoi jako przepiękny eksponat w Warszawie. Szczycę się, że parowóz który obsługiwałem w Legnicy przy specpociągu uratowaliśmy (zapraszam do Muzeum Kolejnictwa w celu obejrzenia go na dworcu Warszawa Główna). Byłem maszynistą parowozu, maszynistą instruktorem, radnym miasta Legnicy i przewodniczącym DOMU KULTURY do którego sprowadziłem aparaturę z CRZZ z Warszawy i urządziłem panoramiczne kino „KOLEJARZ” przy ul. Łąkowej. Ten niezmiernie ważny ośrodek kultury służył kolejarzom i mieszkańcom tego rejonu miasta. W roku 1955 wstąpiłem do Polskiego Związku Łowieckiego i byłem współzałożycielem Koła Łowieckiego Nr 2, które w 1960r. przekształcone zostało w Koło o nazwie „DZIK” w Legnicy, o czym pisze na str. 132 wspaniałe dzieło zbiorowej pracy 399 stronicowego albumu „SUDECKA KRAJINA ŁOWIECKA” wydana w 1999r. Nasza Polska Administracja prętnie gospodarowała w mieście i okolicach. Wokół Legnicy i na całym Dolnym Śląsku powstały PGR-y i gospodarstwa indywidualne zasiedlone przeważnie przybyszami z Kresów Wschodnich. Zagospodarowano każdy skrawek ziemi. Wszyscy zbierali wysokie plony pszenicy, rzepaku, buraków cukrowych i okopowizny. Twierdę o tym stanowczo, bo jako myśliwy przenierzałem te polacie pól w setkach kilometrów pieszą. Po służbowym przeniesieniu mnie do Dyrekcji PKP do Warszawy mimo wielkich obowiązków służbowych nigdy nie spaliłem za sobą przysłowiowych mostów i w każdym roku pozwoliłem sobie w ramach urlopu odwiedzać moją małą trzecią Ojczyznę. Wizytę zawsze rozpoczynam od odwiedzania grobów zmarłych kolegów i przyjaciół jako towarzyszy pionierskiej współpracy. Zapalając znicze, żegnając ich z bólem bo przecież w różnych okolicznościach odeszli na wieczny spoczynek a myśliwi do krainy wiecznych łowów. Jest tu pogrzebanych od wyzwolenia w 1945r. około 90.000 rodaków a miasto Legnica liczy obecnie do 110.000 mieszkańców. Kontynuując dla czytelnika wiadomości dalej, Legnica staje się wielkim i bogatym ośrodkiem miedziowym.

W latach 1952-1959 wybudowano za miastem Hutę Miedzi, w której za pomocą elektrolizy otrzymuje się miedź o czystości około 95%. Kolej na poc rozruchu miała swój wielki udział bo podgrzewaliśmy elektrolit parą z parowozów. W 1975r. utworzone zostaje województwo legnickie, w skład kt wchodzi miasta herbowe jak: Jawor, Głogów, Lubin i Złotoryja. Województwo i jego struktury sprawnie pracowały do czasu reformy pod administracyjnego Państwa i obecnie weszło jako 9-ta siedziba powiatu województwa Dolnośląskiego.

Parowozów tej serii wybudowano 60 szt. w latach 1939 – 1941 w Niemczech. Do Polski po wojnie trafiło 10 szt. Pozostał w Muzeum Kolejnictwa jeden. A oto jego parametry: Napęd trzy cylindry, średnica kół napędowych 2000 mm. Nacisk osi na szynę 18,4 tony /b. duży/ Długość 23905 mm, wysokość 4550 mm, Pojemność 32 m³ wody i 10 ton węgla. Prędkość 130 km/godz. Sprawność 8%. Ciężar całkowity po wyposażeniu w węgiel i wodę 177,1 ton

Dyplom

Związek Zawodowy Maszynistów Kolejowych w Polsce

w dowód uznania za uratowanie i sprowadzenie do
Muzeum Kolejnictwa w Warszawie
parowozu serii Pm3

DLA

Kolegi Mieczysława Suchojady
maszynisty i starszego kontrolera
pojazdów trakcji parowej i spalinowej

NIECH NAS ŁĄCZY HONOR
I WIĘZ ZAWODOWA

PREZYDENT ZZM

Z ZAWODOWY MASZYNISTÓW
KOLEJOWYCH W POLSCE
PREZYDENT

Mieczysław Gontarczyk

W latach 1939-1941 wybudowano w Niemczech 60 sztuk parowozów serii Pm3 (oznakowanie PKP). Do Polski po wojnie trafiło 10. Parowóz Pm3 posiada napęd trzy cylindry o średnicy kół 2000 mm. Nacisk osi na szynę bardzo duży i wynosi 18,4 tony. Parowóz przystosowany do prowadzenia pociągów pociągów pociągów 130 km/godz. Ciężar całkowity po wyposażeniu wynosi 177,1 tony (10 ton węgla i 32 tony wody). Obsługiwałem nimi nadzwyczajny pociąg generalistki ZSRR, który od 1945 roku i w okresie zimnej wojny stał w pełnym pogotowiu na bocznicach stacji Legnica Północna. Po zlikwidowaniu specpociągów parowozów te obsługiwały pociągi pociągów. Dzięki moim usilnym zabiegom przy pomocy naczelnika Centralnego Zarządu Trakcji inż. Tadeusza Dyni jedyny legnicki egzemplarz pozostał w kraju i stoi w Muzeum Kolejnictwa w Warszawie.

WARSZAWA, DNIA 16-09-2004r.

ZA ZGODNOŚĆ

PREZES

Zarządu Koła Zakładowego Nr 9 ZKRP i BWP
przy Centrali CDOKP Warszawa

por. Mieczysław Suchojad

**Pan Prezydent M. St. Warszawy
Lech Kaczyński**

W imieniu kolejarzy i własnym dziękuję Ci Panie Prezydencie za budowę i otwarcie Muzeum Powstania Warszawskiego, które będzie **dziedzictwem** walk o wolność, suwerenność i niezawisłość naszej ukochanej ojczyzny **Polski**.

ZWIĄZEK KOMBATANTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I BYŁYCH WIEŻNIÓW KULTURNYCH
KOŁO ZAKŁADOWE NR 9
Warszawskiego Węzła Kolejowego
79-4 Warszawa ul. Targowa ...

Z wielkim szacunkiem
żołnierz ruchu oporu z bronią w ręku
Armii Krajowej (świętokrzyskie) 1942 – 1944
Prezes Zarządu Koła zakładowego Nr 9
Związku Kombatantów RP i BWP
Warszawskiego Węzła Kolejowego
Rejonu Warszawa Praga Północ
Mieczysław Suchojad

PREZYS
Związek Kombatantów RP i BWP
Koło Zakładowe Nr 9
Warszawskiego Węzła Kolejowego
Rejonu Warszawa Praga Północ
Mieczysław Suchojad

Ciechocinek Sanatorium „Chemicz”, dn. 01.08.2005

RAPORT POŁĄCZEŃ				PON, 01-SIE-05 11:15 SAN CHEMIK CIECHOCINEK PL 0542835516	
DATA	STRON	CZAS	ND/OD	IDENTYFIKACJA	WYNIK (KOD)
01-SIE 11:14	1	0' 52	NAD	URZAD m. st. W-wa	OK

Polowanie na dziki w Puszczy Mariańskiej.
Obecni: Kol. J. Lipski, H. Kędzia i łowczy S. Chałat

Polowanie na kaczki w ważnych młynach
Mieczysław Suchojad i Eugeniusz Rukszan

Polowanie na kaczki w Słupi. Suchojad,
Grecki, Z. Sudolski, W. Kędzia, H. Loba

Polowanie na zające. Rok 1996 Kochanów
M. Suchojad, H. Olejnik, A. Chałat

Delegaci na obradach krajowego zjazdu 70-lecia PZŁ
w Sali Kongresowej w Warszawie. Byli również obecni
przedstawiciele naszego Koła „Cietrzew” w Łodzi
i Koła „Batalion” w Legnicy

Dnia 13.10.1968r. w Obwodzie 281 Kruszyna
pow. Pajęczno w wyniku strzału po linii do dzika,
członek naszego Koła Niedziela postrzelił mnie
kulą W8 - jak wyżej.

Delegat M. Suchojad w imieniu Koła Łowieckiego
„Cietrzew” przekazał Dyrektorce trzy miliony zł
z okazji otwarcia nowej Szkoły Podstawowej
w nowej remizie OSP w Gzowie.
Dzieci w obecności Księdza Proboszcza i Dyrektorki
Szkoły dziękują myśliwym za bardzo potrzebny
prezent na pomoce naukowe. Występuje zespół młodych
gospodyń z Gzowa. Prezes straży otrzymuje odznaczenie
za społeczne zasługi przy budowie nowej remizy OSP
i szkoły (Mieczysław Rosiński).

Drodzy Koledzy i Przyjaciele, Myśliwi Naszego Koła
Łowieckiego „Cietrzew” Nr 34 w Andrzejowie i Łodzi.
Z okazji 40-letniej przynależności jako członka
niemacierzystego i macierzystego Koła „Cietrzew”
(przekazuje zbiór zdjęć na pamiątkę). Składam Wam
serdeczne życzenia w myślistwie i w łowiectwie
z ostrzeżeniem, abyście nigdy nie oddali strzału po linii.
Pólujcie zgodnie z etyką łowiecką i godnością osobistą.
TAK WAM DOPOMÓŻ BÓG!
Wiele w tym Kole pracowałem społecznie, wiele również
doznałem cierpień i przykrości. Ale z okazji przedstawionego
przeze mnie jubileuszu oraz składania życzeń z opłatkami
na Nowy Rok wszystkie urazy oddałam.
Na przestrzeni 40 lat uważam to Koło za szczęśliwe o dobrych
stosunkach międzyludzkich

DARZ-BOR - Styczeń 1998r. - Mieczysław Suchojad.

Zebrań sprawozdawczo-wyborcze Koła. Rok 1994.
Przewodniczy Kol. Hieronim Olejnik.
Gościem obrad jest łowczy woj. inż. Wieloch z Łodzi

Polowania zbiorowe na zające lata 1992-1996

Mieczysław, Sylwester i Michał Suchojad dokarmiają
bażanty i kuropatwy w rejonie Gzów-Byczki-Godziałów.
Zima 1996r. Zdjęcie wykonał: Sylwester Suchojad

Delegat Mieczysław Suchojad przemawia w imieniu
Koła Łowieckiego „Cietrzew” na obradach
V Woj. Zjazdu PZŁ w Skierniewicach

św. Hubert

Zegar czasu odmierzył mi
wierność PZŁ i Łowiectwu
50 lat /1955-2005/

POLSKI
ZWIĄZEK ŁOWIECKI

Legitymacja
55248/S/03

Kapituła
Odznaczeń Łowieckich
uchwala z dnia 22-01-2003 r.
nadaje
Kol. Mieczysławowi
Suchojadowi

Złoty Medal
Zasługi Łowieckiej

Warszawa, dnia 23-01-2003 r.

Szanowny NEMRODZIE
- Kolego Mieczysławie SUCHOJAD

Zarząd Okręgowy Polskiego Związku Łowieckiego w Skierniewicach

SERDECZNIE DZIĘKUJE

za wszystkie dotychczas otrzymane opracowania o tematyce łowieckiej, której w dużej mierze dotyczyły okręgu skierniewickiego.

Jesteśmy pełni uznania za trud i wysiłek jaki wkładałeś w gromadzenie i opracowanie graficzne materiałów, a także ich bezinteresowne propagowanie wśród szerokich rzesz polskich myśliwych i władz naszego Związku.

Długoletnia przynależność do PZŁ połączona z zachowaniem i poszanowaniem tradycji i zwyczajów łowieckich, a także zachowania skrawków z pięknej historii łowiectwa na ziemi skierniewickiej, stawia kolegę w szeregu najlepszych członków skierniewickiej braci myśliwskiej. Upór i dążność do ocalenia i utrwalenia najlepszych momentów naszego, myśliwskiego żywota, są godne naśladowania przez młodszych kolegów zwanych jeszcze frycami, z których niebawem, wielu idąc za Twoim przykładem, stanie się nemrodem tej wielkości co Ty - Mieczysławie.

Znając Twoją nieposkromioną i pełną zapału dążność do ocalenia i pozostawienia po sobie tego co najlepsze w łowiectwie,

ŻYCZYMY

dużo wytrwałości w spełnianiu swoich marzeń, które niech dają Tobie poczucie, dobrze spełnionego obowiązku wobec ojczystej przyrody i łowiectwa. Twoje wielkie serce niech bije długo i donośnie, a jego głos niech niesie się jak gra Wojskiego, która po wsze czasy jest trwała, a jej echo niech brzmi przez wieki.

Niech Święty Hubert darzy Ci w polu i lesie, niech dodaje sił i optymizmu do dalszej pracy społecznej dla dobra przyrody i zachowania tych pięknych wspomnień z dziejów łowiectwa na ziemi skierniewickiej.

DARZ BÓR

Przewodniczący
Zarządu Okręgowego PZŁ
w Skierniewicach

Kazimierz Karalus
Łowczy Okręgowy

SKIERNIEWICE, lipiec 2002 r.

W tej radosnej światu dobie,
Dziś składamy wszyscy sobie,
To życzenia staropolskie.
Zdrowia, szczęścia, powodzenia,

WARSZAWA.

Kiedy Nowy Rok się zmienia
Z głębi naszych serc życzenia,
Każdy do nich prawo rości,
Dobrej żony, miłych gości.

Jak szeregowy Zänker ustrzelił zająca

„Truskawka” to po niemiecku „Erdbeere”, a Zänker, popularne niemieckie nazwisko, to po polsku „kłótnik”. Szeregowy Manfred Zänker (24. Batalion Saperów 154. Dywizji Piechoty Wehrmachtu) śpieszył się na rynek, bo najlepsze truskawki kupowało się pod sandomierskim ratuszem. Wpadał tu codziennie. Był początek czerwca 1944 roku, prawdziwy wysyp truskawek. Karabin podskakiwał na plecach. Tłukł buciarami po chodniku i powtarzał po polsku: „thruskawka”, „thruskawka”. Znał już dużo polskich słów, nawet całe zdania: „Dziewczyna była chora i poszła do doktora, a doktor jej powiedział, że Antek na niej siedział”. Saper miał 20 lat i codziennie pilnował Polaków, którzy kopali okopy. Bardzo dobra służba, bo nie było musztry. Siedziś, rozmawiasz. Pilnowali Polaków w sześciu, ale wystarczyłoby trzech, bo i tak nikt nie uciekał. Czasem dla zabicia czasu szli w pole postrzelać do zająca.

Pamięta swojego pierwszego szaraka. Jakies sto metrów, wycelowal, pach, zając fiknął, ale żył jeszcze. Pyka go dobił i złamał sobie kolbę. Karol Georg Pyka to kolega z Wehrmachtu, Ślązak z Katowic. A karabin to mauser 98k, typowa broń niemieckiego piechura (kaliber 7,92 mm, niecałe 4 kg, w magazynku pięć naboń). Strach wracać ze złamanym karabinem do koszar, więc Zänker z Pyką poszli po prośbie do najbliższego gospodarza. Chłop nic nie mówił, patrzył na dwóch szkopów spode łba, ale kolbę naprawił fachowo.

Tego pierwszego zająca Zänker zawiózł do domu, do Saksonii, bo następnego dnia jechał na urlop. Matka się z niego śmiała: z zającem przez całe GG jedzie! A ja u Lehmana, po drugiej stronie ulicy, kupię zające bez skóry i słoninę nadziewane, prosto do garnka.

Kiedy po pięciu dniach wracał do Sandomierza, powtarzał nidy matki: „Nie rób z siebie bohatera, tylko myśl, jak skórę ratować. I żebyś się zdrowo odżywił”.

Mieczysław, Sylwester i Michał Suchojad dokarmiają białym i czarnym w rejonie Górz-Bz-ciu-Godanów Zima 1996r. Zajęcie wykonal: Sylwester Suchojad

WARSZAWA

DO ZBIORÓW HISTORYCZNYCH PANA DARIUSZA
BALISZEWSKIEGO TWORCY REWIZJI NADZWYCZAJNYCH.
OPIS Z POLOWANIEM NA ZAJACE TO FAKT AUDENTYCZNY
WIECEJ OPOWIEM PRZY SPOTKANIU. PREZES

Zarządu Koła Zakładowego Nr 9 ZKRP i BWP
przy Centrali CDOKP Warszawa

por. Mieczysław Suchojad

KOŚCIÓŁ I KLASZTOR
FRANCISZKANÓW-REFORMA-
TÓW POD WEZWANIEM
ŚW. ANTONIEGO
PADEWSKIEGO
PARAFIA RZYM-KATOLICKA

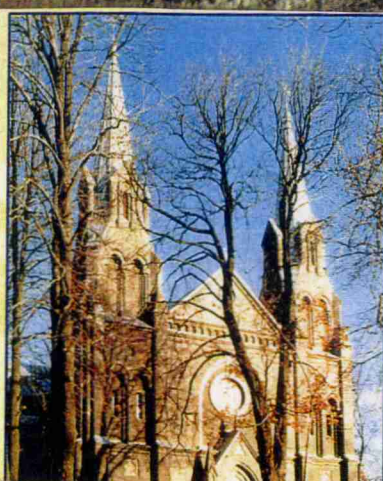
W KLASZTORZE FRANCISZKANÓW W WARSZAWIE PRZY ULICY SENATORSKIEJ W NAWIE PO LEWEJ STRONIE JEST TABLICA KU CZCI ŚW.P. WŁADYSŁAWA JASIŃSKIEGO Z TARNOBRZEGU, TWÓRCY ORGANIZACJI PARTYZANCKIEJ „JĘDRUSIE” PODCZAS OKUPACJI NIEMIECKIEJ LATA 1939 – 1944 /Świętokrzyskie/.

ZWIĄZEK KOMBATANTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I BYŁYCH WIĘZNIÓW POLITYCZNYCH
KOŁO ZAKŁADOWE Nr 9
Warszawskiego Węzła Kolejowego
22-24 Warszawa, ul. Targowa 74

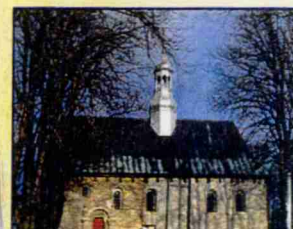
PREZES
Zespołu Koła Zakładowego nr 9 ZKRP i BWK
przy Centrali CIOK w Warszawie

Mieczysław Sachojad

Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej Sulisławice

PANI ZIEMI SANDOMIERSKIEJ
SULISŁAWSKA MARYJO
OPIEKUJ SIĘ NAMI

JĘDRUSIE "MIEJSCE PAMIĘCI NARODOWEJ"

O, Matko Święta, Pani Sulisławska
Co spod podwójnej, w niebo mknącej wieży
Z ciemnego na nas spoglądasz obrazka –
Módl się za nami! Niech ten grób co leży
U stóp Twoich – światłość okryje wieczysta.
W błogosławieństwie serdecznym zachowaj
Męstwo rozsiane nieśmiertelnym pyłem.
A mnie, Panno Czysta,
Matko „Jędrusiowa”
Wybacz to,
Że przeżyłem /Zbigniew Kabata – „Bobo”/

Prezes Koła Zakładowego Nr 9 Kombatantów Kolejarzy z Warszawy (Syn Ziemi Świętokrzyskiej) składa Hold Poległym Legendarnym „ JĘDRUSIOM „ , na Cmentarzu w Sulisławicach i zapala Znicz z napisem - mottem Ks. Jana Twardowskiego : „ ŚPIESZMY SIĘ KOCHAĆ LUDZI TAK SZYBKO ODCHODZĄ ”.

PS. Kolejarz bylej Bogoryjskiej wąskotorówki przewoził za okupacji gazety: „ODWET „drukowane w podziemiach starego kościołka w Sulisławicach.

Sulisławie - czerwiec 2002r

„ZBIENIEC”
„ZBIENIEC”
BYŁYCH „ZBIENIEC”
KOLEJARZY
WARSZAWSKIEGO WYDZIA KOLEJOWEGO
734-Warszawa, ul. Targowa 74

PREZES
Zarządu Koła Zakładowego nr 9 ZKRP i SWF
przy Centrali CZKRP Warszawa

Mieczysław Suchanek

Styczeń

P	W	Ś	C	P	S	N
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Luty

P	W	Ś	C	P	S	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

Marzec

P	W	Ś	C	P	S	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Kwiecień

P	W	Ś	C	P	S	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Maj

P	W	Ś	C	P	S	N
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Czerwiec

P	W	Ś	C	P	S	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

o godz. 10⁰⁰

- Powitanie i obrady
- Obiad
- Godz. 17⁰⁰ Uroczysta Msza Św.

W tej radosnej chwili,
Dziś składamy wszyscy sobie,
To życzenia staropolskie.
Zdrowia, szczęścia, powodzenia,

WARSZAWA.

Kiedy Nowy Rok się zmienia
Z głębi naszych serc życzenia,
Każdy do nich prawo rości,
Dobrej żony, miłych gości.

Mieczysław Suchojad.

ZAPROSZENIE

na spotkanie Kombatancie b. żołnierzy: „Jędrusiów”
Armii Krajowej i Batalionów Chłopskich, oraz Potanieckiego

Towarzystwa Kościuszkowskiego

dla Kol. Mieczysława Suchojady

Godz. 18⁰⁰ Ognisko - zakończenie spotkania i pożegnanie

Lipiec

P	W	Ś	C	P	S	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Sierpień

P	W	Ś	C	P	S	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Wrzesień

P	W	Ś	C	P	S	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Październik

P	W	Ś	C	P	S	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Listopad

P	W	Ś	C	P	S	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

Grudzień

P	W	Ś	C	P	S	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Spotkanie odbędzie się 25 czerwca
w sali obrad Urzędu Miasta Potanica

/sobota/ 2005

Prezes Stowarzyszenia

dr Mieczysław Korczak

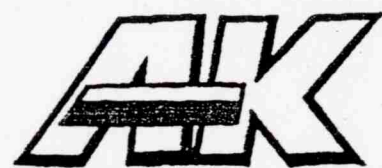
DEKANAT STASZÓW CMENTARZ PARAFIALNY W KUROZWĘKACH

Staraniem i zasługą prezesa Koła ZKRP I BWP w Staszowie Władysława Wójcickiego jest, że został zbudowany na cmentarzu parafialnym w Kurozwękach powiat Staszów wspólny w stylu żołnierskim pomnik ku czci Batalionów Chłopskich. Przed spisem poległych napis brzmi: Polegli na polu chwały 1943-1945. W tej zbiorowej mogile szczątki dwóch rodzin Gajowych, Skurskich i Szybów złożono po ekshumacji zwłok z Gajówki Batogi po zakończeniu II Wojny Światowej.

Żołnierz Ruchu Oporu ZWZ-AK podobowodu Modrzew Bogoria – Staszów (Świętokrzyskie) , Mieczysław Suchojad PS. "SUCHY" w dniu 17.06.2004r przy pomniku w Kurozwękach oddał hołd poległym na Polu Chwały i niewinnie zamordowanym dwóch rodzin gajowych : Skurskich i Szybów w Batogach Gm Staszów. Zapalił znicz z mottem Ks. Jana Twardowskiego : „ ŚPIESZMY SIĘ KOCHAĆ LUDZI TAK SZYBKO ODCHODZĄ ”.

OBWÓD
LENICA

ŚWIATOWY ZWIĄZEK ŻOŁNIERZY

ARMII KRAJOWEJ

UL. ZIELONA 13

L. DZ. 98/2000

Legnica, dnia 11.04.2000r.

Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej
i Byłych Więźniów Politycznych

Koło Nr.9 Warszawa Praga Północ.

Zarząd Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej Obwodu Legnica, pragnie wyrazić podziękowanie Koledze Mieczysławowi Suchojadowi byłemu mieszkańcowi miasta Legnicy, a obecnie zamieszkałemu w Warszawie, Prezesowi Koła Nr.9 Związku Kombatantów Rzeczypospolitej i Byłych Więźniów Politycznych - Warszawa Praga Północ, za:

- a/ wsparcie finansowe przy budowie obelisku ofiar bolszewizmu w Legnicy
- b/ bezinteresowną pomoc przy wykonaniu tablicy pamiątkowej poświęconej poległym żołnierzom Armii Krajowej, która została umieszczona w Katedrze w Legnicy,
- c/ pomoc w wyposażeniu naszego pomieszczenia /biura/,
- d/ za powyżej wymienione działania na rzecz naszej organizacji kombatanckiej oraz bezinteresowną pomoc w realizacji naszych zadań statutowych, Zarząd Obwodu wyróżnił Kolegę Mieczysława, powierzając Mu udział w poczcie sztandarowym naszej organizacji w czasie pobytu Cjca Świętego Jana Pawła II w dniu 02.06.1997r. w Legnicy.

Powyższe podziękowanie choć bardzo skromne niech będzie wyrazem szacunku dla Kolegi Mieczysława Suchojada.

V-ce Prezes

Michał

Prezes

[Signature]

V PIELGRZYMKĄ
JANA PAWŁA II
DO POLSKI
31.05-10.06.1997 r.

Ojciec Święty, umocnij naszą wiarę!

Przylot Ojca Świętego na pokładzie helikoptera z Wrocławia do Legnicy o godzinie 9⁰⁰.

Legnica, 2 czerwca, 1997 r.

Mapa dojazdów do Legnicy i sektorów spotkania. Jako byli mieszkańcy Legnicy, gdzie pracowałem i wspólnie z innymi pionierami tworzyliśmy nową erę Polski na przestarzałej dolnośląskiej Ziemi Piastów. Jestem dumny i szczęśliwy, że tu witałem wraz z innymi pionierami, reprezentując Legnicki Obwód Armii Krajowej pod sztandarem AK największego Pielgrzyma Świata Polaka Jana Pawła II. To wspinała przeżycia.

Miejsce św. na lotnisku w Legnicy

Uroczystość powitania i Msza święta odbyła się na lotnisku opuszczonego przez wojska rosyjskie. Organizacja była wzorowa - pogoda wspaniała. Uczestniczyło tysiące wiarynych z Legnicy i pielgrzymi z okolicznych miast i wsi.

Atak Stulecia na tle płonącego wspaniałego Wrocławia. Ojciec Święty odlatuje w dniu 02 czerwca 1997 r. do Legnicy.

Wyznaczeni przez Prezesa Mariana Kaczora reprezentowali Legnicki Obwód Armii Krajowej pod sztandarem AK kombatanaci Mieczysław Suchojad - Warszawa i Zygmunt Misiak - Legnica. Czołóg oprócz: MIECZYSLAW SUCHOJAD - WARSZAWA

Zabytkowe budowle Legnicy. Pokochałem Legnicę, Ziemię Legnicką i jej okolicę. Tu podczas szesnastoletniego pobytu założyłem rodzinę. Z wielkim szacunkiem odnoszę się do osiedlonej tu ludności z kręgów wschodnich i z własnej woli z całej powojennej Polski.

JESTEM DUMNY I SZCZĘŚLIWY, ŻE TU WITAŁEM WRAZ Z INNYMI PIONIERAMI REPREZENTUJĄC LEGNICKI OBWÓD ARMII KRAJOWEJ POD SZTANDEREM A.K. NAJWIĘKSZEGO PIELGRZYMY ŚWIATA POLAKA OJCA ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II.

Tak pisze o wizycie w Legnicy Prezes Związku Kombatanatów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych Koła Zakładowego Nr 9 Warszawskiego Węzła Kolejowego przy Centralnej Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych Rejonu Warszawa Praga Północ syn Ziemi Staszowskiej - Podmaleniec żołnierz AK ps. Suchy MIESZKANIEC Warszawy Ursusa Mieczysław Suchojad/.

Dając wyraz wielkiego szacunku dla największego Polaka Ojca Świętego Jana Pawła II, w 80-tą rocznicę urodzin i Trzecią rocznicę nawiedzin Diecezji Legnickiej oraz 22 rocznicy pontyfikatu swój własny FOLDER temu poświęcam. Na podstawie różnych wydawnictw i własnych wiadomości jako były mieszkaniec i Radny miasta Legnicy w skrócie czytelnikowi historię dziejów dalszych i bliższych polskości na tych ziemiach przedstawiam.

LEGNICA - Z HISTORII DZIEJÓW DALSZYCH:

Miasto położone w widłach rzeki Kaczawy i jej dopływu Czarnej Wody znajduje się na pograniczu Podgórze Sudeckiego i Niziny Śląskiej. Należy do najcieplejszych miast Dolnego Śląska. Pierwszą wzmiankę o mieście zapisał zwierzchni książę Polski Bolesław Kędzierzawy w 1149r. Pod koniec XII i na początku XIII wieku Henryk Brodaty wznosi książęcy zamek murowany jako jeden z najpotężniejszych w Polsce. Wielokrotnie przebudowany i rozbudowany zwłaszcza w XV - XVII wieku. Był rezydencją Piastów Legnicko-Brzeskich. Zamek jako potęga polskości służył wszystkim ruchom przechodzenia z rąk do rąk, był twierdzą i zawsze dawał wyraz że to nasze Piastowskie Ziemie.

O zamku jeszcze wspomnę z historii dziejów bliższych.

W 1203 r. zbudowano kościół /ewangelicki/ Najświętszej Marii Panny w którym to według kroniki Jana Długosza Henryk Pobożny miał wysłuchać nabożeństwa przed bitwą z Mongołami. A oto wielka data dla pokoleń: Henryk Pobożny ratując zachodnią Europę przed ekspansją Mongołów dowodząc chrześcijańskim rycerstwem stoczył legendarną bitwę pod Legnicą w 1241 r. i poległ w Legnickim Polu. Na tą okoliczność wzniesiony przez Benedyktów barokowy kościół pod wezwaniem św. Jadwigi, wielokrotnie przebudowany do dziś jest jednym z najpiękniejszych kościołów barokowych na Dolnym Śląsku. W 1329r. miasto liczyło około 10.000 mieszkańców. Najazd tatarski nie powstrzymał procesu lokalizacji miast. Przywileje otrzymały: Chojnów - 1288r., Głogów - 1253r., Jawor - 1242r., Legnica 1252r., Lubin - 1295r., Polkowice - 1265r., Prochowice - 1280r., Przemków - 1305r., Rudna - 1300r., Ścinawa - 1252r. i Złotoryja - 1232r. Miasta Jawor, Chojnów, Głogów, Legnica i Lubin były ważnymi ośrodkami władzy książęcej i biskupiej. Murowane zamki, kościoły, klasztory i ratusze do dziś przetrwały a zabudowania drewniane nawet całe miasta zniszczyły pożary. Historia nie szczędziła też naszym miastom innych klęsk jak wojny i epidemie. Na początku XVI wieku Turcy rozpoczęli ofensywę przeciwko chrześcijańskiej Europie. Miasta z tego powodu przystąpiły do modernizacji fortyfikacji i przystosowanie się do obrony przed bronią palną. W 1618 r. wybuchła 30-letnia wojna przynosząc miastom ogromne zniszczenia. Ostatni z rodu Piastów książę Jerzy Wilhelm zmarł w 1675 roku.

Sanktuarium Świętej Jadwigi w Legnickim Polu

Aby pamięć o przeszłości i prawdzie trwała, organizacje legnickie zawiązały komitet, którego przewodniczącym został Janusz Tomaszewski i zastępcą Marian Kaczor. Członkami Komitetu byli: Światowy Związek Żołnierzy AK Obwód Legnica, Federacja Organizacji Kresowych, Związek Kombatantów i Byłych Więźniów Politycznych, Związek Więźniów Politycznych okresu stalinowskiego, Związek Sybiraków i Towarzystwo Miłośników Wilna i Ziemi Wileńskiej. Postanowiono wybudować **obelisk ofiarom bolszewizmu** 1939 – 1956 oraz tablicę pamiątkową poświęconą poległym żołnierzom Armii Krajowej, która będzie umieszczona w Katedrze w Legnicy. W apelu do mieszkańców Ziemi Legnickiej napisał Przewodniczący Janusz Tomaszewski urywek ze środka cytując: „Legnica musi mieć swój Pomnik. Najwyższy zatem czas, żeby ku przestrodze żyjących a zwłaszcza ku przestrodze pokoleń, które przyjdą po nas postawić w naszym piastowskim grodzie - Legnicy - symbole /obelisk i tablicę pamiątkową/ upamiętniającą minione lata, ich ofiary” - koniec cytatu.

Inicjatywa była wielka, ale mimo zrywu wspomnianych organizacji, cały ciężar podjętego wykonawstwa spadł w konsekwencji na Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej obwodu Legnica pod przewodnictwem Prezesa Mariana Kaczora i jego zastępcy Zygmunta Misiaka. Po zgromadzeniu funduszy od sponsorów i indywidualnych wsparć wybudowano obelisk na byłym placu więziennym i zgodnie z zaplanowanym terminem otwarcie nastąpiło w dniu 11 listopada 1998 r.

Pisząc wspomnienia z życia Legnicy po powrocie do Polski pozostaje zakodowana w mej pamięci sprawa pewnego obiektu, a mianowicie: W starej dzielnicy miasta na ulicy Polnej obecnie Daszyńskiego pozostał z groźną architekturą wejściową w głębi ulicy obiekt poniemiecki jako więzienie gestapo. W 1945r. miasto a więc i ten obiekt zajęły wojska rosyjskie. Od 1946 roku budynek przejęła i urzędowała w nim Milicja Obywatelska. W latach 60-tych przekazano go PKP wraz z całym zapleczem i podwórkiem w którym urządzono hotel kolejowy. Nie byłoby w tym nic szczególnego, gdyby nie to, że odbywały się tam przypuszczalnie rozstrzeliwania ludzi. Wchodząc groźną bramą na lewo od podwórka znajduje się komora, której ściany są wybudowane do wysokości 4,5 metra.

Zbudowane z utwardzonej cegły przez co zachowały ślady od kul karabinowych. Szerokość komory wynosi 9 a długość 13 metrów. Powierzchnia posadzki równa się około 117 metrów kwadratowych. Po środku jest żeliwna studzienka do spływu przypuszczalnie krwi. Na czołowej ścianie patrząc od wejścia szerokości normalnych drzwi widnieją setki dziur od pocisków karabinowych na wysokości od 90 cm do 2-ch metrów. Najwięcej śladów pocisków umiejscowionych jest od 1,5 do 2 metrów.

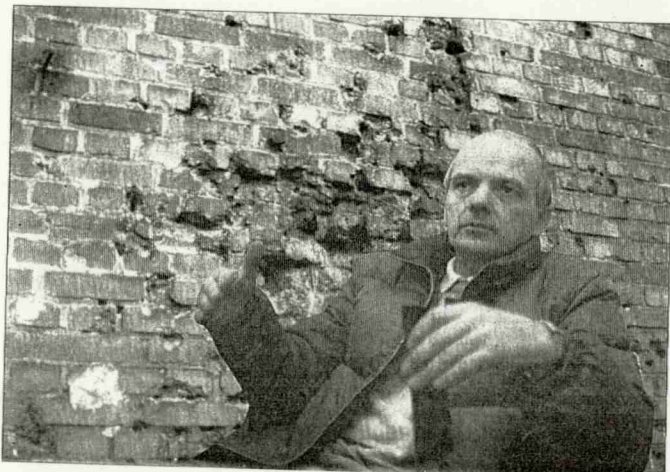
Powstaje pytanie, kto to uczynił: Niemieccy gestapowcy, rosjanie po zajęciu miasta, czy nasz urząd bezpieczeństwa lub Milicja. Apeluję więc do miarodajnych czynników aby wyjaśniły sprawę, bo całość obiektu został przekazany prywatnej osobie na hotel i od strony podwórka zaczyna się rozbiórka ścian. Warto by również sprawdzić i wyjaśnić, co kryją wnętrza piwnic strzeżone pancernymi drzwiami.

SZANOWNY PANIE DARIUSZU. PISZĄC WSPOMNIENIA Z WIZYTY OJCA SW. JANA PAWŁA II WE WROCŁAWIU I LEGNICY OPISAŁEM JAKO JEDYNY PODAJĄC DO WIADOMOŚCI TA ZBRODNIE I DO DZIS NIE UJRZAŁA ŚWIATŁA DZIENNEGO MIMO ŻE MATERIAŁY W TEJ SPRAWIE MA OKRĘGOWY KONSERWATOR ZABYTKÓW WE WROCŁAWIU. W PRASIE UKAZAŁY SIĘ MATERIAŁY DZIĘKI BISKUPOWI TADEUSZOWI RYBAKOWI Z LEGNICY. W TA SPRAWĘ WINNA WKROCZYĆ REWIZJA NADZWYCZAJA.

O tajemnicy legnickiego aresztu mówi się już od ponad 30 lat!

Zagadka milczenia

Zdaniem Jerzego Skoniecznego, tajemnica legnickiego aresztu nurtuje nie od kilku tygodni, ale od przeszło 30 lat.

(LEGNICA) Tajemnicze napisy i ślady kul na ścianach spacerniaka byłego aresztu przy ul. Daszyńskiego zostały odkryte najpóźniej pod koniec lat sześćdziesiątych - uważa nasz Czytelnik z Lubina. Jego zdaniem sprawa ta od dawna nurtowała wiele osób, które natknęły się na ślady świadczące o zbrodni. Nikt jednak nie próbował wyjaśnić zagadki oficjalną drogą.

- Po raz pierwszy odwiedziłem areszt pod koniec lat sześćdziesiątych. Zaprowadził mnie tam kolega, który twierdził, że na terenie spacerniaka rozstrzelano lu-

dzi. Już wtedy można się tam było dostać bez żadnych przeszkód - mówi Jerzy Skonieczny.

Czytelnik podejrzewa, że Rosjanom lub funkcjonari-

szom Urzędu Bezpieczeństwa spacerniak rzeczywiście mógł służyć za miejsce straceń. - Na środku podwórka, w całości wyłożonego cegłą, stała studzienka. Wystarczyło wziąć węża i splukać krew wodą, tak by nie było żadnych śladów - twierdzi lubinianin.

Jerzy Skonieczny twierdzi, że ślady wskazujące na zbrodnię intrygowały bardzo wielu ludzi. Nikt jednak nie próbował dochodzić prawdy.

Zbrodnia bez kary

Natomiast emerytowany milicjant (wówczas wysoki rangą) twierdzi, że tej zagadki nigdy nie da się rozwiązać. Jego zdaniem to Rosjanie mordowali swych rodaków, stąd te rosyjskojęzyczne napisy. Podobno UB nie likwidowałoby obywateli ZSRR, a zwłaszcza w Legnicy. - W tamtych latach nawet nie rejestrowano wyroków śmierci. Wątpię, by Instytut Pamięci Narodowej był w stanie dotrzeć do jakichkolwiek dokumentów - uważa emerytowany pułkownik.

Plotkowano jedynie, że w latach 1945-1947 Rosjanie przetrzymywali tu swoich więźniów, a później - do roku 1950 areszt przejął UB.

Joanna Michalak

Wymijają się, coś zjedzą i szybko wracają na dworzec Bezdomny z... łapanki

(LEGNICA) Ze względu na panujące mrozy przybyło podopiecznych w legnickiej noclegowni. Pomimo że posiada ona tylko 43 miejsca, w tej chwili przebywa w niej około 60 osób. Jednak nie wszyscy oczekują pomocy.

- Prawie co tydzień przeprowadzamy akcję przywożenia bezdomnych do naszej noclegowni, oni jednak, po umyciu się i zjedzeniu czegoś, wracają z powrotem na „swoje miejsce” - mówi Andrzej Kijek, dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Legnicy.

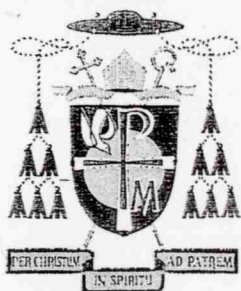
„Swoje miejsce” to najczęściej legnicki dworzec kolejowy. Gdy przybywa na nim bezdomnych, policja lub Służba Ochrony Kolei zawiadamiają MOPS, który przysła swoich pracowników.

Jednak, jak mówi dyrektor, ludzie ci to najczęściej bezdomni z wyboru. Bez-

domność to ich sposób na życie i nie chcą, aby im pomagać.

- Jesteśmy gotowi pomagać każdemu i nigdy nie odmówiliśmy pomocy. Jednak druga strona też musi tego chcieć - powiedział dyrektor Kijek.

(PRZEM)

BISKUP LEGNICKI

Legnica, dnia 04 stycznia 2001 r.

Szanowny Pan
MIECZYŚLAW SUCHOJAD
 ul. Prawnicza 18
 02-495 WARSZAWA 1

Szanowny Panie,

proszę przyjąć serdeczne podziękowanie na przesłane materiały upamiętniające pobyt Ojca Świętego Jana Pawła II w Legnicy dnia 2 czerwca 1997 r., a także informacje dotyczące zakończenia okresu powojennego związanego z przebywaniem na terenie tego miasta wojsk b. Związku Radzieckiego. Cieszę się, że nadal czuje się Pan związany z Legnicą.

Z okazji Nowego Roku przesyłam Panu najlepsze życzenia. Niech Pan Bóg pomoże nam wydobywać się ze zła, jakie pozostawiła przeszłość i przyczyniać się do budowanie lepszej przyszłości Polski i Europy. Szczęść Boże!

+ Tadeusz Rybak
 Biskup Legnicki

HENRYK KARDYNAŁ GULBINOWICZ

Arcybiskup Metropolita Wrocławski

„Feliciter et caritas”

+
 Szanowny Pan
 Mirosław Sudziński
 Warszawa, ul. Grodzka 18.

Stosownie „Dziś rano” otrzymałem listy z
 obywateli noszącymi z listy, która
 jest - Gosta i w Wrocławiu i w Legnicy w roku 1997.
 Dziś Pan to wszystko otrzymał. W dniu tym
 Pani pismo przesyła.

Na obywateli z Mirosławem Willejnowy -
 Pan i jego najbliższymi dżetami zyczeń
 „Rochy i Alchymii” i dobrym zdrowiem,
 pogodni ducha i wielkiej pomysłowości.

Zyczenie moje umacniem dorem modlitwy
 i z całego serca błogosławieństwa

+ Henryk Kard. Gulbinowicz
 metropolita wrocławski.

Wrocław, 12. III. 2001.

Polski Związek Łowiecki

Polish Hunting Association * Association des Chasseurs Polonais

Warszawa, dnia 16 lutego 2001 r.

**Kolega
Mieczysław Suchojad**

Szanowny Kolego,

Serdecznie dziękuję za przesłane na moje ręce wspomnienia Kolegi z wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II we Wrocławiu i Legnicy. Z dużym zainteresowaniem zapoznałem się z osobistymi wspomnieniami Kolegi z okresu wojny oraz pierwszych lat powojennych na terenie Dolnego Śląska. Z ogromną satysfakcją przyjmuję blisko pięćdziesięcioletnią, aktywną działalność Kolegi w Polskim Związku Łowieckim.

Korzystając z okazji życzę Koledze wiele, wiele szczęścia i pomyślności w życiu osobistym oraz wytrwałości w przekazywaniu tak bogatych doświadczeń młodszym Kolegom myśliwym.

Wspomnienia znajdą swoje godne miejsce w bibliotece myśliwskiej Zarządu Głównego PZŁ.

Darz Bór

dr Lech Bloch
Przewodniczący Zarządu Głównego

KANCELARIA PREZYDENTA
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
BIURO KADR I ODZNACZEŃ

Dyrektor
Jacek Świeżawski

BKO 418-2-01

Rej. 308/2000

Warszawa, dnia 27 lutego 2001 r.

Pan
Mieczysław SUCHOJAD
ul. Prawnicza 18
02-495 Warszawa 122

Szanowny Panie,

w związku z Pańskim listem z dnia 28 grudnia 2000 r. adresowanym do Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Pana Aleksandra Kwaśniewskiego, Biuro Kadr i Odznaczeń Kancelarii Prezydenta RP z prawdziwą przyjemnością uprzejmie informuje, że na mocy postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 grudnia 2000 r., na wniosek Prezesa Rady Ministrów, został Pan odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi w działalności kombatanckiej. Prosimy o przyjęcie gratulacji i życzeń wszelkiej pomyślności.

Biuro zwraca w załączeniu nadesłane przy Pańskim piśmie załączniki.

Z poważaniem

Załącznik 3 + 1

BK

ZWIĄZEK KOMBATANTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
BYŁYCH WÓDZÓW POLITYCZNYCH
KOŁO Z/MIĘDZOWENI 9
Warszawskiego Węzła Kolejowego
734 Warszawa, ul. Targowa

Zarząd Związku Kombatantów Koła Nr 9 PKP Rejonu Warszawa Praga Północ
w dniu 19.09.2001r. uczcił niewinnie poległych w ataku terrorystycznym
w dniu 11.09.2001r. w USA (w tym Polaków). Pozostawił tablicę, zapalił Znicz
przed Ambasadą Amerykańską w Warszawie i oddał hołd minutą ciszy.

Hołd złożyli:

Suchojad Mieczysław - Prezes Koła - żołnierz AK Podobwodu "MODRZEW"
BOGORIA - STASZÓW

Furtak Karol - Z-ca Prezesa - żołnierz AK "KEDYW" obwodu KROSNO

Jabłoński Tadeusz - Skarbnik Koła - więzień obozów koncentracyjnych
Oświęcim, Buchenwald, Litomierzycze

Kotuszewski Tadeusz - członek Koła, żołnierz AK ziemi siedleckiej - SYBIRAK

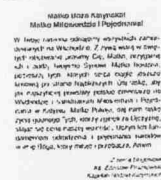

Tablica po 20 - dniach obecności na ścianie wizualnej
przekazana została do Izby Pamięci Ambasady
USA w Warszawie

Zarząd

P

por. Mieczysław Suchojad

LEGITIMACY

NR 27422

ODZNAKI
ZA ZASŁUGI

DLA

ZWIĄZKU KOMBATANTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
BYŁYCH WIEZNIÓW POLITYCZNYCH

Р. К. ДРАКАТ-РБАНКОВСКИ.

20210524W

ZYGMUNT

23. VIII 1918 r.

1154

14 17 25 3

gen. the ribbon Schloß

TADEUSZ KOTUSZEWSKI - członek Zarządu Koła, żołnierz AK Ziemi Siedleckiej, Sybi

Politycy świata ręce precz od granic Polski.

tel./0-22/47-45-022.
/0-22/662-73-89.DOM

L.Dz.

Warszawa dnia

Wiederholung: 17.5.2014

2011.06.01

OCALONE OD ZAPOMNIENIA!

DZIEDZICTWO

Jazda polska

Z księdzem prałatem ZDZISŁAWEM PESZKOWSKIM,
rozmawiała Małgorzata Strubińska

DZIEDZICTWO

str. 3 i 12-13

Wsch. 6.14 + 3 h 26' Zach. 0.00
Zach. 17.22 11 h 08' Wsch. 8.01
- 5 h 38'

5

MARZEC

POLSCIE
WIERNI

DZIEDZICTWO KOLEJARSKIEJ
JAZDY POLSKIEJ NA STAŁĄ
PAMIĄTKĘ DO ZBIORÓW CZASOPIS
TOWARZYSTWA KOSCIUSZKOWSKIEGO
W POŁANCU PRZEKAZUJE MASZYNISTA

108-262
Baran

4.43 18.31
6.24

2005

13

kwiecień

Ks. PRAŁAT KAPELAN RODZIN
KATYŃSKICH WNIOSKUJE, ABY
DZIEŃ 5 MARCA STAŁ SIĘ
DNIEM KATYNIA.
5 MARCA 1940 r. MORDERCA
I ZŁODNIARZ JOZEF STALIN
PODPISAŁ ROZKAZ ROSTRZELAC
POLSKICH JEŃCÓW BEZ ZEZNAN
I SĄDÓW.

Światowy Dzień Pamięci
Ofiar Katynia

DLA TWORCY REWIZJI NADZWYCZAJNYCH PANU DARIUSZOWI BALISZEWSKIEMU
TA KARTĘ PRZEKAZUJE. Ks. PRAŁAT Z. PESZKOWSKI SZANUJE KOLEJARZY.

Wesołych Świąt i Szczęśliwego Nowego Roku!

2006 I DALEJ DO 100 LAT.

JEŻELI ISTNIEJE WSROD NARODÓW ŚWIATA SPRAWIEDLIWOŚĆ TO ZGŁOSZONA JEDNOGŁOSNIE PRZEZ SEJM IV RZECZPOSPOLITEJ TWOJA KANDYDATURA DO POKOJOWEJ NAGRODY N O B L A JEST SŁUSZNA I SPRAWIEDLIWA. OTRZYMANIE JEJ BĘDZIE NAGRODĄ DLA CIEBIE I UMECZONEGO NARODU POLSKIEGO. BĘDZIE RÓWNIEŻ PODSTAWĄ DO PRZEJĄCZENIA I PRAWDZIWEGO POJEDNANIA

ZWIĄZEK KOLEJOWYCH WARSZAWSKIEGO WĘZŁA KOLEJOWEGO
KOŁO KOLEJOWE
Warszawskiego Węzła Kolejowego
734 Warszawa, ul. Targowa 74
L.dz. WVK 9/01/06

PROSIMY O OPUBLIKOWANIE
W PRASIE RZECZPOSPOLITA
W PRASIE ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
TOWARZYSTWA REGIONALNEGO
W PRASIE POŁANIECKIEJ
28-230 POŁANIEC
W KOLEJOWYCH WYDAWNICTWACH
WOLNA DROGA I GŁOS MASZYNISTY
ORAZ MIESIĘCZNIKU
POLSCIE WIERNI

*2. karta z serii druków
i modelowa otwór
Śm. B. z. m. k.*

OŚRODEK REGIONALIZMU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
26-050 Zagnańsk, ul. Gajowa 15
tel. (041) 300 15 58, 602 467 948

ŚWIĘTOKRZYSKI TOWARZYSTWA REGIONALNEGO

Drogi Naszym Sercom Kolejarzy Ks. Pralacie Kapelanie Rodzin Katyńskich Zdzisławie Peszkowski. Od Serca Składamy Ci Życzenia Świąteczne Bożego Narodzenia 2005r. i Nowego 2006 Roku. Żyj Nam Długo i Bądź Zdrowy. Jesteś Pralacie i Kapelanie Naszą Wiarą, Aby Ocalić Od Zapomnienia Przeszłość. Pragniemy Abyśmy Doczekali Się Trudnego Tak Bolesnego Ale Prawdziwego Pojednania z Byłymi Odwiecznymi Zaborcami.

Życzenia Składają:

Gorąco proszę o więź serca

mgr inż. **Czesław Azarczyk**
Kontroler

01-252 Warszawa, ul. Przyce 17
tel.: (48-22) 524 53 49
fax: (48-22) 524 53 49
tel. kom.: 505 361 936
e-mail: cm.warszawa@pkp-cargo.pl

Lubię kolej i kolejarzy. Są tu sumo przyjacielscy, opiekunicy, z dużą kulturą osobistą jak wtedy, gdy byłem chłopcem i dorastającym młodzieńcem.

K. Zdzisław Peszkowski

Tadeusz Zawadzki
V-ce Przewodniczący
Sekretariatu Transportowców
i SKK "Solidarność"

03-734 Warszawa
ul. Targowa 74
tel. 022/513 32 09
tel./fax 022/ 619 89 85, 513 38 41
tel. kol. 33 209, 32 505
fax kol. 33 841

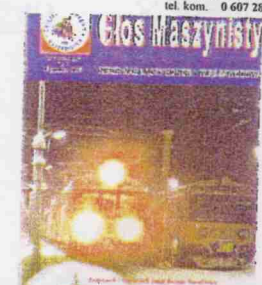
ZWIĄZEK ZAWODOWY MASZYNISTÓW KOLEJOWYCH W POLSCE
AUTONOME LOKOMOTIVFÜHRER-GEWERKSCHAFTEN EUROPA

Leszek Miętek
Prezydent

ul. Targowa 74
03-734 WARSZAWA
POLAND
e-mail: rkzzm@wp.pl
http://www.zzm.org.pl

tel. PKP 922) 473 3681
(922) 473 2851
tel./fax: (0-22) 473 3681
tel. kom.: 0 607 289 724

WOLNA DROGA

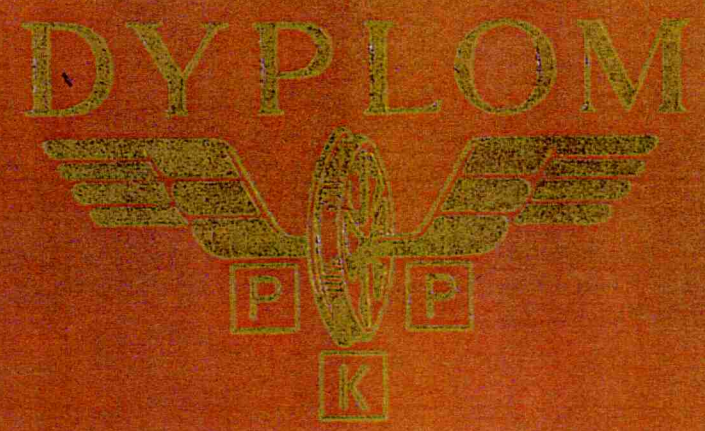
Ciuchcia Express Poniedziałek
zaprasza

ZWIĄZEK KOLEJOWYCH RZECZPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I BYŁYCH WŁOCHÓW POLITYCZNYCH
KOŁO ZAGNAŃSKO WARSZAWSKIEGO WĘZŁA KOLEJOWEGO NR 9
SZCZELIŁY WARSZAWA PRAGA-POLNOC
UL. TARGOWA 74
KOD 03-734

WVK 9/01/06
3001.2006
Zarząd Koła Zakładowego nr 9 ZKRP i ZWP
przy Centrali CDOK Warszawa

Mieczysław Suchanek

Głos Maszynisty

NIECH NAS ŁĄCZY HONOR I WIEŻ ZAWODOWA

www.zzm.org.pl

Nr 3/19

MARZEC 2006

W. Bawor o naprawach i zakupach taboru

– str. 3

ZZM wobec rządowej „Strategii”

– str. 6

Prawda musi być nazwana

175

Jak powiedział Józef Piłsudski „naród bez pamięci nie ma przyszłości ani prawa do bytu teraźniejszego”. W związku z niedawnym Dniem Pamięci Katynia i przed przypadającym na kwiecień Miesiącem Pamięci Narodowej przedstawiamy losy świadka tych wydarzeń, wielkiego przyjaciela kolejarzy, księdza prałata Zdzisława Peszkowskiego – kapelana Rodzin Katyńskich.

To właśnie 5 marca 1940 roku radzieckie władze z Józefem Stalinem na czele wydały rozkaz zamordowania 22 tys. polskich oficerów, policjantów, lekarzy, profesorów i duchownych wziętych do niewoli po napaści ZSRR na Polskę w 1939 roku. W bydlęcych wagonach i w niezwykle prymitywnych warunkach jechali przez kilkadziesiąt dni w głąb Rosji. Wśród nich ok. 15 tys. stanowili więźniowie obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. NKWD rozstrzeliwało ich strzałami w tył głowy wiosną 1940 roku w Katyniu, Charkowie i w Kalininie (obecnie – Twer).

Jednym z 432 ocalałych był ksiądz Peszkowski, przed wojną absolwent Szkoły Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu. Przewożony z jednego obozu do drugiego trafił w końcu do Tockoje, gdzie formowała się Armia Polska w ZSRR. Tak znalazł się w 1 Pułku Ułanów Krechowieck i przeszedł szlak bojowy od Iranu, po m.in. Palestynę, Egipt, Liban, Italię i Anglię. O losie wywożonych transportami w nieznane obozów kolegów dowiedział się na pustyni w Iraku. „Nie zapomnę tego dnia, gdy usłyszałem komu-

nikat radia niemieckiego, że w Lesie Katyńskim odkryto doły śmierci polskich oficerów” – wspomina po latach ksiądz Peszkowski, pamię-

Kapelan Rodzin Katyńskich na Ezechielowym polu.

Fot. archiwum

niąc dokładnie jego złowieszczą treść. „Znaleziono dół mający 28 metrów długości i 16 metrów szerokości, w którym znaleziono 3 tysiące ciał ułożonych w 12 warstwach. Wszystkie ciała były w pełnych mundurach wojskowych”.

Czy można zapomnieć ból takiej wiadomości i potworny paradoks, że to właśnie inni wrogowie, Niemcy, odkryli zbrodnie ludobójstwa? Jak później powie kapelan Rodzin Katyńskich, zgładzono nie tylko tysiące bezbronnych ludzi, ale potem także i prawdę o tym wydarzeniu, fałszując bezsporne fakty oraz strasząc i mordując tych, którzy pamiętali. Trzeba o Katyniu głośno mówić także i dziś. Przecież nie tak dawno rosyjska prokuratura wojskowa nie uznała zamordowanych Polaków za ofiary represji politycznych i nikogo nie postawiła przed sądem twierdząc, że katyński mord nie był zbrodnią ludobójstwa. Śledztwo w tej sprawie prowadzi Instytut Pamięci Narodowej. Pamiętamy także, że nadal poszukiwane są mogiły ok. 7 tys. osób, przetrzymywanych w 1940 r. w więzieniach na zachodniej Ukrainie i Białorusi.

Ksiądz Peszkowski uczestniczył w ekshumacji ofiar Katynia w 1991 roku: „Brałem w dłonie przestrzelone czaszki, namaszczałem je i błogosławiłem. To wstrząsające przeżycie! Dzisiaj w ich imieniu wołam do świata o prawdę i sprawiedliwość! Nie chcę zemsty, przebaczam, ale prawda musi być nazwana a potworność zła osądzona” – postuluje.

(raz)

Na podstawie materiałów, które przygotował Mieczysław Suchojad – były maszynista, obecnie prezes Koła Zakładowego WWK nr 9 ZKRPIBWP

Ukazuje się od lutego 1981 roku

ISSN 1233-2305

WOLNA DROGA

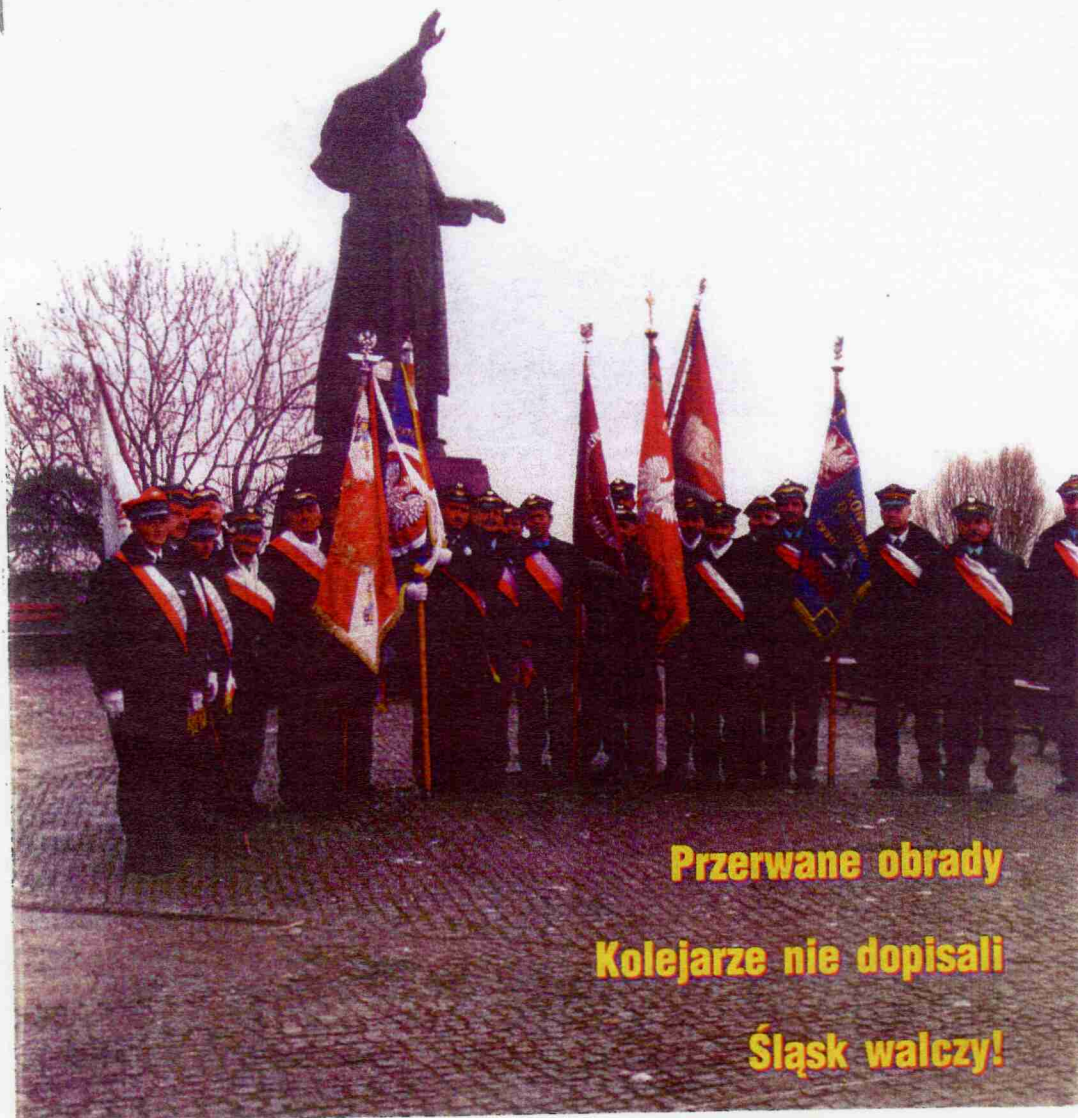
Dwutygodnik

Sekcji Krajowej Kolejarzy NSZZ *Solidarność*

Nr 24 (346) 29.11.2002 3,50 zł (w tym 7% VAT)

www.wolnadroga.pl

Przerwane obrady

Kolejarze nie dopisali

Śląsk walczy!

24 WOLNA DROGA 29.11.02

Wierny pamięci

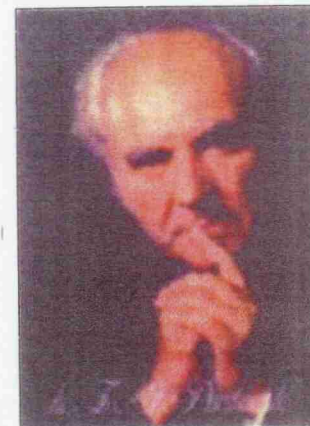
Na apel warszawskiej „Solidarności” 17 września br. przybyli pod Pomnik poległych i pomordowanych na nieludzkiej ziemi rzesze mieszkańców stolicy, w tym bardzo dużo młodzieży z pocztami sztandarowymi. Przybyli tam na uroczystości organizowane pod patronatem Starosty Powiatu Warszawskiego Pana Edmunda Ambroziaka.

Nie zabrakło też kolejarzy – kombatan-tów z Koła Zakładowego nr 9 warszawskiego węzła kolejowego Warszawa Praga Północ. Prezes Koła Mieczysław Suchojad w czasie uroczystości udekorował ks. prałata Zdzisława Peszkowskiego Honorową Odznaką Za Zasługi dla Związku Kombatan-tów Rzeczypospolitej Polskiej i By-

łych Więźniów Politycznych. Przed wrę-czeniem odznaczenia powiedział:

„Księżu pralacie, jesteś wierny Polsce i wierny pamięci naszej tragedii narodowej. Odznaczenie to nie jest zapłatą. To dar serca od spracowanych polskich kole-jarzy. Mam prawo tu zabrać głos. Napi-sy na podkładach kolejowych i krzyże na wagonie symbolizują, że kolejami radziec-kimi rozwożeni byli uwięzieni rodacy. Wo-żono i Ciebie po obozach śmierci, ale los był dla Ciebie łaskawy. Bóg Cię uratował, przeżyłeś, i tu jesteś z nami. Życzymy Ci dużo dobrego i zdrowia. Szczęść Boże”.

Ks. prałat Zdzisław Peszkowski brał udział w kampanii wrześniowej II wojny światowej jako podchorąży kawalerii.

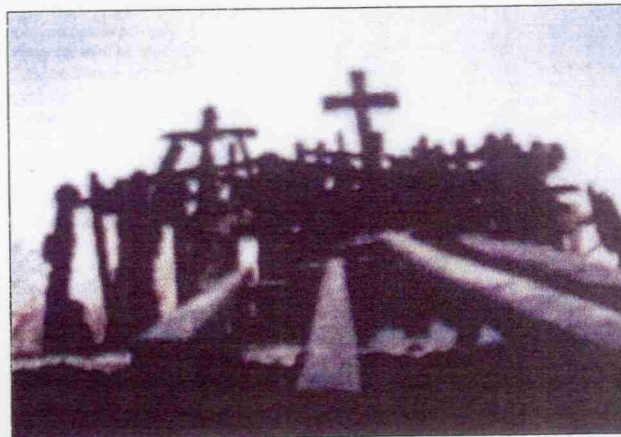

Więzień Kozielska, ocalały od śmierci w Katyniu. Oficer I Pułku Ułanów Krecho-wieckich w Korpusie Armii Polskiej. Przeszedł szlak wojenny przez Rosję, Iran, Palestynę, Irak, Egipt, Indie, Syrię, Liban, Italię i Anglię.

Obecnie pełni funkcję kapelana Rodzin Katyńskich i Pomordowanych na Wschodzie. Jest również kapłanem Chorych Polonii i naczelnym kapłanem Związku Harcerstwa Polskiego poza granicami kraju. Oprócz tego pełni funkcję Prezesa Fundacji „Golgota Wschodu”.

Sekcja Krajowa Kolejarzy NSZZ „So-lidarność” i redakcja „Wolnej Drogi” przylaczają się do gratulacji.

(ml)

Test dla SLD

W sporej liczbie sejmików wojewódz-kich „Samoobrona” zebrała dostateczną liczbę głosów, by stać się języczkiem u wagi.

SLD staje przed dylematem – jeśli chce rządzić w tych sejmikach musi za-wrzeć sojusz z „Samoobroną”. Dziwny to byłby mariaż – rząd, zdominowany przez SLD, prowadzący ostatnie już konsulta-cje, rząd, którego ostatecznym celem jest wejście do Unii Europejskiej i który pod-porządkowuje temu prawie całą politykę –

będzie wchodził w sojusz ze zdecydowa-nym przeciwnikiem udziału Polski w Unii. Jak to przełoży się na politykę po-szczególnych regionów, co przecież nie jest wcale bez znaczenia dla Unii? Dla nas także. A jak będzie wyglądała wiarygod-ność naszego rządu w oczach Unii, jeśli ta sama partia będzie akceptowała antyunij-ne decyzje tego, czy innego samorządu?

Nie mam natomiast złudzeń, co do po-stawy „Samoobrony”. Dla stanowisk, za-szczytów, wpływów i możliwości finan-

sowych ludzie Leppera pewnie złapią tę okazję obiema rękami. Mam tylko nadzie-ję, że wyborcy obu tych partii będą uważa-nie przyglądali się tym schizofrenicznym sojuszom i za trzy lata w wyborach parla-mentarnych nie obdarzą już zaufaniem lu-dzi, którzy stółki i płynące z nich korzyści cenią wyżej niż głoszone poglądy.

A w ogóle to wart Pac pałaca i odwrot-nie. Tylko teraz ujawni się to w całej wy-rzistości.

Wojciech Trzmiel

Warszawa, dnia 05.04.2006r.

MARSZAŁEK SEJMU RP
Szanowny Pan
Marek JUREK

Szanowny Panie Marszałku

Delegaci IV Zjazdu Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych
Rejonu Prawobrzeżnej Warszawy - Pragi, wyrażają pełne poparcie dla Uchwały
Sejmu RP o zgłoszeniu kandydatury księdza Prałata Zdzisława PE SZKOWSKIEGO.
do Pokojowej Nagrody Nobla

Uporczywa walka i starania księdza Prałata o ocalenie od zapomnienia ponurej
przeszłości - zbrodni katyńskiej, jego apele i wołanie o prawdę i sprawiedliwe
osądzenie tej zbrodni, jego moralna postawa jako Kapelana Rodzin Katyńskich
i Pomordowanych na wschodzie w dążeniu do ujawnienia prawdy, przebaczenia a nie
zemsty, stawia go w szeregu Tych, którzy mają moralne prawo być nominowanymi
do zaszczytnej

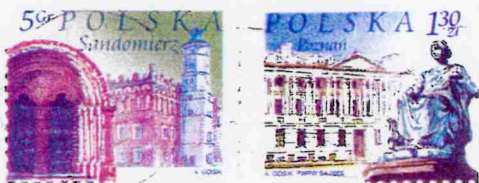
POKOJOWEJ NAGRODY NOBLA.

Jesteśmy dumni z tej kandydatury i dziękujemy Sejmowi RP za jej zgłoszenie

z upoważnienia

Delegatów IV Zjazdu ZKRP i BWP
Rejonu Prawobrzeżnej Warszawy

dr inż. Czesław Lewandowski

DO KIERDOROS

WNIOSEK Z UZASADNIENIEM
ZŁOŻYŁ DELEGAT, PREZES
KOŁA ZAKŁADOWEGO KOLEJARZY
NR.9 WARSZAWA PRAGA PÓLNOC

Szanowny Pan
Mieczysław SUCHOJAD

ul. Prawnicza 18
02 - 495 Warszawa

**ZWIĄZEK KOMBATANTÓW
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
I BYŁYCH WIĘŹNIÓW POLITYCZNYCH**
Koło Zakładowe Nr 9
Warszawskiego Węzła Kolejowego
03-734 Warszawa, ul. Targowa 74

ZA ZGODNOŚĆ

PREZES
Zarządu Koła Zakładowego Nr 9 ZKRP i BWP
przy Centrali CD ZKRP Warszawa
por. Mieczysław Suchojad